

აღმსახურებელი სპონსორი

სამაგიდო წიგნი საქრებულოს წევრებისათვის

(გამოცემულია 2010 წლის 30 სექტემბრის მდგომარეობით)

თბილისი 2010

წინამდებარე წიგნის მიზანია დაეხმაროს საკრებულოს წევრებს უფლებამოსილებათა სრულყოფილად და ეფექტურად განხორციელებაში. მასში განმარტებულია საკრებულოს წევრებისთვის კანონით დაკისრებული უფლება-მოვალეობები და საკრებულოს სხდომის ჩატარების პროცედურები. ასევე, მოცემულია საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) შედგენის (გარდა ქალაქ თბილისის საკრებულოსი), საკრებულოს მუშაობის უკეთესი ორგანიზებისა და თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა ჩართულობის ხელშემწყობი სარეკომენდაციო დებულებები. წიგნი განკუთვნილია საკრებულოს წევრებისა და ამ საკითხით დაინტერესებულ პირთათვის.

რედაქტორები:

დავით ჭიჭინაძე
ლევან ფანიაშვილი

გამომცემლობის რედაქტორი

ლამარა ბახტაძე

გამოცემაზე პასუხისმგებელი

გურანდა რომანაძე

გამოცემა მომზადებულია სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტის მიერ ევროკავშირისა და ფონდ „ღია საზოგადოება – საქართველოს“ ფინანსური მხარდაჭერით. მასში განხილული საკითხების შესახებ მოსაზრებები შეიძლება არ დაემთხვეს ევროკავშირისა და ფონდ „ღია საზოგადოება – საქართველოს“ შეხედულებებს.

ISBN: 978 999 40-710-9-8

სარჩივი

შესავალი 8

ნაწილი I

ნარკომადაგენლოგიითი ორგანოს სტატუსი და მისი უფლებამოსილება 9

თავი I. საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები და ძირითადი პრინციპები 9

1.1 საკრებულოს სტატუსი 9
1.2 საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები 10
1.3 საკრებულოს საქმიანობის ძირითადი პრინციპები 16

თავი II. საკრებულოს უფლებამოსილებები 21

2.1 საკრებულოს უფლებამოსილების განსაზღვრა 21
2.2 საკრებულოს უფლებამოსილება საერთო-ადმინისტრირების სფეროში 25
2.3 საკრებულოს უფლებამოსილება საფინანსო-ეკონომიკურ სფეროში 36
2.4 საკრებულოს უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვის სფეროში 51
2.5 საკრებულოს უფლებამოსილება სოციალურ სფეროში 55
2.6 საკრებულოს უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობისა და საყოფაცხოვრებო-კომუნალურ სფეროში 57
2.7 საკრებულოს უფლებამოსილება მიწათსარგებლობისა და ბუნებრივი რესურსების სარგებლობის სფეროში 61
2.8 საკრებულოს უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის დაგეგმარების სფეროში 66
2.9 საკრებულოს უფლებამოსილება ტრანსპორტისა და საგზაო მეურნეობის სფეროში 69
2.10 საკრებულოს უფლებამოსილება აღრიცხვისა და ინფორმატიზაციის სფეროში 72

ნაწილი II

საკრებულოს წევრი, საკრებულოს თანამდებობის პირები და ორგანოები 75

თავი I. საკრებულოს წევრი 75

1.1 საკრებულოს წევრის სტატუსი 75
1.2 საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობა და მისი შეწყვეტა 77
1.3 საკრებულოს წევრის მოვალეობები 80
1.4 საკრებულოს წევრის უფლებები 82
1.5 საკრებულოს წევრის წერილობითი და ზეპირი შეკითხვები 83
1.6 საკრებულოს წევრის მიერ ამომრჩეველთა მიღების და მათთან შეხვედრების ჩატარების წესი 84
1.7 საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება 86

თავი II. საკრებულოს თავმჯდომარე და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე 90

2.1 საკრებულოს თავმჯდომარის სტატუსი 90
2.2 საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები 91

2.3	საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის წესი	94
2.4	საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობიდან გადაყენების წესი	96
2.5	საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე	97

თავი III. საკრებულოს ბიურო	99
3.1 საკრებულოს ბიურო და მისი უფლებამოსილება	99
3.2 საკრებულოს ბიუროს სხდომა	100

თავი IV. საკრებულოს კომისიები და დროებითი სამუშაო ჯგუფები	102
4.1 საკრებულოს კომისიები	102
4.2 საკრებულოს კომისიის შექმნის წესი	103
4.3 საკრებულოს კომისიები და მათი უფლებამოსილებები	105
4.4 საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე	111
4.5 საკრებულოს კომისიის წევრის უფლება-მოვალეობები	113
4.6 საკრებულოს კომისიის სხდომა	114
4.7 საკრებულოს კომისიის მუშაობის საერთო წესი	115
4.8 საკრებულოს კომისიის საქმიანობის უზრუნველყოფა და კომისიის სხდომის ოქმი	117
4.9 საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფი	117

თავი V. საკრებულოს ფრაქცია	120
5.1 საკრებულოს ფრაქციის დაფუძნება და რეგისტრაცია	120
5.2 საკრებულოს ფრაქციის უფლებები	122
5.3 საკრებულოს ფრაქციის თანამდებობის პირები და საქმიანობის ორგანიზაცია	124
5.4 საკრებულოს ფრაქციის საქმიანობის უზრუნველყოფა	124

ნაწილი III

საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაცია	125
--	------------

თავი I. საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაციული უზრუნველყოფა	125
1.1 საკრებულოს ადმინისტრაციული შენობის მოწყობის სტანდარტები	125
1.2 საკრებულოს სხდომათა დარბაზი	128
1.3 საკრებულოს საქმიანობის დაგეგმვა	130
1.4 საკრებულოს მუშაობის საერთო წესი	132
1.5 საკრებულოს სხდომის ორგანიზაციულ-ტექნიკური უზრუნველყოფა	135

თავი II. საკრებულოს სხდომის სახეები	136
2.1 საკრებულოს მორიგი სხდომა	136
2.2 საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა	137
2.3 საკრებულოს გამსვლელი სხდომა	138

თავი III. ახალარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომა	140
3.1 ახალარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომის მოწვევა	140
3.2 ახალარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომის გახსნა	140
3.3 ახალარჩეულ საკრებულოს პირველ სხდომაზე (სხდომებზე) განსახილველი საკითხები	142

თავი IV. საკრებულოს სსდომა	145
4.1 საკრებულოს სსდომის ჩატარების ძირითადი პროცედურები.....	145
4.2 საკრებულოს სსდომის გახსნა და სსდომის დღის წესრიგი	145
4.3 საკრებულოს სსდომის განრიგი	147
4.4 საკრებულოს სსდომაზე სსდომის თავმჯდომარის უფლება-მოვალეობანი.....	148
4.5 საკრებულოს სსდომაზე განსახილველი საკითხები	150
4.6 საკრებულოს სსდომაზე საკითხის განხილვის ზოგადი წესი	150
4.7 საკრებულოს სსდომაზე სიტყვით გამოსვლის ხანგრძლივობა. დებატების შეზღუდვის წესი. დასკვნითი სიტყვა	154
თავი V. კენჭისყრის წესი	156
5.1 კენჭისყრის ძირითადი პრინციპები	156
5.2 კენჭისყრის სახეები.....	157
5.3 საკრებულოს სსდომის თავმჯდომარისა და საკრებულოს წევრის უფლებები კენჭისყრის პროცედურაზე.....	160
5.4 კენჭისყრის დაწყების გამოცხადება	162
5.5 საკითხის კენჭისყრაზე დაყენება.....	162
5.6 კენჭისყრის ზოგადი წესი	163
5.7 კენჭისყრის შედეგების გამოცხადება	164
თავი VI. საკრებულოს სსდომაზე წესრიგის დაცვის წესები	165
6.1 საკრებულოს სსდომაზე წესრიგის დაცვა.....	165
6.2 ზომები საკრებულოს სსდომის წესების დარღვევისათვის.....	166
თავი VII. საკრებულოს მიერ სამართლებრივი აქტის მომზადების, განხილვისა და მიღების წესი	168
7.1 საკრებულოს სამართლებრივი აქტები	168
7.2 საკრებულოში ნორმატიული აქტის პროექტის ინიცირების წესი	172
7.3 საკრებულოში ინდივიდუალური აქტის პროექტის ინიცირების წესი.....	178
თავი VIII. საკრებულოში ცალკეულ საკითხთა განხილვის სპეციალური პროცედურები	180
8.1 სპეციალური პროცედურებით განსახილველი საკითხები	180
8.2 თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი	180
8.3 თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი	183
8.4 თვითმმართველი ერთეულის სახელით ხელშეკრულებათა დადება და გაუქმება.....	195
8.5 საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობა ან უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა.....	197
8.6 პეტიციის წესით შემოტანილი საკითხის განხილვა	197
8.7 ნორმატიული აქტის პროექტის ხელახალი განხილვა	198
8.8 საკრებულოს მიერ თანამდებობის პირთა არჩევისა და თანამდებობიდან გადაყენების საერთო წესი.....	198
8.9 გამგებლის (მერის) თანამდებობაზე დანიშვნა-განთავისუფლებაზე თანხმობის მიცემის წესი	199
8.10 საკრებულოს თანამდებობის პირის თანამდებობიდან გადადგომა.....	200

თავი IX. საკრებულოს სამართლებრივი აქტების გაფორმებისა და გამოქვეყნების წესი	201
9.1 საკრებულოს სამართლებრივი აქტების გაფორმება.....	201
9.2 საკრებულოს სამართლებრივი აქტებისა და ნორმატიული აქტის პროექტების გამოქვეყნება	202
9.3 საკრებულოს სხდომის ოქმი.....	206
9.4 ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტების გამოქვეყნება და მათი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა	207

თავი X. საკრებულოს მიერ კონტროლის განხორციელება	209
10.1 საკრებულოს მიერ კონტროლის განხორციელების არსი	209
10.2 კონტროლი მიღებულ გადაწყვეტილებათა აღსრულებაზე.....	211
10.3 კონტროლი გამგეობის (მერიის) საქმიანობაზე.....	211

ნაწილი IV

მოქალაქეთა მონაწილეობა თვითმმართველობის განხორციელებაში .....
 212 |

თავი I. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის დონეები და მიმართულებები	212
1.1 თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის დონეები	212
1.2 თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის მიმართულებები	214

თავი II. ინფორმირებულობა .....
 216 |

2.1 ინფორმირებულობის არსი	216
2.2 საკრებულოს წევრისა და საკრებულოს თანამდებობის პირის მიერ მოქალაქეების მიღების წესი	216
2.3 საკრებულოს წევრისა და საკრებულოს თანამდებობის პირების შეხვედრა ამომრჩეველთან	217
2.4 საკრებულოს მიერ ამომრჩეველთა მოსმენის წესი (საკრებულოს „ღია კარის სხდომა“)	218
2.5 საზოგადოებრივი აზრის შესწავლა	219

თავი III. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ფორმები.....
 222 |

3.1 საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომებზე დასწრების წესი	222
3.2 საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომებში მონაწილეობის წესი.....	222
3.3 ამომრჩეველთა მიერ საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის უფლება და სხდომის ჩატარების წესი	223
3.4 საკრებულოს დადგენილების პროექტის პეტიციით ინიცირების წესი	225

თავი IV. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა თანამონაწილეობის ხელშემწყობი ინსტიტუციები და საშუალებები .....
 227 |

4.1 თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა თანამონაწილეობის	
--	--

ხელშემწყობი ინსტიტუციები	227
4.2 საზოგადოებრივი დარბაზი	227
4.3 საკრებულოს კომისიის საკონსულტაციო საბჭო	228
თავი V. საზოგადოებრივი კონტროლის ფორმები	229
5.1 მოქალაქეთა მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობაზე საზოგადოებრივი კონტროლის განხორციელება	229
5.2 საკრებულოს თავმჯდომარის ანგარიში	229
5.3 ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირების საქმიანობის ანგარიშები	230

შესავალი

საქართველოში თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოების არსებობა 12 წელს ითვლის, მაგრამ, სამწუხაროდ, სრულყოფილად ჯერ კიდევ არ მოქმედებს საკითხების კოლექტიური განხილვის ფორმა და გადაწყვეტილებები, როგორც წესი, მიიღება ერთმმართველური პრინციპით. საკრებულოს სხდომებზე ჯერ კიდევ იშვიათია საკითხების თანამიმდევრული განხილვები, რისი მიზეზიცაა პროექტების ინიცირებისა და განხილვის პროცედურების არასრულყოფილი ცოდნა.

წიგნის მიზანია დახმარება გაუწიოს საკრებულოს წევრებს თავიანთ უფლებამოსილებათა სრულყოფილად და ეფექტურად შესრულებაში, დეტალურად განუმარტოს კანონით მათზე დაკისრებული უფლება-მოვალეობები და მისცეს მითითებები საკრებულოს სხდომის ჩატარების პროცედურებთან დაკავშირებით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი და საქართველოს სხვა მოქმედი კანონმდებლობა, მთელ რიგ შემთხვევებში, არ განსაზღვრავს საკრებულოს მუშაობის პროცედურულ რეგულაციებს. აქედან გამომდინარე, წიგნში, ასევე მოცემულია სარეკომენდაციო ხასიათის დებულებები, რომლებიც შეიძლება საკრებულოებმა გამოიყენონ საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) შედგენისას.

ნაწილი I

წარმომადგენლობითი ორგანოს სტატუსი და მისი უფლებამოსილება

თავი I. საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები და ძირითადი პრინციპები

1.1 საკრებულოს სტატუსი

საკრებულოს როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს სტატუსი ნიშნავს მის სამართლებრივ მდგომარეობას, მის როლსა და მიმართებას ადგილობრივი თვითმმართველობის სხვა ინსტიტუციებთან. სტატუსის განსაზღვრას კონცეპტუალური მნიშვნელობა აქვს და მის სწორ დადგენაზე მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული ამ ორგანოს საქმიანობის პრაქტიკული ასპექტები.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის მე-3 მუხლში მოცემულია ადგილობრივი თვითმმართველობის კონცეფცია. ამ მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელება ხდება საბჭოების ან ასამბლეების მიერ, რომლებიც შედგებიან პირდაპირი, საყოველთაო და თანასწორი ხმის მიცემის საფუძველზე ფარული კენჭისყრით არჩეული წევრებისაგან და რომლებთანაც შეიძლება არსებობდეს მათ წინაშე პასუხისმგებელი აღმასრულებელი ორგანოები.“

ადგილობრივი თვითმმართველობას, ისე როგორც ევროპული ქარტია, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონიც განმარტავს როგორც „უფლებასა და შესაძლებლობას კანონით დადგენილი წესით მოაწესრიგოს და მართოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად“. ამ უფლების განხორციელება ევროპული ქარტიის თანახმად, წარმომადგენლობითი ორგანოს პრეროგატივაა. უფრო მეტიც, თვითმმართველობა შეიძლება მხოლოდ წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ განხორციელდეს. რაც შეეხება თვითმმართველობის აღმასრულებელ ორგანოს, მის არსებობას ქარტია სავალდებულოდ არ მიიჩნევს და თუ მანაც შეიქმნება, იგი უნდა იყოს პასუხისმგებელი წარმომადგენლობითი ორგანოს წინაშე. ამდენად, იერარქია და ურთიერთმიმართება თვითმმართველობის წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოებს შორის ევროპული ქარტიის მიერ ცალსახადაა დადგენილი. ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების მართვა და რეგულირება წარმომადგენლობითი ორგანოს უფლებამოსილებაა, რომლის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა მხოლოდ შემსრულებელია თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო, რომელიც თავისი საქმიანობით პასუხისმგებელია წარმომადგენლობითი ორგანოს წინაშე.

წარმომადგენლობითი ორგანოს სტატუსის განმსაზღვრელი ეს დასკვნა არის ამოსავალი საკრებულოს როლისა და უფლებამოსილების დასადგენად. საკრებულო არის თვითმმართველობის უმთავრესი ინსტიტუცია და თვითმმართველობის დად-

გენილი უფლებამოსილებები საკრებულოს საკუთარი უფლებამოსილებაა, რომელიც უნდა განახორციელოს ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად.

1.2 საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები

ა) საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილია, რომ „საქართველოს მოქალაქეები ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეებს ანესრიგებენ თვითმმართველობის მეშვეობით სახელმწიფო სუვერენიტეტის შეუღახავად. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების ხელმძღვანელთა თანამდებობა არჩევითია. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შექმნის წესი, უფლებამოსილება და სახელმწიფო ორგანოებთან ურთიერთობა განისაზღვრება ორგანული კანონით.“ მიუხედავად იმისა, რომ კონსტიტუციის მხოლოდ ეს ერთი პუნქტი ეძღვნება თვითმმართველობის საკითხს, მასში მოცემული დებულებები ქმნის თვითმმართველობისა და, შესაბამისად, საკრებულოს საქმიანობის კონსტიტუციურ საფუძვლებს. კონსტიტუციის ზემოაღნიშნული პუნქტიდან შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნები:

- ▶ თვითმმართველობა არის საქართველოს მოქალაქეთა უფლება;
- ▶ თვითმმართველობა ნიშნავს ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეთა გადაწყვეტას;
- ▶ თვითმმართველობა ხორციელდება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოთა მეშვეობით, რომელთა ხელმძღვანელების თანამდებობა არჩევითია;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შექმნის წესი, უფლებამოსილება და სახელმწიფო ორგანოებთან ურთიერთობა განისაზღვრება ორგანული კანონით;
- ▶ თვითმმართველობა ხორციელდება სახელმწიფო სუვერენიტეტის შეუღახავად.

ბ) ევროპული ქარტია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ რატიფიცირებულ იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ 2004 წლის 26 ოქტომბერს. ქარტია განსაზღვრავს იმ ძირითად პრინციპებსა და პირობებს, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს ევროპის საბჭოში გაერთიანებული ყველა სახელმწიფო. ქარტიის პრეამბულაშივეა მოცემული ევროპის საბჭოს სახელმწიფოებისათვის სავალდებულოდ დასაცავი ადგილობრივი თვითმმართველობის ძირითადი პრინციპები:

- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის აღიარება სახელმწიფოს დემოკრატიული წყობის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საფუძვლად;
- ▶ მოქალაქეთა საზოგადოებრივ საქმეთა მართვაში მონაწილეობის უფლების ევროპის საბჭოს სახელმწიფოთათვის საერთო – დემოკრატიულ ღირებულებად აღიარება;
- ▶ ამ უფლების, უპირველესად, ადგილობრივ დონეზე განხორციელება;
- ▶ ხელისუფლების დეცენტრალიზაცია, როგორც ევროპაში მართვის ყველაზე ეფექტური სისტემის მონაცემის საფუძველი;
- ▶ დემოკრატიულად არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მათი ხელმძღვანელი ორგანოების არსებობა, რომელთაც გააჩნიათ ფართო ავტონომია საკუთარი კომპეტენციების განხორციელების გზებისა და საშუალებების არჩევისა და მოცემული საქმიანობისათვის საჭირო სახსრების მხრივ.

ქარტიის მიღებით ევროპის საბჭოს სახელმწიფოებმა და 2005 წლიდან უკვე საქართველომაც აიღეს ვალდებულება შექმნან პირობები ადგილობრივი თვითმმართველობის ზემოთ აღნიშნულ ძირითად პრინციპთა შესასრულებლად. ეს პირობები და პრინციპები ჩამოყალიბებულია ქარტიის პირველი ნაწილის მე-2 - მე-11 მუხლებში.

ქარტიის მე-2 მუხლის თანახმად, ევროპის საბჭოს წევრი-სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობის პრინციპი ცნობილი უნდა იყოს ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით, თუ ეს შესაძლებელია ქვეყნის კონსტიტუციითაც. ამრიგად, ევროპის საბჭოს წევრ-სახელმწიფოთათვის ამ მუხლით განსაზღვრულია ადგილობრივი თვითმმართველობის კონსტიტუციური და საკანონმდებლო საფუძვლების არსებობის ვალდებულება. ამ ვალდებულების დაცვის მიზანია თვითმმართველობის სტაბილურობის უზრუნველყოფა. თვითმმართველობის ჩამოყალიბება და მისი ფუნქციონირება შეიძლება განისაზღვრებოდეს მხოლოდ კონსტიტუციითა და საკანონმდებლო აქტით და არა კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით, რომელიც კონსტიტუციისა და კანონისგან განსხვავებით ნაკლებად სტაბილურია.

ქარტიის მე-3 მუხლში მოცემულია ადგილობრივი თვითმმართველობის ცნება, რომელიც საერთო უნდა იყოს ევროპის საბჭოს სახელმწიფოებისათვის და მიუხედავად სხვადასხვა ქვეყანაში ადგილობრივი თვითმმართველობის კონკრეტულ სისტემათა ურთიერთგანსხვავებისა, უნდა განსაზღვრავდეს თითოეულ სახელმწიფოში ამ სისტემის აგების კონცეპტუალურ საფუძველს. ამრიგად, ევროპის საბჭოს სახელმწიფოებისათვის ადგილობრივი თვითმმართველობის კონცეფცია ერთიანია და იგი გულისხმობს ადგილობრივი თვითმმართველობის შემდეგ სავალდებულო ნიშნებს:

- ▶ საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოების არსებობას. აღსანიშნავია, რომ თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოების შექმნის წესი ქარტიით რეგლამენტირებული არ არის, იგი დგინდება ეროვნული კანონმდებლობით. ამასთან, არ გამოირიცხება შესაძლებლობა, როდესაც წარმომადგენლობითი ორგანოები უშუალოდ ახორციელებენ აღმასრულებელ ფუნქციებსაც, მაგრამ მათ შეუძლიათ ჰყავდეთ მათდამი ანგარიშვალდებული აღმასრულებელი ორგანოები;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების უფლებას „რეგლამენტირება გაუწიონ საზოგადო საქმეების მნიშვნელოვან ნაწილს“, ე. ი. გააჩნდეთ საკუთარი კომპეტენციები;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების „რეალურ უნარს“ კანონის ფარგლებში განახორციელონ საკუთარი კომპეტენციები, ე. ი. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს უნდა ჰქონდეს საკმარისი საშუალება და სახსრები საკუთარ უფლებათა განსახორციელებლად;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების დამოუკიდებელ პასუხისმგებლობას, ე. ი. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები არ შეიძლება განიხილებოდეს როგორც ცენტრალური ხელისუფლების დაქვემდებარებაში არსებული სააგენტოები. ამდენად, ეს ორგანოები საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას უნდა სარგებლობდნენ კანონით განსაზღვრული ავტონომიით;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების კომპეტენციათა დადგენისა და განხორციელებისას ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებას.

ქარტიის მე-4 მუხლი ადგენს იმ ძირითად სავალდებულო პრინციპებსა და პირობებს, რომლითაც უნდა განისაზღვროს ადგილობრივი თვითმმართველობის კომპეტენციის სფერო. კერძოდ:

- ▶ თვითმმართველობის სტაბილურობისათვის აუცილებელია თვითმმართველობის ორგანოების ძირითადი კომპეტენციები დადგინდეს სახელმწიფო კონსტიტუციით ან კანონით, თუმცა, ქარტია არ გამორიცხავს, რომ ცალკეული კონკრეტული უფლებამოსილებანი ამ ორგანოებისათვის შესაძლოა დელეგირებულ იქნეს რაიმე სხვა აქტის საფუძველზე;
- ▶ თვითმმართველობის განხორციელებისათვის აუცილებელია, რომ თვითმმართველობის ორგანოებს კანონის ფარგლებში გააჩნდეთ ის უფლებამოსილებებიც, რომლებიც უშუალოდ არ არის კონსტიტუციით ან კანონით დადგენილი, მაგრამ შინაარსით ადგილობრივი მნიშვნელობისაა. ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების გადწყვეტისას თვითმმართველობის ორგანოების ინიციატივის შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის საფუძველზე და იმ შემთხვევაში, როდესაც ამა თუ იმ საკითხის დარეგულირება კანონით მიკუთვნებული აქვს მმართველობის სხვა ორგანოს;
- ▶ თვითმმართველობის კომპეტენციათა სფეროს დადგენისას აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნეს, ე.წ. სუბსიდირების პრინციპი, რომელიც დეცენტრალიზაციის ზოგადი პრინციპიდან გამომდინარეობს. იგი კომპეტენციათა დანაწილებისას გულისხმობს უფლებამოსილებათა გადატანას იმ ორგანოთა გამგებლობაში, რომლებიც ყველაზე ახლოს არიან მოქალაქესთან და კარგად იცნობენ ადგილობრივ პირობებსა და საჭიროებებს. ე. ი. საკითხი უნდა წყდებოდეს რაც შეიძლება ქვედა დონის ორგანოს მიერ, იმ პირობით, თუკი არსებობს მისი გადწყვეტისათვის აუცილებელი მატერიალური და სხვა საშუალებანი;
- ▶ თვითმმართველობის ორგანოებისათვის მინიჭებული უფლებამოსილებები უნდა იყოს სრული და ექსკლუზიური. ეს პრინციპი გამოიყენება სხვადასხვა დონის მმართველობის ორგანოს უფლებამოსილებების ურთიერგამიჯვნისას. ამასთან, იგულისხმება რომ თვითმმართველობის ექსკლუზიურ უფლებათა შეზღუდვა მმართველობის ცენტრალური და რეგიონალური ორგანოების მიერ დაიშვება მხოლოდ კანონით ნათლად განსაზღვრულ შემთხვევებსა და ფარგლებში;
- ▶ თვითმმართველობის ორგანოებს დელეგირებული უფლებამოსილების განხორციელებისას უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა გაითვალისწინონ ადგილობრივი პირობების თავისებურებები;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ გადწყვეტილების მიღებამდე, მმართველობის სხვა ორგანოებმა, უნდა გამართონ საჭირო კონსულტაციები, რათა არ მოხდეს კომპეტენციათა აღრევა ან დუბლირება.

ქარტიის მე-5 მუხლით დადგენილია სახელმწიფოთა ვალდებულება, ადგილობრივი თვითმმართველობის ტერიტორიული საზღვრების ნებისმიერი ცვლილებისას გათვალისწინებული იყოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების აზრი, ხოლო, თუ კანონით დასაშვებია, ჩატარდეს რეფერენდუმი.

ქარტიის მე-6 მუხლი ადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის ინსტიტუციური მოწყობის უმნიშვნელოვანეს პირობებს. კერძოდ:

- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს კანონის ფარგლებში უნდა გააჩნდეთ შესაძლებლობა თვითონ განსაზღვრონ საკუთარი ადმინისტრაციული სტრუქტურა;

- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მოხელეებს უნდა გააჩნდეთ მუშაობის ისეთი პირობები, რომლებიც უზრუნველყოფს მაღალკვალიფიციური კადრების შერჩევას, პროფესიულ მომზადებას, შესაბამის ანაზღაურებას და სამსახურებრივი წინსვლის შესაძლებლობებს.

ქარტიის მე-7 მუხლით განსაზღვრულია ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩეული პირების სტატუსის დადგენის სავალდებულო პირობები. კერძოდ:

- ▶ არჩევითი პირების სტატუსი ისეთი უნდა იყოს, რომ უზრუნველყოფდეს მათი უფლებამოსილებების თავისუფალ და შეუზღუდავ განხორციელებას;
- ▶ არჩევითი პირების სტატუსი უნდა უზრუნველყოფდეს ამ პირების მიერ უფლებამოსილებების განხორციელების პროცესში განეული დანახარჯების მატერიალური კომპენსაციის შესაძლებლობას.

ქარტიის მე-8 მუხლით განსაზღვრულია სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა მიერ თვითმმართველობების საქმიანობაზე ადმინისტრაციული ზედამხედველობის განხორციელების სავალდებულო პირობები:

- ▶ ადმინისტრაციული ზედამხედველობის განხორციელება დასაშვებია მხოლოდ კონსტიტუციით ან კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში და შესაბამისი წესით;
- ▶ ზედამხედველი ორგანოების ჩარევა პროპორციული უნდა იყოს იმ ინტერესებთან, რომლის დაცვასაც ემსახურება სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული შეზღუდვა;
- ▶ ადმინისტრაციული ჩარევა დასაშვებია მხოლოდ ორ შემთხვევაში: თვითმმართველობის ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების კანონიერების დასადგენად, ანდა სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობისათვის დელეგირებული უფლებამოსილებების განხორციელების გასაკონტროლებლად.

ქარტიის მე-9 მუხლით განსაზღვრულია ადგილობრივი თვითმმართველობის ფინანსური უზრუნველყოფის ძირითადი პირობები:

- ▶ უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების უფლება გააჩნდეთ საკუთარი ფინანსური რესურსები, რომლებსაც დამოუკიდებლად გამოიყენებენ საკუთარი ფუნქციების განხორციელებისას;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ფინანსური რესურსები საკმარისი უნდა იყოს, რათა ამ ორგანოებმა განახორციელონ კონსტიტუციითა და კანონმდებლობით მათთვის მინიჭებული ფუნქციები;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისათვის კანონმდებლობის ფარგლებში გარანტირებული უნდა იყოს ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღების უფლება;
- ▶ ფინანსურად სუსტი ადგილობრივი თვითმმართველობების დასახმარებლად გამოყენებულ უნდა იქნეს ფინანსური გათანაბრების პროცედურები, ანდა სხვა ეკვივალენტური ზომები, მაგრამ მან არ უნდა შეზღუდოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევანის თავისუფლება;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ ეროვნული ბანკის სასესხო კაპიტალზე;
- ▶ სახელმწიფოს მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების სუბსიდირება არ უნდა ზღუდავდეს მათ დამოუკიდებლობას საკუთარი კომპეტენციის სფეროში.

ქარტიის მე-10 მუხლი ითვალისწინებს სახელმწიფოთა ვალდებულებას ადგილობრივი თვითმმართველობებისათვის საერთო ამოცანების გადასაწყვეტად უზრუნველყოფილ იქნეს თვითმმართველობების ასოციაციების შექმნისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის უფლებამოსილება.

ქარტიის მე-11 მუხლით დადგენილია სახელმწიფოთა ვალდებულება უზრუნველყოფილ იქნეს ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებათა დაცვა სასამართლო წესით.

ქარტიის მეორე ნაწილში (მე-12 - მე-14 მუხლები) ჩამოყალიბებულია განსაკუთრებული დებულებები, რომლითაც განისაზღვრება ევროპის საბჭოს წევრ-სახელმწიფოებში ქარტიის მოქმედების სფერო.

ქარტიის მე-12 მუხლით თითოეული სახელმწიფო ვალდებულებას იღებს შეასრულოს პირველი ნაწილის (მე-2 - მე-11 მუხლებით) სულ ცოტა 20 პუნქტი, აქედან ათი მაინც უნდა შეირჩეს იმ პუნქტებიდან, რომლებიც განსაზღვრავენ ადგილობრივი თვითმმართველობის ფუძემდებლურ პრინციპებსა და პირობებს.

ქარტიის მე-13 მუხლით განისაზღვრება თვითმმართველობის ორგანოები, რომლებზედაც სავალდებულოა გავრცელდეს ქარტიის მოქმედება. ამ მუხლის თანახმად, ქარტიაში მოცემული ადგილობრივი თვითმმართველობის პრინციპები ვრცელდება სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე არსებული ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ყველა კატეგორიაზე.

სახელმწიფოები ქარტიის მე-14 მუხლით ეროვნული კანონმდებლობის ქარტიასთან ჰარმონიზაციის მიზნით იღებენ შესაბამის საკანონმდებლო აქტებს. ასევე, ისინი ვალდებული არიან ამ და სხვა სახის ღონისძიებათა შესახებ ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს მიანოდონ ყველა საჭირო ინფორმაცია.

ქარტია რატიფიცირების შემდეგ გახდა საქართველოს კანონმდებლობის შემადგენელი ნაწილი და მასში მოცემული პრინციპების დაცვა სავალდებულოა როგორც სახელმწიფო, ისე ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისათვის. ამიტომაც, ქარტიაში მოცემული ეს პრინციპები ქმნის როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის, ისე საკრებულოს საქმიანობის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სამართლებრივ საფუძვლებს.

გ) „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი მიიღეს საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტში არსებული შემდეგი ჩანაწერის შესაბამისად – „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შექმნის წესი, უფლებამოსილება და სახელმწიფო ორგანოებთან ურთიერთობა განისაზღვრება ორგანული კანონით“. აღნიშნული კანონი არის ის ფუძემდებლური დოკუმენტი, რომლითაც საქართველოს კონსტიტუციისა და „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის პრინციპების შესაბამისად განისაზღვრება თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილება (ანუ ის საკითხები, რომლებიც კონსტიტუციის თანახმად, ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხებია), თვითმმართველობის ინსტიტუციური მოწყობა და საქმიანობის ძირითადი პრინციპები. აქედან გამომდინარე, ორგანული კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობის ძირითადი კანონია, რომელიც ქმნის თვითმმართველობის, თვითმმართველობის ორგანოებისა და, ცხადია, საკრებულოს საქმიანობის ძირითად სამართლებრივ ჩარჩოს.

დ) საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“ განსაზღვრავს საკრებულოს წევრთა არჩევის წესს.

ე) საქართველოს კანონი „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი“ ადგენს საკრებულოს როგორც კოლექტიური ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემისა და აღსრულების, ადმინისტრაციული საჩივრისა და განცხადების განხილვის, ადმინისტრაციული გარიგების მომზადების, დადებისა და შესრულების წესს.

ვ) საქართველოს კანონი „ნორმატიული აქტების შესახებ“ განსაზღვრავს საკრებულოს მიერ ნორმატიული აქტის მომზადების, მიღების (გამოცემის), გამოქვეყნების, მოქმედების, აღრიცხვისა და სისტემატიზაციის წესებს.

ზ) საქართველოს კანონით „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი“, საქართველოს კანონით „მოსაკრებლების სისტემის საფუძვლების შესახებ“, საქართველოს კანონით „ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“, საქართველოს კანონით „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“, საქართველოს კანონით „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ და საქართველოს კანონით „საქართველოს საგადასახადო კოდექსი“ განისაზღვრება საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები თვითმმართველი ერთეულის ფინანსების მართვასა და საბიუჯეტო პროცესში.

თ) საქართველოს კანონით „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ და საქართველოს კანონით „სახელმწიფო ქონებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზებისა და სარგებლობის უფლებით გადაცემის შესახებ“ განსაზღვრულია საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივი საფუძვლები ქონების მართვისა და განკარგვის სფეროში.

ი) საქართველოს კანონით „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობის სახელმწიფო ზედამხედველობის შესახებ“ განისაზღვრება საკრებულოსა და საკრებულოს თანამდებობის პირთა უფლებები ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობაზე სახელმწიფო ზედამხედველობის განხორციელების პროცესში.

კ) საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურის შესახებ“ ადგენს საქართველოში საჯარო სამსახურის ორგანიზაციის სამართლებრივ საფუძვლებს, აწესრიგებს საჯარო სამსახურის განხორციელებასთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს და განსაზღვრავს საჯარო მოსამსახურის სამართლებრივ მდგომარეობას.

გარდა ზემოთ აღნიშნული საკანონმდებლო აქტებისა, ცალკეული სფეროების მიხედვით საკრებულოს საქმიანობის სამართლებრივ საფუძვლებს ქმნის, ე.წ. დარგობრივი კანონები, ასევე საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებები და საქართველოს მთავრობის დადგენილებები.

საკრებულოს საქმიანობის მნიშვნელოვანი საფუძველია თავად საკრებულოს მიერ მიღებული ნორმატიული აქტები. მათ შორის უპირველესია საკრებულოს დებულება (რეგლამენტი). სწორედ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განისაზღვრება არა მხოლოდ საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაციის წესი, არამედ, რაც მეტად მნიშვნელოვანია, თავად საკრებულოს დეტალური უფლებამოსილება. ამიტომაც ეწოდება ამ დოკუმენტს დებულება (რეგლამენტი), რადგან იგი განსაზღვრავს ამ ორგანოს როგორც უფლებამოსილებას (რაც, როგორც წესი, დებულების ფორმით დგინდება), ასევე მისი მუშაობის ორგანიზაციის საკითხებს (რაც, როგორც წესი, განისაზღვრება რეგლამენტით).

1.3 საკრებულოს საქმიანობის ძირითადი პრინციპები

საკრებულოს საქმიანობის ძირითადი პრინციპები სამართლებრივი ხასიათის ის უმთავრესი იდეებია, რომლებიც ქმნიან საკრებულოს მიზნობრივი ორიენტირის განსაზღვრისა და მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხების ობიექტურად და ოპტიმალურად გადაწყვეტის საფუძველს. ეს პრინციპები აერთიანებს, ერთი მხრივ, ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების, ხოლო, მეორე მხრივ, კოლეგიური ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის პრინციპებს. საკრებულოს საქმიანობის ძირითადი პრინციპებია:

ა) კანონიერების პრინციპი. ამ პრინციპის თანახმად, საკრებულოს მიერ საქმიანობა უნდა ხორციელდებოდეს კანონის საფუძველზე, კანონის შესაბამისად და კანონით დადგენილ ფარგლებში. საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაცია და მის მიერ უფლებამოსილების განხორციელება უნდა ეფუძნებოდეს საქართველოს მოქმედ კანონმდებლობას, ხოლო საკრებულოს მიერ მიღებული სამართლებრივი აქტები უნდა შეესაბამებოდეს უპირატესი იურიდიული ძალის მქონე აქტებს. ეს პრინციპი საკრებულოს როგორც კოლეგიური ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის ერთ-ერთი მთავარი პრინციპია. ამ მხრივ საკრებულოს საქმიანობაზე ვრცელდება საქართველოს კანონის „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ მე-5 მუხლის მოთხოვნები, რომლის თანახმად, „ადმინისტრაციულ ორგანოს უფლება არა აქვს კანონმდებლობის მოთხოვნების სანინაღმდეგოდ განხორციელოს რაიმე ქმედება. უფლებამოსილების გადამეტებით გამოცემულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს, აგრეთვე ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ განხორციელებულ ქმედებას არა აქვს იურიდიული ძალა და ბათილად უნდა გამოცხადდეს“.

ბ) საჯაროობის პრინციპი. ეს პრინციპი მოითხოვს საკრებულოს საქმიანობის გამჭვირვალობას, ადგილობრივი მოსახლეობის აზრისადმი მის კონტროლდაქვემდებარებას, გადაწყვეტილების შემუშავების, მიღების და აღსრულებაზე კონტროლის პროცესში მოქალაქეთა მიერ საჯარო ზეგავლენის განხორციელების შესაძლებლობას.

საჯაროობის პრინციპის მნიშვნელობა, ერთი მხრივ, გამომდინარეობს თვითმმართველობის არსიდან, რომლის თანახმად, თვითმმართველობა არის საქართველოს მოქალაქეთა უფლება. შესაბამისად, თვითმმართველობის ორგანოების, განსაკუთრებით საკრებულოს საქმიანობის საჯაროობა აუცილებელი პირობაა მოქალაქეთა მიერ კონსტიტუციით გარანტირებული უფლების განხორციელებისათვის. მეორე მხრივ, საკრებულო კოლეგიური ადმინისტრაციული ორგანოა და „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ მე-10 მუხლის თანახმად, „ყველას აქვს უფლება გაცენოს ადმინისტრაციულ ორგანოში არსებულ საჯარო ინფორმაციას, აგრეთვე მიიღოს მათი ასლები, თუ ისინი არ შეიცავენ სახელმწიფო, პროფესიულ, კომერციულ ან პირად საიდუმლოებას“.

ეს პრინციპი რეალიზდება სამი ძირითადი მიმართულებით:

- ▶ **ინფორმაციის საჯაროობა** არის საჯაროობის პრინციპის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება, რომლის თანახმად, საკრებულო ვალდებულია უზრუნველყოს თავისი საქმიანობის შესახებ (საკრებულოსა და საკრებულოს ორგანოების სხდომის ჩატარების დრო, ადგილი და მისი დღის წესრიგი, გადაწყვეტილებების პროექტები და მიღებული გადაწყვეტილებები) ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და გამოქვეყნება.

- ▶ **გადანყვეტილების შემუშავებისა და მიღების პროცესის საჯაროობა** გულისხმობს საკრებულოსა და მის ორგანოთა მიერ გადანყვეტილების შემუშავებისა და მიღების პროცესში მოქალაქეთა ჩართულობას. იმ მექანიზმების არსებობას, რომლებიც საშუალებას მისცემს თვითმმართველ ერთეულში მცხოვრებ მოქალაქეებს არა მხოლოდ ესწრებოდნენ, არამედ თავად მონაწილეობენ (გამოთქვან აზრი, დასვან შეკითხვები, წარმომადგინონ და დაიცვან თავიანთი წინადადებები და მოსაზრებები) საკრებულოსა და საკრებულოს ორგანოების (საკრებულოს კომისიები, საკრებულოს ბიურო, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფები) მუშაობაში.
- ▶ **მიღებული გადანყვეტილებების შესრულებაზე კონტროლის საჯაროობა** გულისხმობს იმ მექანიზმების არსებობას, რომლებიც საქართველოს მოქალაქეებს საშუალებას მისცემს განახორციელონ საზოგადოებრივი კონტროლი საკრებულოს მიერ მიღებულ გადანყვეტილებათა ჯეროვან შესრულებაზე. აღნიშნული დაკავშირებულია როგორც გადანყვეტილების შესრულების მიმდინარეობის შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან, ასევე ანგარიშების საჯაროობასა და მოქალაქეთა შესაძლებლობასთან შეაფასონ თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობა, გამოთქვან შენიშვნები და მიაწოდონ რეკომენდაციები.

ა) ადგილობრივი ხელისუფლების ერთიანობის პრინციპი გულისხმობს თვითმმართველობის წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოთა ერთიან ორგანიზმად არსებობას. ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების ორგანიზება უკავშირდება თვითმმართველობის კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხების დაგეგმვის, გადანყვეტილების მომზადების, მიღების, განხორციელების და შესრულებაზე კონტროლის ფუნქციების გადანაწილებას სხვადასხვა ორგანოს შორის. ფუნქციათა ასეთი გადანაწილება განაპირობებს ორ ძირითად - წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ინსტიტუციათა არსებობას. ამასთან, ამგვარი დაყოფა არ შეიძლება გავაიგივოთ სახელმწიფო ხელისუფლების დანაწილების საკითხთან. ინსტიტუციათა გაყოფით ხდება არა ხელისუფლების დანაწილება, არამედ ფუნქციათა გადანაწილება თვითმმართველობის სხვადასხვა ორგანოს შორის. თვითმმართველობა არის ერთიანი ორგანიზმი და აქ შეიძლება მოხდეს მხოლოდ უფლებამოსილებათა გადანაწილება და არა ხელისუფლების გამიჯვნა და დაბალანსება. თვითმმართველობა წარმომადგენს ერთიან ადგილობრივ ხელისუფლებას, რომელიც ხორციელდება წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ინსტიტუციების მეშვეობით. ორივე ეს ინსტიტუცია ადგილობრივი ხელისუფლების ნაწილია და არა ცალ-ცალკე არსებული ხელისუფლებები, როგორც ეს არის წარმომადგენელი სახელმწიფოს დონეზე, სადაც გამოიყოფა საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების ორგანოები. ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის გადმოტანა თვითმმართველობის დონეზე და ამ პრინციპის საფუძველზე წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების გამიჯვნის მცდელობა პრინციპულად არასწორია. რა თქმა უნდა, როგორც წარმომადგენლობით, ისე აღმასრულებელ ორგანოებს გააჩნიათ მათთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ფუნქციები, მაგრამ ამ ორი ინსტიტუციის უფლებამოსილება ხისტად არ განისაზღვრება. მსოფლიო პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევა, როცა ერთი ინსტიტუციისათვის დამახასიათებელი ფუნქციების გადატანა ხდება მეორე ინსტიტუციის სასარგებლოდ. ცალკეულ შემთხვევაში, შესაძლებელია

ნარმომადგენლობითმა ორგანომ ან მისმა კომისიამ იტვირთოს გადაწყვეტილების აღსრულების უფლებამოსილება (მაგ., თვითმმართველობის ინსტიტუციური მონაცემების ზოგიერთ მოდელში აღმასრულებელი ორგანო საერთოდ არ იქმნება და ამ ფუნქციას ნარმომადგენლობითი ორგანოს კომისიები ახორციელებენ). მსოფლიო პრაქტიკაში არის იმის მაგალითებიც, როცა აღმასრულებელ ორგანოს ეკისრება არა მხოლოდ აღსრულების ფუნქცია, არამედ ნორმატიული სახის გადაწყვეტილებათა მიღების უფლებამოსილება.

დ) კოლეგიურობის პრინციპი. საკრებულო კოლეგიური ორგანოა და, შესაბამისად, მისთვის სავალდებულოა ამ პრინციპის დაცვა, ეს კი გულისხმობს საკითხთა მომზადების, განხილვისა და გადაწყვეტილების პროცესში განსხვავებულ აზრთა პლურალიზმსა და კონსენსუსს. კოლეგიურობის პრინციპის განხორციელების საფუძველს ქმნის საკრებულოს არჩევითობა და მრავალწევრიანობა. საკრებულო ირჩევა საყოველთაო, თანასწორი და პირდაპირი საარჩევნო უფლების საფუძველზე, ფარული კენჭისყრით. არჩევითობის ეს პრინციპები განაპირობებს საკრებულოში ადგილობრივი მოსახლეობის სხვადასხვა ინტერესის ჯგუფის პროპორციულ ასახვას და ქმნის საფუძველს საკრებულოს მიერ განსახილველ საკითხზე განსხვავებული მოსაზრებების გამოთქმისა და შეჯერებისათვის. კოლეგიურობის პრინციპის დაცვის გარანტიაა საკრებულოს სხდომის უფლებამოსილებისა და გადაწყვეტილების მიღებისათვის სავალდებულო კვორუმის არსებობა და გადაწყვეტილების მხოლოდ კენჭისყრით მიღების შესაძლებლობა. კოლეგიურობის პრინციპის დაცვა, ასევე გულისხმობს საკრებულოს წევრთათვის პროექტების დროულად გაცნობის, საჭირო ინფორმაციისა და კონსულტაციების მიღების და საკუთარი აზრის თავისუფალი გამოხატვის შესაძლებლობის უზრუნველყოფას. „აღნიშნულის მისაღწევად ძალზე მნიშვნელოვანია ადგილობრივი თვითმმართველობის ნარმომადგენლობითი ორგანოების დაცვა ზედმეტი პოლიტიზაციისაგან. საერთო-სახელმწიფოებრივი პოლიტიკური ძალების გარკვეული გავლენა ადგილობრივ არჩევით ნარმომადგენლებზე, არ უნდა განაპირობებდეს ამ უკანასკნელთა მხრიდან, ე.წ. კონიუნქტურულ საქმიანობას, ხელოვნურ დაპირისპირებას ერთგვარ პოლიტიკურ ოპონენტებთან, ადგილობრივი ინტერესებისა და თვითმმართველობის სამეურნეო-ეკონომიკური მიზნების უგულვებელყოფას“.¹ კოლეგიურობის პრინციპის განხორციელება, ასევე უკავშირდება ნარმომადგენლობითი პროპორციულობის დაცვის პრინციპს.

ე) ნარმომადგენლობითი პროპორციულობის დაცვის პრინციპის თანახმად, საკრებულოს კომისიები, თუ სამუშაო ჯგუფები უნდა შედგეს საკრებულოში ნარმოდგენილი სხვადასხვა პოლიტიკური ძალის ნარმომადგენლობითი პროპორციულობის დაცვით. საკრებულოს უფლება არა აქვს საკრებულოს ფრაქციას ან საკრებულოში არჩეულ რომელიმე პარტიის ნარმომადგენელს უარი უთხრას ჰყავდეს ერთი ნარმომადგენელი მაინც საკრებულოს ყველა კომისიასა, თუ სამუშაო ჯგუფში.

ვ) დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა საკითხების გადაწყვეტაში. ეს პრინციპი გამომდინარეობს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მოთხოვნიდან, რომლის მიხედვით, თვითმმართველობის ორგანოები კანონით დადგენილ საკუთარ უფლებამოსილებებს ახორციელებენ

¹ ო. მელქაძე, ზ. ეზუგბაია, მუნიციპალური სამართალი, თბ., 2002 წ., გვ. 60.

დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით, რაც გულისხმობს იმას, რომ დაუშვებელია თვითმმართველობის ორგანოთათვის დირექტივების მიცემა ან იძულება (ადმინისტრაციული, პოლიტიკური, ფინანსური, თუ სხვა ბერკეტების გამოყენებით) საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას. ამ პრინციპის დაცვა, ასევე გარანტირებულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობის სახელმწიფო ზედამხედველობის შესახებ“ საქართველოს კანონით, რომლის თანახმად, თვითმმართველობის საკუთარ უფლებამოსილებაზე ზედამხედველობა დაიშვება მხოლოდ კანონთან შესაბამისობის დაცვის ფორმით (იხ. კანონიერების დაცვის პრინციპი). საკრებულოს მიერ საკითხების დამოუკიდებელ გადაწყვეტაში იგულისხმება დამოუკიდებლობა სახელმწიფო ორგანოებისგან და არა მოქალაქეთა მონაწილეობისგან. ადგილობრივი თვითმმართველობის ცნება მიუთითებს საკითხების გადაწყვეტაზე ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად. ამდენად, ამ პრინციპის რეალიზება გულისხმობს იმ მექანიზმების არსებობას, რომლებმაც უნდა დაიცვას ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევისგან. ამისათვის აუცილებელია როგორც ინსტიტუციონალური, ისე საფინანსო-ეკონომიკური დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა და სახელმწიფოს მხრიდან თვითმმართველობის ორგანოთა საქმიანობის კონტროლის რეგლამენტირება. ინსტიტუციონალური დამოუკიდებლობა გულისხმობს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა შექმნის ისეთ წესს, რომელიც სახელმწიფოს არ მისცემს საშუალებას უშუალო იერარქიულ დაქვემდებარებაში მოაქციოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები. ასეთი წესი მოცემულია როგორც „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიით, ისე „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით და გულისხმობს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ფორმირებას უშუალოდ მოსახლეობის მიერ სახელმწიფო მმართველობის ორგანოთა ჩარევის გარეშე. საფინანსო-ეკონომიკური დამოუკიდებლობა, ერთი მხრივ, დაკავშირებულია საკუთარი ქონების და დამოუკიდებელი ბიუჯეტის არსებობაზე, ხოლო, მეორე მხრივ, კანონით განსაზღვრულ უფლებამოსილებებთან თვითმმართველი ერთეულის ხელთ არსებული ქონების, ფინანსების, სხვა მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებების საკმარისობასა და შესაბამისობაზე.

რაც შეეხება მიუკერძოებლობას, ეს პრინციპი გამომდინარეობს „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ მე-8 მუხლის მოთხოვნიდან, რომლის თანახმად, „ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია თავისი უფლებამოსილება განახორციელოს მიუკერძოებლად“ და „ადმინისტრაციულ წარმოებაში არ შეიძლება მონაწილეობა მიიღოს თანამდებობის პირმა, რომელსაც აქვს პირადი ინტერესი, ანდა არსებობს სხვა გარემოება, რომელიც ზეგავლენას მოახდენს საქმის გადაწყვეტაზე“. „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით“ დადგენილი ეს მოთხოვნა ასევე მოცემულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 323-ე მუხლის მე-5 პუნქტით: „საკრებულოს წევრი ვალდებულია უარი განაცხადოს საკრებულოს სხდომაზე იმ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობასა და კენჭისყრაზე, რომლის მიმართაც მას ქონებრივი ან სხვა პირადი ინტერესი აქვს“.

ბ) კანონით დადგენილი ფუნქციების განხორციელებაზე დამოუკიდებელი პასუხისმგებლობის პრინციპი. დამოუკიდებელი პასუხისმგებლობა ნიშნავს ქმედებაზე (მოქმედება, თუ უმოქმედობა) პასუხისმგებას საკუთარი რესურსებით (მატერიალური,

თუ სხვა სახის). თვითმმართველი ერთეული საჯარო სამართლის დამოუკიდებელი იურიდიული პირია. შესაბამისად, მას გააჩნია დამოუკიდებელი პასუხისმგებლობა, ანუ იგი პასუხს არ აგებს სხვა იურიდიული პირების ვალდებულებებზე, ისევე, როგორც სხვა იურიდიული პირები პასუხს არ აგებენ თვითმმართველი ერთეულის ვალდებულებებზე. ეს არის სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი საერთო წესი. ანალოგიური წესია დადგენილი ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 208-ე მუხლის მე-2 პუნქტით, რომლის მიხედვითაც, „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს, აგრეთვე მისი თანამდებობის პირის ან სხვა მოსამსახურის მიერ მისი სამსახურებრივი მოვალეობის განხორციელებისას მიყენებული ზიანისათვის პასუხისმგებელია ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანო.“ თუმცა, საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის მე-9 პუნქტით დადგენილია, რომ „ყველასთვის გარანტირებულია სახელმწიფო და თვითმმართველობის ორგანოთა და მოსამსახურეთაგან უკანონოდ მიყენებული ზარალის სასამართლო წესით სრული ანაზღაურება სახელმწიფო სახსრებიდან.“ კონსტიტუციის ეს ჩანაწერი განპირობებულია იმით, რომ სახელმწიფო არის გარანტი ადამიანის უფლებების დაცვაზე და გამომდინარე იქიდან, რომ შესაძლებელია თვითმმართველ ერთეულს არ გააჩნდეს საკმარისი საშუალებები ზარალის ასანაზღაურებლად, სახელმწიფო იღებს ვალდებულებას აანაზღაუროს ეს ზარალი. თუმცა, ეს არ გამოირიცხავს, ე.წ. რეგრესის უფლებას – სახელმწიფომ შემდგომ მოსთხოვოს თვითმმართველ ერთეულს მის მიერ თვითმმართველი ერთეულის მაგიერ გადახდილი სახსრების უკან დაბრუნება.

თ) მოსახლეობის წინაშე ანგარიშვალდებულების პრინციპი. საკრებულო თავის საქმიანობისა და უფლებამოსილების განხორციელებაზე მხოლოდ ამომრჩეველთა წინაშეა ანგარიშვალდებული. ამ პრინციპის რეალიზება უკავშირდება როგორც საჯაროობის დაცვას, ასევე ანგარიშვალდებულების მექანიზმების არსებობას. ეს მექანიზმები გულისხმობს საკრებულოს, საკრებულოს თანამდებობის პირებისა და საკრებულოს წევრების მიერ მოსახლეობის წინაშე სავალდებულო პერიოდულ ანგარიშგებას და თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების ანგარიშვალდებულებას საკრებულოს წინაშე. ანგარიშვალდებულების ამგვარი გადანაწილება მიუთითებს, რომ საკრებულოა პასუხისმგებელი მოსახლეობის წინაშე არა მხოლოდ საკუთარი, არამედ თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს საქმიანობისთვისაც. საკრებულო უფლებამოსილია და სასურველიცაა, რომ აღმასრულებელ ორგანოსა და თანამდებობის პირებს დებულებით დაუდგინოს არა მხოლოდ საკრებულოს, არამედ უშუალოდ მოსახლეობის წინაშე პერიოდული ანგარიშების ჩაბარების ვალდებულება, მაგრამ გამომდინარე იქიდან, რომ საკრებულო თავად განსაზღვრავს მის აღმასრულებელ ორგანოთა ფუნქციებს, უფლებამოსილებებს, საქმიანობის წესსა და კონტროლის ფორმებს, პასუხისმგებლობა მოსახლეობის წინაშე აწევს უშუალოდ საკრებულოს და არა მის მიერ შექმნილ აღმასრულებელ ორგანოებს.

თავი II. საკრებულოს უფლებამოსილება

2.1 საკრებულოს უფლებამოსილების განსაზღვრა

საკრებულოს მიერ საკუთარი უფლებამოსილების განსაზღვრა არის პრინციპული და უმნიშვნელოვანესი საკითხი, რომლის სწორად გადაწყვეტაზე დამოკიდებული თვითმმართველობის ორგანოების ჰარმონიული საქმიანობა და ადგილობრივი ხელისუფლების ერთიანობის პრინციპის განხორციელება. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი განსაზღვრავს მხოლოდ საკრებულოს განსაკუთრებულ უფლებამოსილებებს. ეს არის ის საკითხები, რომლებიც შეიძლება მხოლოდ საკრებულომ გადაწყვიტოს და რომლის დელეგირებაც თვითმმართველობის სხვა ორგანოებზე დაუშვებელია. ორგანული კანონით დადგენილი ამ განსაკუთრებული უფლებამოსილებებიდან, შეიძლება ითქვას, უმთავრესია საკრებულოს უფლებამოსილება – დაამტკიცოს როგორც საკუთარი, ისე აღმასრულებელი ორგანოს და მისი სტრუქტურული, თუ ტერიტორიული ორგანოების დებულებები, ანუ მოახდინოს ორგანული კანონით განსაზღვრული თვითმმართველი ერთეულის საკუთარი უფლებამოსილებების გადანაწილება თვითმმართველობის წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოსა და თანამდებობის პირებს შორის. ეს უფლებამოსილება არის უაღრესად მნიშვნელოვანი და მხოლოდ მისი სწორად და გააზრებულად გამოყენებითაა შესაძლებელი მიღწეულ იქნეს თვითმმართველობის ორგანოებს შორის ფუნქციონირება და განაწილება. 2006 წლამდე მოქმედი ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის შესახებ“ განსაზღვრავდა როგორც საკრებულოს, ისე აღმასრულებელი ორგანოს – გამგეობისა (მერიის) და თვითმმართველობის თანამდებობის პირთა უფლებამოსილებებს, შესაბამისად, საკრებულო მოკლებული იყო ამ უფლებამოსილებას თავისი შეხედულებისამებრ მოეხდინა თვითმმართველი ერთეულის კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღებისა და შესრულების უფლების გადანაწილება თვითმმართველობის ორგანოებს შორის. 2005 წელს მიღებულმა ორგანულმა კანონმა „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“, რომელიც ამოქმედდა 2006 წლიდან ძირეულად შეცვალა ეს მიდგომა, რითაც საქართველოს ორგანული კანონი დაუახლოვა „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიით დადგენილ სტანდარტებს და შექმნა ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს წამყვანი როლის სამართლებრივი საფუძვლები. სამწუხაროდ, 2006 წელს არჩეულმა საკრებულოებმა არცთუ ეფექტურად გამოიყენეს აღნიშნული უფლება. თვითმმართველობის სიძლიერე დამოკიდებულია თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს როლზე. დღემდე ეს რგოლი თვითმმართველობის ინსტიტუტებში ჯერ კიდევ სუსტად არის წარმოჩენილი. წინა პლანზე ტრადიციულად დგას აღმასრულებელი ორგანო, გამგებელი (მერი) და არა საკრებულო. ამის ერთ-ერთ მიზეზს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ კანონის ხარვეზიც განაპირობებდა, რომლის მიხედვით, მართალია, თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელად ცხადდებოდა საკრებულოს თავმჯდომარე, მაგრამ გამგებელი (მერი) წარმოადგენდა არა მხოლოდ საჯარო მოხელეს, არამედ პოლიტიკური თანამდებობის პირს, რომელსაც ირჩევდა საკრებულო საკრებულოს ბიუროს წარდგინებით ჩატარებული კონკურსის საფუძველზე. ამავდროულად, თვითმმართველი ერთეულის ისეთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქციები, როგორცაა ქონებისა და ფი-

ნანსების მართვა, კანონის თანახმად, თავს იყრიდა გამგებლის (მერის) ხელში. 2009 წლის დეკემბერში ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებებით რეალურად შეიცვალა ბალანსი საკრებულოს სასარგებლოდ. გამგებელი (მერი) არის არა პოლიტიკური თანამდებობის პირი, არამედ მხოლოდ საჯარო მოხელე, რომელსაც თანამდებობაზე ნიშნავს და ათავისუფლებს საკრებულოს თავმჯდომარე. ასევე, თვითმმართველი ერთეულის ქონებისა და ფინანსების მართვის საკითხები აღარ არის დამოკიდებული გამგებლის (მერის) ერთპიროვნულ გადაწყვეტილებაზე. ორგანულ კანონში შეტანილმა ცვლილებებმა შექმნა რეალური სამართლებრივი საფუძველი ერთპიროვნული მართვიდან კოლექტიურ მართვაზე გადასასვლელად. უკვე შეიქმნა სრული შესაძლებლობა, რათა ერთხელ და სამუდამოდ უარი ითქვას ერთპიროვნული მართვის საბჭოურ მემკვიდრეობაზე, მაგრამ კანონის აღსრულება დამოკიდებულია თავად საკრებულოს გადაწყვეტილებებზე. საკრებულომ როგორც საკუთარი დებულებით (რეგლამენტით), ისე გამგეობის (მერიის), გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების დებულებების დამტკიცებისას უნდა გამოავლინოს მყარი ნება კოლექტიური მართვის მოდელზე გადასასვლელად. ამ დებულებების განხილვისა და მიღებისას მაქსიმალურად უნდა იყოს უზრუნველყოფილი საკრებულოს წამყვანი როლი. ასეთი ინსტიტუციური სტრუქტურა, რა თქმა უნდა, შეიძლება იყოს ნაკლებად ოპერატიული, მაგრამ თვითმმართველობის ის ერთ-ერთი უმთავრესი პრობლემა, როგორცაა რეპრეზენტატიულობისა და მოსახლეობის ნდობის, თვითმმართველობის პროცესებში მოსახლეობის ჩართულობის უაღრესად დაბალი დონე, თვითმმართველობის მოხელეთა, თუ საკრებულოს წევრთა მხრიდან ინიციატივების არარსებობა, თვითმმართველობის ორგანოების ერთპიროვნული მართვისა და ერთპიროვნული გადაწყვეტილების მიღების საბჭოური წესი შეიძლება დაძლეულ იქნეს მხოლოდ კოლექტიური ორგანოების როლის გაზრდით. საჭიროა, ყველა ტიპის კოლექტიური ორგანოს გაძლიერება: როგორც საკრებულოს, ისე საკრებულოს კომისიების და, რაც მთავარია, აღმასრულებელ სტრუქტურაში უნდა დაინერგოს გადაწყვეტილების კოლექტიურად მიღება. ყოველივე ეს შესაძლებელია თვითმმართველობის ორგანოების დებულებების მეშვეობით, რომლის მიღებაც საკრებულოს განსაკუთრებული უფლებამოსილებაა.

თვითმმართველობის ორგანოთა დებულებების შედგენისას ერთ-ერთი გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება საკრებულოს დებულებას (რეგლამენტს). „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკრებულოს როგორც სტრუქტურა და საქმიანობის წესი, ასევე უფლებამოსილებაც განისაზღვრება საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი, სრულიად მართებულად, არ განსაზღვრავს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა, თუ სამსახურების კომპეტენციებს და მე-16 მუხლით ადგენს ზოგადად თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებებს. საკრებულომ ამ უფლებამოსილებებიდან უნდა განსაზღვროს რომელი განახორციელოს თვითმმართველობის ამა თუ იმ ორგანომ. კანონით დადგენილია მხოლოდ ერთი შეზღუდვა, კერძოდ, 22-ე მუხლით მოცემულია ის უფლებამოსილებები, რომლებიც მხოლოდ საკრებულოს განსაკუთრებულ კომპეტენციას განეკუთვნება და არ შეიძლება თვითმმართველობის სხვა ორგანომ შეასრულოს. ამდენად, გარდა ზემო აღნიშნული შეზღუდვისა, საკრებულოს გააჩნია შესაძლებლობა საკუთარი შეხედულებით გადაანაწილოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლით დადგენილი უფლებამოსილებები თვითმმართველობის ორგანოებსა და

სტრუქტურებს შორის. ეს, საკრებულოს უმნიშვნელოვანესი უფლებამოსილებაა და მეტყველებს საკრებულოს როგორც თვითმმართველობის მთავარ ორგანოზე. ორგანულმა კანონმა საკრებულოს მისცა უფლება განსაზღვროს როგორც საკუთარი, ისე თვითმმართველობის სხვა ორგანოთა უფლებამოსილებები. ამ უფლებამოსილებების განსაზღვრისას აუცილებელია სწორი ბალანსის დაცვა რეპრეზენტატიულობასა და კომპეტენტურობას შორის. თვითმმართველობა მოქალაქეებთან ყველაზე ახლომდგომი ხელისუფლებაა, ამიტომ, ცხადია, თვითმმართველობის ორგანოთა მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა რეპრეზენტატიულობა უმნიშვნელოვანესია. მაგრამ ასეთი, ერთი შეხედვით, პოპულარული გადაწყვეტილებები შეიძლება ყოველთვის არ იყოს რაციონალური. ასეთმა გადაწყვეტილებებმა, რომელიც ერთჯერადად შეიძლება ყველაზე უფრო მისაღებია მოსახლეობისათვის, საბოლოო ჯამში შესაძლოა მეტად დააზარალოს მათი ინტერესები. ამიტომ, საჭიროა გადაწყვეტილებების პოპულარობა დაბალანსდეს გადაწყვეტილებების რაციონალურობით (რომელიც შეიძლება თავდაპირველად არცთუ მისაღები იყოს მოსახლეობისათვის). წარმომადგენლობითი ორგანო, რომელიც ირჩევა უშუალოდ მოსახლეობის მიერ, ორიენტირებულია მის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა რეპრეზენტატიულობაზე. რაც შეეხება აღმასრულებელ ორგანოს, რომელიც შედგება დაქირავებული და პროფესიონალი მოხელეებისაგან, ორიენტირებულია გადაწყვეტილებათა მიღების რაციონალობაზე და ნაკლებად მათ პოპულარობაზე. ასეთი ბალანსის დაცვა, ცხადია, არ ნიშნავს საკითხების მექანიკურ გამიჯვნას. თვითმმართველი ერთეულის საკუთარ უფლებამოსილებას მიკუთვნებული უფლება ყოველ საკითხზე გადაწყვეტილების მომზადების, მიღებისა და შესრულების შესახებ რაციონალურად უნდა გადანაწილდეს წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოებს შორის. ამასთან, უფლებამოსილებების გადანაწილების დროს საკრებულოს უნდა გააჩნდეს ეფექტური მექანიზმები არა მხოლოდ კონტროლი გაუწიოს აღმასრულებელი სტრუქტურებისა, თუ თანამდებობის პირების საქმიანობას, არამედ თავადაც მიიღოს მონაწილეობა აღსრულებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ამავდროულად უნდა შეიქმნას ის მექანიზმებიც, რომლებიც აღმასრულებელ სტრუქტურებს საშუალებას მისცემს დააბალანსოს საკრებულოს მიერ მისაღები გადაწყვეტილების რეპრეზენტატიულობა თავისი პროფესიული ცოდნითა და გამოცდილებით. ასეთი მექანიზმების რეალური ამოქმედება შესაძლებელია უფლებამოსილების განხორციელების პროცესის სტადიებზე აქტის შემთხვევაში. დღემდე, ვიდრე დომინირებდა გადაწყვეტილების ერთპიროვნული მიღების ფორმა, უფლებამოსილებების პროცესის სტადიებზე დაყოფას რაციონალური საფუძველი არ გააჩნდა. გადაწყვეტილების მომზადება, მიღება და აღსრულება თავმოყრილი იყო მონოკრატულ ორგანოში. ამ შემთხვევაში წინა პლანზე იყო წამოწეული ოპერატიულობა, რაც წინააღმდეგობაში მოდის უფლებამოსილების განხორციელების სტადიებზე დაყოფასთან, რადგან პროცესის სტადიებზე დაყოფა გულისხმობს პროცესის დროში გაწვდვას. ერთპიროვნული მართვის ნაცვლად, კოლექტიური მართვის ტიპის შემოტანა აუცილებლად საჭიროებს უფლებამოსილების განხორციელების პროცესის თითოეული ეტაპის თანამიმდევრულ გავლას. ასეთი მართვის სახე შესაძლოა იყოს ნაკლებად ოპერატიული, მაგრამ ერთპიროვნული მართვისგან განსხვავებით, უფრო რეპრეზენტატიული და რაციონალური. ასეთ შემთხვევაში თვითმმართველობის ორგანოები მოქმედებენ როგორც ერთიანი ორგანიზმი, თვითმმართველობის თითოეული სტრუქტურა, თუ თანამდებობის პირი მაქსიმალურად არის ჩართული თვითმმარ-

თველი ერთეულის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხების გადანყვეტაში და, რაც მთავარია, ასეთ შემთხვევაში არსებობს რეალური საშუალება უფლებამოსილებების განხორციელების პროცესში ჩაერთონ მოქალაქეები, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სხვა დაინტერესებული პირები.

უფლებამოსილების განხორციელება იყოფა გადანყვეტილების მომზადების, მიღებისა და აღსრულების ძირითად სტადიებად.

ა) გადანყვეტილების მომზადება გულისხმობს:

- ▶ პროგნოზირებას, ანუ მისალწვეი მდგომარეობის აზრობრივ მოდელირებას;
- ▶ შეფარდებას, ანუ არსებული მდგომარეობის შედარებას მისალწვე მდგომარეობასთან, რომლითაც ვლინდება არსებული მდგომარეობიდან რა უნდა იქნეს შენარჩუნებული, განვითარებული და გაუქმებული;
- ▶ პროცესის აღწერას, რომელშიც უნდა აისახოს ის რესურსები (მატერიალური, ფინანსური, ადამიანური და ა.შ.), რომლებიც საჭიროა გადანყვეტილებისათვის, ასევე მიზნის მიღწევის მეთოდები და მათი თანამიმდევრობა.

ბ) გადანყვეტილების მიღება გულისხმობს:

- ▶ მისალწვეი მიზნის მიზანშეწონილობის შეფასებას;
- ▶ პრობლემების ანალიზსა და მათი გადანყვეტის ალტერნატიული გზების შეფასებას რისკფაქტორების, კანონიერების, ეფექტურობის, რაციონალობის, ეკონომიურობის, მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებით;
- ▶ მისაღები გადანყვეტილების ფორმულირებას;
- ▶ გადანყვეტილების მიღებასა და გაფორმებას.

გ) გადანყვეტილების აღსრულება გულისხმობს:

- ▶ გადანყვეტილების შესრულების დაგეგმვას, ანუ გადანყვეტილების შესრულებისათვის საჭირო ღონისძიებათა თანამიმდევრობასა და შესრულების ვადებს;
- ▶ შესრულების მიმდინარეობის კონტროლს;
- ▶ შესრულების შესახებ ანგარიშგებასა და შეფასებას.

უფლებამოსილებების განხორციელების პროცესის ასეთი გააზრება იძლევა ამ პროცესის თითოეულ სტადიაზე თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი, თუ აღმასრულებელი ორგანოების, მათი სტრუქტურული ერთეულების, ასევე მოქალაქეთა ჯგუფებისა, თუ დაინტერესებულ პირთა თანამონაწილეობის საშუალებას.

უფლებამოსილებათა სფეროების განსაზღვრისას საყურადღებოა „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-3 პუნქტი, რომლის მიხედვით, „თვითმმართველი ერთეული უფლებამოსილია მიიღოს გადანყვეტილება ისეთ საკითხზე, რომელიც კანონის თანახმად არ განეკუთვნება ხელისუფლების სხვა ორგანოს უფლებამოსილებას და არ არის აკრძალული თვითმმართველი ერთეულისათვის“. ამდენად, უფლებამოსილებების საკითხი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ორგანული კანონის 22-ე მუხლისა და მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის ჩამონათვლით. გარდა ამისა, თვითმმართველობა უფლებამოსილია მიიღოს გადანყვეტილება ყველა იმ საკითხზე, რომელიც არ შედის სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა უფლებამოსილებაში ან არ არის კანონით აკრძალული თვითმმართველი ერთეულისათვის. რა თქმა უნდა, ამ საკითხთა წრე ამოუწურავი სფეროა, რომელთა დეტალური ჩამოთვლა შეუძლებელია, მაგრამ საკრებულომ ამ სფეროდან შეიძლება

გამოყოს და დებულებებში ასახოს ისეთი საკითხები, რომელთა განხორციელებაც მნიშვნელოვნად მიაჩნია ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად.

დებულებებში უფლებამოსილებების განსაზღვრისას სასურველია უფლებამოსილებათა სფეროების მიხედვით დაყოფის კრიტერიუმების გამოყენება. ასეთი დაყოფა უფლებამოსილებათა ჩამონათვალს აძლევს სისტემურ ხასიათს და თვალსაჩინოს ხდის ამა თუ იმ სფეროში თვითმმართველობის კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხთა წრეს. ამის გათვალისწინებით საკრებულოს უფლებამოსილებები შეიძლება დაიყოს შემდეგ სფეროებად:

- ▶ უფლებამოსილება საერთო-ადმინისტრირების სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება საფინანსო-ეკონომიკურ სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვის სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება სოციალურ სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმონჯობის და საყოფაცხოვრებო-კომუნალურ სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება მინათსარგებლობისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის დაგეგმარების სფეროში;
- ▶ უფლებამოსილება ტრანსპორტისა და საგზაო მეურნეობის სფეროში ;
- ▶ უფლებამოსილება აღრიცხვისა და ინფორმატიკის სფეროში.

2.2 საკრებულოს უფლებამოსილება საერთო-ადმინისტრირების სფეროში

საერთო-ადმინისტრირების სფეროს განეკუთვნება თვითმმართველობის ორგანოთა სტრუქტურების შექმნის, უფლებამოსილებების და მათ მართვასთან დაკავშირებული საკითხები (თანამდებობის პირთა არჩევა-გადარჩევა, თანამდებობაზე დანიშვნა-განთავისუფლების შესახებ თანხმობის მიცემა, უფლებამოსილების ცნობა და მისი ვადამდე შეწყვეტა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა სტრუქტურების დამტკიცება და ა.შ.), აგრეთვე, ისეთი საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია თვითმმართველი ერთეულის შიდა ადმინისტრაციულ დაყოფასთან, თვითმმართველი ერთეულში არსებული გეოგრაფიული ობიექტების სახელდებლასთან, თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლიკისა და საპატიო ჯილდოების დაწესებასთან. აქედან გამომდინარე, საერთო-ადმინისტრირების სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის, მისი მოადგილის, საკრებულოს კომისიებისა და დროებითი სამუშაო ჯგუფების თავმჯდომარეების არჩევა და გადარჩევა;
- ▶ საკრებულოს კომისიებისა და დროებითი სამუშაო ჯგუფების შექმნა და გაუქმება, მათი პერსონალური შემადგენლობის დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა;
- ▶ საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობისა და უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ გადანყევტილების მიღება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემა გამგებლის (მერის) დანიშვნა-განთავისუფლების შესახებ;

- ▶ კონტროლი ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობაზე, მათი ანგარიშების მოსმენა და შეფასება;
- ▶ თვითმმართველ ერთეულში ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნა და გაუქმება, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა;
- ▶ საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის), საკრებულოს კომისიების, საკრებულოს აპარატის, გამგეობის (მერიის), გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების დებულებათა დამტკიცება და ცვლილებების შეტანა;
- ▶ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ნორმატივების ფარგლებში ადგილობრივი თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოს განაკვეთების დამტკიცება და ცვლილებების შეტანა;
- ▶ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 85-ე მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეების საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარის დანიშვნა;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-19 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთათვის დამატებითი საკვალიფიკაციო მოთხოვნების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სახელით დადებული შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დამტკიცება;
- ▶ შეკრებების, მიტინგების, დემონსტრაციების ჩატარებასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით;
- ▶ ქუჩების, მოედნების სახელდება და ნუმერაცია;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების დამტკიცება და ცვლილებების შეტანა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საპატიო ჯილდოებისა და ნოდების შემოღებისა და მინიჭების წესის დადგენა.

ამ თავში მოცემულია დეტალური ინფორმაცია საერთო-ადმინისტრირების სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილების ძირითად ნაწილზე. ხოლო საკრებულოს წევრების უფლებამოსილების ცნობისა და შეწყვეტის, ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირების არჩევისა/დანიშვნისა და გადარჩევის/განთავისუფლების, აგრეთვე ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობაზე საკრებულოს კონტროლის უფლებამოსილებებზე საუბარი იქნება წინის მომდევნო თავებში.

ა) თვითმმართველ ერთეულში ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნა და გაუქმება, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა

საკრებულოს მიერ ამ უფლებამოსილების განხორციელება დაკავშირებულია გამგეობის (მერიის) ტერიტორიული ორგანოების შექმნასა და მათი უფლებამოსილების ტერიტორიული საზღვრების დადგენასთან. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონი საკრებულოს აძლევს უფლებას თავის შეხედულებისამებრ განსაზღვროს, თუ რამდენ ადმინისტრაციულ ერთეულად უნდა დაიყოს თვითმმართველი ერთეული. ეს უფლება გააჩნდათ საკრებულოებს 2006 წლიდან, თუმცა, იშვია-

თი გამონაკლისის გარდა, მისი რეალიზება არ მომხდარა. თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ერთეულები დღემდე ეყრდნობიან იმ დაყოფას, რომელიც მოქმედებს საბჭოთა პერიოდიდან და, სადაც 2006 წლამდე არსებობდა თვითმმართველი ერთეულები. ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნის უპირველესი მიზანია უზრუნველყოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა კავშირი მოსახლეობასთან. ეს პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალური გახდა 2006 წელს ჩატარებული რეფორმის შედეგად, რომლის შესაბამისად მოხდა თვითმმართველ ერთეულთა გამსხვილება და თვითმმართველობის განხორციელების ტერიტორიულ საფუძვლად განისაზღვრა რაიონი. ამის გამო, მოსახლეობა ტერიტორიულად დაშორდა თვითმმართველობის ორგანოებს. ამიტომ, ტერიტორიული დაშორების საკომპენსაციოდ ორგანულმა კანონმა დაადგინა თვითმმართველი ერთეულის შიდაადმინისტრაციული დაყოფის საჭიროება და ამ ერთეულებში გამგეობის (მერიის) ტერიტორიული ორგანოების შექმნა. თვითმმართველი ერთეულების არსებული ადმინისტრაციული დაყოფა ზოგიერთ თვითმმართველ ერთეულში შეიძლება იყოს მართლაც ოპტიმალური, თუმცა, იმის გათვალისწინებით, რომ ასეთი ადმინისტრაციული დაყოფა შექმნილია დაახლოებით 80–90 წლის წინ, სავარაუდოდ, იგი არ შეიძლება ამომწურავად პასუხობდეს დღევანდელ მოთხოვნებს, ამიტომ საჭიროა მათი გადახედვა. ამ საკითხზე საკრებულომ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გაითვალისწინოს დასახლებებში მოსახლეობის რაოდენობა, დასახლებებს შორის მანძილი, ინფრასტრუქტურა, დასახლებების არსებული პრობლემების სპეციფიკა, ადგილობრივი მოსახლეობის აზრი და ა.შ. ასევე, აუცილებლად გასათვალისწინებელია, თუ რა უფლებამოსილებები ექნება ამ ერთეულებში დანიშნულ გამგეობის (მერიის) ტერიტორიულ ორგანოებს. კანონის თანახმად, ყოველ ტერიტორიულ ერთეულს უნდა გააჩნდეს საკუთარი ინდივიდუალური დებულება, რაც საშუალებას იძლევა თითოეული ადმინისტრაციული ერთეულის სპეციფიკის მიხედვით განისაზღვროს შესაბამისი ტერიტორიული ორგანოს სხვა ანალოგიური ორგანოსაგან განსხვავებული უფლებამოსილებები.

ბ) ადგილობრივი თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოს განაკვეთების დამტკიცება

საკრებულოს უფლება განსაზღვროს ადგილობრივი თვითმმართველობის მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოს განაკვეთები, გამომდინარეობს „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-8 პუნქტის მოთხოვნიდან, რომლის მიხედვით, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით დამტკიცებულ ზედა და ქვედა ზღვრების ფარგლებში „ადგილობრივი თვითმმართველობის დანესებულებების მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოს განაკვეთებს და თანამდებობათა დასახელებას ამტკიცებს ადგილობრივი თვითმმართველობის ერთეულის საკრებულო.“

ადგილობრივი თვითმმართველობის მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოს ნორმატივები განსაზღვრულია საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 29 აგვისტოს N726 ბრძანებულებით „ავტონომიური რესპუბლიკების ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოების საჯარო მოსამსახურეთა შრომის ანაზღაურების მონესრიგების შესახებ“. ბრძანებულების პირველი პუნქტით განსაზღვრულია თვითმმართველობის მოსამსახურეთა მინიმალური თანამდებობრივი სარგო – 135 ლარი, ხოლო ბრძანებულების N2, N21, N3 და N4 დანართებით დადგენილია თანამდებობრივი სარგოს მაქსიმალური ზღვარი.

დანართი N2. ქ. თბილისის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების საჯარო მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი

N	თანამდებობათა დასახელება	თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი (ლარი)
1.	ქ. თბილისის მერი	3540
2.	ქ. თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარე	3540
3.	ქ. თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე	2950
4.	ქ. თბილისის მერის პირველი მოადგილე (ვიცე-მერი)	2950
5.	ქ. თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე	2850
6.	ქ. თბილისის მერის მოადგილე	2750
7.	ქ. თბილისის მერიის ადმინისტრაციის უფროსი	2500
8.	ქ. თბილისის რაიონის გამგებელი	2350
9.	ქ. თბილისის საქალაქო სამსახურის უფროსი, საკრებულოს აპარატის უფროსი, ქ. თბილისის საქალაქო სამსახურის დეპარტამენტის უფროსი - ქალაქის მთავარი არქიტექტორი	2350
10.	ქ. თბილისის საკრებულოს მუდმივი კომისიის თავმჯდომარე	2350
11.	ქ. თბილისის საკრებულოს ფრაქციის თავმჯდომარე	2350
12.	ქ. თბილისის მერიის ადმინისტრაციის უფროსის პირველი მოადგილე, ქ. თბილისის საქალაქო სამსახურის უფროსის პირველი მოადგილე	1700
13.	ქ. თბილისის რაიონის გამგებლის მოადგილე; გამგეობის რაიონული სამსახურის ხელმძღვანელი - გამგებლის წარმომადგენელი	1600
14.	ქ. თბილისის მერიის ადმინისტრაციის უფროსის მოადგილე, საკრებულოს აპარატის უფროსის მოადგილე	1600
15.	ქ. თბილისის საქალაქო სამსახურის უფროსის მოადგილე	1600
16.	სხვა წამყვანი საჯარო თანამდებობის პირი	1400
17.	უფროსი საჯარო თანამდებობის პირი	1100
18.	უმცროსი საჯარო თანამდებობის პირი	830

დანართი N2¹. ქალაქ ბათუმის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების საჯარო მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი

N	თანამდებობათა დასახელება	თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი (ლარი)
1.	საკრებულოს თავმჯდომარე, მერი	2750
2.	საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე	2150
3.	მერის მოადგილე	2050
4.	მერიის ადმინისტრაციის (აპარატის) უფროსი, სამსახურის უფროსი, ქ. ბათუმის მთავარი არქიტექტორი, საკრებულოს აპარატის უფროსი	1650
5.	საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე, საკრებულოს ფრაქციის თავმჯდომარე	1350
6.	წამყვანი საჯარო თანამდებობის პირი	1350
7.	უფროსი საჯარო თანამდებობის პირი	900
8.	უმცროსი საჯარო თანამდებობის პირი	600

ღანართი N3. თვითმმართველი ქალაქების (გარდა ქ. თბილისისა და ქ. ბათუმისა) წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების საჯარო მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი

N	თანამდებობათა დასახელება	თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი (ლარში)
1.	საკრებულოს თავმჯდომარე	2480
2.	მერი	2480
3.	საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე	1500
4.	მერის მოადგილე	1250
5.	სამსახურის უფროსი, საკრებულოს აპარატის უფროსი	900
6.	საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე, საკრებულოს ფრაქციის თავმჯდომარე	710
7.	სამსახურის უფროსის მოადგილე, მერის თანაშემწე, სხვა უფროსი საჯარო თანამდებობის პირი	550
8.	მერიის ტერიტორიული ორგანოს ხელმძღვანელი - მერიის რწმუნებული	470
9.	უმცროსი საჯარო თანამდებობის პირი	480

ღანართი N4. მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების საჯარო მოსამსახურეთა თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი

N	თანამდებობათა დასახელება	თანამდებობრივი სარგოების ზედა ზღვარი (ლარში)
1.	საკრებულოს თავმჯდომარე	2360
2.	გამგებელი	2360
3.	საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე	1100
4.	გამგებლის მოადგილე	900
5.	სამსახურის უფროსი, საკრებულოს აპარატის უფროსი	700
6.	საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე, საკრებულოს ფრაქციის თავმჯდომარე	650
7.	გამგებობის სამსახურის განყოფილების უფროსი	500
8.	გამგებლის თანაშემწე, სხვა უფროსი საჯარო თანამდებობის პირი	450
9.	გამგებობის ტერიტორიული ორგანოს ხელმძღვანელი - გამგებობის რწმუნებული	400
10.	უმცროსი საჯარო თანამდებობის პირი	420

თანამდებობრივი სარგოს განსაზღვრა არის ერთ-ერთი ყველაზე პრობლემატური და, ამავე დროს, საკრებულოს მიერ ადგილობრივი საკადრო პოლიტიკის რეგულირების უმნიშვნელოვანესი საკითხი. სამწუხაროდ, საკრებულოები ამ ბერკეტებს ვერ იყენებენ. როგორც წესი, ხდება პრეზიდენტის ზემოთ მოცემული ბრძანებულების პირდაპირი კოპირება თანამდებობრივი სარგოს მაქსიმალური ზღვარის დაწესებით. ასეთი მოდგომა, რა თქმა უნდა, არასწორია. „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, პრეზიდენტის ბრძა-

ნებულებით განისაზღვრება თანამდებობრივი სარგოები თანამდებობრივი რანგის მიხედვით, ანუ დგინდება ზოგადი ჩარჩო თანამდებობრივი რანგისათვის და არა კონკრეტული თანამდებობისათვის. მაგალითად, თანამდებობრივი რანგია უმცროსი საჯარო მოხელე, „საჯარო სამსახურის თანამდებობრივი რეესტრის“ მიხედვით, უმცროსი საჯარო მოხელის რანგში ერთიანდება: ა) მთავარი სპეციალისტი, ბ) წამყვანი სპეციალისტი, გ) უფროსი სპეციალისტი, დ) სპეციალისტი. ყოველ ამ თანამდებობას თავის, კვალიფიკაციის, დატვირთვის, პასუხისმგებლობის გათვალისწინებით უნდა გააჩნდეს განსხვავებული თანამდებობრივი სარგო. უფრო მეტიც, თვითმმართველობის სხვადასხვა სამსახურში ერთსა და იმავე თანამდებობაზე მყოფი პირის სამუშაოთი დატვირთვა და პასუხისმგებლობაც მათი თანამდებობრივი ინსტრუქციისა და სამუშაოთა აღწერილობიდან გამომდინარე, განსხვავებულია, ამიტომ, განსხვავებული უნდა იყოს მათი თანამდებობრივი სარგოებიც. თანამდებობრივი სარგო მიბმულია კონკრეტული თანამდებობის მიერ შესასრულებელ სამუშაოსთან და არა კონკრეტულ პიროვნებასთან, მის სოციალურ მდგომარეობასა, თუ საჭიროებებთან. ამიტომ, საკრებულომ თანამდებობრივი სარგოების დამტკიცებისას, უპირველესად, უნდა გაითვალისწინოს შესაბამისი თანამდებობის თანამდებობრივი ინსტრუქცია და სამუშაოთა აღწერილობა და ამის მიხედვით დაადგინოს კონკრეტული თანამდებობისათვის შესაბამისი თანამდებობრივი სარგო. თანამდებობრივი სარგო უნდა დადგინდეს საშტატო ნუსხის მიხედვით, ინდივიდუალურად, შტატით გათვალისწინებული ყოველი თანამდებობისათვის და არა რანგების მიხედვით, როგორც ეს მოცემულია პრეზიდენტის ბრძანებულებაში „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე. გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 74-ე მუხლის პირველი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტი მოხელის წახალისების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ზომად თანამდებობრივი სარგოს თანრიგის ამაღლებას მიიჩნევს. ეს არის წახალისების მნიშვნელოვანი ზომა, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ საკრებულოს თანხმობით, თუკი მას კონკრეტული თანამდებობისათვის დაწესებული აქვს თანამდებობრივი სარგო. მაგრამ, ცხადია, ეს ვერ იქნება გამოყენებული, თუ დაწესებული თანამდებობრივი სარგო თავიდანვე ტოლია კანონმდებლობით დადგენილი მაქსიმალური ზომისა. ამიტომ, საკრებულომ ერთეულის (სამსახური, ტერიტორიული ორგანო, აპარატი) დებულების განხილვისას საჭიროა მოითხოვოს შესაბამისი ერთეულის საშტატო ნუსხაც თანამდებობრივი ინსტრუქციებსა და სამუშაოთა აღწერილობებთან ერთად, რომლის საფუძველზეც უნდა დაადგინოს კონკრეტული შტატით გათვალისწინებული თანამდებობისათვის შესაბამისი თანამდებობრივი სარგო. მხოლოდ ასე, ერთიან კომპლექსში იქნება შესაძლებელი საკრებულოს მიერ ამ საკითხებზე რეალური, რაციონალური და ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება. სხვა შემთხვევაში ცალ-ცალკე აღებული თითოეული საკითხი ფორმალურად იქნება განხილული.

გ) ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთა საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარის დანიშვნა. ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთათვის დამატებითი საკვალიფიკაციო მოთხოვნების დადგენა

ზემოაღნიშნული უფლებამოსილება „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით არ არის დადგენილი. საკრებულოს ეს უფლებამოსილება

გამომდინარეობს „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებიდან. კერძოდ, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 85-ე მუხლის მე-3 პუნქტით საკრებულოს უფლება აქვს დანიშნოს ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთა საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარე, ხოლო ამავე კანონის მე-19 მუხლით განსაზღვრულია საკრებულოს უფლებამოსილება დაადგინოს თვითმმართველობის მოხელეთა დამატებითი საკვალიფიკაციო მოთხოვნები (კანონის თანახმად, დამატებითი საკვალიფიკაციო მოთხოვნები დგინდება მხოლოდ ნორმატიული აქტით. ამდენად, ეს უფლებამოსილება მხოლოდ საკრებულოს კომპეტენციას განეკუთვნება).

აღნიშნული უფლებამოსილება მნიშვნელოვანია ადგილობრივი საკადრო პოლიტიკის მართვის კუთხით. საკრებულო დაინტერესებული უნდა იყოს თვითმმართველობის მოხელეთა კვალიფიციური და სტაბილური კორპუსის შექმნით. ასეთი მაკულპროფესიონალ მოხელეთა კორპუსი შეიძლება შეიქმნას საჯარო სამსახურში კადრების შერჩევისა და მიღების რაციონალური სისტემის ჩამოყალიბებით, რომლის აუცილებელი პირობაა თვითმმართველობის მოხელეთა თანამდებობაზე დანიშვნა მხოლოდ კონკურსის საფუძველზე, რაც საჯარო სამსახურის თანაბარი ხელმისაწვდომობის შესახებ მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლების განხორციელების უმთავრესი პირობაა. კონკურსის საფუძველზე კადრების შერჩევისა და პერიოდული ატესტაციის ჩატარების სისტემა იძლევა ახალი ტექნოლოგიებისა და რეფორმებისადმი არა მხოლოდ ადაპტირების, არამედ მათი რეალური განხორციელების საშუალებას. ის ამაღლებს საჯარო სამსახურის ავტორიტეტს, უზრუნველყოფს მის გამჭვირვალებას და კავშირს საზოგადოებასთან. საკრებულოს აქვს საშუალება უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულოს საკადრო პოლიტიკის სტაბილურ და ობიექტურ კრიტერიუმებზე დაფუძნებული სისტემის ფორმირებისათვის. საკრებულოს უფლება დანიშნოს საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარე, არ შეიძლება გაგებულ იქნეს როგორც ფორმალური აქტი. საკონკურსო-საატესტაციო კომისია არ წარმოადგენს, ე.წ. მუდმივ კომისიას. კომისიის თავმჯდომარე ინიშნება და საკონკურსო-საატესტაციო კომისია იქმნება ვაკანსიის წარმოშობისას კონკურსის ან ატესტაციის ჩატარების პერიოდისათვის. მართალია, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 29-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, გადაწყვეტილებას კონკურსის გამოცხადების შესახებ იღებს დანესებულების ხელმძღვანელი, მაგრამ ეს არ გამორიცხავს საკრებულოს უფლებას ნორმატიული აქტით დაამტკიცოს ადგილობრივი საკადრო პოლიტიკის კონცეფცია, რომელიც სავალდებულოს გახდის თვითმმართველობის მოხელეთა სამუშაოდ მიღებას მხოლოდ კონკურსის საფუძველზე. ასეთ შემთხვევაში, საკრებულოს უფლება – დანიშნოს საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარე, გახდება რეალური და არა ფორმალური, რადგან ვაკანსიის წარმოშობისთანავე საკრებულოს წინაშე დაისმება საკითხი საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარის დანიშვნის შესახებ.

„საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 86-ე მუხლის თანახმად, საკონკურსო – საატესტაციო კომისიის წევრთა რაოდენობასა და შემადგენლობას განსაზღვრავს კომისიის თავმჯდომარე, ანუ ამ კომისიის შექმნაში საკრებულო არ მონაწილეობს და არც არის სასურველი საკრებულოს წევრი შევიდეს ამ კომისიაში, რადგან საკრებულოს ფუნქციაა კონტროლი გაუწიოს კომისიის საქმიანობას. თავად კონკურსისა და ატესტაციის ჩატარების წესი განისაზღვრება საქართველოს პრეზი-

დენტის 2009 წლის 5 თებერვლის №46 და №47 ბრძანებულებებით. ამ ბრძანებულებებით დადგენილია კონკურსისა და ატესტაციის ჩატარებისათვის პასუხისმგებელი დაწესებულების ხელმძღვანელის ბრძანებით საპრეტენზიო კომისიის შექმნის აუცილებლობა როგორც კონკურსის, ისე ატესტაციის პროცედურებსა და შედეგებთან დაკავშირებული პრეტენზიების განხილვის მიზნით. საკრებულოს მიერ კონკურსისა და ატესტაციის პროცესის კონტროლის განსახორციელებლად მიზანშეწონილია დაწესებულების ხელმძღვანელის – საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით საპრეტენზიო კომისიის ფუნქცია დაეკისროს საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის მუდმივ კომისიას. ასეთ შემთხვევაში საკრებულოს ექნება ქმედითი მექანიზმი კონტროლი გაუწიოს ადგილობრივი საკადრო პოლიტიკის განხორციელებას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საკრებულოს უფლება განსაზღვროს ადგილობრივი თვითმმართველობის საჯარო მოხელეთა თითოეული თანამდებობისათვის საკვალიფიკაციო მოთხოვნები. ამ უფლების განხორციელება უშუალო კავშირშია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა სტრუქტურის დებულებების, სამტატო ნუსხისა და თანამდებობრივი სარგოების დადგენასთან. საკვალიფიკაციო მოთხოვნები გამომდინარეობს თანამდებობრივი ინსტრუქციებისა და სამუშაოთა აღწერილობიდან. მათგან მოწყვეტით საკვალიფიკაციო მოთხოვნების საკითხის განხილვა და მიღება იქნება ფორმალური, რადგან საკრებულოს წევრებს არ მიეცემათ საშუალება ერთმანეთს დაუკავშირონ კონკრეტული თანამდებობისადმი დადგენილი მოვალეობები და მოთხოვნები. ეს არის ერთიანი პროცესი, რომელიც შედგება ერთმანეთთან დაკავშირებული შემდეგი ეტაპებისაგან:

- ▶ დებულების დამტკიცება;
- ▶ სამტატო ნუსხის დამტკიცება, თანამდებობრივი ინსტრუქციებისა და სამუშაოთა აღწერილობიდან გამომდინარე;
- ▶ საკვალიფიკაციო მოთხოვნებისა და თანამდებობრივი სარგოს დადგენა.

დ) შეკრებების, მიტინგების, დემონსტრაციების ჩატარებასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება

საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებულია საქართველოს მოქალაქეთა უფლება წინასწარი ნებართვის გარეშე შეიკრიბონ საჯაროდ და უიარალოდ, როგორც ჭერქვეშ ისე გარეთ. ამავე დროს, „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტით აუცილებელია ადგილობრივი თვითმმართველობის წინასწარი გაფრთხილება, თუ შეკრება ან მანიფესტაცია ხალხისა და ტრანსპორტის სამოძრაო ადგილას იმართება.

აღნიშნული კანონის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტი განსაზღვრავს იმ შემთხვევებს, როდესაც აკრძალულია შეკრებისა და მანიფესტაციის ჩატარება, კერძოდ: „აკრძალულია შეკრების ან მანიფესტაციის ჩატარება – საქართველოს პარლამენტის შენობაში, საქართველოს პრეზიდენტის რეზიდენციაში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, სასამართლოების, პროკურატურის, პოლიციის, სასჯელთა აღსრულების ორგანოების შენობებში, სამხედრო ნაწილებსა და ობიექტებში, რკინიგზის სადგურებში, აეროპორტებში, საავადმყოფოებში, დიპლომატიურ დაწესებულებებში და მათგან ოცი მეტრის რადიუსში მდებარე ტერიტორიაზე, აგრეთვე სამთავრობო დაწესებულებების, ადგილობრივი მმართველობის ორგანოების, შრომის უსაფრთხოების სპე-

ციალური რეჟიმის ან შეიარაღებული დაცვის მქონე საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების შენობებში; დაუშვებელია ამ ობიექტების შესასვლელების სრული ბლოკირება.“

„შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, გაფრთხილება შეკრების ან მანიფესტაციის ჩატარების შესახებ შეტანილ უნდა იქნეს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოში მის მოწყობამდე არა უგვიანეს 5 დღისა. როგორც კანონის მოთხოვნებიდან ჩანს, იგი განეკუთვნება არა საკრებულოს, არამედ თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს კომპეტენციას. ამ მიმართებით საკრებულოს უფლებამოსილება შეიძლება იყოს მხოლოდ „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ კანონის მე-6 მუხლით დადგენილი უფლების განხორციელება – წინასწარი გაფრთხილების გარეშე განსაზღვროს შეკრებების ჩატარების მუდმივი ადგილი და დრო.

ე) ქუჩების, მოედნების სახელდება და ნუმერაცია

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით დადგენილია თვითმმართველი ერთეულის უფლება – მოახდინოს ქუჩებისა და მოედნების სახელდება და ნუმერაცია. მაგრამ, საქართველოს კანონმდებლობით ამ ობიექტთა წრე საკმაოდ ფართოა და არ შემოიფარგლება მხოლოდ ქუჩებითა და მოედნებით. კერძოდ, „გეოგრაფიული ობიექტების სახელდების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მე-5 პუნქტში მითითებულია, რომ „გადაწყვეტილება საქართველოს ქალაქებსა და სხვა დასახლებულ პუნქტებში განლაგებული გეოგრაფიული ობიექტების სახელდების შესახებ მიიღება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს სამართლებრივი აქტით“. ამავე კანონის მე-3 მუხლით განმარტებულია ტერმინი – „გეოგრაფიული ობიექტი“, რაც წარმოადგენს დედამიწის ბუნებრივ წარმონაქმნს, აგრეთვე, ადამიანის მიერ ხელოვნურად შექმნილ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებს, მათ ცენტრებს, ქალაქებს, დაბებს, თემებს, სოფლებს, ქუჩებს, მოედნებს, პარკებსა და სხვა მსგავს ობიექტებს. ამდენად, საკრებულო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე არსებულ დასახლებებში არა მხოლოდ ქუჩებისა და მოედნების, არამედ სხვა სახის გეოგრაფიული ობიექტების სახელდებაზე. სახელდების საკითხის გადაწყვეტა ხდება საკრებულოს სამართლებრივი აქტით, მაგრამ ეს საკითხი წინასწარ უნდა შეთანხმდეს გეოგრაფიული ობიექტების სახელდების სამთავრობო კომისიასთან. მხოლოდ ამ კომისიის თანხმობის შემდეგ შეიძლება გეოგრაფიული ობიექტისათვის სახელის მინიჭება ან შეცვლა.

ვ) თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა; თვითმმართველი ერთეულის საპატიო ჯილდოებისა და ნოდების შემოღებისა და მინიჭების წესის დადგენა

თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების საკითხი განისაზღვრება „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-8 მუხლით. ამ მუხლში 2010 წლის მაისში შევიდა გარკვეული ცვლილებები, რომლის მიხედვითაც თვითმმართველ ერთეულის სიმბოლოებად განისაზღვრა მხოლოდ გერბი და დროშა. ორგანული კანონის ამ მუხლის თანახმად, საქართველოს სახელმწიფო სიმბოლოთა გამოყენების წესის დაცვით, თვითმმართველ ერთეულს შეიძლება

ჰქონდეს გერბი და დროშა, რომლებსაც საქართველოს პარლამენტთან არსებული ჰერალდიკის სახელმწიფო საბჭოს თანხმობით ადგენს თვითმმართველი ერთეულის საკრებულო. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოები ექვემდებარება საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით სახელმწიფო რეგისტრაციას, ხოლო თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების გამოყენების წესი განისაზღვრება საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით.

2010 წლის 31 მაისს საქართველოს პრეზიდენტის N363-ე ბრძანებულებით დამტკიცდა თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოთა გამოყენების წესი. საქართველოს პრეზიდენტის ამ ბრძანებულებით დადგენილია თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების, როგორც გერბის, ასევე დროშის, გამოყენების წესი. კერძოდ, ბრძანებულებით დამტკიცებული წესის მე-4 მუხლით დადგენილია, თუ რა შემთხვევებში და სად უნდა იქნეს გამოყენებული თვითმმართველი ერთეულის გერბი.

„მუხლი 4.

1. თვითმმართველი ერთეულის გერბი თავსდება მცირე სახელმწიფო გერბის მარცხნივ (დამკვირვებლის პოზიციიდან მარჯვენა მხარეს), თანაბარ სიმაღლეზე:

ა) ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შენობების ფასადებზე;

ბ) დარბაზებში, სადაც ტარდება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების სხდომები;

გ) ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების (თანამდებობის პირების) მიერ გამოცემულ ნორმატიულ და ინდივიდუალურ-ადმინისტრაციულ სამართლებრივ აქტებზე, აგრეთვე სხვა ოფიციალურ დოკუმენტებზე.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული წესით თვითმმართველი ერთეულის გერბი შესაძლებელია განთავსდეს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების თანამდებობის პირთა სამუშაო ოთახებში.

3. თვითმმართველი ერთეულის გერბი გამოისახება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ბლანკებზე და შტამპებზე.“

ამდენად, იმ შემთხვევაში, თუ მიღებულ იქნა თვითმმართველი ერთეულის გერბი, მაშინ სავალდებულოა მისი გამოყენება ბრძანებულებით დამტკიცებული წესის მე-4 მუხლის პირველ და მე-3 პუნქტებით განსაზღვრულ შემთხვევებში. ბრძანებულებით დადგენილ ამ წესთან ერთად, თვითმმართველობის ნორმატიულ აქტზე გერბის განთავსებისას, ასევე გათვალისწინებული უნდა იქნეს „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტის მოთხოვნა, რომლის თანახმად *„ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა (თანამდებობის პირთა) ნორმატიულ აქტებზე გამოსახული უნდა იყოს საქართველოს მცირე სახელმწიფო გერბი და შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის გერბი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში).“*

საქართველოს პრეზიდენტის N363 ბრძანებულებით დამტკიცებული წესის მე-5 მუხლით დადგენილია თვითმმართველი ერთეულის გერბის მიმართება საქართველოს სახელმწიფო გერბთან:

„მუხლი 5.

1. მცირე სახელმწიფო გერბისა და თვითმმართველი ერთეულის გერბის ერთდროულად გამოყენების შემთხვევაში, დაუშვებელია თვითმმართველი ერთეულის

გერბი ზომით აღემატებოდეს მცირე სახელმწიფო გერბს ან/და განთავსდეს მასზე მაღლა.

2. მცირე სახელმწიფო გერბისა და თვითმმართველი ერთეულის გერბის ერთდროულად გამოყენების შემთხვევაში, თვითმმართველი ერთეულის გერბი ყოველთვის განთავსდება მცირე სახელმწიფო გერბის მარცხნივ (მარჯვენა მხარეს დამკვირვებლის პოზიციიდან).

3. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს (თანამდებობის პირის) მიერ გამოცემულ ნორმატიულ და ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტებზე შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის გერბი გამოისახება მცირე სახელმწიფო გერბის მარცხნივ (დამკვირვებლის პოზიციიდან მარჯვენა მხარეს, ზედა კუთხეში); საკუთარი გერბის არარსებობის შემთხვევაში, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ გამოცემული სამართლებრივი აქტის ცენტრში გამოისახება მხოლოდ მცირე სახელმწიფო გერბი.

4. დაუშვებელია თვითმმართველი ერთეულის გერბისა და მცირე სახელმწიფო გერბის გამოსახვა ერთ ფირნიშზე შესაბამისი დაწესებულების დასახელებასთან ერთად.

5. დაუშვებელია დაზიანებული გერბის გამოყენება.“

ბრძანებულების მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „დაუშვებელია თვითმმართველი ერთეულის გერბი ზუსტად იმეორებდეს სახელმწიფო გერბს ან სახელმწიფო გერბი იყოს მისი საფუძველი.“

ბრძანებულების მე-7 მუხლით დადგენილია თვითმმართველი ერთეულის დროშის გამოყენების წესი, რომლის თანახმად, თვითმმართველი ერთეულის დროშა საქართველოს სახელმწიფო დროშასთან ერთად აღიმართება:

- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი (საკრებულო) და აღმასრულებელი (მერია/გამგეობა) ორგანოების შენობების თავზე – მუდმივად; შენობებზე, სადაც ტარდება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების სხდომები – სხდომის მიმდინარეობის პერიოდში;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს (მერია/გამგეობა) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების შენობების თავზე;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების სამართლებრივი აქტების შესაბამისად – თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე განთავსებული საწარმოს, დაწესებულების ან ორგანიზაციის მიერ განხორციელებული საზეიმო ღონისძიებების დროს.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შენობებზე თვითმმართველი ერთეულის დროშა ყოველთვის აღიმართება საქართველოს სახელმწიფო დროშის მარცხენა მხარეს (დამკვირვებლის პოზიციიდან მარჯვენა მხარეს). საქართველოს სახელმწიფო დროშა უნდა იყოს თვითმმართველი ერთეულის დროშაზე დიდი ზომისა და უნდა აღიმართოს უფრო მაღლა.

ზემოაღნიშნული წესების დაცვით საკრებულო უფლებამოსილია პარლამენტთან არსებული ჰერალდიკის სახელმწიფო საბჭოს თანხმობით დაამტკიცოს და გამოიყენოს თვითმმართველი ერთეულის გერბი და დროშა. დღეისათვის თვითმმართველ ერთეულთა დიდ ნაწილს უკვე გააჩნია და სარგებლობს საკუთარი სიმბოლოებით.

რაც შეეხება თვითმმართველი ერთეულის საპატიო ჯილდოებისა და ნოდების შემოღებას, ეს საკითხი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანულ კანონს 2009 წლის დეკემბრიდან დაემატა. საქართველოს კანონმდებლობით არ არის დარეგულირებული, თუ რა საპატიო ჯილდო ან ნოდება შეიძლება იქნეს შემოღებული თვითმმართველი ერთეულის მიერ. აღსანიშნავია, რომ საპატიო ჯილდოებისა და ნოდების შემოღების უფლება გააჩნია ქალაქ თბილისის ადგილობრივ თვითმმართველობის ორგანოებს 1998 წლიდან. ამ უფლებიდან გამომდინარე, ქალაქ თბილისის საკრებულოს მიერ 1999 წლის 21 დეკემბერს დამტკიცებულ იქნა დებულება „თბილისის საპატიო მოქალაქის ნოდების შესახებ“. ამდენად, ქალაქ თბილისმა აღნიშნული უფლების რეალიზება დღემდე მოახდინა მხოლოდ თბილისის საპატიო მოქალაქის ნოდების შემოღებით. რა თქმა უნდა, ეს არ ზღუდავს სხვა თვითმმართველ ერთეულებს შეხედულებისამებრ შემოიღონ სხვა სახის როგორც საპატიო ნოდება, ასევე საპატიო ჯილდოები. გადანყვეტილება რა სახის საპატიო ჯილდო ან ნოდება უნდა იქნეს შემოღებული, ასევე რა კრიტერიუმების საფუძველზე და რა წესით უნდა მოხდეს მათი მინიჭება უნდა განისაზღვროს საკრებულოს მიერ.

2.3 საკრებულოს უფლებამოსილება საფინანსო-ეკონომიკურ სფეროში

საფინანსო-ეკონომიკური სფერო მოცავს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის, თვითმმართველი ერთეულის განვითარების პრიორიტეტების დოკუმენტის, მუნიციპალური პროგრამების განხილვისა და დამტკიცების საკითხებს. აღსანიშნავია, რომ ამ საკითხების დიდი ნაწილი მოცემულია არა მხოლოდ თვითმმართველი ერთეულის, არამედ საკრებულოს განსაკუთრებულ უფლებამოსილებებში. ამავე დროს, ყველა ეს საკითხი შეიძლება საკრებულოში ინიცირებულ იქნეს მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ.

საფინანსო-ეკონომიკურ სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვა, მასში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა, მისი დამტკიცება, ბიუჯეტში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა; ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობისა და ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის მოსმენა და შეფასება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღება და გაუქმება, ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების განაკვეთების განსაზღვრა საქართველოს კანონით დადგენილი ზღვრული ოდენობის ფარგლებში;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით სარეზერვო ფონდის შექმნა და მისი განკარგვის წესების დადგენა;
- ▶ საქართველოს მთავრობის ნებართვით, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, სესხის ან გრანტის აღების შესახებ გადანყვეტილების მიღება და შესაბამისი ხელშეკრულების დამტკიცება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით მუნიციპალური ინვესტირების მიმართულებებისა და მიზნობრივი პროგრამების საქმიანობის განსახორციე-

ლებლად საჭირო სახსრების განსაზღვრა; ხელშეკრულების დამტკიცება ერთობლივი პროექტების განხორციელების მიზნით სხვა თვითმმართველ ერთეულთან საბიუჯეტო სახსრების გაერთიანების შესახებ;

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით ადგილობრივი შესყიდვების გეგმის დამტკიცება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემა ისეთი გარიგების დადებაზე, რომლის ღირებულება აღემატება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის 5%-ს;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით თვითმმართველი ერთეულის განვითარების პრიორიტეტების დოკუმენტის დამტკიცება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით თვითმმართველი ერთეულის განვითარების მუნიციპალური პროგრამებისა და გეგმების დამტკიცება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით გადანაცვტილების მიღება იმ პროგრამებში მონაწილეობის შესახებ, რომლებიც შეეხება თვითმმართველი ერთეულის განვითარებას.

ა) თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი და თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი

თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი თვითმმართველობის უმთავრესი დოკუმენტია. სწორედ, მის საფუძველზე უნდა დგებოდეს ადგილობრივი ბიუჯეტი, მუნიციპალური პროგრამები, იგეგმებოდეს და ხორციელდებოდეს თვითმმართველობის ყველა ღონისძიება. საქართველოს კანონის „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს განმარტავს როგორც ადმინისტრაციული ერთეულების განვითარების ძირითად გეგმას, რომელიც ასახავს ინფორმაციას საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმების შესახებ. ამავე მუხლის მე-4 პუნქტი განსაზღვრავს, თუ რა მინიმალურ ინფორმაციას უნდა შეიცავდეს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი. კერძოდ:

- ▶ გასული, მიმდინარე, დასაგეგმი საბიუჯეტო წლებისათვის და დასაგეგმის შემდგომი სამი საბიუჯეტო წლისათვის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსავლებისა და ხარჯების, ფინანსური და არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებისა და ვალდებულებების აგრეგირებულ მაჩვენებლებს;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის გასული საბიუჯეტო წლის ბიუჯეტის შესრულების საბოლოო შედეგების ანალიზს და მიმდინარე საბიუჯეტო წლის გადამუშავებულ პროგნოზებს;
- ▶ დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისათვის და დასაგეგმის შემდგომი სამი საბიუჯეტო წლისათვის ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს მიერ განსაზღვრულ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტებს; ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საშუალოვადიან პრიორიტეტებს და მათ მისაღწევად განსახორციელებელი ძირითადი პროგრამებისა და ღონისძიებების დაფინანსების ოდენობებს, მიზნებსა და შედეგებს.

კანონით დადგენილი მინიმალური ინფორმაციის გარდა, თვითმმართველი ერთეულის სპეციფიკიდან გამომდინარე, საკრებულომ უნდა განსაზღვროს დამატებით რა ინფორმაცია იქნეს შეტანილი პრიორიტეტების დოკუმენტში. ამ დოკუმენტის

უმთავრესი საკითხია დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისა და დასაგეგმის შემდგომი სამი საბიუჯეტო წლისათვის თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების განსაზღვრა. ამ საკითხის მომზადება ევალუბა თვითმმართველობის აღმასრულებელ ორგანოს. მაგრამ, ეს არ ნიშნავს, რომ საკრებულო პასიური დამკვირვებლის როლით უნდა შემოიფარგლოს. საშუალოვადიანი პრიორიტეტების განსაზღვრა არის თვითმმართველი ერთეულის განვითარების პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი. მისი მომზადების პროცესში აქტიურად უნდა იყოს ჩართული არა მხოლოდ საკრებულო, არამედ მთლიანად თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობა. თვითმმართველი ერთეულის განვითარება არის კომპლექსური პროცესი, რომელსაც კონცეპტუალურად განსაზღვრას პრიორიტეტების დოკუმენტი. ამ დოკუმენტის არსებობის გარეშე დაგეგმილი ნებისმიერი ღონისძიება, თუ პროგრამა იქნება ფრაგმენტული ხასიათის, ხშირ შემთხვევაში გაუგებარიც და არაეფექტურიც.

პრიორიტეტების დოკუმენტმა უნდა განსაზღვროს რა მიზნის მიღწევას ისახავს თვითმმართველი ერთეული (მიზნის საჭიროებისა და მნიშვნელობის დასაბუთება, რომელიც დაფუძნებული უნდა იყოს თვითმმართველი ერთეულის არსებული მდგომარეობის და პრობლემების ანალიზზე), მიზნის მიღწევისათვის რა ამოცანებია გადასაწყვეტი და რა გზებია არჩეული (ამ გზების ოპტიმალურობის დასაბუთება მიზნის მიღწევის ალტერნატიული გზების ანალიზის საფუძველზე), გასატარებელი ღონისძიებების თანამიმდევრობა და შესრულების სავარაუდო ვადები, შესაძლო რისკების განსაზღვრა და ღონისძიებები, რომლითაც შესაძლებელი იქნება ამ რისკების თავიდან აცილება, პრიორიტეტების დოკუმენტის განხორციელების კონტროლის და შეფასების მექანიზმები.

„საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, პრიორიტეტების დოკუმენტზე თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელმა ორგანომ მუშაობა უნდა დაიწყოს ყოველი წლის 1 მარტიდან და იგი საკრებულოს დასამტკიცებლად უნდა წარედგინოს ყოველი წლის 15 ნოემბრამდე (იგივე ვადაა დანესებული ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის წარდგენისათვის). ამდენად, ახლად არჩეული საკრებულოსთვის უპირველესი ამოცანა იქნება პრიორიტეტების დოკუმენტის შედგენაში აქტიური ჩართვა, რადგან მხოლოდ ამ დოკუმენტის საფუძველზე შეიძლება შეფასდეს ადგილობრივი ბიუჯეტისა, თუ სხვა უმნიშვნელოვანესი პროექტების (მაგ., შესყიდვების გეგმა, თვითმმართველი ერთეულის ქონების განკერძოების პროგრამა, თვითმმართველი ერთეულის ინფრასტრუქტურის განვითარების, დასაქმებისა თუ სხვა მუნიციპალური პროგრამები).

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი „საბიუჯეტო კოდექსის“ მე-6 მუხლის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად, განისაზღვრება როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს (საკრებულოს) მიერ დამტკიცებული, ადგილობრივი ხელისუფლების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობა. ამდენად, ადგილობრივი ბიუჯეტი წარმოადგენს პრიორიტეტების დოკუმენტით თვითმმართველობის ორგანოების მიერ დასახული ღონისძიებების ფინანსურ უზრუნველყოფას. პრიორიტეტების დოკუმენტის გარეშე ადგილობრივი ბიუჯეტი როგორც საკრებულოსთვის, ასევე მოსახლეობისთვის იქნება გაურკვეველი ციფრები, რომლის შეფასებაც პრიორიტეტების დოკუმენტის გარეშე შეუძლებელია. ამიტომ, „საბიუჯეტო კოდექსის“ 77-ე მუხლის მე-9 პუნქტის თანახმად,

სავალდებულო ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოს ბიუჯეტის პროექტთან ერთად წარედგინოს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი.

„საბიუჯეტო კოდექსის“ 77-ე მუხლის მე-10 პუნქტი ადგენს იმ ინფორმაციის სავალდებულო მინიმუმს, რაც უნდა აისახოს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტში:

- ▶ ბიუჯეტის ბალანსს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით;
- ▶ ბიუჯეტის შემოსულობებს, ნაშთის ცვლილებას და თითოეული მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების მოცულობას საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მეორე თანრიგის (გარდა ორგანიზაციული კლასიფიკაციისა) მიხედვით;
- ▶ ბიუჯეტის პროფიციტის ან დეფიციტის მოცულობას;
- ▶ ბიუჯეტის ასიგნებების მოცულობას ორგანიზაციული კლასიფიკაციის მიხედვით;
- ▶ სარეზერვო ფონდის მოცულობას;
- ▶ დონორების მიერ გამოყოფილი მიზნობრივი კრედიტებითა და გრანტებით დაფინანსებულ პროექტებს;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტით გათვალისწინებულ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საშუალოვადიან პრიორიტეტებს, მათ მიზნებსა და შედეგებს;
- ▶ პროგრამულ და კაპიტალურ ბიუჯეტებს.

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისა და პრიორიტეტების დოკუმენტის განხილვა-მიღებასთან დაკავშირებული საკრებულოს უფლებამოსილების განხორციელების ფორმა და წესი დეტალურადაა გადმოცემული წიგნის მომდევნო თავებში.

ბ) საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღება და გაუქმება, გადასახადებისა და მოსაკრებლების განაკვეთების განსაზღვრა საქართველოს კანონით დადგენილი ზღვრული ოდენობის ფარგლებში

ადგილობრივი გადასახადები და მოსაკრებლები წარმოადგენს ადგილობრივი ბიუჯეტის შემოსავლის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს წყაროს, ადგილობრივი ბიუჯეტის დამოუკიდებლობის გარანტიას და ადგილობრივი ეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელების საშუალებას.

ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების არსებობის აუცილებლობაზე მიუთითებს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის მე-9 მუხლის მე-3 პუნქტი: „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ფინანსური სახსრების ნაწილი მაინც უნდა შემოდიოდეს ადგილობრივი გადასახადებიდან და მოსაკრებლებიდან, რომელთა განაკვეთს ადგენენ თვითმმართველობის ადგილობრივი ორგანოები კანონით დადგენილ ფარგლებში.“

საქართველოს კონსტიტუციის 94-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, გადასახადებისა და მოსაკრებლების სახეობები და შემოღების წესი დგინდება კანონით. საქართველოს კონსტიტუციისა და ევროპული ქარტიის ამ მოთხოვნების შესაბამისად საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილია როგორც ადგილობრივი გადასახადები, ისე ადგილობრივი მოსაკრებლები. ადგილობრივი გადასახადების და მოსაკრე-

ბლების შემოღებისა და გაუქმების უფლება აქვს საკრებულოს. ასევე, საკრებულო განსაზღვრავს ზღვრული ოდენობის ფარგლებში ადგილობრივი გადასახადისა და მოსაკრებლის ოდენობას.

ადგილობრივი გადასახადები

საქართველოს პარლამენტმა 2010 წლის სექტემბერში მიიღო ახალი საგადასახადო კოდექსი, რომელიც ამოქმედდება 2011 წლის 1 იანვრიდან. ქვემოთ მოცემულია მოქმედი (12/22/2004 №692, რომელიც მოქმედებს 2011 წლის 1 იანვრამდე) და ახალი (09/17/2010 №3591, რომელიც ამოქმედდება 2011 წლის 1 იანვრიდან) საგადასახადო კოდექსების შედარებითი ანალიზი.

გადასახადი არის სავალდებულო, უპირობო ფულადი შენატანი ბიუჯეტში, რომელსაც იხდის გადასახადის გადამხდელი, გადახდის აუცილებელი, არაეკვივალენტური და უსასყიდლო ხასიათიდან გამომდინარე. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოები თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში უფლებამოსილი არიან, შემოიღონ მხოლოდ საგადასახადო კოდექსით დაწესებული ადგილობრივი გადასახადები თვითმმართველი ერთეულის მთელ ტერიტორიაზე ერთიანი განაკვეთის ან/და ერთეულის ტერიტორიაზე ცალკეული დარგების ან/და საქმიანობის სახეების მიხედვით, დადგინილი ზღვრული განაკვეთების ფარგლებში. მოქმედი საგადასახადო კოდექსის თანახმად, ზღვრული განაკვეთები დადგენილია კოდექსით, ხოლო ახალი საგადასახადო კოდექსის თანახმად, ზღვრული განაკვეთები განისაზღვრება კოდექსით ან საქართველოს მთავრობის დადგენილებით.

ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო ვალდებულია ადგილობრივი გადასახადის შემოღების, გადახდის პირობების შეცვლის ან შემოღებული ადგილობრივი გადასახადის გაუქმების შესახებ ინფორმაცია და სათანადო ნორმატიული აქტის ასლი გამოქვეყნებისთანავე გაუგზავნოს შემოსავლების სამსახურსა და შესაბამის საგადასახადო ორგანოებს.

ამდენად, ადგილობრივი გადასახადის შემოღებასთან დაკავშირებით, საკრებულო ვალდებულია გამოსცეს ნორმატიული აქტი ადგილობრივი გადასახადის შემოღებისა და მისი განაკვეთების დადგენის შესახებ. ამ გადაწყვეტილების მიუღებლობა ნიშნავს, რომ შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე ადგილობრივი გადასახადის შესაბამისი სახე შემოღებული არ არის.

როგორც მოქმედი, ისე ახალი საგადასახადო კოდექსით დაწესებულია მხოლოდ ერთი სახის ადგილობრივი გადასახადი – ქონების გადასახადი.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსის 271-ე მუხლის თანახმად, ქონების გადასახადის გადამხდელია პირი, რომელსაც საქართველოს ტერიტორიაზე:

- ▶ საკუთრებაში ან არარეზიდენტისაგან ლიზინგით სარგებლობაში აქვს ქონების გადასახადით დაბეგვრის ობიექტი;
- ▶ კანონით გათვალისწინებულ სარგებლობაში ან ფაქტობრივ მფლობელობაში აქვს სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწა (ფაქტობრივ მფლობელობაში იგულისხმება მიწის ფაქტობრივი ფლობა ან მიწით სარგებლობა, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული მიწის ფლობისა და მიწით კანონიერი სარგებლობისა);
- ▶ ფაქტობრივ მფლობელობაში ან/და სარგებლობაში აქვს გარდაცვლილი პირის საკუთრებაში რიცხული ქონების გადასახადით დაბეგვრის ობიექტი, გარდა იმ

შემთხვევისა, როდესაც ფაქტობრივი მფლობელის მიერ ქონებით სარგებლობა ხორციელდება იჯარით, ქირით, უზუფრუქტით ან სხვა ამგვარი სახის ხელშეკრულების საფუძველზე.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით განისაზღვრება ქონების გადასახადით დაბეგრის ობიექტი. ამ მუხლის თანახმად, ქონების გადასახადით იბეგრება:

- ▶ საკუთრებაში არსებული მიწა;
- ▶ კანონით გათვალისწინებულ სარგებლობაში ან ფაქტობრივ მფლობელობაში მყოფი, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწა;
- ▶ საწარმოების ბალანსზე რიცხული ქონება;
- ▶ ორგანიზაციების ის ქონება, რომელიც გამოიყენება ეკონომიკური საქმიანობისათვის;
- ▶ ფიზიკური პირების საკუთრებაში არსებული: უძრავი ქონება (შენობა-ნაგებობები); ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული ქონება; სატრანსპორტო საშუალებები (ავტომანქანა, იახტა, კატარლა და ა.შ).

ახალი საგადასახადო კოდექსის 201-ე მუხლი ერთად განსაზღვრავს როგორც დასაბეგრ ქონებაზე გადასახადის გადამხდელს, ისე დაბეგრის ობიექტს. ამ მუხლის თანახმად, ქონების გადასახადის გადამხდელია:

- ▶ რეზიდენტი საწარმო/ორგანიზაცია – მის ბალანსზე ძირითად საშუალებად აღრიცხულ აქტივებზე, დაუმონტაჟებელ მონყობილობებზე, დაუმთავრებელ მშენებლობაზე და არამატერიალურ აქტივებზე, აგრეთვე მის მიერ ლიზინგით გაცემულ ქონებაზე;
- ▶ არარეზიდენტი საწარმო – საქართველოს ტერიტორიაზე არსებულ, ამ მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრულ ქონებაზე (მათ შორის, იჯარის, ქირის, უზუფრუქტის ან სხვა ამგვარი სახის ხელშეკრულების საფუძველზე გაცემულ, საქართველოს ტერიტორიაზე არსებულ ქონებაზე);
- ▶ ფიზიკური პირი: ა) საკუთრებაში არსებულ უძრავ ქონებაზე (მათ შორის, დაუმთავრებელ მშენებლობაზე, შენობა-ნაგებობაზე ან მათ ნაწილზე), იახტებზე (კატარლებზე), შვეულმფრენებზე, თვითმფრინავებზე; ბ) არარეზიდენტისაგან ლიზინგით მიღებულ ქონებაზე; გ) ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელების შემთხვევაში, მის ბალანსზე ძირითად საშუალებად აღრიცხულ აქტივებზე, დაუმონტაჟებელ მონყობილობებზე და არამატერიალურ აქტივებზე, აგრეთვე მის მიერ ლიზინგით გაცემულ ქონებაზე.

ქონების გადასახადის გადამხდელია, აგრეთვე პირი მის მფლობელობაში ან/და სარგებლობაში არსებულ, გარდაცვლილი პირის სახელზე რეგისტრირებული ქონების გადასახადით დაბეგრის ობიექტზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ქონებით სარგებლობა ხორციელდება იჯარის, ქირის, უზუფრუქტის ან სხვა ამგვარი სახის ხელშეკრულების საფუძველზე.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსის 273-ე მუხლის თანახმად (ახალი საგადასახადო კოდექსის 202-ე მუხლით ანალოგიური დებულებებია გათვალისწინებული), საწარმოსთვის/ორგანიზაციისთვის დასაბეგრ ქონებაზე, გარდა მინისა, გადასახადის წლიური განაკვეთი განისაზღვრება დასაბეგრი ქონების ღირებულების არა უმეტეს 1 პროცენტის ოდენობით. დასაბეგრი ქონების ღირებულება არის საშუალო წლიური საბალანსო წარჩენი ღირებულება (გამოიანგარიშება კალენდარული წლის დასა-

წყისისა და ბოლოსთვის აქტივების სამუალო ღირებულების მიხედვით), რომელიც ქვემოთ ჩამოთვლილ შემთხვევებში უნდა გაიზარდოს: ა) 2000 წლამდე შესყიდულ აქტივებზე – 3-ჯერ; ბ) 2000 წლიდან 2004 წლამდე შესყიდულ აქტივებზე – 2-ჯერ; გ) 2004 წელს შესყიდულ აქტივებზე – 1.5-ჯერ; დ) იმ აქტივებზე, რომელთა შესყიდვის შესახებ ინფორმაცია არ არსებობს – 3-ჯერ.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსის 273-ე მუხლის თანახმად (ახალი საგადასახადო კოდექსის 202-ე მუხლით ანალოგიური დებულებებია გათვალისწინებული), ფიზიკური პირისთვის დასაბეგრ ქონებაზე, გარდა მინისა, გადასახადის წლიური განაკვეთი დიფერენცირებულია გადასახადის გადამხდელის ოჯახის მიერ საგადასახადო წლის განმავლობაში მიღებული შემოსავლების მიხედვით და განისაზღვრება შემდეგი ოდენობით: ა) 100 000 ლარამდე შემოსავლის მქონე ოჯახებისათვის – საგადასახადო პერიოდის ბოლოსთვის დასაბეგრი ქონების საბაზრო ღირებულების არანაკლებ 0.05 პროცენტისა და არა უმეტეს 0.2 პროცენტისა; ბ) 100 000 ლარისა და მეტი შემოსავლის მქონე ოჯახებისათვის – საგადასახადო პერიოდის ბოლოსთვის დასაბეგრი ქონების საბაზრო ღირებულების არანაკლებ 0.8 პროცენტისა და არა უმეტეს 1 პროცენტისა.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსის 273-ე მუხლის მე-6 და მე-7 პუნქტების მიხედვით, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე ქონების გადასახადის საბაზისო განაკვეთი დიფერენცირებულია ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულებისა და მინის ხარისხის მიხედვით, რომელთა საგადასახადო განაკვეთი დადგენილია თავად საგადასახადო კოდექსით. გადასახადის განაკვეთები კონკრეტული მიწის ნაკვეთისათვის მიწის ხარისხისა და ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით, შეიძლება იყოს საბაზო განაკვეთზე არანაკლებ 50 პროცენტისა და არა უმეტეს 150 პროცენტისა.

ახალი საგადასახადო კოდექსის 204-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე ქონების გადასახადის წლიური საბაზისო განაკვეთი ერთ პექტარზე გაანგარიშებით დადგინდება საქართველოს მთავრობის მიერ: ა) ტერიტორიული ერთეულებისა და მინის სახეობების მიხედვით, სათიბებისა და საძოვრებისათვის 1,5 ლარიდან 20 ლარამდე ზღვრული ოდენობის ფარგლებში; ბ) სხვა მიწებზე, ტერიტორიული ერთეულებისა და მინის სახეობების მიხედვით, 50 ლარიდან 100 ლარამდე ზღვრული ოდენობის ფარგლებში. ამავ მუხლის თანახმად, საკრებულოს უფლება აქვს განსაზღვროს გადასახადის განაკვეთი, რომლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს საქართველოს მთავრობის მიერ დადგენილი წლიური საბაზისო განაკვეთის 150%-ს.

მოქმედი საგადასახადო კოდექსით (ახალი საგადასახადო კოდექსის 204-ე მუხლით ანალოგიური დებულებებია გათვალისწინებული) არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწაზე გადასახადის საბაზისო განაკვეთია 0,24 ლარი მინის ერთ კვადრატულ მეტრზე. ამ მიწაზე გადასახადი გამოიანგარიშება საბაზისო განაკვეთის გამრავლებით ტერიტორიულ კოეფიციენტსა და მინის ფართობზე. ტერიტორიულ კოეფიციენტს ამტკიცებს საკრებულო, რომელიც არ შეიძლება იყოს 1,5-ზე მეტი.

მოქმედი და ახალი საგადასახადო კოდექსებით დადგენილი ქონების გადასახადისაგან განთავისუფლების შემთხვევების მნიშვნელოვანი ნაწილი ემთხვევა ერთმანეთს. თუმცა, არის გარკვეული განსხვავებებიც. მოქმედი საგადასახადო კოდექსის 276-ე მუხლის თანახმად (ახალი საგადასახადო კოდექსის 206-ე მუხლი), შესაბამისი

დაბეგვრის ობიექტის მიხედვით ქონების გადასახადისაგან განთავისუფლებულია:

- ▶ ფიზიკური პირის დასაბეგრი ქონება (გარდა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებისა) **(ახალი საგადასახადო კოდექსით, გარდა მიწისა)**, თუ ამ პირის ოჯახის მიერ მიმდინარე კალენდარული წლის წინა წლის განმავლობაში მიღებული შემოსავლები არ აღემატება 40 000 ლარს;
- ▶ მრავალბინიან საცხოვრებელ სახლში მცხოვრები ფიზიკური პირის თანასაკუთრებაში არსებული ფართობის პროპორციულად განსაზღვრული დაბეგვრის ობიექტი (მიწის ნაკვეთი), რომლის ფართობი არ აღემატება 30 კვადრატულ მეტრს **(ახალი საგადასახადო კოდექსით – 50 კვადრატულ მეტრს)**;
- ▶ 2007 წლის 1 იანვრამდე ჟურნალ-გაზეთების საგამომცემლო საქმიანობით დაკავებული პირების ბალანსზე არსებული და ამ საქმიანობაში უშუალოდ გამოყენებული ქონება **(ახალი საგადასახადო კოდექსით ეს შეღავათი ამოღებულია)**;
- ▶ ბუნების დაცვისა და სახანძრო უსაფრთხოებისათვის გამოყენებული ქონება, გარდა მიწისა **(ახალი საგადასახადო კოდექსით ეს შეღავათი ამოღებულია)**;
- ▶ მიმოსვლის გზები, საჰაერო და საკაბელო საკომუნიკაციო ხაზები, მათ შორის, ელექტროგადამცემი და კავშირგაბმულობის ხაზები;
- ▶ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სტანდარტების, ტექნიკური რეგლამენტებისა და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტოს საეტალონო და სასტენდო მონაცემილობები **(ახალი საგადასახადო კოდექსით ეს შეღავათი ამოღებულია)**;
- ▶ ორგანიზაციის ქონება, გარდა მიწისა და ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული ქონებისა;
- ▶ „ნავთობისა და გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ნავთობისა და გაზის ოპერაციების (საქმიანობა) სანარმოებლად გამოყენებული ქონება;
- ▶ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთის ის ნაწილი, რომელიც გადაცემული აქვს საბიუჯეტო ორგანიზაციას, გარდა ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული მიწებისა;
- ▶ ბუნებისა და ისტორიული ძეგლების დაცვის ორგანიზაციების მიწის ფართობები, რომლებზედაც განლაგებულია სახელმწიფოს მიერ ისტორიულ, კულტურულ ან/და არქიტექტურულ ძეგლებად მიჩნეული ნაგებობები, თუ ისინი არ გამოიყენება ეკონომიკური საქმიანობისათვის, რომელშიც არ იგულისხმება შესასვლელი ბილეთების რეალიზაცია;
- ▶ ბუნებრივი პარკებით, ბოტანიკური და დენდროლოგიური ბაღებით, კულტურისა და დასვენების მუნიციპალური პარკებით ან/და სასაფლაოებით, ზოოლოგიური ბაღებით ან/და პარკებით, ოკეანერიუმებით, სკვერებით, ხეივნებით, დაცული ტერიტორიებით, სატყეო ორგანიზაციებით, აგრეთვე ღია საუნჯეებო პარკებით, ბაღებითა და ტყე-პარკებით დაკავებული მიწები, გარდა ამ ტერიტორიაზე ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული ნაკვეთებისა;
- ▶ ქალაქის წყალსაცავები და მათი აკვატორიები, ის მიწები, რომლებიც გამოიყენება სატრანსპორტო და მიწისქვეშა კომუნიკაციებისათვის, თუ ისინი არ გამოიყენება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებისა და ეკონომიკური საქმიანობისათვის;
- ▶ ჰიდრომეტეოროლოგიური ცენტრების, გარემოს დაბინძურების კონტროლის

სადგურებისა და დანადგარების ფუნქციონირებისათვის გამოყენებული მიწები (ახალი საგადასახადო კოდექსით ეს შეღავათი ამოღებულია);

- ▶ სასამართლო წყლით მოსახლეობის მომარაგებისათვის, ელექტროსადგურებისა და სამელიორაციო სისტემებისა და მათი ფუნქციონირებისათვის განკუთვნილი წყალსაცავებით დაკავებული მიწები და ამ ობიექტების სანიტარიულ-დაცვითი და ტექნიკური ზონები;
- ▶ „ნავთობისა და გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ნავთობისა და გაზის ოპერაციების (საქმიანობის) სანარმოებლად გამოყენებული მიწის ნაკვეთები, თუ ისინი სხვა მიზნით არ გამოიყენება;
- ▶ საქართველოს გემების სახელმწიფო რეესტრში რეგისტრირებული და საქართველოს სახელმწიფო ალმით მცურავი გემები, გარდა ფიზიკური პირის საკუთრებაში არსებული იახტებისა (კატარღებისა) (ახალი საგადასახადო კოდექსით ეს შეღავათი ამოღებულია);
- ▶ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები, რომელთა ნაყოფიერი ფენაც სანახევროდ ან მეტადაა დაზიანებული სტიქიის შედეგად;
- ▶ გაგრაში, გალში, გუდაუთაში, გულრიფში, ოჩამჩირეში, სოხუმში, ტყვარჩელში, ცხინვალში, ჯავაში, აგრეთვე ქურთის, ერედვისა და თილვის თემებში, ავნივისა და ნულის სოფლებში არსებული ქონება – დროებით, კონფლიქტის მოგვარებამდე და ეკონომიკური სიტუაციის მონესრიგებამდე (ახალი საგადასახადო კოდექსით – „ოკუპირებული ტერიტორიების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილ ტერიტორიებზე არსებული ქონება – დროებით, კონფლიქტის მოგვარებამდე და ეკონომიკური სიტუაციის მონესრიგებამდე“);
- ▶ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული გამოყენებული სათიბები, საძოვრები, სარეკულტივაციო და სამარაგო სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწები;
- ▶ ის მიწები, რომლებიც გამოიყენება აეროდრომების, აეროპორტების, ვერტოდრომებისა და აერონავიგაციის უსაფრთხოების ზონებად და მიწისქვეშა კომუნიკაციებისათვის, აგრეთვე ნავსადგურებისათვის პერსპექტიული განვითარების მიზნით დამატებული მიწის ნაკვეთები, თუ ისინი არ გამოიყენება ეკონომიკური საქმიანობისათვის;
- ▶ ფიზიკური და იურიდიული პირები, რომლებმაც მიიღეს ახალსათვისებელი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწები – მიღებიდან 5 წლის განმავლობაში;
- ▶ სასოფლარების ტერიტორიაზე, აგრეთვე განსახლების სახელმწიფო ღონისძიებათა შესაბამისად, დასახლებულ მოქალაქეთა ოჯახები, ამ ტერიტორიაზე არსებულ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე – დასახლებიდან 5 წლის განმავლობაში;
- ▶ 2004 წლის 1 მარტის მდგომარეობით ფიზიკური პირის საკუთრებაში არსებული 5 ჰექტრამდე ფართობის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები;
- ▶ 2014 წლის 1 იანვრამდე „მიწების მელიორაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, საჯარო სამართლის იურიდიული პირისათვის უზუფერუქტის ხელშეკრულებით გადაცემული სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული და სახელმწიფოს 100-პროცენტო ნილობრივი მონაწილეობით შექმნილი კერძო სამართლის იურიდიული პირებისათვის გადაცემული სამელიორაციო ინფრასტრუქტურა;

- ▶ მეორე მსოფლიო ომის ინვალიდები და მათთან გათანაბრებული პირები – პრივატიზების წესით მიღებულ მიწის ნაკვეთებზე;
- ▶ „მაღალმთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული განვითარების შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული, კავკასიონის ქედის ჩრდილოეთ და სამხრეთ ფერდობებზე განლაგებული რაიონებისა და აჭარა-გურიის მთიანეთის სოფლების, თემებისა და დაბების მცხოვრებნი – აღნიშნულ ტერიტორიებზე არსებულ მიწის ნაკვეთებზე. სამხრეთ საქართველოს მაღალმთიანი რეგიონებში მცხოვრებთ მოცემულ ტერიტორიებზე არსებულ მიწის ნაკვეთებზე მიწის გადასახადი უმცირდებათ 50 პროცენტით;
- ▶ სამედიცინო საქმიანობისათვის გამოყენებული, სამედიცინო დაწესებულებათა საკუთრებაში არსებული ქონება, გარდა მიწისა;
- ▶ სამედიცინო საქმიანობისათვის გამოყენებული სამედიცინო დაწესებულებებზე დამაგრებული მიწის ნაკვეთები;
- ▶ სამეცნიერო-კვლევითი, სასწავლო, საცდელ-სასელექციო, ექსპერიმენტული, ჯიშთა გამოცდის მიწის ის ნაკვეთები, რომლებიც გამოიყენება სამეცნიერო და სასწავლო მიზნებისათვის და, რომლებზედაც სამუშაოები ფინანსდება ბიუჯეტიდან;
- ▶ მიწის ნაკვეთები, რომლებიც გამოიყენება ბიუჯეტიდან დაფინანსებული უსინათლოების, ყრუ-მუნჯების, გონებრივად ჩამორჩენილი და ფიზიკურად განუვითარებელი ბავშვების, ომის ვეტერანთა საზოგადოებების, მოხუცებულთა და ბავშვთა სახლების, მოზარდთა სოციალური ადაპტაციისა და შრომითი რეაბილიტაციის ცენტრების (ახალი საგადასახადო კოდექსით ქვეპუნქტის ეს ნაწილი ჩამოყალიბებულია შემდეგი რედაქციით: „მიწის ნაკვეთები, რომლებიც გამოიყენება ბიუჯეტიდან დაფინანსებული 60 წლის და მეტი ასაკის პირთა ან/და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა პანსიონატების/თავშესაფრების, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა (მათ შორის, ბავშვთა) ან/და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა/მოზარდთა სააღმზრდელო დაწესებულებების ან დღის ცენტრების“), საჯარო სამართლის იურიდიული პირების – ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების (სკოლების) მიერ თავიანთი ძირითადი ფუნქციების შესრულებისათვის; მიწის ნაკვეთები, გამოყენებული ბავშვთა სახლების, სპეციალური სკოლა-ინტერნატების, ბავშვთა სოფლებისა და საბავშვო ბაღების მიერ, რომლებიც უსასყიდლოდ ეწევიან ბავშვთა მოვლა-აღზრდას და მათთვის განათლების მიცემას, თუ ისინი არ გამოიყენება ეკონომიკური საქმიანობისათვის;
- ▶ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები, რომლებზედაც მონეული მოსავლის ნახევარზე მეტი განადგურდა სტიქიის (ქარიშხალი, სეტყვა, გვალვა, წყალდიდობა) და სხვა ფორსმაჟორული შემთხვევების შედეგად. მიწის გადასახადისაგან განთავისუფლების საფუძველია ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს გადაწყვეტილება, რომელიც მიიღება საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამის ტერიტორიულ ორგანოსთან შეთანხმებით. კომისიის დასკვნა დგება ორჯერ – სტიქიის დამთავრების მომენტიდან 2 კვირის ვადაში და მოსავლის აღების წინ;
- ▶ სამონადირეო მეურნეობების მიერ დაკავებული მიწები (ახალი საგადასახადო კოდექსით ეს შეღავათი ამოღებულია);

▶ თავისუფალ ინდუსტრიულ ზონაში არსებული ქონება.

ახალი საგადასახადო კოდექსით, გარდა ზემო აღნიშნულისა, გათვალისწინებულია ქონების გადასახადისგან განთავისუფლების დამატებით შემთხვევები:

▶ თვითმმართველი ქალაქებისა და მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებზე მდებარე საცხოვრებელ სახლებზე მიმაგრებული მიწის ნაკვეთი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დადგენილი ფართობის ზღვრული ოდენობის ფარგლებში;

▶ ბიოლოგიური აქტივი;

▶ საქართველოს რეზიდენტისგან ლიზინგით მიღებული ქონება.

როგორც მოქმედი, ასევე ახალი საგადასახადო კოდექსის თანახმად, ქონების გადასახადის გადახდაზე დადგენილი საგადასახადო შეღავათი არ ვრცელდება პირის მიერ იჯარით, უზუფრუქტით, ქირით ან სხვა ამგვარი ფორმით სხვა პირისთვის გადაცემულ მიწის ნაკვეთზე (ან მის ნაწილზე) ან/და საწარმოს/ორგანიზაციის მიერ ამავე ფორმით გადაცემულ შენობა-ნაგებობებზე (ან მათ ნაწილზე).

ადგილობრივი მოსაკრებლები

ადგილობრივი მოსაკრებელი არის აუცილებელი გადასახდელი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში, რომელსაც პირები (ფიზიკური და იურიდიული) იხდიან და იგი წარმოადგენს ადგილობრივი ბიუჯეტის შემოსავლის მნიშვნელოვან წყაროს. ადგილობრივ მოსაკრებლებს მიეკუთვნება, სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებელი და „ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი ადგილობრივი მოსაკრებლები.

„სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის თანახმად, სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებელი არის აუცილებელი გადასახდელი ადგილობრივ ბიუჯეტში, რომელიც დადგენილია სახელმწიფოს პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესების შესაბამისად. სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის გადახდის ადმინისტრირება ევალება საგადასახადო ორგანოებს.

სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის გადამხდელები არიან პირები, რომლებიც ეწევიან სამენარმეო საქმიანობას კაზინოებით (სამორინეებით), აზარტული და სხვა სათამაშო ბიზნესით და ასეთი საქმიანობა საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, ექვემდებარება ნებართვით რეგულირებას. სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის გადამხდელები არიან, აგრეთვე ლატარიის მომწყობი პირები (ორგანიზატორები), რომლებიც ეწევიან სამენარმეო საქმიანობას „ლატარიების, აზარტული და სხვა მომგებიანი თამაშობების მოწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ეროვნული ლატარიის ფონდის მიერ ორგანიზებულ ტენდერში გამარჯვებული პირის გამოვლენამდე.

სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის ობიექტებია:

- ▶ აზარტული და მომგებიანი თამაშებისათვის გამოყენებული სათამაშო მაგიდეები, სათამაშო აპარატები;
- ▶ ტოტალიზატორის, ბინგოს, ლოტოს სალაროები (სპეციალურად მოწყობილი ადგილი, სადაც მოლარის ან/და სპეციალური აპარატის ან სხვა საშუალებით ხორციელდება ფსონის მიღება ან/და მოგების გაცემა);
- ▶ ნამახალისებელი გათამაშების საპრიზო ფონდი;
- ▶ სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობა;

- ▶ ლატარიის ბილეთების რეალიზაციიდან მიღებული ამონაგები.
- სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლების განაკვეთების დიფერენცირება ხდება სათამაშო ბიზნესის სახეობის მიხედვით და განისაზღვრება შემდეგნაირად:
  - ▶ კაზინოს (სამორინეს) თითოეულ სათამაშო მაგიდაზე – კვარტალში 15 000-დან 30 000 ლარის ჩათვლით;
  - ▶ თითოეულ სათამაშო აპარატზე – კვარტალში 600-დან 1 200 ლარის ჩათვლით;
  - ▶ ტოტალიზატორის, ბინგოს, ლოტოს თითოეულ სალაროზე – კვარტალში 1 500-დან 3 000 ლარის ჩათვლით;
  - ▶ თითოეულ ნამახალისებელ გათამაშებაზე – საპრიზო ფონდის 10%;
  - ▶ სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობაზე – კვარტალში 12 000-დან 90 000 ლარის ჩათვლით;
  - ▶ ლატარიების მოწყობაზე – ლატარიის ბილეთების რეალიზაციიდან მიღებული ამონაგების არა უმეტეს 20%-ისა.

„ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი შემდეგი სახის ადგილობრივი მოსაკრებლები:

- ▶ მოსაკრებელი მშენებლობის (გარდა განსაკუთრებული მნიშვნელობის რადიაციული ან ბირთვული ობიექტების მშენებლობისა) ნებართვისათვის – მოსაკრებლის გადამხდელია მშენებარე ობიექტის მესაკუთრე ფიზიკური ან/და იურიდიული პირი. მოსაკრებლის ოდენობა ახალსაშენებელი ობიექტის პროექტით გათვალისწინებული განაშენიანების ფართობის თითოეული კვადრატული მეტრისათვის არ უნდა აღემატებოდეს ერთ ლარს, ხოლო საკურორტო ზონაში სამრეწველო ობიექტის მშენებლობისათვის – ხუთ ლარს;
- ▶ მოსაკრებელი ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის ნებართვისათვის – მოსაკრებლის გადამხდელია ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის განმახორციელებელი ფიზიკური ან/და იურიდიული პირი. მოსაკრებლების დიფერენცირებულ ოდენობას სამგზავრო-სატრანსპორტო საშუალებათა კატეგორიებისა და მარშრუტების მიხედვით განსაზღვრავს საკრებულო. საკრებულოს მიერ განსაზღვრული მოსაკრებლის ოდენობა თითოეულ სატრანსპორტო საშუალებაზე თვეზე გაანგარიშებით არ უნდა აღემატებოდეს ორას ლარს;
- ▶ მოსაკრებელი დასახლებული ტერიტორიის დასუფთავებისათვის – მოსაკრებლის გადამხდელი არიან ფიზიკური ან/და იურიდიული პირი, ორგანიზაცია, დაწესებულება, რომლებიც თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე წარმოქმნიან წარჩენებს. მოსაკრებლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს ერთ სულ მოსახლეზე 1,5 ლარს თვეში, ხოლო იურიდიული პირების, ორგანიზაციებისა და დაწესებულებებისათვის – 25 ლარს ერთ კუბურ მეტრ წარჩენზე;
- ▶ მოსაკრებელი სპეციალური (ზონალური) შეთანხმების გაცემისათვის – მოსაკრებლის გადამხდელია ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელმაც განაშენიანების ინტენსივობის კოეფიციენტის ზღვრული მაჩვენებლის შეცვლის მიზნით, მიიღო სპეციალური (ზონალური) შეთანხმება, რომელიც განსაზღვრულია „სივრცითი მოწყობისა და ქალაქმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“ საქართველოს კანონით. მოსაკრებლის ოდენობა ნამატი სამშენებლო ფართობის ერთ კვადრატულ მეტრზე გაანგარიშებით არ უნდა აღემატებოდეს 400 ლარს. მოსაკრებელი გადაიხდება მშენებლობის ნებართვის გაცემისას;

► კულტურული მემკვიდრეობის სარეაბილიტაციო არეალის ინფრასტრუქტურის მოსაკრებელი – მოსაკრებლის გადამხდელია კულტურული მემკვიდრეობის სარეაბილიტაციო არეალში არსებული შენობა-ნაგებობის მესაკუთრე (კანონიერი მოსარგებლე) სარეაბილიტაციო არეალის განვითარების პროგრამის განხორციელების ვადით. მოსაკრებლის ოდენობა საკუთრებაში (სარგებლობაში) არსებული შენობა-ნაგებობის თითოეულ კვადრატულ მეტრზე განისაზღვრება თვეში არა უმეტეს 1,5 ლარით.

„ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით, აგრეთვე გათვალისწინებულია ადგილობრივი სატენდერო მოსაკრებელი, თუმცა, იგი უქმდება 2010 წლის 1 დეკემბრიდან.

„ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი ადგილობრივი მოსაკრებლები გადაიხდება წინასწარ, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ გადამხდელისათვის კანონით განსაზღვრული საქმიანობის განხორციელების ან/და სარგებლობის უფლების მინიჭებამდე. მოსაკრებლის ამოღებაზე პასუხისმგებლობა ეკისრება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს შესაბამის სამსახურს, რომელსაც „ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-8 პუნქტის თანახმად, შეუძლია ადგილობრივი მოსაკრებლების ამოსაღებად შესაბამის იურიდიულ პირებთან გააფორმოს ხელშეკრულება.

გ) საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით სარეზერვო ფონდის შექმნა და მისი განკარგვის წესების დადგენა

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 67-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად: „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში გათვალისწინებული გადასახდელების დასაფინანსებლად იქმნება სარეზერვო ფონდი, რომლის მოცულობა არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების მთლიანი ოდენობის 2%-ს.“ სარეზერვო ფონდი წარმოადგენს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ნაწილს, შესაბამისად, იგი იქმნება ბიუჯეტის მიღებასთან ერთად. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 51-ე მუხლის მე-4 პუნქტი მიუთითებდა, რომ სარეზერვო ფონდის განკარგვის წესს განსაზღვრავდა საკრებულო. „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ ამოქმედებიდან, 2010 წლის 1 იანვრიდან, გაუქმდა კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესახებ“ და „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონიდან, ასევე ამოღებულ იქნა ის საკითხები, რომლებიც შეეხებოდა თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტს. ამ დებულებებმა ასახვა პოვა „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში“. სამწუხაროდ, საკითხი, რომელიც შეეხება საკრებულოს უფლებამოსილებას – განსაზღვროს სარეზერვო ფონდის განკარგვის წესი, არ აისახა „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ შესაბამის მუხლში, კერძოდ, კოდექსის 67-ე მუხლის მე-2 პუნქტში მითითებულია სარეზერვო ფონდის გამოყენების მხოლოდ ტექნიკურ მხარეზე, რომ „სარეზერვო ფონდიდან თანხებს ქალაქის მერის ან გამგებლის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას თანხის ოდენობისა და მიზნობრიობის შესახებ, გამოყოფს საფინანსო ორგანო“. აღნიშნულია კანონის ხარვეზი, მაგრამ გამომდინარე იქიდან, რომ საკრებულო უფლებამოსილია განსაზღვროს გამგეობის (მერიის), შესაბამის

სად, გამგებლის (მერის) უფლებამოსილება და საქმიანობის წესი, კანონის ხარვეზის მიუხედავად, მას გააჩნია სრული უფლებამოსილება დაადგინოს სარეზერვო ფონდის გამოყენების წესი. ეს წესი, უპირველესად, უნდა გულისხმობდეს სარეზერვო ფონდიდან თანხების გამოყენების შესახებ საკრებულოს ინფორმირებას, ხოლო საკრებულოს მიერ დადგენილი ცალკეულ შემთხვევები – საკრებულოსგან თანხმობის მიღებასაც.

დ) გადაწყვეტილების მიღება გრანტის ან სესხის აღების შესახებ

გრანტის მიღებასთან დაკავშირებული საკითხები რეგულირდება საქართველოს კანონით „გრანტების შესახებ“, რომლის მე-2 მუხლის თანახმად, „გრანტი არის გრანტის გამცემის (დონორის) მიერ გრანტის მიმღებისათვის უსასყიდლოდ გადაცემული მიზნობრივი სახსრების ფულადი ან ნატურალური ფორმით, რომლებიც გამოიყენება კონკრეტული ჰუმანური, საგანმანათლებლო, სამეცნიერო-კვლევითი, ჯანმრთელობის დაცვის, კულტურული, სპორტული, ეკოლოგიური და სოციალური პროექტების, აგრეთვე სახელმწიფოებრივი ან საზოგადოებრივი მნიშვნელობის პროგრამების განხორციელებისათვის“.

კანონის მე-4 მუხლი საშუალებას აძლევს თვითმმართველ ერთეულს იყოს გრანტის მიმღები, ხოლო ამავე კანონის შესაბამისად, გრანტის გამცემი (დონორი) შეიძლება იყოს:

- ▶ საერთაშორისო საქველმოქმედო, ჰუმანიტარული და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაცია (მათ შორის, საერთაშორისო სპორტული ასოციაცია, ფედერაცია და კომიტეტი), საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტი, უცხო ქვეყნის მთავრობა ან მისი წარმომადგენლობა, აგრეთვე უცხოეთის სამეწარმეო (თუ გრანტის მიმღები არის სახელმწიფო ან საქართველოს მთავრობა), ან არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი;
- ▶ საქართველოს ის არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი, რომლის ძირითადი სანესდებო მიზანია ქონების დაგროვება საქველმოქმედო, სოციალური, კულტურული, საგანმანათლებლო, სამეცნიერო-კვლევითი ან საზოგადოებრივად სასარგებლო სხვა საქმიანობის ხელშესაწყობად.
- ▶ საქართველოს მთავრობის მიერ განსაზღვრული საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომლის წესდების/დებულების მიზანია სამეცნიერო გრანტების გაცემა.

გრანტის გაცემის სამართლებრივი საფუძველია წერილობითი ხელშეკრულება გრანტის გამცემსა (დონორსა) და გრანტის მიმღებს შორის. ხელშეკრულება უნდა შეიცავდეს გრანტის გაცემის მიზანს, მოცულობას, სახსრების გამოყენების კონკრეტულ მიმართულებას, მათი ათვისების ვადებს და იმ ძირითად მოთხოვნებს, რომლებსაც გრანტის გამცემი (დონორი) უყენებს გრანტის მიმღებს. სწორედ, ამ ხელშეკრულების დამტკიცება და დამტკიცებული ხელშეკრულების შესრულებაზე კონტროლი საკრებულოს განსაკუთრებული უფლებამოსილებაა,

თვითმმართველი ერთეულის მიერ სესხის აღების საკითხი რეგულირდება „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 21-ე მუხლით, რომლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ადგილობრივ ხელისუფლებებს უფლება აქვთ, სესხი აიღონ საქართველოს მთავრობისაგან ან/და სხვა წყაროებიდან მხოლოდ საქართველოს მთავრობის ნებართვით“.

აქვე საყურადღებოა ამავე კოდექსის 24-ე მუხლიც, რომელიც შეეხება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან სესხის გაცემის შესაძლებლობას. ამ მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტებიდან სესხის გაცემა შესაძლებელია მხოლოდ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს თანხმობით“.

ე) საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით ადგილობრივი შესყიდვების გეგმის დამტკიცება; თანხმობის მიცემა ისეთი გარიგების დადებაზე, რომლის ღირებულება ალემატება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის 5%-ს

შესყიდვების გეგმა თვითმმართველი ერთეულის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტია, რომლითაც განისაზღვრება მუნიციპალური პროგრამების განხორციელებისათვის საჭირო საქონლის ან მომსახურების შესყიდვის საკითხები. ადგილობრივი შესყიდვები რეგულირდება კანონით „სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ“. ამ კანონის მე-3 მუხლის თანახმად, სახელმწიფო შესყიდვად მიიჩნევა შემსყიდველი ორგანიზაციის მიერ ნებისმიერი საქონლის, მომსახურებისა და სამშენებლო სამუშაოს შესყიდვა ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის სახსრებით.

კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტით შესყიდვების წლიური გეგმის პროექტის შემუშავების დროს გასათვალისწინებელია:

- ▶ შესყიდვის განხორციელების აუცილებლობა;
- ▶ შესყიდვის ობიექტთა ერთგვაროვნება და მათი ლოტებად დაყოფის შესაძლებლობა;
- ▶ მსგავსი შესყიდვის განხორციელების გამოცდილება;
- ▶ შესყიდვის ობიექტის განსაზღვრა (საქონელი, სამუშაო, მომსახურება), მათი ტექნიკური და ხარისხობრივი მაჩვენებლები, როგორცაა ხარისხი, ფუნქციონირება, უსაფრთხოება, ზომები, შეფუთვა, ნიშანდება და მარკირება, წარმოების მეთოდები და პროცესები, სიმბოლოები, ტერმინოლოგია, შემსყიდველი ორგანიზაციის მიერ დადგენილი შესაბამისობის მოთხოვნები და ა. შ.), ასევე მიწოდების ვადები და ადგილი;
- ▶ პოტენციური მიმწოდებლების გამოვლენისა და შემსყიდველი ორგანიზაციისათვის მისაღები ხელშეკრულების პირობების განსაზღვრის მიზნით, ბაზრის გამოკვლევის შედეგები;
- ▶ შესყიდვის საშუალების შერჩევის საფუძველი, შესყიდვის პროცედურების სავარაუდო ვადები;
- ▶ მისაწოდებელი საქონლის რაოდენობა, შესასრულებელი სამუშაოს ან გასანევი მომსახურების მოცულობა არსებული მარაგების გათვალისწინებით;
- ▶ შესყიდვის ობიექტების სავარაუდო ღირებულება;
- ▶ შესყიდვის განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯები;
- ▶ გრძელვადიანი ხელშეკრულებებით ან წინა წელს დადებული ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ფინანსური ვალდებულებები მიმდინარე წლისათვის;
- ▶ დასადები ხელშეკრულების შესრულების სავარაუდო ვადები;
- ▶ შესყიდვასთან დაკავშირებული სხვა გარემოებები“.

კანონის თანახმად, შესყიდვების წლიური გეგმა უნდა დამტკიცდეს თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების შესახებ შესაბამისი ნორმატიული აქტის ამოქმედებიდან არა უგვიანეს 20 კალენდარული დღისა.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი საკრებულოს განსაკუთრებულ კომპეტენციად ცალკე გამოყოფს თანხმობის მიცემას ისეთი გარიგების დადებაზე, რომლის ღირებულებაც აღემატება ბიუჯეტის 5%-ს. ამ საკითხის ასე ხაზგასმა მიუთითებს, რომ იმ შემთხვევაშიც კი, თუ საკრებულოს მიერ დამტკიცებულ შესყიდვების გეგმაში გათვალისწინებულია შესყიდვის განხორციელება, რომლის ღირებულება აღემატება ბიუჯეტის 5%-ს, შესყიდვაზე უფლებამოსილი პირი ვალდებულია, მიუხედავად უკვე დამტკიცებული შესყიდვების გეგმისა, საკრებულოსგან მიიღოს თანხმობა ამ შესყიდვის განხორციელებაზე.

2.4 საკრებულოს უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვის სფეროში

ქონების მართვის სფერო მოიცავს ისეთ საკითხებს, რომლებიც დაკავშირებულია თვითმმართველი ერთეულის ქონების შექმნასთან, მართვასა და განკარგვასთან. თვითმმართველი ერთეულის ქონება თვითმმართველობის განხორციელების ერთ-ერთი უმთავრესი მატერიალური საფუძველია. ამიტომ, საკითხი, თუ რომელი ორგანო იღებს გადაწყვეტილებას თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვასა და განკარგვაზე პრინციპული მნიშვნელობისაა.

2005 წელს მიღებულ „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანულ კანონში თავდაპირველად ქონების მართვის წესების დადგენა მიეკუთვნებოდა საკრებულოს განსაკუთრებულ კომპეტენციას. მომდევნო პერიოდში საკრებულოს ეს განსაკუთრებული უფლება გადატანილ იქნა თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებაში და, რაც მთავარია, კანონითვე დადგინდა გამგებლის (მერის) უფლებამოსილებები ქონების მართვისა და მისი განკარგვის სფეროში. საკითხის ამგვარმა გადაწყვეტამ მნიშვნელოვნად შეასუსტა საკრებულოს როლი. 2009 წელს ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებებით აღდგა საკრებულოს განსაკუთრებული უფლებამოსილება - დაადგინოს თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვისა და ქონებით სარგებლობის წესები. უფრო მეტიც, საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებებში მოცემულია, რომ გამგებლის (მერის) წარდგინებით საკრებულოს თავმჯდომარე იღებს გადაწყვეტილებებს:

- ▶ გამგებლის მართვაში არსებული სანარმოების სანესდებო კაპიტალში თვითმმართველი ერთეულის ქონების შეტანის თაობაზე;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზების, სარგებლობის უფლებით გადაცემის ან სხვაგვარად განკარგვის თაობაზე;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზების, თვითმმართველი ერთეულის ქონების სარგებლობის უფლებით პირდაპირი განკარგვის წესით გადაცემის შესახებ.

საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობიდან გამომდინარე (ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“, საქართველოს კანონები „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ და „სახელმწიფო ქონების შესახებ“), საკრებულოს უფლებამოსილებას თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვის სფეროში განეკუთვნება:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვისა და ქონებით სარგებლობის წესების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის

პროექტის განხილვა და დამტკიცება; თვითმმართველი ერთეულის ქონების განკერძოების პროგრამების და მათი შესრულების ანგარიშის დამტკიცება;

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო სანყისი ფასისა და სარგებლობის ქირის ოდენობის დადგენა; თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზებისას აუქციონში გამარჯვების დამადასტურებელი ოქმის ტიპობრივი ფორმის დადგენა;
- ▶ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით კერძო სამართლის იურიდიული პირების დაფუძნება.

ა) თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვისა და ქონებით სარგებლობის წესების დადგენა

საკრებულოს ამ უფლებამოსილების კანონით მინიჭება, აძლევს ქონების მართვის სფეროში შესაბამისი პოლიტიკის განსაზღვრისა და რეგულირების საშუალებას. ამ მნიშვნელოვანი უფლებამოსილებით განისაზღვრება თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქონების ფლობის, განკარგვისა და ქონებით სარგებლობის წესები. 2010 წლის 27 ივლისს ცვლილებები და დამატებები შევიდა „თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონში. კანონს დაემატა ახალი III თავი, რომლითაც განისაზღვრება თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზება და სარგებლობის უფლებით გაცემა. ამ კანონის მე-19¹ მუხლის მე-13 პუნქტში, ასევე მითითებულია, რომ „თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვის და ქონებით სარგებლობის, მათ შორის, ელექტრონული აუქციონის ჩატარების, წესებს თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელი ორგანოს წინადადებით, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით ადგენს თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანო – საკრებულო“. სამწუხაროდ, „თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ კანონმა ბოლომდე სიცხადე ვერ შეიტანა საკრებულოს უფლებამოსილების განსაზღვრისას ქონების მართვის სფეროში. მთელ რიგ შემთხვევებში, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ კანონი მიუთითებს „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ კანონზე და ამ კანონით დადგენილ წესებზე. მაგალითად, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ კანონის მე-19¹ მუხლის მე-14 პუნქტის თანახმად, „თვითმმართველი ერთეულის ქონების პირდაპირი მიყიდვის ფორმით და კონკურენტული შერჩევის საფუძველზე პირდაპირი მიყიდვის ფორმით პრივატიზების წესი განისაზღვრება „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლით“, მე-19² მუხლის პირველი პუნქტით „თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო სანყისი ფასი განისაზღვრება „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-19 მუხლის შესაბამისად“, მე-19³ მუხლის მე-3 პუნქტით „თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზების შესახებ გარიგება ფორმდება „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის შესაბამისად“, მე-19⁴ მუხლის მე-8 პუნქტით „თვითმმართველი ერთეულის ქონების სარგებლობის უფლებით გადასაცემად აუქციონის ჩატარების წესი და პირობები განისაზღვრება „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლით“ და მე-19⁵ მუხლით „თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული აქციებისა და ნილების პრივატიზების და მათი მართვის უფლებით გადაცემის წესი განისაზღვრება „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის VIII თავით დადგენილი წე-

სით.“ ამდენად, როგორც ვხედავთ, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ კანონში შეტანილი დამატებები არათანამიმდევრულია. ერთი მხრივ, კანონი საკრებულოს უფლებას აძლევს განსაზღვროს თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვის და ქონებით სარგებლობის წესები, ხოლო, მეორე მხრივ, მიუთითებს, რომ მთელ რიგ საკითხებზე წესები განისაზღვრება „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონით.

ბ) თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის პროექტის განხილვა და დამტკიცება; თვითმმართველი ერთეულის ქონების განკერძოების პროგრამებისა და მათი შესრულების ანგარიშის დამტკიცება

თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხა თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული იმ ქონების (ობიექტების) ჩამონათვალია, რომლის განკერძოებაც არის დაგეგმილი. ამ ნუსხის განხილვა და დამტკიცება იქნება ფორმალური, თუ არ არსებობს თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი და მისგან გამომდინარე ხედავთ თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვასთან დაკავშირებით. პრივატიზება თვითმიზანს არ წარმოადგენს. საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის შედგენაც და დამტკიცებაც უნდა ემსახურებოდეს თვითმმართველობის მთავარ მიზანს – მოსახლეობის უკეთეს მომსახურებას. სწორედ, ამ მიზანს უნდა ემსახურებოდეს თვითმმართველი ერთეულის ქონების განკერძოების პროგრამა, რომლის განხორციელების საშუალებაც საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის შედგენა და დამტკიცება. განკერძოების პროგრამა კი უნდა გამომდინარეობდეს თვითმმართველი ერთეულის განვითარების პრიორიტეტების დოკუმენტიდან. მხოლოდ ამ დოკუმენტებთან მიმართებით არის შესაძლებელი საფუძვლიანად იქნეს განხილული საპრივატიზებო ობიექტების ქონების ნუსხა და შეფასდეს რამდენად საჭირო და ოპტიმალურია ამა თუ იმ ობიექტის შეტანა საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხაში.

გ) თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო საწყისი ფასისა და სარგებლობის ქირის ოდენობის დადგენა; თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზებისას აუქციონში გამარჯვების დამადასტურებელი ოქმის ტიპური ფორმის დადგენა

საკრებულომ თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო საწყისი ფასის განსაზღვრისას უნდა იხელმძღვანელოს საქართველოს პრეზიდენტის N671 ბრძანებულებით „სახელმწიფო ქონების და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო საწყისი ფასის განსაზღვრის წესის შესახებ“. ამ ბრძანებულების მე-2 და მე-3 პუნქტებით დადგენილია საპრივატიზებო ქონების განსაზღვრის წესი:

„2. სახელმწიფო ქონების და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების (გარდა აქციებისა და ნილისა) საპრივატიზებო საწყისი ფასის განსაზღვრა ხორციელდება ბალანსმფლობელის (მოსარგებლის) მიერ მოწოდებული ქონების ნარჩენი საბალანსო ღირებულების გათვალისწინებით, როდესაც ქონების ნარჩენი საბალანსო ღირებულების შესახებ ინფორმაცია არ მოიპოვება, ან ქონებას არ გააჩნია ნარჩენი საბალანსო ღირებულება, მისი რეალური ღირებულების დადგენას ახორციელებს დამოუკიდებელი აუდიტორის (შემფასებელი, ექსპერტი) სათანადო დასკვნის საფუ-

ძველზე.

3. შეზღუდული პასუხისმგებლობის და სააქციო საზოგადოებების აქციების/წილის საპრივატიზებო სანყისი ფასი პრივატიზებისას, როგორც წესი, არ უნდა იყოს რეგისტრირებულ სანყსდებო კაპიტალზე ნაკლები.“

ამავე ბრძანებულების მე-4 პუნქტით განსაზღვრულია რა შემთხვევაშია შესაძლებელი საპრივატიზებო ობიექტის სანყისი ფასის შემცირება. კერძოდ: „თუ არ მოხდა აუქციონის ფორმით გამოტანილი სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზება, მისი სანყისი ფასი შეიძლება შემცირდეს 50%-მდე, ხოლო თუ ქონება ამ ფასად გამოტანის შემდეგაც არ გაიყიდა, ეს ფასი შეიძლება კიდევ შემცირდეს.“ ხოლო „სახელმწიფო ქონების პრივატიზების, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზებისა და სარგებლობის უფლებით გადაცემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის მე-8¹ პუნქტის თანახმად: „თუ არ მოხდება 5-ჯერ აუქციონის ფორმით გამოტანილი ან ქონების პრივატიზების პროცესის 1 წლით გაგრძელების შემდეგ სახელმწიფო ქონების ან/და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზება, აღნიშნული ქონება შეიძლება გატანილ იქნეს აუქციონზე, სადაც შესაძლებელი იქნება, შეთავაზებულ იქნეს გამოცხადებულზე დაბალი ფასი. გამარჯვებულად გამოცხადდება ის პირი, რომელიც ყველაზე მაღალ ფასს შესთავაზებს გამყიდველს.“

სარგებლობის ქირის ოდენობის დადგენა მოქმედი კანონმდებლობით მხოლოდ საკრებულოს პრეროგატივაა. ქირის ოდენობის დადგენისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს საბაზრო ფასები. ქირის ოდენობის განსაზღვრისას საკრებულო გამოდის ქონების მესაკუთრის სახელით და უფლება აქვს თავისი შეხედულებისამებრ დაადგინოს ამ თუ იმ ობიექტის წლიური ქირის სანყისი ფასი.

თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზებისას აუქციონში გამარჯვების დამადასტურებელი ოქმის ტიპური ფორმის დადგენა საკრებულოს უფლებამოსილებაა. იგი გამომდინარეობს „სახელმწიფო ქონებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზებისა და სარგებლობის უფლებით გადაცემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნიდან. საკრებულოს აუქციონში გამარჯვების დამადასტურებელი ოქმის ტიპური ფორმის დადგენისას შეუძლია სანიმუშოდ გამოიყენოს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის N 1-1/1367 ბრძანებით დამტკიცებული სახელმწიფო ქონების პრივატიზებისას აუქციონში გამარჯვების დამადასტურებელი ტიპური ოქმის ფორმა.

დ) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით კერძო სამართლის იურიდიული პირების დაფუძნება

საქართველოს კანონმდებლობით, კერძოდ, „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით“, კერძო სამართლის იურიდიულ პირებს მიეკუთვნებიან არასამეწარმეო (არაკომერციული) და სამეწარმეო (კომერციული) იურიდიული პირები.

არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების დაფუძნება ხდება „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის“ შესაბამისად, ხოლო სამეწარმეო (კომერციული) იურიდიული პირების დაფუძნება – „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი ფორმითა და წესით. კერძო სამართლის იურიდიული პირების რეგისტრაცია ხორციელდება საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მიერ მეწარმეთა და არასა-

მენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების რეესტრში.

საკრებულომ კერძო სამართლის იურიდიული პირის დასაფუძნებლად გადანყვეტილება უნდა მიიღოს კერძო სამართლის იურიდიული პირის შექმნისა და მისი წესდების დამტკიცების შესახებ. საკრებულოს მიერ ამ გადანყვეტილების მიღება არ ნიშნავს, რომ ამ იურიდიული პირის დამფუძნებელია საკრებულო. თვითმმართველი ერთეულის კერძო სამართლის იურიდიული პირის დამფუძნებლად ითვლება თავად თვითმმართველი ერთეული, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, ხოლო საკრებულო ამ შემთხვევაში გამოდის დამფუძნებლის სახელით კერძო სამართლის იურიდიული პირის შექმნასთან დაკავშირებით. თუ როგორ უნდა იმართებოდეს ეს კერძო სამართლის იურიდიული პირი, ვინ უნდა ნიშნავდეს და ათავისუფლებდეს მის ხელმძღვანელს დამფუძნებლის სახელით – ყველა ეს საკითხი უნდა დარეგულირდეს შესაბამისი იურიდიული პირის წესდებით, რომელსაც ამტკიცებს საკრებულო.

2.5 საკრებულოს უფლებამოსილება სოციალურ სფეროში

სოციალური სფერო მოიცავს ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა განათლება, კულტურა, სპორტი, ჯანმრთელობის დაცვა, დასაქმება, სოციალური უზრუნველყოფა. სოციალურ საკითხთა წრე საკმაოდ ვრცელია, თუმცა, მოქმედი კანონმდებლობით თვითმმართველი ერთეულის და შესაბამისად, საკრებულოს უფლებამოსილებები ამ სფეროში არცთუ დიდია.

საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობიდან გამომდინარე, სოციალურ სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- ▶ განათლების, კულტურისა და სპორტის განვითარების მუნიციპალური პროგრამათა დამტკიცება;
- ▶ სკოლამდელი და სკოლისგარეშე აღმზრდელობითი დაწესებულებების არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ფორმით შექმნა და მათი წესდების დამტკიცება;
- ▶ ადგილობრივი მნიშვნელობის ბიბლიოთეკების, მუზეუმების, თეატრების, გამოფენების, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ობიექტების საქმიანობის ხელშეწყობა მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება;
- ▶ ჯანმრთელობის დაცვისა და სანიტარიულ-ეპიდემიოლოგიური მომსახურების მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება;
- ▶ მოსახლეობის შრომითი მონყობისა და დასაქმების ხელშეწყობა მუნიციპალურ პროგრამათა დამტკიცება;
- ▶ გადანყვეტილების მიღება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან მოსახლეობის დამატებითი სოციალური მომსახურების სახეების დაფინანსების შესახებ;
- ▶ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა სოციალურ-საყოფაცხოვრებო მომსახურების წესებისა და პირობების დადგენა.

ა) განათლების, კულტურისა და სპორტის განვითარების მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება

ზოგადი განათლების სფეროში საკრებულოს მიერ დამტკიცებული მუნიციპალური პროგრამა – „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 30-ე მუხლის შესაბამისად, უნდა ითვალისწინებდეს:

- ▶ სასკოლო – სასწავლო გეგმის შესასრულებლად საჭირო დამატებითი ფინანსური სახსრების ოდენობის განსაზღვრას და გამოყოფას;
- ▶ საჯარო სკოლებში სასკოლო- სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული, ეროვნული სასწავლო გეგმის ზემოთ საგანმანათლებლო და სააღმზრდელო პროგრამების განხორციელებას;
- ▶ მოსწავლეთა კოორდინირებულ სოციალურ და სამედიცინო მომსახურების უზრუნველყოფას;
- ▶ სკოლიდან გარიცხული მოსწავლეების მიერ ზოგადი განათლების მისაღებად საჭირო ღონისძიებების გატარებას;
- ▶ ზომების გატარებას იმ მოსწავლეთა მიმართ, რომლებსაც ადამიანთა უფლებების გამო ან სხვა საპატიო მიზეზით არ შეუძლიათ სასწავლო პროცესში მონაწილეობა;
- ▶ მოსწავლეთა სკოლაში ტრანსპორტირებას;
- ▶ სკოლამდელი აღმზრდელობითი, სკოლისგარეშე საგანმანათლებლო, სკოლისგარეშე საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი და სკოლისგარეშე აღმზრდელობითი დაწესებულებების კერძო სამართლის არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ფორმით დაფუძნებას და მათი საქმიანობის ხელშეწყობას.

პროფესიული განათლების სფეროში საკრებულოს მიერ დამტკიცებული მუნიციპალური პროგრამა – „პროფესიული განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის შესაბამისად, უნდა ითვალისწინებდეს კერძო სამართლის არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის – პროფესიული სწავლების ცენტრის შექმნას; პროფესიული სწავლების ცენტრების მოქმედების ხელშეწყობასა და დაფინანსებას მოქალაქეთა მიერ პროფესიული განათლების მიღების ხელშეწყობას.

კულტურისა და სპორტის სფეროში საკრებულოს მიერ დამტკიცებული მუნიციპალური პროგრამა უნდა ითვალისწინებდეს „ადგილობრივი მნიშვნელობის ბიბლიოთეკების, არაპროფესიული (სამოყვარეო) თეატრების, საკლუბო დაწესებულებების (კულტურის სახლები), მუზეუმებისა და სკოლისგარეშე სახელოვნებო და სასპორტო-საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და შემოქმედებითი კოლექტივების განსაზღვრის წესის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის N 131 დადგენილების საფუძველზე გადმოცემული ადგილობრივი (მუნიციპალური) ორგანიზაციებისა და დაწესებულებების მოვლა-პატრონობის, დაცვისა და მათი საქმიანობის განვითარების მიზნით გასატარებელ ღონისძიებებს, აგრეთვე „კულტურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-19 მუხლის კულტურული და სახელოვნებო-საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელებას, კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების დაცვას.

ბ) ჯანმრთელობის დაცვისა და სანიტარიულ-ეპიდემიოლოგიური მომსახურების მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება

საკრებულოს მიერ ჯანმრთელობის დაცვისა და სანიტარიულ-ეპიდემიოლოგიური მომსახურების მუნიციპალური პროგრამა უნდა ითვალისწინებდეს „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 36-ე მუხლით თვითმმართველობაზე დელეგირებულ უფლებამოსილებათა გატარებას:

- ▶ გადამდები დაავადებების ვაქცინების სანინალმდეგო ღონისძიებებს იმ ცხოველების მიმართ, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან საზოგადოების ჯანმრთელობას, მათ შორის, ცხოველთა ცოფის სანინალმდეგო ვაქცინაციას;
- ▶ საგანმანათლებლო, სააღმზრდელო და საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო დაწესებულებების მოვლა-პატრონობის, დაცვისა და მათი საქმიანობის განვითარების მიზნით გასატარებელ ღონისძიებებს, აგრეთვე „კულტურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-19 მუხლის კულტურული და სახელოვნებო-საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელებას, კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების დაცვას.

სებულებებში სანიტარიული და ჰიგიენური ნორმების დაცვის ზედამხედველობას;

- ▶ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე დაავადებების გავრცელების პრევენციის მიზნით, დერატიზაციის, დეზინსექციისა და დეზინფექციის ღონისძიებათა ორგანიზებას;
- ▶ საგანმანათლებლო, საღმრთელო და საგანმანათლებლო-საღმრთელო დაწესებულებებში პრევენციული ღონისძიებების განხორციელების ხელშეწყობას;
- ▶ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განთავსებულ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის დაწესებულებებში სანიტარიული ნორმების დაცვის ზედამხედველობას;
- ▶ პროფილაქტიკური აცრების ეროვნული კალენდრით განსაზღვრული იმუნოპროფილაქტიკისათვის სამინისტროს მიერ მიწოდებული მასალების მიღების, შენახვისა და განაწილების უზრუნველყოფას სამედიცინო მომსახურების მიმწოდებლებისათვის;
- ▶ პრევენციული და ეპიდემიოლოგიური კონტროლის ღონისძიებების გატარებას ეპიდსაშიშროებისას;
- ▶ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე პირველადი ეპიდკვლევის ხელშეწყობას.

გ) მოსახლეობის შრომითი მოწყობისა და დასაქმების ხელშემწყობი მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება

თვითმმართველობამ ეს უფლებამოსილება მიიღო 2009 წელს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებების შედეგად. ეს არის უმნიშვნელოვანესი საკითხი და დასაქმების პრობლემის გადაწყვეტის ერთ-ერთი გზა. თვითმმართველობას, როგორც მოსახლეობასთან ყველაზე ახლომყოფ ხელისუფლებას, ხელენიფება გაერკვეს ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების საკითხში არსებულ პრობლემებში და გამოახსოს ოპტიმალური გზები მათ გადასაწყვეტად.

მოსახლეობის შრომითი მოწყობისა და დასაქმების ხელშემწყობი მუნიციპალური პროგრამა, ცხადია, დგება თვითმმართველ ერთეულში არსებული პრობლემის სპეციფიკიდან გამომდინარე, რომელთა გადაწყვეტა შეიძლება ითვალისწინებდეს მოსახლეობისათვის პროფესიული განათლების მიღების ხელშეწყობას, დახმარებას კვალიფიკაციის ამაღლებასა და პროფესიულ გადამზადებაში, შრომის ბირჟის ფორმირებას და შრომითი მოწყობის პროცესის კოორდინირებას, აგრეთვე, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტიდან გამომდინარე, ინვესტირების მიმართულებების, საკუთარი, ერთობლივი, მიზნობრივი პროგრამების განსახორციელებლად საჭირო სახსრების განსაზღვრას და თვითმმართველ ერთეულში ინვესტიციების ხელშეწყობას დასაქმების პრობლემათა გადასაწყვეტად.

2.6 საკრეპულოს უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობისა და საყოფაცხოვრებო-კომუნალურ სფეროში

თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობისა და საყოფაცხოვრებო-კომუნალური სფერო მოიცავს იმ საკითხებს, რომლებიც დაკავშირებულია თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობასთან და მოსახლეობისა-

თვის კომუნალური მომსახურების მიწოდების ორგანიზებასთან. ეს არის უალრესად მნიშვნელოვანი სფერო, რომელიც უშუალო კავშირშია მოსახლეობის ყოველდღიურ საჭიროებებთან, შესაბამისად, ამ სფეროში მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგი ყველაზე მეტად ჩანს.

თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობისა და საყოფაცხოვრებო-კომუნალურ სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობის მუნიციპალურ პროგრამათა დამტკიცება;
- ▶ დასუფთავების, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვების, ნაგავსაყრელების მოწყობის და უტილიზაციის სამუშაოთა წარმოების დაგეგმვა და ორგანიზების წესების დადგენა, გარე განათების, სანიაღვრე მეურნეობის, კანალიზაციის სამუშაოთა წარმოების დაგეგმვა; სასაფლაოების მოვლა-პატრონობის წესების დადგენა;
- ▶ გარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირების წესების დამტკიცება;
- ▶ გარე რეკლამის განთავსების მარეგულირებელი ნორმების დადგენა.

ა) თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობის მუნიციპალური პროგრამების დამტკიცება

თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობა გულისხმობს იმ ღონისძიებათა და სამუშაოთა დაგეგმვასა და განხორციელებას, რომელიც დაკავშირებულია თვითმმართველ ერთეულში არსებული დასახლებების გარეგნულ იერსახესთან, გამწვანებასთან, დასვენებისა და რეკრიაციული ზონების შექმნასთან, პარკების, სკვერების, შადრევნების აღდგენა-მოწყობასთან და ა.შ.

დასახლებების კეთილმოწყობა კომპლექსური ღონისძიებაა, რომლის დაგეგმვა ხდება დასახლების სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარებიდან გამომდინარე. დასახლების მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა და განაშენიანების რეგულირების გეგმა არის ის საფუძველი, რომელზედაც იგება დასახლების კეთილმოწყობის ძირითადი ორიენტირები. სწორედ, ამ დოკუმენტების საფუძველზე (რომელიც ასევე საკრებულოს მიერ უნდა იქნეს დამტკიცებული) საკრებულოს მიერ ხდება კონკრეტული დასახლების კეთილმოწყობის მუნიციპალურ პროგრამათა განხილვა და დამტკიცება, რომელშიც მოცემული იქნება კეთილმოწყობის მიზნით ჩასატარებელი ღონისძიებები, მათი თანამიმდევრობა და შესრულების ვადები.

ბ) დასუფთავების, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვების, ნაგავსაყრელების მოწყობისა და უტილიზაციის სამუშაოთა დაგეგმვა და ორგანიზების წესების დადგენა; გარე განათების, სანიაღვრე მეურნეობის, კანალიზაციის სამუშაოთა დაგეგმვა და ორგანიზების წესების დადგენა; სასაფლაოების მოვლა-პატრონობის წესების დადგენა

ამ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღება განეკუთვნება საკრებულოს უფლებამოსილებას, თუმცა, კანონმდებლობით ეს საკითხები მხოლოდ ნაწილობრივ არის დარეგულირებული. ამდენად, საკრებულოს თავად მოუწევს გარკვეული სტანდარტებისა და ნორმების დადგენა. კერძოდ, კანონმდებლობით არ არის დადგენილი დასუფთავების სტანდარტები და ნარჩენების შეგროვების წესი. ეს საკითხი უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს ნორმატიული აქტით. რაც შეეხება ნაგავსაყრელების

მონყობას, ეს რეგულირდება შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2003 წლის 24 თებერვლის N36/ნ ბრძანებით – „მყარი საყოფაცხოვრებო გადანაყრების პოლიგონების მონყობისა და ექსპლუატაციის სანიტარიული წესებისა და ნორმების დამტკიცების შესახებ“. საკრებულომ, ნაგავსაყრელისთვის ტერიტორიის გამოყოფის შესახებ გადანყვეტილების მიღებისას უნდა ისარგებლოს ამ ბრძანებით დადგენილი სტანდარტებით. კერძოდ:

- ▶ „პოლიგონისათვის მიწის ნაკვეთის შერჩევისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ტერიტორიის კლიმატურ-გეოგრაფიული და ნიადაგის თავისებურებანი, ასევე გეოლოგიური და ჰიდროლოგიური პირობები. აკრძალულია პოლიგონების განლაგება: წყალსატევებისა და მინერალური წყაროების სანიტარიული დაცვის I და II სარტყლების ზონაში; კურორტების სანიტარიული დაცვის სამივე სარტყლის ზონაში; დამსკდარქანებიან ადგილებში; მოსახლეობის მასობრივი დასვენებისა და ბავშვთა გამაჯანსაღებელ დაწესებულებათა ადგილებში.
- ▶ პოლიგონისათვის გამოსაყოფ ნაკვეთში ტარდება სანიტარიული, გეოლოგიური და ჰიდროლოგიური საკვლევი სამუშაოები. პერსპექტიულად ითვლება ის ადგილები, სადაც გამოვლინდება თიხა ან მძიმე თინნარი, ხოლო გრუნტის წყლის დგომის დონე 2 მეტრზე ქვემოთაა. გამოორიცხულია პოლიგონად 1 მეტრზე უფრო ღრმა ქაობისა და ისეთი ნაკვეთის გამოყენება, სადაც გრუნტის წყალი წყაროდ მოედინება. მიზანშეწონილია, რომ პოლიგონებისათვის ნაკვეთი არ შეირჩეს მწვანენარგავებიან და მიწაყრილიან სანიტარიულდაცვით ზონებში.
- ▶ პოლიგონის მოსაწყობი მიწის ნაკვეთის ადგილმდებარეობა გათვალისწინებული უნდა იქნეს ქალაქისა და მისი მიმდებარე ზონის გენერალურ გეგმაში ან ქალაქის დაგეგმარებისა და განაშენიანების პროექტში. მსგ პოლიგონი სასურველია მოეწყოს სწორ ადგილზე, სადაც გამოორიცხული იქნება ატმოსფერული ნალექებით გადანაყრის ჩამორეცხვა და ამით მიმდებარე მიწის, ღია წყალსატევებისა და დასახლებული პუნქტების ნიადაგის დაბინძურება. პოლიგონისათვის მიწის ნაკვეთის ფართობი შეირჩევა 15-20- წლიანი ექსპლუატაციის ვადით. მსგ პოლიგონები უნდა განლაგდეს ქალაქის ფარგლებს გარეთ. მანძილი საცხოვრებელი სახლებიდან პოლიგონის საზღვრამდე, სანიტარიული დაცვითი ზონის სახით უნდა იყოს არანაკლებ 500 მ-ის“.

ტერიტორიის დასუფთავების მიზნით, საკრებულოს უფლება აქვს შემოიღოს მოსაკრებელი „ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 121-ე მუხლის შესაბამისად. მოსაკრებლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს ერთ სულ მოსახლეზე 1,5 ლარს თვეში, ხოლო იურიდიული პირების, ორგანიზაციებისა და დაწესებულებებისათვის – 25 ლარს ერთ კუბურ მეტრ ნარჩენებზე.

რაც შეეხება გარე განათებას, სანიაღვრე მეურნეობას და კანალიზაციის საკრებულოს შეუძლია თავის შეხედულებისამებრ დაანესოს სტანდარტები ნორმატიული აქტით, რომლის გათვალისწინებაც სავალდებულო იქნება ამ სფეროში მომუშავე ორგანიზაციებისათვის.

პრობლემატურია სასაფლაოების მოვლა-პატრონობის შესახებ თვითმმართველი ერთეულისათვის დაკისრებული უფლებამოსილების საკითხი, რადგან საქართველოს მოქმედი არც ერთი ნორმატიული აქტი ამ სფეროში განსახორციელებელი საქმიანობის დეტალურ რეგულირებას არ ახდენს. საკრებულოს

მიერ საქიროა ნორმატიული აქტით დადგინდეს სასაფლაოების მონყობისა და მოვლა-პატრონობის წესები, რომლითაც განისაზღვრება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე არსებული სასაფლაოების მონყობის, მოვლა-პატრონობის, სარიტუალო მომსახურების, სასაფლაოების დახურვისა და ახლის გახსნის წესები. საკრებულომ ამ წესის დადგენისას შეიძლება ნიმუშად გამოიყენოს ქალაქ თბილისის საკრებულოს 2000 წლის 28 ივლისის N 11-4 გადაწყვეტილება „ქ.თბილისში სასაფლაოების მონყობისა და მოვლა-პატრონობის ზოგადი წესების დამტკიცების შესახებ“.

გ) გარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირების წესების დამტკიცება

გარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების საკითხი ერთ-ერთი პრობლემატური საკითხთაგანია, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით არ არის დეტალურად დარეგულირებული. მხოლოდ „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „ნ“ ქვეპუნქტი მიუთითებს გარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირების საკითხზე, როგორც თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებაზე. რეგულირების წესები შეიძლება დადგინდეს მხოლოდ საკრებულოს მიერ შესაბამისი ნორმატიული აქტების გამოცემით. ამ ნორმატიული აქტების მიღებისას საკრებულომ უნდა გაითვალისწინოს „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლით განსაზღვრული აკრძალვები, რათა ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის, მათი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი და საკუთრების ფორმის მიუხედავად, არ შეიქმნას ბარიერი საქართველოში თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციისათვის. ამ აკრძალვების დაცვით საკრებულო უფლებამოსილია თავის შეხედულებისამებრ განსაზღვროს გარე ვაჭრობის წესები, რომლითაც დადგინდება გარე ვაჭრობისათვის დასაშვები საქონლის ნომენკლატურა, საზოგადოებრივი სარგებლობის ადგილებში ვაჭრობისათვის განკუთვნილი ადგილების მონყობა, რაც უნდა აკმაყოფილებდეს დასახლების იერსახის მოთხოვნებს, არ აფერხებდეს ფეხით მოსიარულეთა და ავტოსატრანსპორტო საშუალებების გადაადგილებას და იცავდეს სანიტარიულ-ჰიგიენურ მოთხოვნებს.

დ) გარე რეკლამის განთავსების მარეგულირებელი ნორმების დადგენა

„ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ საქართველოს კანონის 24-ე მუხლის 53-ე პუნქტი ითვალისწინებს გარე რეკლამის განთავსებისათვის ნებართვის საჭიროებას. ამავე კანონის 261-ე მუხლის პირველი პუნქტით დადგენილია, რომ „გარე რეკლამის განთავსების ნებართვის შემოღების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღება არის შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოს დისკრეციული უფლებამოსილება. გარე რეკლამის განთავსების სანებართვო რეგულირების შემოღების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში ნებართვას გასცემს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელი ორგანო“. ამავე მუხლის მე-5 პუნქტით დადგენილია, რომ „გარე რეკლამის განთავსების ნებართვა გაცემა მხოლოდ სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებულ მიწის

ნაკვეთზე ან სხვა ქონებაზე გარე რეკლამის განთავსებისათვის“.

გარე რეკლამის განთავსების ნებართვა შეიძლება გაიცეს მხოლოდ აუქციონის წესით, დადგენილი ნორმებისა და წესების დაკმაყოფილების ვალდებულების ალებისა და ყველაზე მაღალი ფასის წარმოდგენის საფუძველზე. ნებართვის მაძიებელი აუქციონზე გამარჯვების შემთხვევაში, გარე რეკლამის განთავსების ნებართვის მისაღებად იხდის მხოლოდ ნებართვის გაცემის ფასს აუქციონის შედეგების მიხედვით. „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ საქართველოს კანონის 261-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „გარე რეკლამის განთავსების ნებართვის გაცემისას მოსაკრებელი არ გადაიხდევინება“.

გარე რეკლამის განთავსების ნებართვისათვის აუქციონის პირობებსა და ჩატარების პროცედურებს, ნებართვის გაცემის საწყისი ფასის განსაზღვრისა და ანგარიშსწორების წესს ადგენს საკრებულო. გარდა ამ საკითხებისა, საკრებულომ უნდა დაამტკიცოს გარე რეკლამის გავრცელების გეგმა. „რეკლამის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, გარე რეკლამის განთავსების გეგმა წინასწარ უნდა იყოს შეთანხმებული:

- ▶ „საავტომობილო გზათა მმართველობის სათანადო ორგანოსთან და საგზაო პოლიციის ტერიტორიულ ქვედანაყოფთან – რეკლამის გავრცელების ტერიტორიის საავტომობილო გზების კუთვნილ ან მის მომიჯნავე ზოლში მდებარეობისას (დასახლებული პუნქტების საზღვრებს გარეთ);
- ▶ საგზაო პოლიციის ტერიტორიულ ქვედანაყოფთან – საქალაქო და სასოფლო დასახლებების ტერიტორიებზე;
- ▶ რკინიგზის მმართველობის სათანადო ორგანოსთან – რეკლამის გავრცელების ტერიტორიის რკინიგზის ტერიტორიის კუთვნილ ზოლში მდებარეობისას;
- ▶ საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა დაცვისა და გამოყენების მთავარ სამეცნიერო – საწარმოო სამმართველოსთან ან მისდამი დაქვემდებარებულ სტრუქტურებთან რეგიონებში – ბუნების, ისტორიისა და კულტურის დაცვით ზონებში, ნაკრძალებსა და ეროვნულ პარკებში. „

„რეკლამის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილია, რომ „გარე რეკლამა არ უნდა ჰგავდეს საგზაო ნიშნებსა და მაჩვენებლებს; მან არ უნდა გააუარესოს ამ ნიშნების, მაჩვენებლებისა და გზის ხილვადობა, საფრთხე არ უნდა შეუქმნას ტრანსპორტისა და ქვეითად მოსიარულეთა მოძრაობას. შენობა-ნაგებობებზე გავრცელებული რეკლამა არ უნდა აუარესებდეს მათ არქიტექტურულ იერსახეს და კონსტრუქციულად მდგრადი უნდა იყოს. ნებისმიერი სახით გავრცელებული გარე რეკლამა არ უნდა ამახინჯებდეს ეროვნულ და მსოფლიო კულტურულ საგანძურში შემავალ ისტორიულ და არქიტექტურულ ძეგლებს“.

2.7 საკრებულოს უფლებამოსილება მიწათსარგებლობისა და ბუნებრივი რესურსების სარგებლობის სფეროში

მიწათსარგებლობა და ბუნებრივი რესურსების მართვა თვითმმართველობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქციაა, თუმცა, მისი სრულყოფილი გამოყენება ჯერ კიდევ ვერ მოხერხდა, გამომდინარე იქიდან, რომ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწისა და ბუნებრივი რესურსების თვითმმართველი ერთეულისათვის

გადაცემის პროცესი არ დასრულებულა. ამის გამო, აღნიშნული საკითხები საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით სპეციალური ნორმებით არ არის დარეგულირებული. ამ შემთხვევაში თვითმმართველობამ მის საკუთრებაში გადაცემული რესურსების მართვისას შეიძლება ისარგებლოს ქონების მართვის წესებით.

მინათსარგებლობისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას შეიძლება განეკუთვნოს:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული მიწის სარგებლობის, იჯარისა და გადასახადების ოდენობის, მისი გაანგარიშებისა და გადახდის წესების დადგენა; არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრა;
- ▶ ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და განვითარების პროგრამების დამტკიცება;
- ▶ ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყისა და ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რესურსების მართვის წესების დადგენა.

„სახელმწიფო ქონების პრივატიზების, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზებისა და სარგებლობის უფლებით გადაცემის შესახებ“ საქართველოს კანონის 71-ე მუხლის თანახმად, „საქართველოს პრეზიდენტის მიერ მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრის წესის შესაბამისად სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის მიწის ნორმატიულ ფასს საბაზრო ღირებულების გათვალისწინებით ადგენს შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანო – საკრებულო.“ საქართველოს პრეზიდენტის 2007 წლის 26 ოქტომბრის N 603 ბრძანებულებით დადგენილია მხოლოდ არასასოფლო-სამეურნეო მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრის წესი, რომელიც არეგულირებს სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნორმატიული ფასის დადგენის წესსა და პირობებს. ამ ბრძანებულების პირველი მუხლის მე-2, მე-3 და მე-4 პუნქტებით დადგენილია, რომ:

„2. მიწის ნორმატიულ ფასს საბაზრო ღირებულების გათვალისწინებით წელიწადში ერთხელ, არა უგვიანეს ყოველი წლის თებერვლისა, ადგენენ შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოები – საკრებულოები.

3. მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრის ძირითადი კომპონენტებია: საქართველოს საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ერთ კვადრატულ მეტრზე დადგენილი წლიური გადასახადის საბაზისო განაკვეთი – 0,24 ლარი, ქალაქის (თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრის) მაკრომდებარეობის ინდექსი და თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დადგენილი მარეგულირებელი კოეფიციენტი, რომლის მინიმალური ოდენობა უდრის 20-ს.

4. მიწის ნორმატიული ფასი დიფერენცირებულია საქართველოს ტერიტორიაზე თვითმმართველი ერთეულების მაკრომდებარეობის ინდექსებისა და ტერიტორიული ზონების (ქვეზონები) მიხედვით.“

ბრძანებულების მე-2 მუხლით დადგენილია თვითმმართველი ერთეულების მაკრომდებარეობის ინდექსები და ტერიტორიული ზონირების მეთოდები. კერძოდ, თვითმმართველი ერთეულების მაკრომდებარეობის ინდექსი განისაზღვრება

დასახლებათა ურბანული და ბუნებრივი მახასიათებლების ცხრილის საფუძველზე შემდეგი ექვსი პარამეტრის მიხედვით:

- ▶ მოსახლეობის რაოდენობა;
- ▶ ადმინისტრაციული სტატუსი;
- ▶ სამეურნეო და ფუნქციური პროფილი;
- ▶ სიმაღლე ზღვის დონიდან;
- ▶ სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფა;
- ▶ ადგილი განსახლების სისტემაში.

რაც შეეხება დასახლებებისათვის ტერიტორიული ზონების გამოყოფას (ზონირებას) და ლოკალური ტერიტორიული ინდექსის განსაზღვრას, გათვალისწინებულ უნდა იქნეს შემდეგი კრიტერიუმები:

- ▶ სატრანსპორტო-ეკონომიკური ინფრასტრუქტურა;
- ▶ სოციალური ინფრასტრუქტურა;
- ▶ კეთილმოწყობა;
- ▶ ბუნებრივ-ეკოლოგიური პირობები;
- ▶ პრესტიჟულობა.

ბრძანებულების ამავე მე-2 მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტებით დადგენილია ცალკეულ ქალაქებში ზონირების წესი:

„4. ქალაქებში: ბათუმი, სოხუმი, ქუთაისი, რუსთავი, ზუგდიდი, ფოთი, გორი – თავდაპირველად გამოიყოფა სამი ძირითადი ზონა: ცენტრალური, შუალედური და პერიფერიული, ხოლო მეორე ეტაპზე ძირითად ზონებში დგინდება ქვეზონები (ტერიტორიულ-სტრუქტურული ერთეულები).“

5. ქალაქებში: ახალციხე, ბორჯომი, გაგრა, გალი, გარდაბანი, გუდაუთა, გურჯაანი, ზესტაფონი, თელავი, კასპი, მარნეული, ოზურგეთი, ოჩამჩირე, საგარეჯო, სამტრედია, სენაკი, ტყვარჩელი, ტყიბული, ქობულეთი, ყვარელი, ცხინვალი, წყალტუბო, ჭიათურა, ხაშური, ხონი – ზონირება ერთსაფეხურიანია. გამოიყოფა სამი ზონა: ცენტრალური, შუალედური და პერიფერიული.“

რაც შეეხება სხვა ქალაქებს, ბრძანებულების მე-6 პუნქტით, მათში ზონირება რეკომენდებული არ არის, თუმცა, არ არის აკრძალული და თუ საკრებულო მიიღებს გადაწყვეტილებას ამ ქალაქებში ზონების გამოყოფასთან დაკავშირებით, მან უნდა იხელმძღვანელოს პრეზიდენტის ამ ბრძანებულების მე-2 მუხლის მე-5 პუნქტით დადგენილი ზონირების წესით. ზონირების შემთხვევაში, დიფერენციაცია ზონებისა და ქვეზონების მიხედვით ბრძანებულების მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილ ქალაქებში ხდება 0,5-დან (პერიფერიული არეალები) 1,5-ის (ცენტრალური არეალები) ფარგლებში, ხოლო სხვა ქალაქებში – 0,7-დან (პერიფერიული ზონა) 1,3-ის (ცენტრალური ზონა) ფარგლებში.

პრეზიდენტის ბრძანებულების მე-4 მუხლით დადგენილია მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრის მეთოდიკა:

„მუხლი 4. მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრის მეთოდიკა:

1. მიწის ნორმატიული ფასი 1 კვ.მ მიწის ფართობისათვის იანგარიშება შემდეგი ფორმულით:

$$C_N = I_{MG} \times I_{TL} \times C \times X \times K, \text{ სადა:}$$

ა) C_N არის ერთი კვადრატული მეტრი მიწის ნორმატიული ფასი;

ბ) I_{MG} არის შესაბამისი დასახლების მაკრომდებარეობის ინდექსი;

გ) I_L – არის ლოკალური ტერიტორიული ინდექსი, რომლის განსაზღვრა ხდება შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ნარკომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს მიერ ამ წესის შესაბამისად;

დ) C – არის საქართველოს საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ერთ კვადრატულ მეტრზე დადგენილი საბაზისო განაკვეთი და მისი მნიშვნელობა 0,24 ლარის ტოლია;

ე) K – არის შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ნარკომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს მიერ დადგენილი მიწის ნორმატიული ფასის მარეგულირებელი კოეფიციენტი, რომლის მინიმალური ოდენობა უდრის 20-ს.

2. სოფლებში მიწის ნორმატიული ფასი განისაზღვრება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრის შუალედური ზონისათვის დადგენილი მიწის ნორმატიული ფასის არანაკლებ 30 პროცენტით, ხოლო დაბისათვის – არანაკლებ 50 პროცენტით.

3. დასახლებათა შორის არეალებში მიწის ნორმატიული ფასი განისაზღვრება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრის შუალედური ზონისათვის დადგენილი მიწის ნორმატიული ფასის არანაკლებ 25 პროცენტით.

4. დასახლებათა შორის არეალებში გამავალი „საქართველოს საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების ნუსხის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2006 წლის 15 სექტემბრის N 554 ბრძანებულებით განსაზღვრულ საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების 50 მეტრის რადიუსში (თითოეულ მხარეს) არსებული მიწის ნორმატიული ფასი განისაზღვრება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრის შუალედური ზონისათვის დადგენილი მიწის ნორმატიული ფასის არანაკლებ 50 პროცენტით. ამ შემთხვევაში არ გამოიყენება ამ მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებში აღნიშნული წესი.

5. სოფელ მალთაყვიდან სოფელ სარფის (თურქეთის საზღვარი) ჩათვლით შავი ზღვის ნაპირიდან 500 მეტრის რადიუსში არსებულ დასახლებებში (გარდა თვითმმართველი ქალაქების – ბათუმისა და ქობულეთის) და დასახლებათა შორის არეალებში მიწის ნორმატიული ფასი განისაზღვრება შესაბამისი ქალაქის (თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრი) შუალედური ზონისათვის დადგენილი მიწის ნორმატიული ფასის არანაკლებ 100 პროცენტით. ამ შემთხვევაში არ გამოიყენება ამ მუხლის მე-2-მე-4 პუნქტებში აღნიშნული წესი.

6. „საქართველოს კურორტების, საკურორტო ადგილების, სამთო-სათბილამურო ცენტრებისა და შავი ზღვის სანაპიროს ტერიტორიებისათვის სარეკრეაციო ტერიტორიის სტატუსის მინიჭებისა და საზღვრების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 29 ნოემბრის N 968 ბრძანებულებით განსაზღვრული სარეკრეაციო ტერიტორიებისათვის მიწის ნორმატიული ფასი განისაზღვრება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრისათვის (ან ზონირების შემთხვევაში – შუალედური ზონისათვის) დადგენილი მიწის ნორმატიული ფასის არანაკლებ ორმაგი ოდენობით. ამ შემთხვევაში არ გამოიყენება ამ მუხლის მე-2-მე-5 პუნქტებში აღნიშნული წესი.“

საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულების დანართით მოცემულია საქართველოს ქალაქებისა და თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრებისათვის მაკრომდებარეობის ინდექსის – I_{MG} გაანგარიშების ცხრილი:

წარმომადგენლობითი ორბანოს სტატუსი და მისი უფლებამოსილება

ქალაქი/დაბა	P1	P2	P3	P4	P5	P6	$\sum P_j$	P_{max}	$IMG = \frac{\sum P_j}{P_{max}}$
აბაშა	3	4	1	8	7	5	28	60	0,47
ადიგენი	3	4	1	4	1	3	16	60	0,27
ამბროლაური	3	6	1	7	1	1	19	60	0,32
ასპინძა	3	4	1	4	1	3	16	60	0,27
ახალგორი	3	4	1	7	1	1	17	60	0,28
ახალი ათონი	3	3	6	8	5	3	28	60	0,47
ახალქალაქი	4	4	1	2	1	6	18	60	0,3
ახალციხე	5	6	5	4	1	6	27	60	0,45
ახმეტა	4	4	1	7	1	1	18	60	0,3
ბათუმი	7	7	7	8	8	8	45	60	0,75
ბაღდათი	3	4	1	8	5	3	24	60	0,45
ბიჭვინთა	4	3	6	8	5	5	31	60	0,52
ბოლნისი	4	4	1	7	1	6	23	60	0,38
ბორჯომი	5	4	6	7	5	6	33	60	0,55
გაგრა	5	4	6	8	5	6	34	60	0,57
გალი	4	4	1	8	5	6	28	60	0,47
გარდაბანი	4	4	3	8	7	5	31	60	0,52
გორი	6	6	7	7	7	6	39	60	0,65
გუდაუთა	4	4	1	8	5	3	25	60	0,42
გულრიფში	4	4	1	8	5	3	25	60	0,42
გურჯაანი	4	4	4	8	1	6	27	60	0,45
დედოფლისწყარო	4	4	1	7	1	1	18	60	0,3
დმანისი	3	4	1	4	1	1	14	60	0,23
დუშეთი	3	4	1	7	1	5	21	60	0,35
ვალე	3	3	3	4	1	3	17	60	0,28
ვანი	3	4	1	8	5	1	22	60	0,37
ზესტაფონი	5	4	3	8	7	6	33	60	0,55
ზუგდიდი	6	6	7	8	5	6	38	60	0,63
თბილისი	10	10	10	8	10	10	58	60	1,0
თეთრიწყარო	3	4	1	4	1	1	14	60	0,23
თელავი	5	6	7	7	1	6	32	60	0,53
თერჯოლა	3	4	1	8	5	5	26	60	0,43
თიანეთი	3	4	1	4	1	1	14	60	0,23
ქასპი	4	4	3	7	5	5	28	60	0,47
ლაგოდეხი	3	4	1	8	1	1	18	60	0,3
ლანჩხუთი	4	4	1	8	5	1	23	60	0,38
ლენტეხი	3	4	1	7	1	1	17	60	0,28
მარნეული	5	4	3	8	5	6	31	60	0,52
მარტვილი	3	4	1	8	5	3	24	60	0,4
მესტია	3	4	1	3	1	1	13	60	0,22
მცხეთა	4	4	8	8	7	7	38	60	0,63
ნინოწმინდა	3	4	3	2	1	1	14	60	0,23
ოზურგეთი	5	6	1	8	5	6	31	60	0,52
ონი	3	4	1	7	1	1	17	60	0,28
ოჩამჩირე	5	4	1	8	5	6	29	60	0,48
რუსთავი	7	6	7	8	7	7	42	60	0,7
საგარეჯო	4	4	1	7	1	1	18	60	0,3

ნარკომოდგენლობითი ორბანოს სტატუსი და მისი უფლებამოსილება

ქალაქი/დაბა	P1	P2	P3	P4	P5	P6	$\sum p_j$	P_{max}	$IMG = \frac{\sum P_j}{P_{max}}$
სამტრედია	5	4	5	8	7	6	35	60	0,58
საჩხერე	3	4	1	8	1	3	20	60	0,33
სენაკი	5	4	5	8	7	6	35	60	0,58
სიღნაღი	3	4	1	7	1	1	17	60	0,28
სოხუმი	7	7	7	8	8	8	45	60	0,75
სურამი	4	3	1	7	7	3	25	60	0,42
ტყვარჩელი	5	5	3	8	1	3	25	60	0,42
ტყებული	5	5	3	7	5	1	26	60	0,43
ფოთი	6	5	9	8	8	6	42	60	0,7
ქარელი	3	4	1	7	7	3	25	60	0,42
ქედა	3	4	1	8	1	6	23	60	0,38
ქობულეთი	5	4	6	8	7	5	35	60	0,58
ქუთაისი	7	6	8	8	7	8	44	60	0,73
ყაზბეგი	3	4	1	2	1	1	12	60	0,2
ყვარელი	4	4	1	8	1	1	19	60	0,32
შუახევი	3	4	1	7	1	6	22	60	0,37
ჩოხატაური	3	4	1	8	1	1	18	60	0,3
ჩხოროწყუ	3	4	1	8	1	1	18	60	0,3
ცაგერი	3	4	1	8	1	1	18	60	0,3
ცხინვალი	5	6	1	7	1	6	26	60	0,43
ნალენჯიხა	3	4	1	8	5	1	22	60	0,37
ნალკა	3	4	1	4	1	1	14	60	0,23
ნნორი	3	3	1	8	1	1	17	60	0,28
ნყალტუბო	5	5	6	8	5	5	34	60	0,67
ჭიათურა	5	5	3	8	5	5	31	60	0,52
ხარაგაული	3	4	1	8	5	1	22	60	0,37
ხაშური	5	4	5	7	7	6	34	60	0,57
ხელვაჩაური	3	4	1	8	1	6	23	60	0,38
ხობი	3	4	1	8	7	3	26	60	0,43
ხონი	4	4	1	8	5	3	25	60	0,42
ხულო	3	4	1	7	1	6	22	60	0,37
ჯავა	3	4	1	4	1	6	19	60	0,32

2.8 საკრებულოს უფლებამოსილება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის დაგეგმარების სფეროში

თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარება თვითმმართველობის განვითარების ფუნდამენტური საკითხია. სწორედ, სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარების საფუძველზე უნდა იგეგმებოდეს ინფრასტრუქტურისა, მშენებლობისა, თუ ნებისმიერი სარეაბილიტაციო სამუშაოები.

თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის მიზანია თვითმმართველი ერთეულის მთელი ტერიტორიის გამოყენებისა და განაშენიანების პროორიტეტების, განვითარების მიზნებისა და სტრატეგიის თავმოყრა, რანჟირება და შეჯერება, ასევე მინათსარგებლობის ზოგადი პრინციპების დადგენა.

სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმისათვის სამართლებრივ ბაზას ქმნის კანონი – „სი-

ვრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“ და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის ბრძანება N 1-1/1254 „დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების დამტკიცების თაობაზე“. მაგრამ, სამწუხაროდ, მათი რეალიზება მცირეოდენი გამოწვევის გარდა, არ დაწყებულა. ამ სფეროში მოქმედი კანონმდებლობით საკრებულოს აკისრია განსაკუთრებული როლი, რადგან, სწორედ, მის მიერ უნდა მოხდეს სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარების უმთავრესი დოკუმენტების დამტკიცება. კერძოდ, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის დაგეგმარებისა და კეთილმოწყობის სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა და თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის ნორმებისა და წესების განსაზღვრა;
- ▶ მინათსარგებლობის გენერალური გეგმის, განაშენიანების რეგულირების გეგმის, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესების დამტკიცება; ქალაქთმშენებლობის დოკუმენტების დამტკიცება;
- ▶ საინჟინრო ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამათა დამტკიცება;
- ▶ მინათსარგებლობის დაგეგმვა, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად (ისტორიულ-კულტურულ, გამწვანების, დასვენების, სამრეწველო, სავაჭრო, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების და სხვა სპეციალური ზონების) დაყოფა, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა.

„სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 22-ე მუხლის მე-4 პუნქტი ადგენს, რომ თვითმმართველი ერთეულის სივრცითი მოწყობის გეგმით უნდა განისაზღვროს თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული სტრუქტურა, მათ შორის:

- ▶ სივრცის კატეგორიები: ურბანიზებული, სასოფლო, ბუნებრივ-ლანდშაფტური და სპეციალური ტერიტორიები;
- ▶ დასახლებათა სტრუქტურა და განვითარების ცენტრების იერარქია;
- ▶ ძირითადი საინჟინრო და სატრანსპორტო კომუნიკაციები;
- ▶ ინფრასტრუქტურისა და სივრცით-ტერიტორიული განვითარების ძირითადი გეგმარებითი ღონისძიებები;
- ▶ დასაქმებისა და საცხოვრებლის განვითარების ადგილები, სუსტად განვითარებული სტრუქტურის მქონე ტერიტორიები;
- ▶ სარეკრეაციო და საკურორტო ტერიტორიები;
- ▶ ბუნებრივი ლანდშაფტის სტრუქტურის გაუმჯობესების წინა პირობები;
- ▶ დაცული ტერიტორიების სისტემა;
- ▶ სოფლის მეურნეობის განვითარების ტერიტორიები;
- ▶ სატყეო მასივის დაცვისა და განვითარების ტერიტორიები;
- ▶ წიაღისეულის მოპოვების ადგილები;
- ▶ წყლის ობიექტები და წყალშემკრები ტერიტორიები;
- ▶ სხვა მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი მიზნებისათვის გამოყენებული ტერიტორიები;
- ▶ თავდაცვის მიზნებისათვის გამოყენებული ტერიტორიები;
- ▶ მინათსარგებლობის ძირითადი პრინციპები.

თვითმმართველი ერთეულის სივრცითი დაგეგმარებიდან გამომდინარე, დგება

თვითმმართველ ერთეულში შემავალი დასახლებების (სოფელი, დაბა, ქალაქი) სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარება.

„სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 25-ე მუხლის 3¹ პუნქტის თანახმად, „დასახლების მინათსარგებლობის გენერალურ გეგმას ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს წარდგინებით ამტკიცებს საკრებულო“. დასახლების გენერალური გეგმა არის უმნიშვნელოვანესი ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენების (მინათსარგებლობის) და განაშენიანების ძირითად პარამეტრებს, კეთილმოწყობის, გარემოსა და უძრავი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სივრცით-ტერიტორიულ პირობებს, სატრანსპორტო, საინჟინრო და სოციალური ინფრასტრუქტურის, ასევე ეკონომიკური განვითარების სივრცით ასპექტებს და განსახლების ტერიტორიულ საკითხებს. ასევე, საკრებულოს მიერ არის დასამტკიცებელი დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესები, რომლებიც ნორმატიული აქტებია და კანონმდებლობის საფუძველზე არეგულირებს დასახლებათა ტერიტორიებზე უძრავი ნივთების გამოყენების საკითხს.

„დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის N 1-1/1254 ბრძანების მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესები მოიცავს:

- ▶ ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტების ზონირების ნაწილის შემუშავების პირობებს;
- ▶ კონკრეტული მიწის ნაკვეთის გამოყენებისა და განაშენიანების პირობებს, როდესაც შესაბამის ტერიტორიაზე არ არსებობს უფლებრივი ზონირების დოკუმენტები;
- ▶ დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების საკითხთა კომისიის ფუნქციონირებას;
- ▶ სპეციალური ზონალური შეთანხმების გაცემის წესს.

სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის დოკუმენტებს ამზადებს ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო, მაგრამ ამ საკითხების მომზადებაში საკრებულო, მისი შესაბამისი კომისია აქტიურად უნდა იყოს ჩართული. „დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის N 1-1/1254 ბრძანების მე-16 მუხლის თანახმად, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების შემდგომი დახვეწისა და ეფექტური ფუნქციონირების მიზნით, თვითმმართველობის ორგანოებთან საკრებულოს გადანაცვლებით შესაძლებელია შეიქმნას „დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების საკითხთა კომისია“, რომელიც ექვემდებარება შესაბამისი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოს. კომისიის კომპეტენციათა სფეროს შესაძლებელია მიეკუთვნოს:

- ▶ საკრებულოებისათვის დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების საკითხებში რეგულარული მოხსენებების მომზადება და კონსულტაციები;
- ▶ ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტების შემუშავების, განხილვისა და დამტკიცების პროცესების საჯაროობის მიზნით, საზოგადოებრივი ინფორმირების სამუშაოებისა

და განხილვების ორგანიზება თვითმმართველობის ორგანოს შესაბამის სამსახურთან ერთად;

- ▶ დასახლებათა ტერიტორიის გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების საკითხებზე წინადადებების, შენიშვნებისა და საჩივრების განხილვა;
- ▶ ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტების გეგმარებითი დავალებების გაცემის თაობაზე თვითმმართველობის გადაწყვეტილებათა მომზადება;
- ▶ მინათსარგებლობის უფლებრივი ზონირების რუკების დამტკიცებისათვის საკრებულოების გადაწყვეტილებათა მომზადება თვითმმართველობის ორგანოს შესაბამის სამსახურთან ერთად;
- ▶ ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტების ან მათი ნაწილების დამტკიცების თაობაზე თვითმმართველობის გადაწყვეტილებების და/ან დასკვნების მომზადება;
- ▶ სპეციალური ზონალური შეთანხმებისათვის საკრებულოს გადაწყვეტილების მომზადება.

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის N1–1/1254 ბრძანებით საკრებულოს მიერ „დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების საკითხთა კომისიის შექმნის შემთხვევაში, მისი ფუნქცია და უფლება-მოვალეობები განისაზღვრება დებულებით, რომელსაც ქ. თბილისსა და ქ. ბათუმში ამტკიცებს, შესაბამისად, ქ. თბილისის ან ქ. ბათუმის მერია, ხოლო სხვა თვითმმართველ ერთეულებში – ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანო“.

2.9 საარეშო უფლებამოსილება ტრანსპორტისა და საგზაო მეურნეობის სფეროში

მოსახლეობის ტრანსპორტით მომსახურების ორგანიზება თვითმმართველობის ერთ-ერთი სფეროა. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „მ“ ქვეპუნქტის თანახმად, თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებას განეკუთვნება „ადგილობრივი სამგზავრო გადაყვანის რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით; მოსახლეობის მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და ადგილობრივი გადაზიდვების წესების, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და გრაფიკების განსაზღვრა და შესაბამისი ნებართვების გაცემა“. ამავე მუხლის „ნ“ ქვეპუნქტით თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებაში შედის „ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების შენახვა, მშენებლობა და განვითარების უზრუნველყოფა“. კანონით დადგენილი ამ უფლებამოსილებებიდან გამომდინარე, ტრანსპორტისა და საგზაო მეურნეობის სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- ▶ ადგილობრივი გზების შენახვისა და განვითარების პროგრამებისა და გეგმების დამტკიცება;
- ▶ მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და ადგილობრივი გადაზიდვების წესების, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და გრაფიკების განსაზღვრა; ადგილობრივი სამგზავრო გადაყვანის, ავტომანქანის პარკირების მარეგულირებელი ნორმების დადგენა;
- ▶ სატრანსპორტო სისტემის განვითარების ადგილობრივი პროგრამების დამტკიცება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე ადგილობრივი საავტომობილო გზე-

ბისა და საგზაო მოძრაობის დაგეგმვა.

ა) ადგილობრივი გზების შენახვის და განვითარების პროგრამებისა და გეგმების დამტკიცება. თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე ადგილობრივი საავტომობილო გზებისა და საგზაო მოძრაობის დაგეგმვა

ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზები განსაზღვრულია საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 10 ოქტომბრის N220 დადგენილებით „ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების განსაზღვრის წესის შესახებ“. ამ დადგენილების თანახმად, ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზებს განეკუთვნება:

- ▶ მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრის ამავე მუნიციპალიტეტის დასახლებულ პუნქტებთან დამაკავშირებელი გზები;
- ▶ თვითმმართველი ქალაქისა და მუნიციპალიტეტის დასახლებულ პუნქტებში არსებული საავტომობილო გზები;
- ▶ დასახლებული პუნქტების საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზებთან დამაკავშირებელი გზები;
- ▶ მუნიციპალიტეტის დასახლებული პუნქტების ერთმანეთთან დამაკავშირებელი გზები;
- ▶ განსაკუთრებული მნიშვნელობის კურორტების, დასვენებისა და ტურისტული ადგილების, სპორტული კომპლექსების, ისტორიული და კულტურული ძეგლების, სამეცნიერო ცენტრებისა და განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე სხვა ობიექტების მუნიციპალიტეტის პუნქტებთან (რომელთა ტერიტორიაზეც არის განთავსებული აღნიშნული ობიექტები) დამაკავშირებელი გზები, აგრეთვე საერთაშორისო, შიდასახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზებიდან მისასვლელი უახლოეს რკინიგზის სადგურებთან და საზღვაო ნავსადგურებთან;
- ▶ საავტომობილო გზები, რომლებიც არ არის განსაზღვრული „საქართველოს საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების ნუსხის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2006 წლის 15 სექტემბრის N554 ბრძანებულებით;
- ▶ თავდაცვითი და სპეციალური მნიშვნელობის გზები.

საკრებულოს უფლებამოსილება ადგილობრივი მნიშვნელობის გზებთან მიმართებაში მდგომარეობს იმაში, რომ განსაზღვროს და დაამტკიცოს ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების განვითარების მუნიციპალური პროგრამა. იგი უნდა მომზადდეს საკრებულოს მიერ დამტკიცებული თვითმმართველი ერთეულისა და თვითმმართველ ერთეულში შემავალი დასახლებების სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვებიდან გამომდინარე.

თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე, გარდა საერთაშორისო და სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზებისა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები უფლებამოსილი არიან დააგეგმონ საგზაო მოძრაობა „საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა დაცვით. საგზაო მოძრაობის დაგეგმვა მოიცავს სატრანსპორტო მარშრუტების განსაზღვრას, საგზაო მოძრაობის ადგილობრივი პროგრამების შემუშავებას და დაფინანსებას, გადამწყვეტილების მიღებას გზაზე სატრანსპორტო საშუალებების მოძრაობის შეზღუდვის ან შეწყვეტის თაობაზე.

ბ) მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და ადგილობრივი გადაზიდვების ნუსხის, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და გრაფიკების განსაზღვრა; ადგილობრივი საგზა-

ვრო გადაყვანის მარეგულირებელი ნორმების დადგენა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „მ“ ქვეპუნქტის თანახმად, თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებაა: „ადგილობრივი სამგზავრო გადაყვანის რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით: მოსახლეობის მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და ადგილობრივი გადაზიდვების წესების, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და გრაფიკების განსაზღვრა და შესაბამისი ნებართვების გაცემა“. სამწუხაროდ, საქართველოს კანონმდებლობა, კერძოდ, საქართველოს კანონი „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“, ასევე კანონი „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ ითვალისწინებს მხოლოდ ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის საკითხს, რაც მხოლოდ თვითმმართველ ქალაქებზე ვრცელდება და მუნიციპალიტეტები მოკლებული არიან შესაძლებლობას განახორციელონ ორგანული კანონით მინიჭებული ეს უფლებამოსილება.

„საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-11 პუნქტით განმარტებულია, რომ „ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანა არის მგზავრის გადაყვანა შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს, ხოლო თბილისის ტერიტორიაზე თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს მიერ დადგენილი მარშრუტით თბილისის ან თვითმმართველი ქალაქის ადმინისტრაციულ საზღვრებში.“

„ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ საქართველოს კანონის 24-ე მუხლის 25-ე პუნქტი ითვალისწინებს ნებართვის საჭიროებას ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანისათვის. ამავე კანონის 30-ე მუხლით, ნებართვის ფორმა განისაზღვრება ნორმატიული აქტით, ანუ საკრებულოს მიერ. „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-17 პუნქტით ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანისათვის ნებართვა განიმარტება როგორც „თვითმმართველი ქალაქის უფლებამოსილი ორგანოს მიერ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის საფუძველზე პირისათვის მინიჭებული უფლება, გარკვეული ვადით განახორციელოს ამ კანონით გათვალისწინებული საქმიანობა კანონით დადგენილი პირობების დაცვით.“ ამავე კანონის მე-5² მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანისათვის ნებართვას „გაცემის შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო. ნებართვის გაცემის წესი დგინდება შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს გადაწყვეტილებით, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება ნებართვის გაცემის პროცედურის მაქსიმალური გამჭვირვალობა და საჯაროობა.“ ხოლო ამავე კანონის მე-5¹ მუხლის პირველი პუნქტით „ადგილობრივი საქალაქო რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის ნებართვის გაცემის ვადას ადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო.“ ამდენად, საკრებულოს უფლებამოსილებას ამ სფეროში განეკუთვნება:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საზღვრებში რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის მარშრუტების დადგენა;
- ▶ რეგულარული სამგზავრო გადაყვანისათვის ნებართვის გაცემის წესი;
- ▶ რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის ნებართვის გაცემის ვადისა და ნებართვის ფორმის დადგენა.

„საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ საქართველოს კანონში შესაბამისი ცვლი-

ლების შეტანამდე, აღნიშნული უფლებით ვერჯერობით, მხოლოდ თვითმმართველი ქალაქების საკრებულოები სარგებლობენ.

გ) ავტომანქანის პარკირების მარეგულირებელი ნორმების დადგენა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის „პ“ ქვეპუნქტით თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებას განეკუთვნება „ავტომანქანების პარკირების ადგილების განსაზღვრა და პარკირების წესების დადგენა“. ავტომანქანის პარკირების საკითხი საქართველოს კანონმდებლობით არცთუ სრულყოფილად დადგინებული. „საგზაო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონის 31-ე მუხლის მე-2¹ პუნქტით ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს უფლებამოსილებას განეკუთვნება მხოლოდ ტროტუარზე სატრანსპორტო საშუალებების პარკირების წესის განსაზღვრა („ტროტუარზე სატრანსპორტო საშუალების დგომის/გაჩერების წესებს განსაზღვრავს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო“). რაც შეეხება გზაზე პარკირებას, ამ კანონის 31-ე მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტების თანახმად:

„1. სატრანსპორტო საშუალების გაჩერება და დგომა ნებადართულია გზის მარჯვენა მხარეს გვერდულაზე, ხოლო თუ ის არ არის – სავალი ნაწილის ნაპირთან. გზის მარცხენა მხარეს გაჩერება და დგომა ნებადართულია დასახლებულ პუნქტში იმ გზაზე, სადაც თითოეული მიმართულებისათვის ერთი სამოძრაო ზოლია შუაში, ტრამვაის ლიანდაგების გარეშე და გზაზე, სადაც ცალმხრივი მოძრაობაა (3,5 ტონაზე მეტი ნებადართული მაქსიმალური მასის მქონე სატვირთო ავტომობილის ცალმხრივ-მოძრაობიანი გზის მარცხენა მხარეს დგომა შეიძლება მხოლოდ მისი დატვირთვის ან გადმოტვირთვის დროს).

2. სატრანსპორტო საშუალების დაყენება ნებადართულია ერთ რიგად, სავალი ნაწილის ნაპირის პარალელურად, იმ ადგილის (სავალი ნაწილის ადგილობრივი გაფართოება) გარდა, რომელიც სატრანსპორტო საშუალების სხვაგვარად დაყენების პირობებს ქმნის. დასაშვებია გვერდითი მისაბმელით ორთელიანი სატრანსპორტო საშუალების ორ რიგად დაყენებაც. სავალ ნაწილთან მოსაზღვრე ტროტუარის ნაპირზე დგომა ნებადართულია მხოლოდ მსუბუქი ავტომობილის, მოტოციკლის, მოპედისა და ველოსიპედისათვის, თუ ისინი დაბრკოლებას არ უქმნიან ქვეითს.“

ამდენად, საკრებულოს, ზემოაღნიშნულ კანონში ცვლილების შეტანის გარეშე, უფლება აქვს დაადგინოს მხოლოდ ტროტუარზე სატრანსპორტო საშუალებების დგომის/გაჩერების წესები. ამასთან ერთად, საგულისხმოა, რომ „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი“ სანქციებს ითვალისწინებს მხოლოდ დედაქალაქის ტერიტორიაზე ავტოტრანსპორტის პარკირების წესების დარღვევისთვის.

2.10 საკრებულოს უფლებამოსილება აღრიცხვისა და ინფორმატიზაციის სფეროში

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილება აღრიცხვისა და ინფორმატიზაციის სფეროებში მითითებული არ არის, მაგრამ მათი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, საკრებულომ საჭიროა თავის დებულებაში (რეგლამენტში) ასახოს ამ სფეროების რეგულირების საკითხები. საკრებულოს ამის საფუძველს აძლევს „ადგილობრივი თვითმმარ-

თველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-3 პუნქტი: „თვითმმართველი ერთეული უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება ისეთ საკითხზე, რომელიც კანონის თანახმად არ განეკუთვნება ხელისუფლების სხვა ორგანოს უფლებამოსილებას და არ არის აკრძალული თვითმმართველი ერთეულისათვის.“

აღრიცხვისა და ინფორმატიზაციის სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილებას შეიძლება განეკუთვნოს:

- ▶ ოფიციალური სტატისტიკური სამუშაოების მუნიციპალური პროგრამის დამტკიცება;
- ▶ ადგილობრივი არქივის მართვის, არქივით სარგებლობის წესებისა და საარქივო მომსახურების ტარიფების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ინფორმატიზაციის კონცეფციისა და პროგრამის დამტკიცება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ერთიან საინფორმაციო სივრცეში კორპორატიული და უწყებრივი საინფორმაციო რესურსების ინტეგრირების მონაცემთა დაცვისა და უშიშროების პირობების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ვებგვერდის დებულების დამტკიცება;
- ▶ საინფორმაციო სისტემის, ქსელის, ბაზების, მონაცემთა ბანკების გამოყენების წესების დადგენა.

ა) აღრიცხვის სფეროში საკრებულოს უფლებამოსილება

აღრიცხვის სფერო დაკავშირებულია სტატისტიკური ინფორმაციის მოგროვებასთან, რომლის საფუძველზეც ხდება თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტისა, თუ მუნიციპალური პროგრამების საჭიროებების დადგენა და დაგეგმვა. სტატისტიკურ ინფორმაციის მოგროვებასთან დაკავშირებით, თვითმმართველობის უფლებამოსილებას გააჩნია გარკვეული საკანონმდებლო საფუძველებიც. კერძოდ, საქართველოს კანონი „ოფიციალური სტატისტიკის შესახებ“. ამ კანონის მე-3 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით ოფიციალური სტატისტიკა განმარტებულია როგორც „სტატისტიკური სამუშაოების პროგრამის ფარგლებში განხორციელებულ სტატისტიკურ საქმიანობათა სისტემა, რომლის საფუძველზედაც მიიღება ქვეყნის სოციალური, ეკონომიკური, დემოგრაფიული და ბუნებრივი გარემოს მდგომარეობის ამსახველი სტატისტიკური მონაცემები.“ ამავე კანონის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები, საჯარო სამართლის იურიდიული პირები და სხვა ადმინისტრაციული ორგანოები თავიანთი საქმიანობის მიზნების, ამოცანებისა და მოვალეობების გათვალისწინებით აწარმოებენ ოფიციალურ სტატისტიკას საბჭოს მიერ დამტკიცებულ/აღიარებული საერთაშორისო ანალოგების შესაბამისი მეთოდოლოგიისა და სტანდარტების საფუძველზე.“

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის „უ“ ქვეპუნქტით თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებად გამოცხადდა „მუნიციპალური არქივის შექმნა და საარქივო მომსახურების ტარიფების დადგენა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით“. სამწუხაროდ, საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით, თვითმმართველი ერთეულის მიერ დღეისათვის განსაზღვრული არ არის საარქივო მომსახურების ტარიფების დადგენის საკითხი. მეტიც, საქართველოს კანონმდებლობა, გარდა ორგანული კანონის ამ პუნქტისა, არ იცნობს „მუნიციპალურ არქივს“. „ეროვნული საარქივო ფონდისა და

ეროვნული არქივის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტი მიუთითებს მხოლოდ „ადგილობრივ არქივზე“, რომელიც ეროვნული არქივის ტერიტორიული ორგანოა. ამდენად, „ეროვნული საარქივო ფონდისა და ეროვნული არქივის შესახებ“ საქართველოს კანონში შესაბამისი ცვლილების შეტანამდე გაურკვეველი რჩება „მუნიციპალური არქივი“ იქნება ეროვნული საარქივო ფონდის სისტემიდან განცალკევებული ერთეული, თუ გარდაიქმნება „მუნიციპალურ არქივად“. ასევე, გაურკვეველი რჩება თვითმმართველი ერთეულის მიერ საარქივო მომსახურების ტარიფების დადგენის საკითხი, რადგან „ეროვნული საარქივო ფონდისა და ეროვნული არქივის შესახებ“ საქართველოს კანონის დანართით განსაზღვრულია საქართველოს ეროვნული არქივის მიერ განეული მომსახურების საფასურის ოდენობა, რომლის ჩარიცხვაც, ამავე კანონის 33-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, ხდება ეროვნული არქივის ანგარიშზე.

ბ) საკრებულოს უფლებამოსილება ინფორმატიზაციის სფეროში

ინფორმაციის მიღების უფლება კონსტიტუციური უფლებაა. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია, გამოთქვას და გაავრცელოს თავისი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი საშუალებით.“ თვითმმართველობის მიერ ამ უფლების დაცვა გულისხმობს არა მხოლოდ მათი საქმიანობის გამჭვირვალობას, არამედ ისეთი გარემოს შექმნას, როცა ყველას ექნება საშუალება ისარგებლოს არსებული საინფორმაციო რესურსებით. ასეთი პირობების საუკეთესო გზა ინფორმატიზაცია, რომელიც წარმოადგენს მაქსიმალურად ხელსაყრელი ორგანიზაციული, სოციალურ-ეკონომიკური და სამეცნიერო-ტექნიკური პირობების შექმნის პროცესს საინფორმაციო რესურსების ფორმირებისა და გამოყენების თვალსაზრისით, რაც ხელს უწყობს მოქალაქეების, ორგანიზაციებისა და საზოგადოებრივი გაერთიანებების ინფორმაციული მოთხოვნების დაკმაყოფილებას. ინფორმაციის მინოდებისა და მიღების მიზნით, თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა და გამოყენება არა მხოლოდ აჩქარებს, არამედ აიაფებს ინფორმაციის გაცვლის პროცესს. გარდა ამისა, ინფორმატიზაცია სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთი უმთავრესი შემადგენელი ნაწილია, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს ყველა სფეროს განვითარების სტაბილურობა. ინფორმატიზაციის მიზანია, საინფორმაციო რესურსების და საინფორმაციო ინფრასტრუქტურის გაერთიანებით, ერთიანი საინფორმაციო სივრცისა და საინფორმაციო რესურსების ისეთი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელმაც, კანონმდებლობით დადგენილი კონფიდენციალურობის დაცვით, უნდა უზრუნველყოს ყველა მომხმარებლის მიერ ამ რესურსებით სარგებლობის შეუფერხებელი შესაძლებლობა. რა თქმა უნდა, არსებული პრობლემების გამო, ამ საკითხის ერთბაშად გადაჭრა შეუძლებელია. მაგრამ თვითმმართველობებმა, რაც შეიძლება დროულად უნდა იმოქმედონ საინფორმაციო სივრცის ფორმირებისა და ამ სფეროში თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებისათვის.

პროცესის სწორად წარმართვის მიზნით, პირველ რიგში, საჭიროა საკრებულოს მიერ დამტკიცდეს თვითმმართველი ერთეულის ინფორმატიზაციის კონცეფცია, რომელიც, თვითმმართველი ერთეულის არსებული რესურსების შესწავლისა და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, განსაზღვრავს განვითარების ძირითად მიმართულებებს და დასახავს პირველი რიგის ღონისძიებებს ინფორმატიზაციის პროცესის (თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით საინფორმაციო რესურსების შექმნა, გამოყენება, მოდიფიკაცია და შენახვა) ეტაპობრივი, მაგრამ უწყვეტი განვითარებისათვის.

ნაწილი II

საკრებულოს წევრი, საკრებულოს თანამდებობის პირები და ორბანოები

თავი I. საკრებულოს წევრი

1.1 საკრებულოს წევრის სტატუსი

საკრებულოს წევრი არის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევითი საჯარო მოსამსახურე. პირის საკრებულოს წევრად არჩევის საკითხი რეგულირდება საქართველოს ორგანული კანონით „საქართველოს საარჩევნო კოდექსით“. კოდექსის 109-ე მუხლის თანახმად, „ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს წევრად შეიძლება აირჩეს საქართველოს მოქალაქე, რომელსაც კენჭისყრის დღისთვის შეუსრულდა 21 წელი. საკრებულოს წევრად შეიძლება აირჩეს მოქალაქე, რომელსაც უცხოვრია საქართველოში 5 წელი მაინც.“ იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულოს წევრი დაკარგავს საქართველოს მოქალაქეობას, მას შეუწყდება საკრებულოს წევრობა.

საკრებულოს წევრი ითვლება თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურედ, თუმცა, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-11 მუხლის 11 პუნქტის თანახმად, საკრებულოს წევრზე ვრცელდება „საჯარო სამსახურის შესახებ“ კანონის მხოლოდ რამდენიმე მუხლი. კერძოდ:

- ▶ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ კანონის 1–6 მუხლები – საჯარო სამსახურისა და სახელმწიფო თანამდებობის ცნება; სახაზინო (საბიუჯეტო) დაწესებულების ცნება; საჯარო სამსახურის სახეები; საჯარო მოსამსახურის ცნება; საჯარო მოსამსახურის სახეები; მოხელის ცნება და სახეები;
- ▶ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ კანონის მე-9 და მე-10 მუხლები – საჯარო მოსამსახურეების თანამდებობათა დასახელებებისა და თანამდებობრივი სარგოების დადგენა; სახაზინო (საბიუჯეტო) დაწესებულებების მოსამსახურეთა შტატების დამტკიცება;
- ▶ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ კანონის 39-ე მუხლი – უცხოეთში გრძელვადიანი მივლინება;
- ▶ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ კანონის 66-ე მუხლი – გარიგებათა დადების შეზღუდვა;
- ▶ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ კანონის 121-ე მუხლი – სამუშაო სტაჟის გამოანგარიშება.

საკრებულოს წევრის სტატუსი, ანუ მისი სამართლებრივი მდგომარეობა 2010 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებამდე განისაზღვრებოდა სპეციალური კანონით – „ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგა-

ნოს – საკრებულოს ნევრის სტატუსის შესახებ“. 2009 წელს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში შესული ცვლილებებით, გაუქმდა ზემო აღნიშნული კანონი და საკრებულოს ნევრის სტატუსი რეგულირდება „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით.

საკრებულოს ნევრის სტატუსის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი დებულებაა „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 32-ე მუხლის მე-2 პუნქტი, რომლის თანახმად, „საკრებულოს ნევრი სარგებლობს თავისუფალი მანდატით და მისი განკვეთა დაუშვებელია. თავისი მოვალეობების შესრულებისას საკრებულოს ნევრი შეზღუდული არ არის ამომრჩევლებისა და მისი წარმდგენი პოლიტიკური გაერთიანების განაწესებითა და დავალებებით“.

ეს საკითხი საკრებულოს ნევრის საქმიანობის დამოუკიდებლობის გარანტიაა, რის გამოც მეტად მნიშვნელოვანია. არავის არა აქვს უფლება ჩაერიოს საკრებულოს ნევრის მიერ მისი უფლებამოსილებების განხორციელებაში. ამომრჩეველს და საკრებულოს ნევრის წარმდგენ პარტიას არა აქვთ უფლება საკრებულოს ნევრს მისცენ სავალდებულო ხასიათის მითითებები. საკრებულოს ნევრი თავის საქმიანობაში დამოუკიდებელია და მან საკრებულოს ნევრის უფლებამოსილებები უნდა განახორციელოს საკუთარი შეხედულებისამებრ. ცხადია, ეს არ ნიშნავს, რომ საკრებულოს ნევრმა არ უნდა მოუსმინოს ამომრჩევლებს. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით ადგილობრივი თვითმმართველობა განიმარტება როგორც ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტა, ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად. ამიტომ, საკრებულოს ნევრი, როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის განმახორციელებელი, ვალდებულია იცნობდეს და საქმიანობაში ხელმძღვანელობდეს ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესებით. ამიტომ, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონი, თავისუფალი მანდატის განსაზღვრისას მიუთითებს: „თავისუფალი მანდატი საკრებულოს ნევრს არ ათავისუფლებს ამომრჩევლებთან მუშაობისა და მასთან დაკავშირებული პასუხისმგებლობისაგან საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესით.“ ამომრჩეველთან მუშაობის წესი, პირველ რიგში, დამოკიდებულია თავად საკრებულოს ნევრზე. ამავე დროს, აღნიშნული კანონით, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დგინდება ის აუცილებელი ფორმები და პერიოდულობა, რომლებიც უნდა დაიცვას საკრებულოს ნევრმა ამომრჩევლებთან მუშაობისას. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) საკრებულოს ნევრის ამომრჩევლებთან მუშაობის ფორმები – ამომრჩეველთა მიღება, ამომრჩევლებთან შეხვედრა, ანგარიშგება არის ის მინიმუმი, რომელთა შესრულება სავალდებულოა საკრებულოს ნევრისათვის. გარდა ამისა, დამატებითი მუშაობის ფორმების გამოძებნა დამოკიდებულია თავად საკრებულოს ნევრზე. რაც შეეხება პასუხისმგებლობას, საკრებულოს ნევრის მიერ ვალდებულებების შესრულებლობა ძირითადად მხოლოდ მორალურ პასუხისმგებლობას უკავშირდება. ერთადერთი შემთხვევა, რომელსაც ორგანული კანონი გარკვეული სანქციის სახით საკრებულოს ნევრის მიმართ აწესებს არის მის მიერ საკრებულოს საქმიანობაში 6 თვის განმავლობაში მონაწილეობის მიუღებლობა. ასეთ შემთხვევაში საკრებულოს ნევრს საკრებულოს გადაწყვეტილებით შეიძლება ვადამდე შეუწყდეს უფლებამოსილება.

საკრებულოს ნევრის უფლებამოსილება უშუალოდ არის დაკავშირებული მის პიროვნებასთან. იგი არის თვითმმართველობის არჩევითი თანამდებობის პირი, რომელმაც

კანონით მინიჭებული უფლებამოსილება უშუალოდ, თავად უნდა განახორციელოს. ორგანული კანონის თანახმად, „დაუშვებელია საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების სხვა პირისათვის გადაცემა.“ ამ უფლებამოსილებებში იგულისხმება არა მხოლოდ საკრებულოს სხდომებსა, თუ კენჭისყრაში მონაწილეობა, არამედ ამომრჩეველებთან მუშაობაც. რა თქმა უნდა, საკრებულოს წევრმა ამომრჩეველებთან შეხვედრებში შეიძლება ჩართოს სხვა პირებიც, რომლებიც დახმარებას გაუწევენ მას, მაგრამ მთავარი ფიგურა უნდა იყოს მხოლოდ საკრებულოს წევრი და, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მას ეკრძალება ეს უფლებამოსილება გადააბაროს სხვა პირს.

1.2 საქართველოს წევრის უფლებამოსილების ცნობა და მისი შეწყვეტა

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადა იწყება საკრებულოს მიერ მისი უფლებამოსილების ცნობიდან და მთავრდება ახლად არჩეული საკრებულოს პირველი შეკრებისთანავე ან ამ წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტისას.

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობა ხდება საკრებულოს მიერ შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისიის წარდგინებისა და საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიის (ხოლო მუდმივი კომისიის შექმნამდე სამანდატო დროებითი კომისიის) დასკვნის საფუძველზე. საოლქო საარჩევნო კომისიის წარდგინებას ახდენს საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე, რომელიც საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიას (ხოლო მუდმივი კომისიის შექმნამდე სამანდატო დროებითი კომისიას) წარუდგენს საკრებულოს წევრის არჩევის დამადასტურებელ საბუთებს. თუ ამ პირის არჩევის კანონიერება გასაჩივრებელია სასამართლოში, საკრებულოს კომისია ვალდებულია დაელოდოს სასამართლოს გადაწყვეტილებას, სხვა შემთხვევაში კომისიამ საკრებულოს უახლოეს სხდომაზე პირველ რიგში (საკრებულოს სხდომის პირველ საკითხად) უნდა გამოიტანოს საკითხი ამ პირის საკრებულოს წევრად ცნობის შესახებ. საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობის შესახებ საკრებულო გადაწყვეტილებას, როგორც წესი, იღებს ღია კენჭისყრით საკრებულოს სხდომაზე დამსწრეთა უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ საკრებულოს სიითი შემადგენლობის 1/3-ისა.

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება იწყება საკრებულოს მიერ შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებისთანავე. ანუ, როგორც კი საკრებულო კენჭისყრით დაადასტურებს პირის საკრებულოს წევრად უფლებამოსილების ცნობას, ეს პირი დაუყოვნებლივ უნდა შეუდგეს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელებას. იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულო უარს ეტყვის პირს მისი უფლებამოსილების ცნობაზე, მაშინ პირს შეუძლია საკრებულოს ეს გადაწყვეტილება გაასაჩივროს სასამართლოში.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 322-ე მუხლით დადგენილია ის შვიდი შემთხვევა, როდესაც საკრებულოს წევრს ვადამდე უწყდება უფლებამოსილება. ამ ჩამონათვლიდან ექვსის შემთხვევაში საკრებულო საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ცნობის სახით კენჭისყრის გარეშე. ეს შემთხვევებია:

- ▶ საკრებულოს წევრმა უფლებამოსილება მოიხსნა პირადი განცხადებით. საკრებულოს წევრს უფლება აქვს ნებისმიერ დროს მოიხსნას საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება მიზეზის მითითებით ან მის გარეშე. ამისათვის მან წერილო-

ბით უნდა მიმართოს საკრებულოს. წერილი ბარდება საკრებულოს აპარატში, რომელიც ამ წერილს საკრებულოს თავმჯდომარის დავალებით, გადასცემს საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიის თავმჯდომარეს. საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიის თავმჯდომარე ვალდებულია საკრებულოს წევრის განცხადება საკრებულოს გააცნოს უახლოეს სხდომაზე. საკრებულოს წევრს უფლებამოსილება შეუწყდება პირადი განცხადების საკრებულოს აპარატში რეგისტრაციისთანავე.

- ▶ *საკრებულოს წევრის მიმართ კანონიერ ძალაში შევიდა სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი.* იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლომ საკრებულოს წევრი ცნო დამნაშავედ და მის მიმართ გამოიტანა გამამტყუნებელი განაჩენი, მიუხედავად იმისა, თუ რა სახის სასჯელი შეუფარდა, საკრებულოს წევრს უფლებამოსილება შეუწყდება სასამართლოს განაჩენის ძალაში შესვლისთანავე.
- ▶ *სასამართლომ ცნო ქმედუუნაროდ, ალიარა უგზო-უკვლოდ დაკარგულად ან გამოაცხადა გარდაცვლილად.* სასამართლოს მიერ საკრებულოს წევრის ქმედუუნაროდ ცნობის ან საკრებულოს წევრის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან მის გარდაცვლილად გამოცხადების შემთხვევაში, საკრებულოს წევრს უფლებამოსილება შეუწყდება სასამართლოს გადამწყვეტილების ძალაში შესვლისთანავე.
- ▶ *საკრებულოს წევრს შეუწყდა საქართველოს მოქალაქეობა.* საქართველოს მოქალაქეობა არის საკრებულოს წევრობის ერთ-ერთი მთავარი პირობა. ამიტომ, თუ მას შეუწყდება საქართველოს მოქალაქეობა, უწყდება საკრებულოს წევრობაც აქტის ძალაში შესვლისთანავე;
- ▶ *გარდაიცვალა.* ამ შემთხვევაში საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება ვადამდე შეწყდება გარდაცვალების მეორე დღიდან;
- ▶ *დანიშნა, არჩეულ ან დამტკიცებულ იქნა კანონით დადგენილ საკრებულოს წევრისათვის შეუთავსებელ თანამდებობაზე.* საკრებულოს წევრობასთან შეუთავსებელი თანამდებობები მოცემულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 323 –ე მუხლის პირველი პუნქტით, რომლის თანახმად, საკრებულოს წევრს უფლება არა აქვს: იყოს სხვა წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრი, ეკავოს თანამდებობა, რომელზედაც არჩევა, დანიშვნა ან დამტკიცება ხდება საქართველოს პარლამენტის მიერ, ეკავოს თანამდებობა, რომელზედაც დანიშვნა ხდება საქართველოს პრეზიდენტის ან საქართველოს პრემიერ-მინისტრის მიერ, ეკავოს თანამდებობა, რომელზედაც არჩევა, დანიშვნა ან დამტკიცება ხდება აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოების მიერ, იმუშაოს საქართველოს სასამართლო ხელისუფლების, პროკურატურის, კონტროლის პალატის, შინაგან საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროების ორგანოებში, იყოს საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაციის მოხელე, იმუშაოს იმ სახელმწიფო ორგანოში, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, სახელმწიფო ზედამხედველობას უწევს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს, იმუშაოს საკრებულოს აპარატში და გამგეობაში (მერიაში), მონაწილეობა მიიღოს თვითმმართველი ერთეულის საწარმოების მართვაში (იყოს დირექტორი, დირექტორის მოადგილე, სამეთვალყურეო ან დირექტორთა საბჭოს წევრი და სხვ.), აგრეთვე, იყოს შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტით და-

ფინანსებული დაწესებულების დირექტორი ან დირექტორის მოადგილე, გარდა საგანმანათლებლო (სასკოლო დაწესებულებები და სხვ.), კულტურის (თეატრები და სხვ.) და ჯანმრთელობის დაცვის (საავადმყოფოები და სხვ.) დაწესებულებებისა. ამ თანამდებობის დაკავების შემთხვევაში საკრებულოს წევრს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება ვადამდე შეუწყდება შეუთავსებელ თანამდებობაზე დანიშვნის, არჩევის ან დამტკიცების შესახებ შესაბამისი აქტის ძალაში შესვლიდან მეორე დღეს.

ზემოაღნიშნულ ყველა ამ შემთხვევაზე საკრებულო ინფორმაციას იღებს ცნობის სახით, კენჭისყრის გარეშე, ვინაიდან, სამართლებრივი შედეგის დადგომა – საკრებულოს წევრისთვის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა დაკავშირებულია არა საკრებულოს გადაწყვეტილებასთან, არამედ მომხდარ ფაქტთან. შესაბამისად, ასეთ შემთხვევებში არ განიხილება მისი მიღების ან მიუღებლობის საკითხი. მაგალითად, საკრებულოს წევრის მიერ პირადი განცხადებით უფლებამოსილების მოხსნის შემთხვევაში, საკრებულოს არა აქვს უფლება იმსჯელოს მისი განცხადების დაკმაყოფილების ან დაუკმაყოფილებლობის შესახებ. ამიტომ, ასეთ შემთხვევებში, გამოიციემა არა საკრებულოს განკარგულება, არამედ კეთდება მხოლოდ საოქმო ჩანაწერი საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის ცნობად მიღების შესახებ.

საკრებულო საკრებულოს წევრისათვის უფლებამოსილების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ერთადერთ შემთხვევაში, როდესაც საკრებულოს წევრი არასაპატიო მიზეზით 6 თვის განმავლობაში საკრებულოს მუშაობაში არ მონაწილეობს. კანონი ამ შემთხვევასთან დაკავშირებით, ხაზს უსვამს ორი გარემოების არსებობის აუცილებლობას, კერძოდ, საკრებულოს მუშაობაში მონაწილეობის მიუღებლობის მიზეზი უნდა იყოს არასაპატიო და უნდა შეეხებოდეს არა საკრებულოს სხდომებს, არამედ ზოგადად საკრებულოში მუშაობას. თუ რა შეიძლება ჩაითვალოს არასაპატიო მიზეზად, კანონი ამის დეტალურ აღწერას არ იძლევა. „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონი გაცდენის საპატიო მიზეზად ასახელებს დროებით შრომისუუნარობას. გარდა ამ შემთხვევისა, თუ რა მიზეზი ჩაითვლება საპატიოდ, საკრებულოს დისკრეციული უფლებამოსილებაა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საფუძვლად კანონი მიუთითებს არასაპატიო მიზეზით 6 თვის განმავლობაში საკრებულოს მუშაობაში მონაწილეობის მიუღებლობას. ამდენად, კანონი მიუთითებს, რომ მხოლოდ არასაპატიო მიზეზით 6 თვე გაცდენა შეიძლება ჩაითვალოს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საფუძვლად. საგულისხმოა, რომ კანონი არ მიუთითებს არასაპატიო მიზეზით გაცდენების უწყვეტობაზე. კანონის ასეთი ჩანაწერი საკრებულოს აძლევს უფლებას მოახდინოს საკრებულოს წევრის მიერ საკრებულოს მუშაობაში არასაპატიო მიზეზით მონაწილეობის მიუღებლობის დროის შეკრება და, თუ არასაპატიო მიზეზით გაცდენებმა მთლიანობაში შეადგინა 6 თვე, შეიძლება დადგეს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საკითხი. რაც შეეხება საკრებულოს მუშაობაში მონაწილეობის მიღებას, იგი გულისხმობს საკრებულოს წევრის მიერ არა მხოლოდ საკრებულოს სხდომებში, არამედ საკრებულოს კომისიებსა და დროებით სამუშაო ჯგუფებში მუშაობას. ამდენად, საკრებულოს წევრი გარკვეული მიზეზით ან მიზეზის გარეშე შეიძლება არ ცხადდებოდეს საკრებულოს სხდომებზე, მაგრამ, თუ იგი მონაწილეობს საკრებულოს კომისიის, ან დროებითი სამუშაო ჯგუფის მუშაობა-

ში, მაშინ მისი უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საკითხი არ შეიძლება დაისვას საკრებულოს სხდომების გაცდენის გამო.

საკრებულოს წევრის მიერ 6 თვის განმავლობაში არასაპატიო მიზეზით საკრებულოს მუშაობაში მონაწილეობის მიუღებლობის საკითხზე გადაწყვეტილების მიღების სრული დისკრეცია გააჩნია საკრებულოს. ასეთი ფაქტის შემთხვევაში საკითხი უნდა იქნეს შესწავლილი საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიის მიერ. დოკუმენტურად უნდა დადგინდეს საკრებულოს წევრის მხრიდან საკრებულოს მუშაობაში მონაწილეობის მიუღებლობის არასაპატიო მიზეზები. თუ შესაძლებელია კომისიის დასკვნას უნდა დაერთოს საკრებულოს წევრის ახსნა-განმარტებითი ბარათი. მხოლოდ ამის შემდეგ არის შესაძლებელი საკრებულომ იმსჯელოს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტაზე. თუ საკრებულოს ეს წევრი მონაწილეობს საკრებულოს ამ სხდომაში მას აუცილებლად უნდა მიეცეს სიტყვა საკრებულოს მუშაობაში მონაწილეობის მიუღებლობის მიზეზების გასარკვევად. გადაწყვეტილებას კანონით გათვალისწინებულ ამ შემთხვევაზე – საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ, საკრებულო იღებს კენჭისყრით დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, მაგრამ საკრებულოს სიითი შემადგენლობის (უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე სიით შემადგენლობაში საკრებულოს ეს წევრიც ითვლება) არანაკლებ 1/3-ით. საკრებულოს გადაწყვეტილება საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ შეიძლება ამ პირის მიერ გასაჩივრდეს სასამართლოში „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით“ დადგენილი წესით.

1.3 საკრებულოს წევრის მოვალეობები

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 326-ე მუხლის მე-2 პუნქტი განსაზღვრავს საკრებულოს წევრის ძირითად მოვალეობებს. ამ პუნქტის გარდა, საკრებულოს წევრის მოვალეობები გაბნეულია მისი სტატუსის მარგულირებელ სხვა მუხლებშიც. საკრებულოს წევრის მოვალეობები გამომდინარეობს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილებებიდან. ზოგადად ეს არის საკრებულოს წევრის ვალდებულება კანონით და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესით განახორციელოს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება – მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებით და მონაწილეობა მიიღოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტაში. ამ ზოგადი მოვალეობიდან გამომდინარე, შეიძლება ჩამოვყალიბოთ საკრებულოს წევრის შემდეგი ვალდებულებები:

- ▶ დაიცვას საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს კანონმდებლობა და საკრებულოს დებულება (რეგლამენტი);
- ▶ მონაწილეობა მიიღოს საკრებულოს სხდომებსა და საკრებულოს კომისიათა მუშაობაში;
- ▶ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტი) დადგენილი წესით შეხვდეს მოქალაქეებს;
- ▶ იყოს საკრებულოს ერთი ან არა უმეტეს, ორი კომისიის შემადგენლობაში;
- ▶ არ გაახმაუროს და პირადი ინტერესებისთვის არ გამოიყენოს სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი ან კონფიდენციალური ინფორმაცია;

- ▶ პირადი ინტერესებისათვის არ გამოიყენოს თავისი უფლებამოსილება ან/და მასთან დაკავშირებული შესაძლებლობა;
- ▶ დაიცვას საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი ქცევის წესები;
- ▶ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესით წელიწადში ერთხელ ჩააბაროს ანგარიში ამომრჩევლებს განეული საქმიანობის შესახებ.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 32³-ე მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს წევრი ვალდებულია უარი განაცხადოს საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომაზე იმ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობა-სა და კენჭისყრაზე, რომლის მიმართაც მას ქონებრივი ან სხვა პირადი ინტერესი აქვს“. აღნიშნული საკითხი ინტერესთა კონფლიქტი იმ შემთხვევაშია, თუ გარკვეულ საკითხთან მიმართებით საკრებულოს წევრს აქვს პირადი ან ქონებრივი ინტერესი და წარმოიშობა კონფლიქტი საკრებულოს წევრის ინტერესსა და თვითმმართველი ერთეულის ინტერესს შორის. საკრებულოს წევრი თავის უფლებამოსილებებს ახორციელებს სამსახურებრივი საქმიანობისაგან მოუწყვეტლად. ასეთ შემთხვევაში, შესაძლოა, თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხი ეხებოდეს საკრებულოს წევრის სამსახურებრივ, თუ სამეწარმეო საქმიანობას. ასეთ დროს, საკრებულოს წევრი ვალდებულია სხდომაზე საკითხის განხილვისას ამის შესახებ გააკეთოს განცხადება და არ მიიღოს მონაწილეობა არც საკითხის განხილვასა და არც კენჭისყრაში. იმ შემთხვევაში, თუ საკითხი ირიბად უკავშირდება საკრებულოს წევრის პირად ან ქონებრივ ინტერესებს, საკრებულოს წევრი თავად განსაზღვრავს ინტერესთა კონფლიქტის ხარისხს და შესაბამისად იღებს გადაწყვეტილებას საკითხის განხილვაში მონაწილეობის ან არმონაწილეობის შესახებ. ერთადერთი, რასაც კანონი პირდაპირ კრძალავს და, რასაც მოსდევს შესაბამისი გარიგების ბათილად ცნობა, არის „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 66-ე მუხლი – გარიგების დადების შეზღუდვა. კანონის ეს მუხლი ვრცელდება საკრებულოს წევრებზეც. ამ მუხლის თანახმად, საკრებულოს წევრს ეკრძალება:

- ▶ გარიგების დასადებად მისთვის მინდობილი დაწესებულების ქონების შექენა;
- ▶ ქონებრივი გარიგების დადება იმ დაწესებულებასთან, სადაც საქმიანობს, გარდა კანონმდებლობით დაშვებული გამონაკლისებისა;
- ▶ გარიგება დადოს როგორც საჯარო მოსამსახურემ, თავისი სამეწარმეო საქმიანობის სუბიექტთან, პარტიასთან ან სხვა დაწესებულებასთან;
- ▶ როგორც საჯარო მოსამსახურემ ქონებრივი გარიგება დადოს მეუღლესთან, საკუთარ ან მეუღლის ბებიასთან, ბაბუასთან, მშობელთან, ძმასთან, დასთან, შვილთან ან შვილიშვილთან.

კანონით და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრული საკრებულოს წევრის ვალდებულებათა დაცვა არის საკრებულოს წევრის მოვალეობა. ამიტომ, თუ წარმოიშობა რაიმე ხელისშემშლელი გარემოებები საკრებულოს წევრის მიერ თავის მოვალეობათა შესრულებისას, საკრებულოს წევრი ვალდებულია ამის თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობოს საკრებულოს თავმჯდომარეს. საკრებულოს თავმჯდომარე, როგორც თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელი, ვალდებულია გაატაროს შესაბამისი ზომები საკრებულოს წევრის მიერ საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელებისათვის ხელისშემშლელი გარემოებების აღმოსაფხვრელად.

1.4 საქართველოს წევრის უფლებები

საქართველოს წევრის უფლებები მოცემულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 32⁵-ე მუხლითა და 32⁶-ე მუხლის პირველი პუნქტით. საქართველოს წევრის უფლებები პირობითად შეიძლება დაიყოს ორ ჯგუფად:

1. საქართველოს წევრის უფლებები საქრებულოში; 2. საქრებულოს წევრის უფლებები საქრებულოს გარეთ.

პირველი ჯგუფის უფლებები დაკავშირებულია საქრებულოს წევრის მიერ საქრებულოს სხდომებში, საქრებულოს კომისიაში და საქრებულოს დროებით სამუშაო ჯგუფში მუშაობასთან. ამ მიმართულებით საქრებულოს წევრს უფლება აქვს:

- ▶ მოამზადოს და მოახდინოს საქრებულოს სამართლებრივი აქტების ინიცირება; დასვას საკითხი განსახილველად;
- ▶ აირჩიოს ან არჩეულ, დანიშნულ, ან წარდგენილ იქნეს ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობებზე, საქრებულოს კომისიის, დროებითი სამუშაო ჯგუფის შემადგენლობაში, გაერთიანდეს ფრაქციაში, გადადგეს, ან გამოვიდეს ამ ორგანოებიდან (გაერთიანებებიდან);
- ▶ შეიტანოს შენიშვნები და წინადადებები საქრებულოს უფლებამოსილებას მიკუთვნებულ ყველა საკითხზე;
- ▶ მონაწილეობა მიიღოს კამათში, შეკითხვა დაუსვას მომხსენებელს, თანამომხსენებელსა და სხდომის თავმჯდომარეს; მიიღოს და შეაფასოს პასუხები;
- ▶ გააცნოს საქრებულოს, საქრებულოს კომისიას, საქრებულოს დროებით სამუშაო ჯგუფს მოქალაქეთა წერილები და მიმართვები;
- ▶ კამათში მონაწილეობის მიუღებლობის შემთხვევაში, სხდომის თავმჯდომარეს გადასცეს თავისი გამოსვლის ტექსტი, აგრეთვე წერილობით ჩამოყალიბებული წინადადებები და შენიშვნები საქრებულოს (საქრებულოს კომისიის) სხდომაზე განსახილველი საკითხების თაობაზე;
- ▶ გამოთქვას აზრი საქრებულოს მიერ შესაქმნელი ორგანოების, მათი პერსონალური შემადგენლობისა და იმ თანამდებობის პირთა კანდიდატურების შესახებ, რომლებსაც ირჩევს ან ნიშნავს, ან რომელთა დანიშვნაზეც თანხმობას იძლევა საქრებულო;
- ▶ სათათბირო ხმის უფლებით მონაწილეობა მიიღოს ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს და საქრებულოს იმ კომისიებისა, თუ დროებითი სამუშაო ჯგუფების მუშაობაში, რომლის წევრიც ის არ არის.

საქრებულოს წევრის მეორე ჯგუფის უფლებები უკავშირდება საქრებულოს წევრის საქმიანობას საქრებულოს გარეთ. ამ მიმართულებით საქრებულოს წევრს უფლება აქვს:

- ▶ კითხვით მიმართოს საქრებულოს წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, გამგებელს (მერს), სხვა თანამდებობის პირს და მიიღოს პასუხი;
- ▶ შეუფერხებლად შეხვდეს საქრებულოს წინაშე ანგარიშვალდებულ თანამდებობის პირებს;
- ▶ უშუალოდ მიიღოს მონაწილეობა თავის მიერ დასმული საკითხების განხილვაში; მიიღოს და შეაფასოს გაცემული პასუხები;
- ▶ ისარგებლოს ნებისმიერი (გარდა კანონით დადგენილი საიდუმლო) ინფორ-

მაცით, რომელიც აუცილებელია მისი უფლებამოსილების განსახორციელებლად;

- ▶ ისარგებლოს იმ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისთვის ინფორმაციის მიწოდების უპირატესი უფლებით, რომლებიც ფინანსდებიან შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან.

1.5 საქართველოს წევრის წერილობითი და ზეპირი შეკითხვები

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს ან თანამდებობის პირების მიმართ საკრებულოს წევრის მიერ შეკითხვის დასმა არის როგორც უფლებამოსილების, ასევე საკრებულოსადმი ანგარიშვალდებული ორგანოს/ თანამდებობის პირის მიმართ კონტროლის განხორციელების ფორმა.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 32^ე-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით საკრებულოს წევრს უფლება აქვს „კითხვით მიმართოს საკრებულოს წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, გამგებელს (მერს), სხვა თანამდებობის პირს და მიიღოს პასუხი. შესაბამისი ორგანო და თანამდებობის პირი ვალდებული არიან, ერთი კვირის ვადაში უპასუხონ საკრებულოს წევრის კითხვას. კითხვის ავტორთან შეთანხმებით ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არა უმეტეს ათი დღით“.

საკრებულოს წევრის მიერ შეკითხვის წესით მოითხოვება ინფორმაცია შესაბამისი თანამდებობის პირებისაგან კონკრეტულად განსაზღვრული საკითხის შესახებ. შეკითხვა შეიძლება იყოს როგორც ზეპირი, ასევე წერილობითი ფორმით. წერილობით დასმულ შეკითხვას შეიძლება ახლდეს დასაბუთებაც. წერილობით დასმული შეკითხვა საკრებულოს წევრმა უნდა ჩააბაროს საკრებულოს აპარატს, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს ამ შეკითხვის ადრესატამდე მიტანა და კანონით დადგენილ ვადაში პასუხის მიღების გაკონტროლება.

საკრებულოს წევრს უფლება აქვს თანამდებობის პირს დაუსვას ზეპირი შეკითხვა საკრებულოს სხდომაზე. შესაბამისად, პასუხი გაცემულ უნდა იქნეს საკრებულოს სხდომაზე, თუ შეკითხვის ავტორი სხვა სახით არ მოითხოვს პასუხს. თუ საკრებულოს წევრი მოითხოვს, რომ მის მიერ დასმულ შეკითხვას პასუხი გაცეცეს საკრებულოს სხდომაზე, მაშინ ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირს უფლება აქვს მოითხოვოს დახურული სხდომის ჩატარება, თუ მისანოებელი ინფორმაციის გახმაურება აკრძალული ან შეზღუდულია კანონით. საკრებულოს წევრს უფლება აქვს სხდომაზე შეაფასოს პასუხი და წამოაყენოს წინადადება საკითხის საკრებულოს მორიგი სხდომის დღის წესრიგში შესატანად.

საკრებულოს წევრს შეუძლია ზეპირად ან წერილობით დაუსვას შეკითხვა ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირს. შესაბამისი ორგანო და თანამდებობის პირი ვალდებულია ერთი კვირის ვადაში უპასუხონ საკრებულოს წევრის კითხვას. ეს ვადა, კითხვის ავტორთან შეთანხმებით შეიძლება გაგრძელდეს არა უმეტეს ათი დღე. საკრებულოს წევრთან შეთანხმებით, შეკითხვის წესით დასმულ საკითხზე შეიძლება სამი დღის ვადაში გაიცეს წერილობითი პასუხი საკითხის შემდგომი განხილვის გარეშე. საკრებულოს წევრის მოთხოვნის შემთხვევაში, თანამდებობის პირი ვალდებულია საკრებულოს წევრის დასმულ შეკითხვას გაცეცეს წერილობითი პასუხიც.

1.6 საქრეზუალს ნეჲრის მიერ ამომრჩეველთა მიღების და გათითან შეხვედრების ჩატარების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებებით დეტალიზებულია საქრეზუალს ნეჲრის ამომრჩეველთან მუშაობის საკითხი. საქრეზუალს ნეჲრის ურთიერთობა მოსახლეობასთან გამოიხატება სამი ძირითადი ფორმით: მოქალაქეთა მიღება, შეხვედრები მოქალაქეებთან, ანგარიშის ჩაბარება. საქრეზუალს ნეჲრის მოსახლეობასთან მუშაობის ამ ფორმების პროცედურები და წესი უნდა განისაზღვროს საქრეზუალს დებულებით (რეგლამენტით). შესაბამისად, ქვემოთ მოცემულია საქრეზუალს ნეჲრის მიერ ამომრჩეველთან მუშაობის პროცედურებისა და წესების სავარაუდო ვარიანტები.

ა) მოქალაქეთა მიღება გულისხმობს მოქალაქეთა მისვლას საქრეზუალსში და მათ პირადად შეხვედრას საქრეზუალს ნეჲრთან. საქრეზუალს ნეჲრის მოსახლეობასთან მუშაობის ამ ფორმის რეალიზებისათვის საჭიროა განისაზღვროს საქრეზუალს ნეჲრის მიერ მოქალაქეთა მიღების პერიოდულობა. გამომდინარე იქიდან, რომ საქრეზუალს ნეჲრი თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს სამსახურებრივი საქმისგან მოუწყვეტილად, ეს პერიოდი შეიძლება განისაზღვროს თვეში ერთი დღით. ამ პერიოდულობის გათვალისწინებით, საქრეზუალს თავმჯდომარემ უნდა დაამტკიცოს საქრეზუალს ნეჲრის მიერ მოქალაქეთა მიღების გრაფიკი და უზრუნველყოს მისი ყოველთვიური გამოქვეყნება. გრაფიკში მითითებული უნდა იყოს რომელ დღეს, რომელ საათზე (შესვენების დრო), საქრეზუალს რომელი ნეჲრი სად აწყობს მოქალაქეთა მიღებას. გრაფიკი უნდა გამოქვეყნდეს მიღებამდე 3 დღით ადრე, რათა მოქალაქეებს შესაძლებლობა ჰქონდეთ გაეცნონ და დაგეგმონ შეხვედრები საქრეზუალს ნეჲრთან.

საქრეზუალს ნეჲრის მიერ მოქალაქეებთან შეხვედრებისათვის უნდა გამოიყოს ოთახი საქრეზუალს შენობაში. საქრეზუალს ნეჲრს, რომელიც არჩეულია მაჟორიტარული წესით, მოქალაქეებთან შეხვედრისათვის შეიძლება გამოეყოს ოთახი შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში (მაჟორიტარულ საარჩევნო ოლქში), რისთვისაც შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს გამგეობის (მერიის) რწმუნებულის შენობა.

საქრეზუალს აპარატმა დახმარება უნდა გაუწიოს საქრეზუალს ნეჲრს მოქალაქეების მიღებისას. საქრეზუალს აპარატის თანამშრომელმა უნდა უზრუნველყოს შეხვედრაზე მოსული მოქალაქეებისა და მათ მიერ დასმული საკითხების აღრიცხვა და მიღების ოქმის წარმოება. მიღების დამთავრების შემდეგ, ოქმს ხელი უნდა მოაწეროს საქრეზუალს ნეჲრმა და საქრეზუალს თავმჯდომარის ვიზირების შემდეგ ჩაბარდეს აპარატს შესანახად. საქრეზუალს აპარატმა უნდა უზრუნველყოს მოქალაქეთა მიღების ოქმში დაფიქსირებული საკითხების შესრულების კონტროლი და საქართველოს კანონით – „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი“ დადგენილ ვადებში ინფორმაციის მიწოდება მოქალაქეებისათვის მათ მიერ დასმული საკითხის გადაწყვეტის მიმდინარეობის შესახებ.

ბ) მოქალაქეებთან შეხვედრა გულისხმობს საქრეზუალს ნეჲრის მისვლას მის ამომრჩეველებთან, ანუ მოქალაქეთა შეკრების ორგანიზებას, როცა საქრეზუალს ნეჲრს ეძლევა საშუალება მოქალაქეებს მიანოდოს ინფორმაცია მისი და ადგი-

ლობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მუშაობის შესახებ, მოქალაქეებთან ერთად განიხილოს თვითმმართველი ერთეულის პრობლემატური საკითხები და მომავალში გასატარებელი ღონისძიებები.

საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 324-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, დადგენილი უნდა იყოს, რომ საკრებულოს წევრმა 3 თვეში ერთხელ ჩაატაროს ასეთი სახის შეხვედრები მოქალაქეებთან.

ცნობა საკრებულოს წევრის მოქალაქეებთან შეხვედრის შესახებ შეხვედრის დღის, საათისა და ადგილის მითითებით უნდა გამოქვეყნდეს შეხვედრის ჩატარებამდე ერთი კვირით ადრე. საკრებულოს წევრის მიერ მოქალაქეებთან შეხვედრებისათვის შეიძლება გამოიყოს საკრებულოს დარბაზი ან სხვა შენობა, შესაძლებელია შეხვედრა ჩატარდეს ღია ცის ქვეშ.

მაჟორიტარული წესით არჩეულმა საკრებულოს წევრმა მოქალაქეებთან შეხვედრა, როგორც წესი, უნდა ჩაატაროს შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში. შესაძლებელია მოქალაქეებთან შეხვედრა ჩატარდეს საკრებულოს არა ერთი წევრის, არამედ საკრებულოს წევრთა ჯგუფის მიერაც (მაგალითად, ერთ ფრაქციაში გაერთიანებული წევრების).

საკრებულოს აპარატმა უნდა უზრუნველყოს შეხვედრის ორგანიზება და შეხვედრის ოქმის წარმოება. ოქმში უნდა აღინიშნოს შეხვედრაზე განხილული საკითხები, საკრებულოს წევრისადმი დასმული საკითხები, გამოთქმული შენიშვნები და რეკომენდაციები.

გ) საკრებულოს წევრის მიერ ანგარიშის წარდგენა, ძირითადად, მიზნად ისახავს საკრებულოს წევრის მიერ განეული მუშაობის შესახებ მოქალაქეთა ინფორმირებას, მაგრამ გამომდინარე იქიდან, რომ ანგარიშის წარდგენა არ ატარებს მხოლოდ მოსმენის ხასიათს, მოქალაქეთა მხრიდან უნდა მოხდეს ანგარიშის განხილვა, შეფასება და საკრებულოს წევრისათვის შესაბამისი მითითებების მიცემა. შესაძლებელია ანგარიშის წარდგენა განვიხილოთ როგორც საკრებულოს წევრის მოსახლეობასთან მუშაობის ერთ-ერთი ფორმა.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულოს წევრი ვალდებულია წელიწადში ერთხელ წარუდგინოს ანგარიში მოსახლეობას. ანგარიშის წარდგენა არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ ანგარიშის გამოქვეყნებით. კანონით დადგენილი ანგარიშების მიზანია არა მხოლოდ მოქალაქეთა ინფორმირება საკრებულოს წევრის მიერ განეული საქმიანობის შესახებ, არამედ თავად საკრებულოს წევრის ინფორმირებაც მოქალაქეთა მხრიდან მისი საქმიანობის შეფასების შესახებ. შესაბამისად, საკრებულოს აპარატის მიერ, ერთი კვირით ადრე, უნდა გამოქვეყნდეს როგორც საკრებულოს წევრის ანგარიში, ასევე ინფორმაცია მოქალაქეებთან შეხვედრის შესახებ.

საკრებულოს წევრის ანგარიში არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ მის მიერ შესრულებული სამუშაოთი. საკრებულოს წევრის ანგარიშის განხილვა, გარკვეულწილად, საკრებულოს მომავალი წლის მუშაობის ძირითად მიმართულებებსაც ეხება. ამიტომ, საჭიროა საკრებულოს წევრის ანგარიშის განხილვას ესწრებოდეს საკრებულოს თავმჯდომარე და იმ ფრაქციის ხელმძღვანელიც, რომელ ფრაქციაშიაც არის გაერთიანებული საკრებულოს ეს წევრი.

1.7 საქრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება

საქრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება ერთ-ერთი პრობლემური საკითხია. საქრებულოს წევრი საქმიანობას ახორციელებს სამსახურებრივი საქმიანობისგან მოუწყვეტილ და უსასყიდლოდ. კანონში მოცემული მითითება, რომ საქრებულოს წევრი უფლებამოსილებას ახორციელებს უსასყიდლოდ, არ ნიშნავს იმას, რომ საქრებულოს წევრმა ეს უფლებამოსილება საკუთარი ხარჯით უნდა განახორციელოს. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის მე-7 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით დადგენილია: „ხელისუფლების ადგილობრივ ორგანოებში არჩეული წარმომადგენლების სამსახურის პირობებით უზრუნველყოფილი იქნება მათი ფუნქციების თავისუფალი განხორციელება. ამ პირობებით უზრუნველყოფილი იქნება სასახურებრივი მოვალეობების განხორციელების დროს განეული ხარჯების შესაბამისი ფინანსური კომპენსაცია, ისევე როგორც, სათანადო შემთხვევებში, კომპენსაცია სახსრების დაკარგვის შემთხვევაში ან შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურება და შესაბამისი სოციალური დაცვა.“

ევროპული ქარტით განსაზღვრული ამ მოთხოვნების შესაბამისად, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 32^ე მუხლის მე-6 პუნქტით დადგენილია, რომ: „საქრებულოს წევრი საქრებულოს სხდომებში ან მის ორგანოთა მუშაობაში მონაწილეობის მისაღებად, ამომრჩევლებთან შესახვედრად, საქრებულოს ან საქრებულოს თავმჯდომარის დავალებათა შესასრულებლად საქრებულოს თავმჯდომარის ოფიციალური შეტყობინების საფუძველზე შესაბამისი ვადით თავისუფლდება საჯარო დაწესებულებაში სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისაგან საშუალო ხელფასის შენარჩუნებით და შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან უნაზღაურდება საქრებულოს წევრის საქმიანობის განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯები“.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით, ძირითადად, გათვალისწინებულია ევროპული ქარტიის მოთხოვნა, რომ საქრებულოს წევრს უნდა აუნაზღაურდეს უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯები და მიეცეს კომპენსაცია სამუშაოს განაცდურისათვის. სამუშაოს განაცდურისა და სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისაგან დროებით განთავისუფლების შესახებ, სამწუხაროდ, ორგანული კანონი მითითებს მხოლოდ საჯარო დაწესებულებაში მომუშავე საქრებულოს წევრებზე. ეს არის გარკვეული საკანონმდებლო ხარვეზი, რადგან საქრებულოს წევრი, რომელიც მუშაობს კერძო სექტორში, ორგანული კანონით განსაზღვრული ამ უფლებით ვერ ისარგებლებს, რადგან „საქართველოს შრომის კოდექსი“ არ ითვალისწინებს საქრებულოს წევრის მიერ უფლებამოსილების განხორციელებისათვის სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისაგან მის დროებით განთავისუფლებას. კერძოდ, „საქართველოს შრომის კოდექსის“ 36-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილია ის საფუძვლები, რის გამოც ხდება შრომითი ურთიერთობის შეჩერება, ანუ შრომითი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაოს დროებით შეუსრულებლობა, რომლებიც არ იწვევს შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტას. ეს საფუძვლებია:

- ▶ გაფიცვა;
- ▶ ლოკაუტი;

- ▶ აქტიური ან/და პასიური საარჩევნო უფლების განხორციელება;
- ▶ საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევებში საგამოძიებო, პროკურატურის ან სასამართლო ორგანოებში გამოცხადება;
- ▶ სამხედრო სავალდებულო სამსახურში განწვევა;
- ▶ სამხედრო სარეზერვო სამსახურში განწვევა;
- ▶ შვებულება ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო, შვებულება ახალშობილის შვილად აყვანის გამო და დამატებითი შვებულება ბავშვის მოვლის გამო;
- ▶ დროებითი შრომისუუნარობა, თუ მისი ვადა არ აღემატება ზედიზედ 30 კალენდარულ დღეს ან 6 თვის განმავლობაში საერთო ვადა არ აღემატება 50 კალენდარულ დღეს;
- ▶ კვალიფიკაციის ამაღლება, პროფესიული გადამზადება ან სწავლა, რომლის ხანგრძლივობა წელიწადში არ უნდა აღემატებოდეს 30 კალენდარულ დღეს;
- ▶ ანაზღაურების გარეშე შვებულება;
- ▶ ანაზღაურებადი შვებულება.

როგორც ვხედავთ, „საქართველოს შრომის კოდექსი“ შრომითი ურთიერთობის შეჩერების საფუძვლად არ ითვალისწინებს საკრებულოს წევრის მიერ თავის უფლებამოსილების განხორციელებას, ხოლო ორგანული კანონი მიუთითებს მხოლოდ საჯარო დაწესებულებაზე. ამან შეიძლება გარკვეული პრობლემები შეუქმნას კერძო სექტორში დასაქმებულ საკრებულოს წევრებს.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 32⁶-ე მუხლის მე-7 პუნქტით დადგენილია, რომ საკრებულოს წევრისათვის „მისი საქმიანობის განხორციელებისათვის ხელის შეშლა იწვევს პასუხისმგებლობას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.“ ორგანული კანონის ამ მითითებიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ადმინისტრაციას უფლება არა აქვს უარი უთხრას საკრებულოს წევრს შრომითი ურთიერთობის შეჩერებაზე საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელების პერიოდში (საკრებულოს სხდომებში ან მის ორგანოთა მუშაობაში მონაწილეობის მიღება, შეხვედრები ამომრჩევლებთან), ვინაიდან ადმინისტრაციის უარი შეიძლება განხილულ იქნეს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელებისათვის ხელის შეშლად. ამავე დროს, უნდა ითქვას, რომ დამსაქმებელს აქვს სრული უფლება გამოიყენოს „საქართველოს შრომის კოდექსში“ შრომითი ურთიერთობების შეწყვეტასთან დაკავშირებული შესაძლებლობები. რაც შეეხება სამუშაოს განაცდურისათვის კომპენსაციას, ამ საკითხზე კანონი პირდაპირ მითითებას არ აკეთებს. თუმცა, ერთი რამ ცხადია, დამსაქმებელ კერძო დაწესებულებას არ ევალება შრომითი ურთიერთობების შეჩერების პერიოდში (საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელების საფუძვლით) საკრებულოს წევრს გადაუხადოს შრომის ანაზღაურება. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, საკრებულოს წევრისთვის განაცდურის ანაზღაურება უნდა მოხდეს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან. ყოველგვარი გაუგებრობებისა და კანონმდებლობის განსხვავებული ინტერპრეტაციების თავიდან აცილების მიზნით, მიზანშეწონილია „საქართველოს შრომის კოდექსში“ და „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ცალსახად დარეგულირდეს საკრებულოს წევრის შრომითი ურთიერთობის შეჩერებისა და განაცდურის ანაზღაურების საკითხები.

საკრებულოს წევრის მიერ უფლებამოსილების განხორციელებიდან გამომდინარე, განუვლი ხარჯების ანაზღაურების ფორმა და წესი საქართველოს კანონმდებლობით დეტალურად არ არის განსაზღვრული. საკრებულომ თავად უნდა მიიღოს დადგენილება საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურების წესის შესახებ. საკრებულოს ამ დადგენილებით უნდა განისაზღვროს საკრებულოს წევრის მიერ რა ხარჯები შეიძლება იქნეს განუვლი და როგორ უნდა მოხდეს მათი ანაზღაურება. საკრებულომ ადგილობრივი ბიუჯეტიდან გამომდინარე, უნდა დაადგინოს ხარჯების სახეობა და ლიმიტი თითოეული სახეობისათვის.

საკრებულოს წევრს, საკრებულოს მიერ განსაზღვრული ლიმიტის ფარგლებში, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან შეიძლება აუნაზღაურდეს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით განუვლი ხარჯები:

- ▶ ტრანსპორტით მგზავრობისათვის;
- ▶ სასტუმროში ცხოვრების ან საცხოვრებელი ბინის დაქირავებისათვის;
- ▶ კავშირგაბმულობის საშუალებებით სარგებლობის, საფოსტო და სატელეგრაფო გზავნილებისათვის;
- ▶ საკრებულოში მუშაობის პერიოდისათვის მისი ძირითადი სამუშაოს განაცდულისათვის;
- ▶ სამივლინებო ხარჯები.

ტრანსპორტით მგზავრობის ხარჯები საკრებულოს წევრს უნაზღაურდება საკრებულოს, საკრებულოს კომისიების, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფების სხდომებში მონაწილეობის, მოქალაქეების მიღებასა და შეხვედრებთან დაკავშირებით, აგრეთვე საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით განსაზღვრული ცალკეული დავალებების შესრულებისათვის, ტრანსპორტით გადაადგილების, მისი საცხოვრებელი ადგილიდან დანიშნულების ადგილზე მისვლისა და უკან დაბრუნებისათვის. მუნიციპალიტეტებში, სადაც ვერ კიდევ არ არის სრულყოფილად მოწესრიგებული მგზავრთა გადაყვანის დოკუმენტური გაფორმება, საკრებულოს წევრს შეიძლება გაუჭირდეს მგზავრობის დამადასტურებელი ბილეთის წარმოდგენა. ასეთ შემთხვევაში საკრებულოს შეუძლია დაადგინოს ტრანსპორტით მგზავრობის საშუალო ხარჯი და ლიმიტი, საიდანაც საკრებულოს წევრისათვის თანხები უნდა გაიცეს საკრებულოს წევრის მიერ საკრებულოს, საკრებულოს კომისიების, დროებითი სამუშაო ჯგუფების სხდომებზე დასწრების შესაბამისად.

სასტუმროში ცხოვრების ან საცხოვრებელი ბინის დაქირავებისათვის ხარჯები საკრებულოს წევრს უნაზღაურდება, თუ იგი საკრებულოს წევრის უფლებამოსილებას ახორციელებს მისი საცხოვრებელი ადგილის გარეთ და იმავე დღეს ვერ ახერხებს საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნებას.

კავშირგაბმულობის საშუალებებით სარგებლობის, საფოსტო და სატელეგრაფო გზავნილებისათვის ხარჯები საკრებულოს წევრს აუნაზღაურდება, თუ იგი თავის უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებულ ამ ხარჯებს ეწევა თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ფარგლებს გარეთ. თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე კავშირგაბმულობის საშუალებებით სარგებლობა, საფოსტო და სატელეგრაფო გზავნილების გაცემა უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს აპარატმა.

სამივლინებლო ხარჯები შედგება სადღეღამისო, მგზავრობისა და საცხოვრებელი

ფართობის დასაქირავებლად განეული ხარჯებისაგან, ხოლო 30 კმ-მდე მანძილზე მივლინებისას, როდესაც შესაძლებელია სამუშაო (საცხოვრებელ) ადგილზე იმავე დღეს დაბრუნება, ანაზღაურდება მხოლოდ მგზავრობის ხარჯები. სამივლინებლო ხარჯების ანაზღაურების წესი განისაზღვრება საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 20 აპრილის N231 ბრძანებულებით „მოსამსახურეთათვის სამსახურებრივი მივლინების ხარჯების ანაზღაურების შესახებ“. მაგრამ, ეს წესი საკრებულოს წევრების მიმართ გამოიყენება მხოლოდ საზღვარგარეთ მივლინების შემთხვევაში. ქვეყნის შიგნით საკრებულოს წევრის მივლინების ხარჯები უნდა დაადგინოს თავად საკრებულომ, რისთვისაც ნიმუშად შეიძლება გამოიყენებულ იქნეს ზემოაღნიშნული ბრძანებულებით დადგენილი ნორმები.

საკრებულოს წევრის მოქალაქეებთან შეხვედრების (შეხვედრების ორგანიზების, შეხვედრისათვის საჭირო მასალების გამრავლების და სხვ.), საკრებულოს წევრის მიერ თავის უფლებამოსილების განხორციელებასთან დაკავშირებული მასალების მოძიების, ინტერნეტით სარგებლობის, აგრეთვე, კონსულტაციებისა და ექსპერტიზისათვის აუცილებელი ხარჯები გაღებულ უნდა იქნეს საკრებულოს აპარატის მიერ საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანების საფუძველზე.

კანონი საკრებულოს წევრისათვის ითვალისწინებს უფლებამოსილებასთან დაკავშირებული დანახარჯების ანაზღაურებას და არა საზღაურს უფლებამოსილების შესრულებისათვის. საკრებულოს წევრი თავის უფლებამოსილებებს ახორციელებს უსასყიდლოდ. დანახარჯების ანაზღაურება კი ნიშნავს იმას, რომ საკრებულოს წევრმა უნდა წარმოადგინოს ამ ხარჯების დამადასტურებელი დოკუმენტები (მაგ., მგზავრობის ბილეთი), რის საფუძველზეც უნდა მოხდეს ხარჯების ანაზღაურება. ხარჯების ანაზღაურებამ არ შეიძლება მიიღოს ხელფასის სახე და იგი არ უკავშირდება საკრებულოს წევრის მიერ მისი მოვალეობების კარგად ან ცუდად შესრულებას.

თავი II. საკრებულოს თავმჯდომარე და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე

2.1 საკრებულოს თავმჯდომარის სტატუსი

2009 წლის 28 დეკემბერს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებების შედეგად მნიშვნელოვნად გაიზარდა საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები და იგი გახდა თვითმმართველობის ცენტრალური ფიგურა. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 33-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს თავმჯდომარე არის თვითმმართველი ერთეულისა და საკრებულოს ხელმძღვანელი“. ასეთი ჩანაწერი ორგანულ კანონში ცვლილების შეტანამდეც არსებობდა, მაგრამ შესულმა ცვლილებებმა საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები გაზარდა აღმასრულებელ სფეროში და შესაბამისად შემცირდა გამგებლის (მერის) უფლებამოსილებები. გამგებლის (მერის) უფლებამოსილებების შეზღუდვა, უპირველესად, გამოიხატა იმით, რომ, ცვლილებების შედეგად, გამგებელი (მერი) აღარ იწოდება აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელად და თუ გავითვალისწინებთ საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 მუხლის მე-3 პუნქტის მოთხოვნას, რომ თვითმმართველობის წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოთა ხელმძღვანელი არის არჩევითი თანამდებობის პირი (გამგებელი (მერი) არის დანიშნული და არა არჩეული), აგრეთვე, იმას, რომ აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელის განსაკუთრებული უფლებამოსილება – საკრებულოში პრიორიტეტების დოკუმენტისა და ბიუჯეტის წარდგენა, გადაწყვეტილების მიღება ქონების მართვის საკითხებზე და ა.შ. ორგანული კანონით საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებაა, მაშინ ნათელი ხდება, რომ საკრებულოს თავმჯდომარე არის არა მხოლოდ წარმომადგენლობითი ორგანოს, არამედ აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელიც.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებების შედეგად საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები პირობითად შეიძლება დაეყოს თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელის, თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოს ხელმძღვანელის, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარისა და აღმასრულებელ უფლებამოსილებებად. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ საკრებულოს თავმჯდომარე იმავდროულად არის საკრებულოს წევრიც და იგი, გარდა ზემო აღნიშნული უფლებამოსილებებისა, სარგებლობს საკრებულოს წევრის უფლებამოსილებებითაც.

საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობის ამგვარი დატვირთვა გამორიცხავს შესაძლებლობას, რომ მას ეკავოს სხვა თანამდებობა. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 33-ე მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს თავმჯდომარეს უფლება არა აქვს, ეკავოს რაიმე თანამდებობა სახელმწიფო სამსახურში ან ეწეოდეს სამეწარმეო საქმიანობას. შეუთავსებლობის შემთხვევებში განისაზღვრება „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით. საკრებულოს თავმჯდომარის სხვა თანამდებობაზე დანიშვნის, არჩევის ან დამტკიცების შემთხვევაში მას შეუწყდება საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილება.“ კანონის ეს ჩანაწერი არცთუ სრულად ასახავს შეუთავსებლობის საკითხს. საკრებულოს თავმჯდომარეს არა მხოლოდ სახელმწიფო, არამედ ზოგადად საჯარო სამსახურ-

ში არ შეიძლება ეკავოს რაიმე ანაზღაურებადი თანამდებობა. გამომდინარე იქიდან, რომ საკრებულოს თავმჯდომარე იმავდროულად არის წარმომადგენლობითი ორგანოს ხელმძღვანელი, ასევე დაუშვებელია საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობის შეთავსება საკრებულოს კომისიის ან ფრაქციის თავმჯდომარეობასთან. უფრო მეტიც, საკრებულოს თავმჯდომარე არ შეიძლება იყოს კომისიის წევრიც, რადგან მის ფუნქციაში შედის კომისიების საქმიანობის კოორდინაცია. ამიტომ, სასურველია საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) აისახოს, რომ საკრებულოს თავმჯდომარეს უფლება არა აქვს ეწეოდეს სამეწარმეო ან ანაზღაურებად საქმიანობას გარდა სამეცნიერო, პედაგოგიური და შემოქმედებითი საქმიანობისა. საკრებულოს თავმჯდომარე იმავდროულად არ შეიძლება იყოს საკრებულოს კომისიის ან ფრაქციის თავმჯდომარე.

2.2 საქართველოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 33-ე მუხლის მე-3 პუნქტი იძლევა საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებების ჩამონათვალს. საკრებულოს თავმჯდომარის სტატუსიდან გამომდინარე, ეს უფლებამოსილებები შეიძლება დავყოთ შემდეგ ძირითად ჯგუფებად:

ა) საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელის უფლებამოსილებები

თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელის უფლებამოსილებები, ძირითადად, დაკავშირებულია წარმომადგენლობითი ფუნქციის განხორციელებასთან. საკრებულოს თავმჯდომარეა ის პირი, რომელიც უფლებამოსილია სპეციალური რწმუნებულების გარეშე ისაუბროს თვითმმართველი ერთეულის სახელით და ხელი მოაწეროს თვითმმართველი ერთეულის სახელით გამოცემულ ოფიციალურ დოკუმენტებს (საკრებულოს დადგენილებები და განკარგულებები, თვითმმართველი ერთეულის სახელით დადებული ხელშეკრულებები და შეთანხმებები). „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით დადგენილი საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებებიდან შეგვიძლია გამოვყოთ საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელის შემდეგი უფლებამოსილებები:

- ▶ განახორციელოს თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება, წარმოადგინოს თვითმმართველი ერთეული და მისი სახელით იმოქმედოს ოფიციალურ ურთიერთობებში;
- ▶ ხელი მოაწეროს საკრებულოს და თვითმმართველი ერთეულის სახელით დადებულ ხელშეკრულებებსა და შეთანხმებებს;
- ▶ ხელი მოაწეროს საკრებულოს დადგენილებებსა და განკარგულებებს და სხვა ოფიციალურ დოკუმენტებს;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობას წარუდგინოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შემაჯამებელი ანგარიში.

ბ) საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს ხელმძღვანელის უფლებამოსილებები

საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს ხელმძღვანელის უფლებამოსილებები დაკავშირებულია საკრებულოს მუშაობის ორგანიზა-

ციულ ხელმძღვანელობასა და საკრებულოს წევრების და საკრებულოს საქმიანობის კოორდინაციასთან. აღნიშნული მოიცავს საკრებულოს თავმჯდომარის შემდეგ უფლებამოსილებებს:

- ▶ საკრებულოს მუშაობის გაძლიერება, საკრებულოს კომისიების, დროებითი სამუშაო ჯგუფების, საკრებულოს აპარატისა და საკრებულოს თანამდებობის პირთა საქმიანობის ხელმძღვანელობა;
- ▶ საკრებულოს ბიუროს სხდომის მოწვევა და თავმჯდომარეობა;
- ▶ საკრებულოს კომისიების მუშაობის კოორდინაცია;
- ▶ საკრებულოსა და საკრებულოს წევრთა უფლებების დაცვის უზრუნველყოფა;
- ▶ საკრებულოს წევრთა მიერ საქართველოს კანონმდებლობითა და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი მოვალეობების შესრულების კონტროლი;
- ▶ საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეთა წარდგინებით საკრებულოს კომისიებში ექსპერტებისა და სპეციალისტების მოწვევა; მათთან შრომითი ხელშეკრულებების დადება და გაუქმება; კომისიებში მოწვეულ პირთა საქმიანობის ხელმძღვანელობა;
- ▶ საკრებულოს აპარატის უფროსისა და საკრებულოს აპარატის მოსამსახურეების თანამდებობაზე დანიშვნა და თანამდებობიდან განთავისუფლება;
- ▶ საკრებულოს აპარატის შინაგანაწესის და თანამდებობრივ ინსტრუქციათა დამტკიცება;
- ▶ საკრებულოს აპარატის მოსამსახურეთა წახალისებისა და მათთვის დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ გადაწყვეტილებათა მიღება;
- ▶ საკრებულოში საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის), საკრებულოს აპარატის დებულების, საკრებულოს კომისიათა თავმჯდომარეების წარდგინებით საკრებულოს კომისიათა დებულებების დასამტკიცებლად წარდგენა;
- ▶ საკრებულოს მუშაობის შესახებ ანგარიშის წარდგენა.

გ) საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს სხდომის თავმჯდომარის უფლებამოსილებები

საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები უკავშირდება საკრებულოსა და საკრებულოს ბიუროს სხდომების წარმართვას. ეს უფლებამოსილებები საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ შეიძლება დაეღვივებულ იქნეს საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეზე, ხოლო მისი არყოფნის შემთხვევაში სხდომაზე დამსწრე უხუცეს (ასაკით უფროს) წევრზე. წარმომადგენლობითი ორგანოს სხდომის თავმჯდომარის უფლებამოსილებების შესასრულებლად საკრებულოს თავმჯდომარე:

- ▶ იწვევს, ხსნის, თავმჯდომარეობს და დახურულად (დასრულებულად) აცხადებს საკრებულოს მორიგ და რიგგარეშე სხდომებს;
- ▶ უძღვება სხდომებზე საკითხების განხილვას;
- ▶ უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობითა და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი სხდომის ჩატარების პროცედურების დაცვას;
- ▶ ადგენს სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების თანამიმდევრობის პროექტს, განსახილველ საკითხზე გამოსვლის მსურველთა სიას,

- განსაზღვრავს გამომსვლელთა რიგითობას და აძლევს მათ სიტყვას;
- ▶ ამტკიცებს საკრებულოს სხდომაზე მოსაწვევე პირთა სიას;
- ▶ სვამს საკითხს კენჭისყრაზე და აცხადებს კენჭისყრის შედეგებს;
- ▶ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) გათვალისწინებულ შემთხვევებში წყვეტს სხდომას ან აცხადებს რიგგარეშე შესვენებას, ან სხდომას გადადებს მეორე დღისათვის;
- ▶ საჭიროების შემთხვევაში, კენჭს უყრის საკითხს კამათის შეწყვეტისა და მხარეთა მონაწილეობით შემთანხმებელი დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნის ან საკონსულტაციო შეხვედრის გამართვის შესახებ;
- ▶ კენჭისყრაზე დასაყენებელი ვარიანტების სიმრავლის დროს (სამი და მეტი), საჭიროების შემთხვევაში, ატარებს სარეიტინგო კენჭისყრას, რომლის შედეგების შესაბამისად ავტორებს სთავაზობს ნაკლებად მისაღები წინადადებების მოხსნას;
- ▶ უზრუნველყოფს სხდომაზე წესრიგის დაცვას;
- ▶ ხელს აწერს სხდომის ოქმს.

დ) საკრებულოს თავმჯდომარის აღმასრულებელი უფლებამოსილებები

საკრებულოს თავმჯდომარის აღმასრულებელი უფლებამოსილებები დაკავშირებულია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს საქმიანობის საერთო კოორდინაციასა და ხელმძღვანელობასთან. ამ უფლებამოსილებების განსახორციელებლად საკრებულოს თავმჯდომარე:

- ▶ საკრებულოს თანხმობით თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს გამგებელს (მერს);
- ▶ საერთო კოორდინაციას უწევს თვითმმართველი ერთეულის განვითარების პრიორიტეტების, მუნიციპალური პროგრამების და ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტების მომზადებას და დამტკიცებულ პროგრამათა (ბიუჯეტის) შესრულების მიმდინარეობას;
- ▶ გამგებლის (მერის) წარდგინებით საკრებულოს ყოველწლიურად დასამტკიცებლად წარუდგენს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტს; თანხმობას აძლევს გამგებელს (მერს), დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილებების შეუტანლად, საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის შესაბამისად გადაანაწილოს თანხები მხარჯავი დაწესებულების საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებსა და კოდექს შორის;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის მიზნით, გამგებლის (მერის) წარდგინებით საკრებულოს წარუდგენს ქალაქთმშენებლობის დოკუმენტების პროექტებს; აგრეთვე, სამართლებრივი აქტების პროექტებს თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად დაყოფის, მათი საზღვრების დადგენისა და შეცვლის შესახებ;
- ▶ გამგებლის (მერის) წარდგინებით საკრებულოს დასამტკიცებლად წარუდგენს გამგებლის (მერის) დებულებას, გამგებლის (მერის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების დებულებებს;
- ▶ გამგებლის (მერის) წარდგინებით ამტკიცებს გამგებლის (მერის) შინაგანაწესს, თანამდებობრივ ინსტრუქციებსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის მოსამსახურეთა საშტატო ნუსხას;

- ▶ გამგებლის (მერის) წარდგინებით იღებს გადაწყვეტილებებს გამგეობის (მერის) მოსამსახურეთა ნახალისებისა და მათთვის დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ;
- ▶ გამგებლის (მერის) წარდგინებით იღებს გადაწყვეტილებებს: გამგეობის მართვაში არსებული სანარმოების საწესდებო კაპიტალში თვითმმართველი ერთეულის ქონების შეტანის თაობაზე, თვითმმართველი ერთეულის ქონების პრივატიზაციის, სარგებლობის უფლებით გადაცემის ან სხვაგვარად განკარგვის თაობაზე, თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზაციის, თვითმმართველი ერთეულის ქონების სარგებლობის უფლებით პირდაპირი განკარგვის წესით გადაცემის შესახებ;
- ▶ უზრუნველყოფს თვითმმართველი ერთეულის საპრივატიზებო ქონების შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;
- ▶ გამგებლის (მერის) წარდგინებით საკრებულოს დასამტკიცებლად წარუდგენს ადგილობრივი შესყიდვების გეგმას; ქმნის სატენდერო კომისიას, ნიშნავს სატენდერო კომისიის თავმჯდომარეს, ამტკიცებს შესყიდვების ხელშეკრულებებს.

ე) საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც საკრებულოს წევრის უფლებამოსილებები

საკრებულოს თავმჯდომარე იმავდროულად არის საკრებულოს წევრი და სარგებლობს საკრებულოს წევრის ძირითადი უფლებამოსილებებით (საკრებულოს სხდომაზე საკითხის დასმა, საკითხის განხილვასა და კენჭისყრაში მონაწილეობა და ა.შ.). ამასთან, საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკრებულოს წევრის უფლებამოსილებების გამოყენება გარკვეულად შეზღუდულია. მაგალითად, საკრებულოს თავმჯდომარე ერთდროულად არ შეიძლება იყოს საკრებულოს კომისიის წევრი. საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება – დასვას და/ან მონაწილეობა მიიღოს საკრებულოს სხდომაზე საკითხის განხილვაში შეუთავსებელია საკრებულოს თავმჯდომარის როგორც სხდომის თავმჯდომარის უფლებამოსილებასთან. ამიტომ, თუ საკრებულოს თავმჯდომარეს გამოაქვს საკითხი ან სურს მონაწილეობა მიიღოს დებატებში, იგი ვალდებულია სხდომის თავმჯდომარეობა გადააბაროს საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს და მხოლოდ ამ საკითხზე საკრებულოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ დაუბრუნდეს სხდომის თავმჯდომარის უფლებამოსილების განხორციელებას.

2.3 საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 33-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად: „საკრებულოს თავმჯდომარეს თავისი შემადგენლობიდან, საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით, საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტით ირჩევს საკრებულო. საკრებულოს თავმჯდომარის კანდიდატურის დასახელების უფლება აქვს საკრებულოს წევრს. საკრებულოს თავმჯდომარის კანდიდატურების დასახელების შემდეგ საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე აცხადებს კანდიდატთა სიას და ითხოვს

მათ თანხმობას, კენჭი იყარონ საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე. სხდომის თავმჯდომარე კენჭისყრისათვის ადგენს კანდიდატთა ერთიან სიას მათი წარდგენის რიგითობის მიხედვით. საკრებულოს თავმჯდომარედ არჩეულად ჩაითვლება კანდიდატი, რომელსაც მხარი დაუჭირა საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტმა. თუ არჩევნებში მონაწილეობდა ერთი ან ორი კანდიდატი და საკრებულოს თავმჯდომარე ვერ აირჩა, ტარდება ხელახალი არჩევნები. ერთი და იგივე კანდიდატი შეიძლება დასახელდეს მხოლოდ ორჯერ. თუ არჩევნებში მონაწილეობდა ორზე მეტი კანდიდატი და მათგან ვერც ერთმა ვერ მიიღო ხმების საჭირო რაოდენობა, ტარდება არჩევნების მომდევნო ტური იმ ორ კანდიდატს შორის, რომლებმაც ყველაზე მეტი ხმა მიიღეს. თუ არჩევნების პირველ ტურში პირველ ადგილზე გავიდა ორზე მეტი კანდიდატი, ტარდება ხელახალი არჩევნები. თუ არჩევნების პირველ ტურში მეორე ადგილზე გავიდა ორი ან მეტი კანდიდატი, მეორე ტურში კენჭი ეყრება მხოლოდ პირველ ადგილზე გასულ კანდიდატს. თუ არჩევნების მეორე ტურში ვერ აირჩა საკრებულოს თავმჯდომარე, ტარდება ხელახალი არჩევნები“.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 26-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს სხდომაზე მის კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხები, როგორც წესი, ღია კენჭისყრით წყდება“. ამდენად, თუ საკრებულო ღია კენჭისყრით არ მიიღებს გადაწყვეტილებას საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის ფარული კენჭისყრით ჩატარების შესახებ, საკრებულოს თავმჯდომარე არჩეულ უნდა იქნეს ღია კენჭისყრით. ასეთ შემთხვევაში, სხდომის თავმჯდომარემ სიაში შეტანილი რიგითობის მიხედვით უნდა დააყენოს თითოეული კანდიდატურა. თუ დასახელდა რამდენიმე კანდიდატურა მაშინ, ღია კენჭისყრა უნდა ჩატარდეს სახელობითი ფორმით ყველა დასახელებულ კანდიდატზე ერთდროულად. სახელობითი კენჭისყრის დროს საკრებულოს წევრმა ხელმოწერით უნდა დაადასტუროს სიაში მის მიერ შერჩეული კანდიდატისადმი მიცემული ხმა. გამარჯვებულად ჩაითვლება ის კანდიდატი, რომელიც მიიღებს საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობას. თავმჯდომარის თანამდებობაზე კანდიდატურათა სიმრავლის შემთხვევაში, სასურველია საკრებულომ მიიღოს გადაწყვეტილება ფარული კენჭისყრის ჩატარების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში საკრებულოს აპარატმა ბიულეტენები უნდა დაამზადოს ფარული კენჭისყრისთვის. საკრებულოს თავმჯდომარის ასარჩევ ბიულეტენებში შეიყვანება ყველა ის დასახელებული კანდიდატურა, რომელიც თანხმობას განაცხადებს კენჭი იყაროს საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე. ბიულეტენებში კანდიდატები შეიყვანება მათი დასახელების რიგითობის მიხედვით.

ბიულეტენების მომზადების, დარიგებისა და კენჭისყრის პროცესს ხელმძღვანელობს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისია (ხოლო მის შექმნამდე ხმის დამთვლელი დროებითი კომისია). საკრებულოს წევრი ბიულეტენს ავსებს ფარული კენჭისყრის კაბინაში ან ოთახში. ხმის მიცემისას საკრებულოს წევრი შემოხაზავს იმ კანდიდატურის რიგით ნომერს, რომელსაც მხარს უჭერს. ფარული კენჭისყრის შედეგებს აჯამებს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისია (ხოლო მის შექმნამდე – ხმის დამთვლელი დროებითი კომისია). საკრებულოს თავმჯდომარედ არჩეულად ჩაითვლება კანდიდატი, რომელსაც მხარი დაუჭირა საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტმა.

2.4 საქრებულოს თანამდებობის თანამდებობიდან გადაყენების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქრებულოს ორბანული კანონის 33–ე მუხლის მე–5 პუნქტის თანახმად, „საქრებულოს თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულომ გადაყენების საკრებულოს წინაშე წერილობით შეიძლება დასვას საქრებულოს სრული შემადგენლობის არანაკლებ ერთმა მესამედმა. საქრებულოს თანამდებობიდან გადაყენებულად ჩაითვლება, თუ მისი გადაყენების შესახებ წინადადებას მხარი დაუჭირა საქრებულოს სითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტმა“. კანონი არ მიუთითებს, თუ რა შემთხვევაში შეიძლება დაისვას საქრებულოს თანამდებობის თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულო. ეს ბუნებრივიცაა, რადგან საქრებულოს თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულო პოლიტიკური თანამდებობის პირია და მისი თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულოს დასმა არ არის დამოკიდებული მის უფლებამოსილებაზე ცუდად ან კარგად შესრულებაზე. ამ შემთხვევაში გამომწვევითაა საქრებულოს წევრთა უმრავლესობის მხარდაჭერა. ამდენად, თუ საქრებულოს თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულომ დაკარგა უმრავლესობა საქრებულოში, საქრებულოს წევრთა უმრავლესობის მოტივაციის გარეშე გადაყენების იგი თანამდებობიდან. ორბანული კანონის თანახმად, საქრებულოს თანამდებობის თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულოს დასმის უფლება აქვს საქრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის არანაკლებ 1/3. საქრებულოს წევრებმა მოთხოვნა საქრებულოს თანამდებობის გადაყენების შესახებ უნდა დააფიქსირონ მოთხოვნაზე ხელმოწერით. მოთხოვნა უნდა ჩაბარდეს საქრებულოს აპარატს, რომელიც რეგისტრაციაში ატარებს და საქრებულოს თანამდებობის აცნობებს მოთხოვნის წარდგენის შესახებ. საქრებულოს თანამდებობის თანამდებობიდან გადაყენების საკრებულო შეიტანება უახლოეს მორიგ სხდომაზე პირველ საკრებულოდ, თუ განცხადება იმავდროულად არ ითხოვს საქრებულოს რიგგარეშე სხდომის ჩატარებას.

საქრებულოს სხდომას, რომელიც იხილავს საქრებულოს თანამდებობის გადაყენების საკრებულოს, ხსნის და თანამდებობის გადაყენების საკრებულოს თანამდებობის მოადგილე, ხოლო მისი არყოფნის ან მის მიერ ამ მოვალეობის შესრულებაზე უარის თქმის შემთხვევაში, საქრებულოს სხდომაზე დამსწრეთაგან უხუცესი (ასაკით უფროსი) წევრი.

საქრებულოს თანამდებობის გადაყენების მოთხოვნის ინიციატორებმა შეუძლიათ გამოყონ ერთი მომხსენებელი ან უარი თქვან საკრებულოს მოსაზრების დასაბუთებაზე და მოითხოვონ განხილვის გარეშე კენჭისყრის ჩატარება. განხილვის გარეშე კენჭისყრის ჩატარების შესახებ განწყვეტილების მიღების შემთხვევაშიც, საქრებულოს თანამდებობის გადაყენების უნდა მიეცეს უფლება მიმართოს საქრებულოს სხდომას. არ შეიძლება ამ მოთხოვნის უარყოფა.

საქრებულოს თანამდებობის გამოსვლის შემდეგ (თუ მან უარი არ განაცხადა ამ უფლების გამოყენებაზე) ტარდება კენჭისყრა. საქრებულოს თანამდებობიდან გადაყენებულად ჩაითვლება, თუ მისი გადაყენების შესახებ წინადადებას მხარი დაუჭირა საქრებულოს სითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტმა.

თუ საქრებულომ კენჭისყრის შედეგად ვერ შეძლო თანამდებობის გადაყენება ან, თუ საქრებულოს თანამდებობის გადაყენების მოთხოვნით რიგგარეშე სხდომა არ ჩატარდა კვორუმის არარსებობის გამო, დაუშვებელია მომდევნო 3 თვის განმავლობაში საქრებულოს თანამდებობის გადაყენების პროცედურის ხელმეორედ დაწყება.

2.5 საქართველოს თავმჯდომარის მოადგილე

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 34-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე საკრებულოს თავმჯდომარის დავალებით ასრულებს მის მოვალეობას საკრებულოს თავმჯდომარის არყოფნისას, მის მიერ უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში ან თანამდებობიდან მისი გადადგომისას ან გადაყენებისას“. ამრიგად, ორგანული კანონი საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს აკისრებს ერთადერთ სპეციალურ უფლებამოსილებას – შესარულოს საკრებულოს თავმჯდომარის მოვალეობები მისი არყოფნის, უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის ან თანამდებობიდან გადადგომის, ან გადაყენების შემთხვევაში. აქვე უნდა ითქვას, რომ ორგანული კანონის ეს ჩანაწერი არცთუ გამართულია, რადგან მიუთითებს, რომ აღნიშნულ შემთხვევებში საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებას საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე ასრულებს არა შესაბამისი ფაქტის დადგომისას, არამედ საკრებულოს თავმჯდომარის დავალებით. რაც, რა თქმა უნდა, არასწორია და პრაქტიკულად ვერც განხორციელდება. მოადგილის ინსტიტუტის და კანონის არსიდან გამომდინარე, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის უფლებამოსილების განმსაზღვრელი მუხლი უმჯობესია ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით: „საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე ასრულებს თავმჯდომარის მოვალეობას მისი დავალებით, თავმჯდომარის მიერ უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში ან თანამდებობიდან გადაყენებისას. აგრეთვე ახორციელებს საკრებულოს და საკრებულოს თავმჯდომარის სხვა დავალებებს.“ ამ ჩანაწერით უკვე ნათელი ხდება, რომ საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილემ საკრებულოს თავმჯდომარის მოვალეობები (სრულად ან ნაწილობრივ) შეიძლება შეასრულოს:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის დავალებით. ამ შემთხვევაში ხდება საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკუთარი უფლებამოსილების გარკვეული ნაწილის (მაგ., საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეობა) საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით დროებით დელეგირება საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეზე;
- ▶ საკრებულოს დავალებით. საკრებულოს უფლება აქვს დავალება მისცეს საკრებულოს ნებისმიერ თანამდებობის პირს, მათ შორის საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს. ასეთი დავალების მიცემა ფორმდება საკრებულოს განკარგულებით;
- ▶ შეასრულოს საკრებულოს თავმჯდომარის მოვალეობები საკრებულოს თავმჯდომარის არყოფნისას, მის მიერ უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში ან თანამდებობიდან მისი გადადგომისას, ან გადაყენებისას. ამ მოვალეობების შესრულება ხდება ფაქტის დადგომისთანავე და ამისათვის რაიმე სპეციალური დავალება საჭირო არ არის.

ა) საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევის წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 34-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს თავისი შემადგენლობიდან, საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით, საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტით ირჩევს საკრებულო“. ამავე მუხლის მეორე პუნქტით დადგენილია, რომ „საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის კანდიდატუ-

რის დასახელების უფლება აქვს საკრებულოს თავმჯდომარეს“. ამდენად, მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარეა უფლებამოსილი დააყენოს საკრებულოს სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის კანდიდატურა. ორგანული კანონით არ არის დეტალიზებული საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევის პროცედურები, მათ შორის ის საკითხი, თუ რამდენჯერ შეიძლება ერთი და იგივე კანდიდატურა დასახელებს ამ თანამდებობაზე. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) უნდა მოხდეს ამ საკითხის უფრო დეტალური განვრა. კერძოდ, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სასურველია მიეთითოს, რომ საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობაზე ერთი და იგივე კანდიდატურა შეიძლება დასახელებს მხოლოდ ორჯერ. სხვა შემთხვევაში, მოადგილის არჩევის პროცესი შეიძლება უსასრულოდ გაინელოს.

საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევნები, როგორც წესი, ტარდება ღია კენჭისყრით. საკრებულოს გადაწყვეტილებით საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევნები შეიძლება ჩატარდეს ფარული კენჭისყრით, ბიულეტენების საშუალებით. გადაწყვეტილება მიიღება, თუ დასახელებულ კანდიდატურას მხარი დაუჭირა საკრებულოს სიითი შემადგენლობის უმრავლესობამ.

საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს სამსახურებრივი საქმიანობისგან მოწყვეტით. შესაბამისად, მასზე ვრცელდება ის შეზღუდვები, რაც დაწესებულია საკრებულოს თავმჯდომარისათვის. კერძოდ, საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე არ შეიძლება იყოს კომისიის წევრიც და უფლება არა აქვს, ენეოდეს სამეწარმეო ან ანაზღაურებად საქმიანობას, გარდა სამეცნიერო, პედაგოგიური და შემოქმედებითი საქმიანობისა. საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე იმავდროულად არ შეიძლება იყოს საკრებულოს კომისიის ან ფრაქციის თავმჯდომარე.

ბ) საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობიდან გადაყენების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 34–ე მუხლის მე–4 პუნქტით დადგენილია საკრებულოს მიერ საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობიდან გადაყენების წესი, რომლის მიხედვითაც „საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე საკრებულომ შეიძლება გადააყენოს თანამდებობიდან. საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის გადაყენების საკითხი საკრებულოს წინაშე წერილობით შეიძლება დასვას საკრებულოს თავმჯდომარემ, ბიურომ, საკრებულოს სიითი შემადგენლობის არანაკლებ ერთმა მესხუთედმა. საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე გადაყენებულად ჩაითვლება, თუ წინადადებას მისი გადაყენების შესახებ მხარი დაუჭირა საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტმა“. საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე, ისევე როგორც საკრებულოს თავმჯდომარე, არის თვითმმართველობის პოლიტიკური თანამდებობის პირი. ამდენად, მისი თანამდებობიდან გადაყენების საკითხის დასმა, ისევე როგორც საკრებულოს თავმჯდომარისა, არ არის დაკავშირებული მის მიერ უფლებამოსილების განხორციელების შეფასებასთან.

საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია ის, რომ მართალია, მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარეს აქვს უფლება წამოაყენოს მისი მოადგილის კანდიდატურა, მაგრამ საკრებულოს თავმჯდომარის უფლებამოსილების შეწყვეტა არ იწვევს საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტას და არც შეიძლება იყოს საფუძველი მისი თანამდებობიდან გადაყენებისა.

თავი III. საქართველოს ბიურო

3.1 საქართველოს ბიურო და მისი უფლებამოსილება

საქართველოს ბიურო საქართველოს მუდმივმოქმედი კოლეგიური ორგანოა. საქართველოს ბიურო იქმნება საქართველოს საქმიანობის ორგანიზების და ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირთა საქმიანობის კონტროლის მიზნით, საქართველოს თავმჯდომარის, მისი მოადგილის, კომისიებისა და ფრაქციების თავმჯდომარეების შემადგენლობით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილია ბიუროს ძირითადი უფლებამოსილებები. კერძოდ, საქართველოს ბიურო:

- ▶ ადგენს საქართველოს სხდომის დღის წესრიგის, ასევე საქართველოს სამუშაო გეგმისა და სამუშაო პროგრამის პროექტებს;
- ▶ კოორდინაციას უწევს საქართველოს კომისიებისა და დროებითი სამუშაო ჯგუფების მუშაობას; ამტკიცებს სამუშაო ჯგუფების დებულებებს;
- ▶ განიხილავს საქართველოს სხდომაზე გასატანი სამართლებრივი აქტების პროექტებზე საქართველოს კომისიებისა და დროებითი სამუშაო ჯგუფების დასკვნებსა და წინადადებებს;
- ▶ ისმენს ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირთა ანგარიშებს;
- ▶ ახორციელებს საქართველოს დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი მიუთითებს, რომ საქართველოს დებულებით (რეგლამენტით) შესაძლებელია დადგინდეს საქართველოს ბიუროს სხვა უფლებამოსილებებიც, რომლებიც უკავშირდება საქართველოს მუშაობის ორგანიზების საკითხებს. ასეთი საკითხები შეიძლება იყოს:

ა) საქართველოს მორიგი სხდომის ჩატარების განრიგის პროექტის მომზადება. საქართველოს მორიგი სხდომების განრიგით უნდა განისაზღვროს, თუ რამდენი დღე გაგრძელდება საქართველოს სხდომა, თითოეული დღეების მიხედვით, სავარაუდოდ, დღის წესრიგის რომელი საკითხები იქნება განხილული და როგორი იქნება სხდომის დღეების თანამიმდევრობა (იქნება უწყვეტად, თუ იქნება შუალედები. მაგ., მორიგი სხდომის ერთი სხდომა შეიძლება ჩატარდეს ერთ დღეს და ამავე მორიგი სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული შემდეგი სხდომა ჩატარდეს რამდენიმე დღის შემდეგ).

ბ) საქართველოს კომისიებისა და დროებითი სამუშაო ჯგუფების სამუშაო გეგმების დამტკიცება. საქართველოს კომისიებსა და დროებითი სამუშაო ჯგუფებს უნდა გააჩნდეთ ყოველკვარტალური სამუშაო გეგმა. სწორედ, ამ გეგმების საფუძველზე უნდა განისაზღვროს საქართველოს კვარტალური სამუშაო გეგმაც. იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილ იქნეს კომისიებში განსახილველი საკითხების საერთო კოორდინაცია და გამოირიცხოს დუბლირება, კომისიების სამუშაო გეგმა განხილულ და დამტკიცებულ უნდა იქნეს საქართველოს ბიუროს მიერ, რომლის მუშაობაშიც მონაწილეობს საქართველოს ყველა კომისიის თავმჯდომარე.

გ) გადაწყვეტილების მიღება საქართველოს სამართლებრივი აქტის პროექტზე საჯარო ადმინისტრაციული წარმოების დაწყებასთან დაკავშირებით. ეს არის გადაწყვეტილება საქართველოში ინიცირებული სამართლებრივი აქტის პროექტის გამოქვეყნების, პროექტის საქრ-

ბულოს კომისიებში, ფრაქციებსა და გამგეობაში (მერიაში) დაგზავნის, სამართლებრივი აქტის პროექტზე ძირითადი კომისიის (კომისიების) განსაზღვრის, პროექტის განხილვის ვადებისა და საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში შეტანის სავარაუდო თარიღის შესახებ.

დ) გადაწყვეტილების მიღება საკრებულოს კომისიებში ანაზღაურებად ექსპერტთა კვოტის შესახებ. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 28-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „კომისიის თავმჯდომარის მიერ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესით კომისიაში სამუშაოდ, დროებით ან კომისიის უფლებამოსილების ვადით, შეიძლება მონვეული იქნენ სხვა პირებიც ანაზღაურებით ან ანაზღაურების გარეშე“. კანონის ეს მუხლი საკრებულოს უფლებას აძლევს ადგილობრივ ბიუჯეტში გაითვალისწინოს ხარჯები კომისიაში ექსპერტებისა და სპეციალისტების მოსაწვევად. თუ როგორ უნდა გადანაწილდეს ადგილობრივ ბიუჯეტში გათვალისწინებული თანხები კომისიებს შორის, გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს საკრებულოს ბიუროზე, სადაც შესაძლებელი იქნება, კომისიის სამუშაო გეგმებისა და კომისიის სპეციფიკიდან გამომდინარე, მოხდეს კვოტების დადგენა კომისიებში ანაზღაურებად ექსპერტთა მოსაწვევად.

3.2 საქართველოს ბიუროს სტრუქტურა

საკრებულოს ბიურო არის კოლექტიური ორგანო, რომელიც მის კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხებს განიხილავს და გადაწყვეტილებას იღებს საკრებულოს ბიუროს სხდომაზე. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ განსაზღვრავს საკრებულოს ბიუროს მუშაობის ორგანიზაციის საკითხებს და იგი უნდა დადგინდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). საკრებულოს ბიუროს მუშაობის ორგანიზაციის განსაზღვრისას შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ქვემოთ მოცემული სარეკომენდაციო ნორმები.

საკრებულოს ბიუროს სხდომებს ინვესს და უძღვება საკრებულოს თავმჯდომარე. საკრებულოს ბიურო პრაქტიკულად არის მუდმივმოქმედი ორგანო. საკრებულოს ბიუროს ყველა წევრი თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს სამსახურებრივი საქმიანობისგან მონვევით. ამიტომ, ბიუროს სხდომა, საჭიროებიდან გამომდინარე, შეიძლება მონვევულ იქნეს ნებისმიერ სამუშაო დღეს. მოუხედავად ამისა, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) საჭიროა დადგინდეს საკრებულოს ბიუროს სხდომების გამართვის მინიმალური ოდენობა. საკრებულოს ბიუროს სხდომა, სასურველია, ტარდებოდეს თვეში ორჯერ მაინც, საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით დამტკიცებული გრაფიკის შესაბამისად.

დებულებით (რეგლამენტით), ასევე უნდა განისაზღვროს საკრებულოს ბიუროს რიგგარეშე სხდომის ჩატარების წესიც. საკრებულოს ბიუროს რიგგარეშე სხდომა შეიძლება მონვევულ იქნეს საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკუთარი ინიციატივით, აგრეთვე კომისიის ან ფრაქციის წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე.

ცნობა საკრებულოს ბიუროს სხდომის ჩატარების ადგილის, დროისა და დღის წესრიგის თაობაზე და განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებულ პირთა მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადის შესახებ უნდა გამოქვეყნდეს სხდომის ჩატარებამდე 7 დღით ადრე მაინც.

საკრებულოს ბიუროს სხდომის დღის წესრიგს ადგენს საკრებულოს თავმჯდომარე. ბიუროს წევრთა წინადადებით დღის წესრიგში შეიძლება შევიდეს ცვლილებები. დღის

წესრიგს და მასში ცვლილებების შეტანას ამტკიცებს ბიურო სხდომაზე დამსწრე წევრთა უმრავლესობით.

საკრებულოს ბიუროს სხდომაზე მისი წევრის დასწრება სავალდებულოა. საპატიო მიზეზით ბიუროს სხდომაზე დაუსწრებლობის შემთხვევაში, კომისიის თავმჯდომარე ხმის იმავე უფლებით შეიძლება შეცვალოს მისმა მოადგილემ, ხოლო ფრაქციის თავმჯდომარე – მისმა მოადგილემ ან ფრაქციის წევრმა სათანადო დოკუმენტის წარდგენის შემთხვევაში. გამომდინარე იქიდან, რომ საკრებულოს ბიურო, ძირითადად, განიხილავს საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაციულ საკითხებს, რომლებიც შესაძლებელია უკავშირდებოდეს გარკვეული ორგანიზაციული ღონისძიებების ჩატარებას, ბიუროს სხდომებს სათანადო ხმის უფლებით საჭიროა ესწრებოდეს გამგებელი (მერი) და საკრებულოს აპარატის უფროსი. ბიუროს სხდომას სათანადო ხმის უფლებით შეიძლება დაესწრონ, აგრეთვე საკრებულოს წევრები. ბიუროს სხდომაზე საკითხის განხილვაში მონაწილეობის უფლება აქვს ბიუროს წევრებს, ხოლო ბიუროს სხდომის თავმჯდომარის თანხმობით - სათანადო ხმის უფლებით მონაწილე პირებს. კამათი შეიძლება შეწყდეს მხოლოდ მაშინ, როცა ბიუროს ყველა წევრს მიეცემა აზრის გამოთქმის შესაძლებლობა.

საკრებულოს ბიუროს სხდომა უფლებამოსილია, თუ მას ესწრება ბიუროს წევრთა სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტი. გადაწყვეტილება ბიუროს სხდომაზე მიიღება სხდომაზე დამსწრე წევრთა უმრავლესობით, ღია კენჭისყრით. ხმების თანაბრად გაყოფის შემთხვევაში, საკრებულოს თავმჯდომარეს აქვს გადამწყვეტი ხმის უფლება. ბიუროს გადაწყვეტილებით, ცალკეულ საკითხზე შეიძლება ჩატარდეს ფარული კენჭისყრა.

საკრებულოს ბიურო განსახილველ საკითხებთან დაკავშირებით იღებს რეკომენდაციებს, დასკვნებს, წინადადებებს, ხოლო ორგანიზაციულ საკითხებთან დაკავშირებით – გადაწყვეტილებებს. საკრებულოს ბიუროს გადაწყვეტილებები ფორმდება საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანების სახით. საკრებულოს ბიუროს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები სავალდებულოა გამოქვეყნდეს და საკრებულოს უნდა ეცნობოს საკრებულოს უახლოეს სხდომაზე.

საკრებულოს ბიუროს გადაწყვეტილებები ფორმდება ბიუროს სხდომის ოქმით, რომელსაც ხელს აწერს ბიუროს სხდომის თავმჯდომარე. ბიუროს წევრს, რომელიც არ ეთანხმება ბიუროს გადაწყვეტილებას უფლება უნდა ჰქონდეს თავისი მოსაზრება შეატანოს ბიუროს სხდომის ოქმში. საკრებულოს ბიუროს სხდომის ოქმს აფორმებს და აქვეყნებს საკრებულოს აპარატი ბიუროს სხდომის ჩატარებიდან 2 დღის ვადაში. საკრებულოს ბიუროს სხდომის ოქმში მითითებულია:

- ▶ საკრებულოს ბიუროს სხდომის დრო და ადგილი;
- ▶ სხდომის თავმჯდომარის და ბიუროს სხდომაზე დამსწრე პირების ვინაობა;
- ▶ განხილვის საგანი;
- ▶ კენჭისყრის შედეგები;
- ▶ მიღებული გადაწყვეტილება.

საკრებულოს ბიუროს სხდომის ოქმის ასლები უნდა დაეგზავნოს საკრებულოს კომისიებს, ფრაქციებს, დროებით სამუშაო ჯგუფებსა და გამგებელს (მერს).

საკრებულოს, სხდომაზე დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ სიითი შემადგენლობის 1/3-ისა, უფლება აქვს გააუქმოს ან ცვლილებები შეიტანოს საკრებულოს ბიუროს გადაწყვეტილებებში.

საკრებულოს ბიუროს ორგანიზაციულ-ტექნიკურ მომსახურებას და საქმისწარმოებას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი.

თავი IV. საკრებულოს კომისიები და დროებითი სამუშაო ჯგუფები

4.1 საკრებულოს კომისიები

საკრებულოს ეფექტური ფუნქციონირების ერთ-ერთი უმთავრესი ინსტრუმენტია საკრებულოს კომისიები. მათ აქტიურობასა და გამართულ მუშაობაზე მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული საკრებულოს მიერ საკუთარი უფლებამოსილებების ეფექტიანი განხორციელება. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 28-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საკრებულოში საკითხების წინასწარი მომზადების, გადაწყვეტილებათა შესრულებისათვის ხელის შეწყობის, გამგეობის (მერიის) და მისი სტრუქტურული ერთეულების კონტროლის მიზნით იქმნება არა უმეტეს 5 კომისიისა“. კანონის ამ მუხლით განსაზღვრულია საკრებულოს კომისიების შექმნისა და საქმიანობის ძირითადი მიზნები:

- ▶ საკრებულოს მიერ მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხების წინასწარი მომზადება;
- ▶ საკრებულოს გადაწყვეტილებათა შესრულებისათვის ხელის შეწყობა;
- ▶ თვითმმართველობის აღმასრულებელ ორგანოსა და მისი სტრუქტურული ერთეულების საქმიანობაზე კონტროლი.

კანონით არ არის დადგენილი, თუ რა სახის კომისიათა შექმნაა საჭირო. მითითებულია მხოლოდ კომისიათა მაქსიმალური ოდენობა – არა უმეტეს 5 კომისია. კომისიათა მიერ განსახილველი საკითხები განისაზღვრება საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). ამასთან, კანონით დადგენილი მიზანი – საკრებულოს მიერ მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხების წინასწარი მომზადება – მიუთითებს კომისიათა ორ ძირითად ტიპზე:

- ▶ კომისიები, რომლებიც უზრუნველყოფენ საკრებულოს საქმიანობის ორგანიზაციული საკითხების მომზადებას (საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობა და შეწყვეტა, საკრებულოს წევრისადმი დისციპლინური ზომის გამოყენება, კენჭისყრაზე ხმების დათვლა და ა.შ.);
- ▶ კომისიები, რომლებიც წინასწარ ამზადებენ საკრებულოს კომპეტენციას მიკუთვნებულ დარგობრივ საკითხებს. ასეთია, დარგობრივი კომისიები: საფინანსო-საბიუჯეტო, ეკონომიკური საკითხების, ინფრასტრუქტურის, კომუნალური მეურნეობის, სოციალური საკითხების და ა.შ.

კანონით არ არის დადგენილი, თუ რამდენი წევრი უნდა იყოს კომისიაში, ესეც საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) გადასაწყვეტი საკითხია, თუმცა, გასათვალისწინებელია, რომ კომისია არის კოლეგიური ორგანო და, შესაბამისად, მის შემადგენლობაში არ შეიძლება იყოს 3 პირზე ნაკლები.

კანონი არ განსაზღვრავს კომისიის უფლებამოსილების ვადას. ამასთან, როცა კანონი მიუთითებს საკრებულოს ორი ტიპის სამუშაო ორგანოს არსებობაზე – საკრებულოს კომისიასა და დროებით სამუშაო ჯგუფზე და ადგენს ამ უკანასკნელისთვის უფლებამოსილების ვადას (არა უმეტეს 3 თვისა), ეს ნიშნავს იმას, რომ საკრებულოს კომისია იქმნება საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით, თუმცა, ცხადია, საკრებულოს ნებისმიერ დროს შეუძლია შეიტანოს ცვლილება საკუთარ დებულებაში (რეგლამენტში) გააუქმოს არსებული კომისია ან შექმნას ახალი.

კანონით არც კომისიათა მუშაობის პერიოდულობა განისაზღვრება, თუმცა,

როცა კანონი მიუთითებს კომისიის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზანზე – საკრებულოს გადაწყვეტილებათა შესრულებისათვის ხელის შეწყობაზე, ეს უკვე ნიშნავს, რომ საკრებულოს კომისია არის მუდმივმოქმედი ორგანო. იგი არ შემოიფარგლება მხოლოდ საკრებულოს სხდომისათვის საკითხების წინასწარი მომზადებითა და განხილვით. საკრებულოს კომისია აქტიურად უნდა იყოს ჩართული საკრებულოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა აღსრულების მიმდინარეობის პროცესში. კომისია გადაწყვეტილების აღსრულების პროცესში მონაწილეობას, ძირითადად, ახორციელებს თვითმმართველობის აღმასრულებელ ორგანოსა და მისი სტრუქტურული ერთეულების საქმიანობაზე კონტროლით. ეს არის კომისიის უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია, რომლითაც ხდება საკრებულოს მიერ აღმასრულებელი ორგანოს საქმიანობაზე ზედამხედველობა.

4.2 საქართველოს კომისიის საქმის წესი

საკრებულოს კომისიათა რაოდენობა და დასახელება განისაზღვრება საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). საკრებულოს კომისიათა რაოდენობა არ უნდა იყოს 5-ზე მეტი. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულოს კომისია უნდა შეიქმნას შემდეგი თანამიმდევრობით:

- ▶ საკრებულოს მიერ საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) დამტკიცება და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) კომისიათა რაოდენობისა და კომისიათა დასახელების განსაზღვრა;
- ▶ საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) შესაბამისად, კომისიათა მიხედვით, კომისიის თავმჯდომარეთა არჩევა;
- ▶ კომისიის თავმჯდომარის წარდგინებით შესაბამისი კომისიის შემადგენლობის დამტკიცება;
- ▶ საკრებულოს კომისიების დებულებების დამტკიცება.

საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) მიღებით საკრებულო განსაზღვრავს კომისიების რაოდენობასა და დასახელებებს, კომისიების ზოგად უფლებამოსილებებს და მუშაობის ორგანიზაციის წესს (კომისიათა სხდომების პერიოდულობა, სხდომაზე საკითხების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების წესი, კომისიის მუშაობის ორგანიზაციული უზრუნველყოფისა და კომისიის სხდომის ოქმის შედგენის წესი). კომისიის უფლებამოსილების დეტალიზება ხდება შესაბამისი კომისიის დებულებით, რომელსაც ამტკიცებს საკრებულო.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით არ არის დადგენილი, თუ როგორ არის შესაძლებელი საკრებულოს ახალი კომისიის შექმნა, კომისიის გაუქმება ან კომისიათა გაერთიანება. ამიტომ, ეს საკითხი საჭიროა განისაზღვროს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). გამომდინარე იქიდან, რომ ახალი კომისიის შექმნა ან გაუქმება შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) შესაბამისი ცვლილების შეტანით, ახალი კომისიის შექმნის, არსებულის გაუქმების ან რეორგანიზებისას, საჭიროა გამოყენებულ იქნეს საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) ცვლილების შეტანის წესი. ეს წესი შეიძლება იყოს შემდეგი სახის: „საკრებულოს თავმჯდომარეს, საკრებულოს ბიუროს ან საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის 1/3-ს უფლება აქვთ სათა-

ნადო წერილობითი დასაბუთების წარდგენით დააყენონ ახალი კომისიის შექმნის, არსებული კომისიის გაუქმების ან კომისიათა გაერთიანების საკითხი. საკრებულოს მიერ ამ საკითხზე გადაწყვეტილება მიიღება დებულების (რეგლამენტის) შესაბამის მუხლში ცვლილებების ან/და დამატებების შეტანის გზით.“

კომისიის თავმჯდომარის არჩევა არის კომისიის ფორმირების ერთ-ერთი უმთავრესი საფეხური, რადგან, კანონის თანახმად, კომისია ვერ შეიქმნება კომისიის თავმჯდომარის არჩევის გარეშე. კომისიის თავმჯდომარეს ირჩევს საკრებულო საკრებულოს წევრთა შემადგენლობიდან „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 35-ე მუხლით დადგენილი წესით.

კომისიის ფორმირების ერთ-ერთი ეტაპია კომისიის თავმჯდომარის მიერ საკრებულოსათვის კომისიის შემადგენლობის დასამტკიცებლად წარდგენა. კომისიის შემადგენლობაში წევრის სტატუსით შეიძლება შეყვანილ იქნეს მხოლოდ საკრებულოს წევრი. ორგანული კანონი არ განსაზღვრავს შეიძლება თუ არა საკრებულოს თავმჯდომარე და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე იყვნენ საკრებულოს კომისიის წევრები. მაგრამ, გამომდინარე იქიდან, რომ საკრებულოს თავმჯდომარე და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე საერთო ხელმძღვანელობა და კოორდინაცია უნდა გაუწიონ კომისიათა მუშაობას, საჭირო იქნება საკრებულოს რეგლამენტში (დებულებაში) ჩაინეროს, რომ საკრებულოს თავმჯდომარე და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე არ შეიძლება იყვნენ საკრებულოს კომისიის შემადგენლობაში.

საკრებულოს წევრის შესვლა ამა თუ იმ კომისიაში ნებაყოფლობითია. ამასთან, კანონი საკრებულოს წევრს ავალდებულებს იყოს საკრებულოს ერთი კომისიის წევრი მაინც. კანონი მოითხოვს, რომ საკრებულოს კომისიებში ფრაქციები წარმოდგენილი იყვნენ პროპორციულად, ანუ რა პროპორციითაც არის ფრაქცია საკრებულოში წარმოდგენილი, მას უფლება აქვს შესაბამისი პროპორციით იქნეს წარმოდგენილი საკრებულოს კომისიაში. ამასთან, ფრაქციას, მიუხედავად ფრაქციაში გაერთიანებულ წევრთა რაოდენობისა, შეიძლება ყოველ კომისიაში ჰყავდეს ერთი წარმომადგენელი მაინც.

გამომდინარე იქიდან, რომ საკრებულოს წევრები კომისიაში ნებაყოფლობით წევრიანდებიან, საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე არ შეიძლება საკრებულოს წევრს (მით უმეტეს საკრებულოს ფრაქციას) უარი უთხრას კომისიაში წევრად შეყვანაზე. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ საკრებულოს წევრი ერთდროულად შეიძლება იყოს საკრებულოს მხოლოდ ორი კომისიის შემადგენლობაში. ამდენად, საკრებულომ კომისიათა შემადგენლობის დამტკიცებისას უნდა გაითვალისწინოს როგორც ფრაქციათა პროპორციულობის პრინციპი, ისე კომისიებში კომისიის წევრათა რაოდენობის მეტ-ნაკლები თანაფარდობის დაცვა. საკრებულოს ნებისმიერ წევრს უფლება აქვს დაესწროს და მონაწილეობა მიიღოს საკრებულოს კომისიის ღია, თუ დახურულ სხდომაში მიუხედავად იმისა, არის იგი ამ კომისიის წევრი, თუ არა. თუმცა, ცხადია, კომისიის მიერ გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობენ მხოლოდ ამ კომისიის წევრები. საკრებულოს მიერ საკრებულოს კომისიის შემადგენლობის დამტკიცების შემდეგ, საკრებულოს კომისია უფლებამოსილია შეუდგეს მუშაობას. საკრებულოს კომისიის შემადგენლობაში შემდგომი ცვლილებების შეტანას კომისიის თავმჯდომარის წარდგინებით ამტკიცებს საკრებულო.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონში შეტანილი

ცვლილებებითა და დამატებებით, საკრებულოს ყველა კომისიას უნდა ჰქონდეს საკრებულოს მიერ დამტკიცებული ინდივიდუალური დებულება. ცვლილებამდე, ორგანული კანონი არ მოითხოვდა კომისიის დებულების არსებობას და მათი უფლებამოსილებაც და მუშაობის წესიც განისაზღვრებოდა საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). საკრებულოს კომისიის შემადგენლობის დამტკიცების შემდეგ, კომისიამ უნდა შეიმუშაოს და საკრებულოს დასამტკიცებლად წარუდგინოს კომისიის დებულების პროექტი.

კომისია არის საკრებულოს მუდმივმოქმედი ორგანო, რომელსაც თავისი უფლებამოსილების სრულყოფილად განსახორციელებლად და კომპეტენტური გადაწყვეტილების მისაღებად სჭირდება შესაბამისი დარგის სპეციალისტები და ექსპერტები. ამ მიზნით (გამომდინარე იქიდან, რომ შესაძლოა საკრებულოს შემადგენლობაში არ იყოს ყველა დარგის მაღალპროფესიონალი სპეციალისტი), კანონი საკრებულოს თავმჯდომარეს უფლებას აძლევს კომისიაში სამუშაოდ მოიწვიოს არასაკრებულოს წევრი როგორც დროებით, ისე კომისიის უფლებამოსილების ვადით. კომისიაში ამ პირის მუშაობა შეიძლება იყოს ანაზღაურების გარეშე (ერთჯერადი საკონსულტაციო ხასიათის) ან ანაზღაურებადი. საკრებულომ, ადგილობრივი ბიუჯეტის მიღებისას უნდა გაითვალისწინოს თითოეული კომისიისათვის ანაზღაურებადი სპეციალისტის მოწვევის ხარჯები. ამ ლიმიტის ფარგლებში საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე ირჩევს კომისიისათვის საჭირო სპეციალისტებს. კომისიაში მოწვეულ ანაზღაურებად სპეციალისტებთან შრომითი ხელშეკრულება იდება და წყდება საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ შესაბამისი კომისიის თავმჯდომარის წარდგინების საფუძველზე.

4.3 საქართველოს კომისიები და მათი უფლებამოსილება

საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) უნდა განისაზღვროს საკრებულოს კომისიათა დასახელება და სასურველია, დებულებით (რეგლამენტით) განისაზღვროს ის ზოგადი უფლებამოსილებებიც, რომლებიც საერთოა საკრებულოს ყველა კომისიისათვის. ასეთ შემთხვევაში, თავიდან იქნება აცილებული კომისიის დებულებებში საკითხების გამეორება. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) ამ მიზნით, უნდა ჩაინეროს, რომ საკრებულოს კომისია:

- ▶ სამუშაო გეგმის შესაბამისად შეიმუშავებს, განიხილავს და საკრებულოს სხდომისათვის მოამზადებს საკრებულოს გადაწყვეტილებათა პროექტებს და წარუდგენს საკრებულოს ბიუროს;
- ▶ წინასწარ განიხილავს საკრებულოში შემოტანილ, მის სფეროს მიკუთვნებულ საკრებულოს გადაწყვეტილებათა პროექტებს; ამზადებს დასკვნებს, ორგანიზებას უწევს და/ან მონაწილეობს მათ განხილვაში;
- ▶ ისმენს საკრებულოსადმი ანგარიშვალდებულ ორგანოთა და თანამდებობის პირთა ანგარიშებს;
- ▶ განიხილავს იმ თანამდებობის პირთა კანდიდატურებს, რომლებსაც ირჩევს (ათავისუფლებს) და/ან, რომელთა დანიშვნაზეც (განათავისუფლებაზეც) თანხმობას იძლევა საკრებულო და დასკვნებს წარუდგენს საკრებულოს ბიუროს და საკრებულოს;
- ▶ განიხილავს თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტის, მუ-

ნიციპალური პროგრამებისა და ბიუჯეტის პროექტებს და შეიმუშავენ დასკვნებს;

- ▶ აკონტროლებს საქრეზერვუალის გადანყვეტილებათა შესრულებას და საჭიროების შემთხვევაში შესაბამის დასკვნას წარუდგენს საქრეზერვუალს.

სასურველია, საქრეზერვუალის დებულებაში (რეგლამენტი) აღინიშნოს, რომ საქრეზერვუალის წინაშე ანგარიშვალდებული თანამდებობის პირები კომისიის მოთხოვნით ვალდებული არიან კომისიის მიერ დადგენილ ვადაში წარადგინონ შესაბამისი დოკუმენტები, დასკვნები და სხვა მასალები, დაესწრონ კომისიის სხდომებს, პასუხი გასცენ სხდომაზე დასმულ შეკითხვებს და წარადგინონ განუყოფელი საქმიანობის ანგარიში. რაც შეეხება საქრეზერვუალის კომისიების სპეციფიკურ უფლებამოსილებებს, იგი უნდა განისაზღვროს შესაბამისი კომისიის დებულებით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, საქრეზერვუალის კომისიების საქმიანობას კოორდინაციას უწევს და კომისიის სამუშაო გეგმებს ამტკიცებს საქრეზერვუალის ბიუროს.

საქრეზერვუალში, მისი უფლებამოსილებებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია შეიქმნას შემდეგი კომისიები:

- ▶ სამანდატო, საპროცედურო საკითხთა და ეთიკის კომისია;
- ▶ საფინანსო-საბიუჯეტო კომისია;
- ▶ სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარებისა და ინფრასტრუქტურის კომისია;
- ▶ ქონების მართვისა და ბუნებრივი რესურსების საკითხების კომისია;
- ▶ სოციალურ საკითხთა კომისია.

ა) სამანდატო, საპროცედურო საკითხთა და ეთიკის კომისიის უფლებამოსილებაში შეიძლება შედიოდეს:

- ▶ საქრეზერვუალის წევრთა მიერ საქართველოს კანონმდებლობისა და საქრეზერვუალის დებულების (რეგლამენტის) მოთხოვნათა დაცვის კონტროლი;
- ▶ საქრეზერვუალის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტისა და უფლებამოსილებათა ცნობის შესახებ წინადადებების მომზადება და საქრეზერვუალისთვის დასამტკიცებლად წარდგენა.
- ▶ საქრეზერვუალის წევრის სტატუსთან საქრეზერვუალის წევრის თანამდებობრივი და სამეწარმეო საქმიანობის შეუთავსებლობის საკითხების შესწავლა და საქრეზერვუალისთვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ საქრეზერვუალის კომისიებსა და დროებით სამუშაო ჯგუფებში საქრეზერვუალის წევრთა პროპორციული წარმომადგენლობის კვოტის განსაზღვრის შესახებ წინადადებების მომზადება;
- ▶ ფრაქციის რეგისტრაციისთვის საჭირო მასალების შესწავლა და საქრეზერვუალის სხდომისათვის შესაბამისი დასკვნის წარდგენა;
- ▶ საქრეზერვუალის სხდომისათვის ცნობის მიწოდება ფრაქციის გაუქმების, ფრაქციის შემადგენლობიდან წევრის გასვლის, ფრაქციის თავმჯდომარის არჩევის, გადაყენების, გადადგომის, ფრაქციის სადამფუძნებლო დოკუმენტებში შესწორებათა შეტანის შესახებ;
- ▶ საქრეზერვუალის დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრულ შემთხვევებში დროებითი ხმის დამთვლელი კომისიის ფუნქციების შესრულება, ფარული კენჭისყრის გამართვის ადგილისა და ბიულეტენის ფორმის დადგენა;

- ▶ წინადადებების შემუშავება თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების და-მტკიცებისა და მასში ცვლილებების შეტანის შესახებ;
- ▶ საკრებულოსათვის წინადადებების წარდგენა თვითმმართველი ერთეულის სა-პატიო ჯილდოების და წოდებების შემოღებისა და მინიჭების წესის დადგენის შესახებ;
- ▶ წინადადებების შემუშავება თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურე-თა საკადრო პოლიტიკის განსაზღვრის, სამსახურებრივი ეთიკის, ადამიანურ-რი რესურსების მართვის, თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურეთათვის ატესტაციებისა და კონკურსების ჩატარების, კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადამზადების საკითხებზე; კონტროლი აღნიშნულ სფეროში მიღებულ გადა-წყვეტილებათა შესრულებასა და გატარებულ ღონისძიებათა განხორციელება-ზე;
- ▶ წინადადებების შემუშავება ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთა საშ-ტატო ნუსხის განსაზღვრის, თანამდებობრივი სარგოს განაკვეთების, მოხელე-თა დამატებითი საკვალიფიკაციო მოთხოვნების დადგენის, თანამდებობრივი ინსტრუქციების, სამუშაოთა აღწერილობებისა და ანგარიშგების შედგენის, ად-გილობრივ თვითმმართველობის მოხელეთა საკონკურსო-სატესტაციო კომი-სიის შექმნის შესახებ; კონტროლი საკრებულოს მიერ ამ საკითხებზე მიღებული გადაწყვეტილებების დაცვასა და შესრულებაზე;
- ▶ წინადადებების მომზადება საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის), საკრე-ბულოს კომისიების, საკრებულოს აპარატის, გამგეობის (მერიის), გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულების და ტერიტორიული ორგანოების დებუ-ლებათა პროექტებისა და მათში ცვლილებების შეტანის საკითხებზე.

სამანდატო, საპროცედურო საკითხთა და ეთიკის კომისიაში, კომისიის წევრთა-გან შეიძლება შეიქმნას: სამანდატო და საპროცედურო საკითხთა, აგრეთვე, საკა-დრო პოლიტიკისა და ეთიკის სამუშაო ჯგუფები.

ბ) საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის უფლებამოსილებაში შეიძლება შედიოდეს:

- ▶ კონტროლი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადების პროცესზე. თვითმმართველი ერთეულის საფინანსო ორგანოს გაანგარიშების, შემოსულობებისა და გადასახდელების საპროგნოზო მაჩვენებლების შესახებ მონაცემების განხილვა, შესაბამისი დასკვნებისა და რეკომენდაციების შემუ-შავება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის, აგრეთვე ბიუჯეტში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ ნორმატიული აქტის პროექტის წინასწარი განხილვა, შესაბამისი დასკვნის მომზადება და ამ საკითხებზე საკრებულოს სხდომაზე თანამომხსენებლად გამოსვლა;
- ▶ საქართველოს კანონის „საბიუჯეტო კოდექსის“ 78-ე მუხლის მე-6 პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევებში საკრებულოსათვის დასკვნის წარდგენა საკრებულოს ფრაქციის ან/და საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის არანაკლებ 1/3-ის მიერ ინიცირებული ბიუჯეტის პროექტის გამგებლისათვის (მერისათვის) გაგზავნილ შენიშვნებთან შესაბამისობის შესახებ; თვითმმართვე-ლი ერთეულის საფინანსო ორგანოს მიერ საქართველოს კანონის „საბიუჯეტო

- კოდექსის“ 82–ე მუხლის შესაბამისად მომზადებული ბიუჯეტის ყოველთვიური და ყოველკვარტალური განწერის შესახებ დასკვნის მომზადება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საფინანსო ორგანოს მიერ საქართველოს კანონის „საბიუჯეტო კოდექსის“ 84–ე მუხლის მე–4 პუნქტის შესაბამისად მომზადებული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსულობების, გადასახდევლების, ნაშთის ცვლილებისა და მთლიანი სალდოს ჩვენებით წარმოდგენილი ანგარიშის ყოველთვიური განხილვა და შესაბამისი რეკომენდაციების და წინადადებების შემუშავება;
  - ▶ საქართველოს კანონის „საბიუჯეტო კოდექსის“ 85–ე მუხლის შესაბამისად, გამგებლის (მერის) მიერ მომზადებული ბიუჯეტის შესრულების კვარტალური მიმოხილვის განხილვა და საკრებულოსთვის სათანადო დასკვნებისა და რეკომენდაციების წარდგენა;
  - ▶ წინადადებებისა და დასკვნების შემუშავება ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღებისა და გაუქმების, მათზე შეღავათების დადგენისა და განაკვეთების განსაზღვრის შესახებ;
  - ▶ წინადადებებისა და დასკვნების შემუშავება ადგილობრივ ბიუჯეტში სარეზერვო ფონდის შექმნის და მისი განკარგვის წესების შესახებ, სამ თვეში ერთხელ საკრებულოსათვის სარეზერვო ფონდის გამოყენების შესახებ ინფორმაციის წარდგენა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის მიერ სესხის ან გრანტის აღების საკითხსა და შესაბამისი ხელშეკრულების პროექტზე საკრებულოსთვის დასკვნის მომზადება;
  - ▶ მუნიციპალური ინვესტირების მიმართულებების და მიზნობრივი პროგრამების საქმიანობის განსახორციელებლად საჭირო სახსრების განსაზღვრის, აგრეთვე ერთობლივი პროექტების განხორციელების მიზნით, სხვა თვითმმართველ ერთეულთან საბიუჯეტო სახსრების გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების პროექტის თაობაზე დასკვნების შემუშავება;
  - ▶ ადგილობრივი შესყიდვების გეგმის დამტკიცების შესახებ საკრებულოს თავმჯდომარის წინადადებაზე საკრებულოსათვის დასკვნების წარდგენა;
  - ▶ დასკვნის მომზადება საკრებულოს თავმჯდომარის თანხმობაზე, რომელიც შეეხება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის 5%-ზე მეტი ღირებულების გარიგების დადებას;
  - ▶ საკრებულოს მიერ მისაღები ნორმატიული პროექტების შესაძლო შედეგების საფინანსო–ეკონომიკური გაანგარიშების მართებულობის შესახებ საკრებულოსათვის დასკვნების წარდგენა;
  - ▶ „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 57–ე მუხლის მე–2 და მე–3 პუნქტებით დადგენილი აუდიტორული შემოწმების ანგარიშის, აგრეთვე ადგილობრივი ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვა და საკრებულოს სხდომაზე თანამოხსენებით გამოსვლა ადგილობრივი ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დამტკიცებისას;
  - ▶ გამგებლის (მერის) წინადადებების განხილვა თვითმმართველი ერთეულის დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილებების შეუტანლად, მხარჯავი დანესებულების საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებსა და კოდებს შორის თანხების გადანაწილების თაობაზე და საკრებულოს თავმჯდომარისათვის შესაბამისი დასკვნებისა და რეკომენდაციების წარდგენა.

გ) სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარებისა და ინფრასტრუქტურის კომისიის უფლებამოსილებაში შეიძლება შედიოდეს:

- ▶ საკრებულოსათვის წინადადებებისა და დასკვნების წარდგენა თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის, თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის ნორმებისა და წესების განსაზღვრის, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად (ისტორიულ-კულტურული, გამწვანების, დასვენების, სამრეწველო, სავაჭრო, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების და სხვა სპეციალური ზონების) დაყოფის, მათი საზღვრების დადგენისა და შეცვლის შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმისა და განაშენიანების რეგულირების გეგმის პროექტების განხილვა და საკრებულოსათვის შესაბამისი დასკვნების წარდგენა;
- ▶ საკრებულოსათვის წინადადებების წარდგენა დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესების, აგრეთვე ქალაქთმშენებლობის დოკუმენტების დამტკიცების შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობისა და საინჟინრო ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამათა პროექტების განხილვა და საკრებულოსათვის შესაბამისი დასკვნების წარდგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის დასახლებებში ქუჩების, მოედნების სახელდებისა და ნუმერაციის შესახებ საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ თვითმმართველ ერთეულში ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნის, გაუქმების, მათი საზღვრების დადგენისა და შეცვლის შესახებ საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ ადგილობრივი გზების შენახვისა და განვითარების პროგრამებისა და გეგმების პროექტების განხილვა და საკრებულოსათვის შესაბამისი დასკვნების წარდგენა;
- ▶ მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და ადგილობრივი გადაზიდვების წესების, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და გრაფიკების განსაზღვრის, ადგილობრივი სამგზავრო გადაყვანის, ავტომანქანის პარკირების მარეგულირებელი ნორმების დადგენის შესახებ საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ სატრანსპორტო სისტემის განვითარების ადგილობრივი პროგრამების პროექტების განხილვა და საკრებულოსათვის დასკვნის წარდგენა ამ პროგრამების დამტკიცებასთან დაკავშირებით;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე ადგილობრივი საავტომობილო გზებისა და საგზაო მოძრაობის დაგეგმარების შესახებ საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ გარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირების წესების, ბაზრებისა და ბაზრობებისათვის ადგილების გამოყოფის და ორგანიზების წესების შესახებ საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ გარე რეკლამის განთავსების მარეგულირებელი ნორმების დადგენასთან დაკავშირებით საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ინფორმატიზაციის კონცეფციისა და პროგრამის

და თვითმმართველი ერთეულის ვებგვერდის დებულების პროექტების განხილვა და საკრებულოსათვის შესაბამისი დასკვნების წარდგენა;

- ▶ თვითმმართველ ერთეულში საინფორმაციო სისტემის, ქსელის, ბაზების, მონაცემთა ბანკების გამოყენების წესების დადგენასთან დაკავშირებით საკრებულოსათვის შესაბამისი წინადადებების წარდგენა.

კომისიაში უფლებამოსილებების გადანაწილების მიზნით, კომისიის წევრთაგან შეიძლება შეიქმნას: სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარების, ინფრასტრუქტურისა და საინფორმაციო სისტემის განვითარების საკითხთა სამუშაო ჯგუფები.

დ) ქონების მართვისა და ბუნებრივი რესურსების საკითხების კომისიის უფლებამოსილებაში შეიძლება შედიოდეს წინადადებების, რეკომენდაციებისა და დასკვნების მომზადება:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვისა და ქონებით სარგებლობის წესების დადგენის შესახებ;
- ▶ ადგილობრივი შესყიდვების გეგმების პროექტებისა და ადგილობრივი შესყიდვის წესების დადგენის შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების შეძენის, ფლობის, სარგებლობისა და განკარგვის შესახებ;
- ▶ კერძო სამართლის იურიდიული პირების შექმნის, რეორგანიზაციისა და ლიკვიდაციის შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის პროექტის დამტკიცების; თვითმმართველი ერთეულის ქონების განკერძოების პროგრამების და მათი შესრულების ანგარიშის დამტკიცების შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო საწყისი ფასისა და სარგებლობის ქირის ოდენობის დადგენის; თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზაციის დროს აუქციონში გამარჯვების დამადასტურებელი ოქმის ტიპური ფორმის დადგენის შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული მინათსარგებლობის წესების დადგენის შესახებ;
- ▶ ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და განვითარების პროგრამების პროექტების დამტკიცების შესახებ;
- ▶ ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყისა და ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რესურსების მართვის წესების დადგენის შესახებ.

კომისიაში უფლებამოსილებების გადანაწილების მიზნით, კომისიის წევრთაგან შეიძლება შეიქმნას ქონების მართვის საკითხთა და, აგრეთვე ბუნებრივი რესურსების სამუშაო ჯგუფები.

ე) სოციალურ საკითხთა კომისიის უფლებამოსილებაში შეიძლება შედიოდეს წინადადებების, რეკომენდაციებისა და დასკვნების მომზადება:

- ▶ განათლების, კულტურის და სპორტის განვითარების მუნიციპალურ პროგრამათა პროექტების შესახებ;
- ▶ სკოლამდელი და სკოლისგარეშე აღმზრდელობითი დაწესებულებების არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ფორმით შექმნისა და მათ ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული საკითხების შესახებ;

- ▶ ადგილობრივი მნიშვნელობის ბიბლიოთეკების, მუზეუმების, თეატრების, გამოფენების, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ობიექტების საქმიანობის ხელშეწყობის მუნიციპალურ პროგრამათა პროექტების შესახებ;
- ▶ ჯანმრთელობის დაცვისა და სანიტარიულ-ეპიდემიოლოგიური მომსახურების მუნიციპალურ პროგრამათა პროექტების შესახებ;
- ▶ მოსახლეობის შრომითი მონაცემებისა და დასაქმების ხელშეწყობის მუნიციპალურ პროგრამათა პროექტების შესახებ;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან მოსახლეობის დამატებითი სოციალური მომსახურების სახეების დაფინანსების შესახებ;
- ▶ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა სოციალურ-საყოფაცხოვრებო მომსახურების წესებისა და პირობების დადგენის შესახებ.

კომისიაში უფლებამოსილებების გადანაწილების მიზნით, კომისიის წევრთაგან შეიძლება შეიქმნას განათლებისა და ჯანმრთელობის დაცვის საკითხთა, აგრეთვე, სოციალური უზრუნველყოფისა და დასაქმების საკითხთა სამუშაო ჯგუფები.

4.4 საქართველოს კომისიის თავმჯდომარე

საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარეს ირჩევს საკრებულო „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 35-ე მუხლით დადგენილი წესის შესაბამისად. კერძოდ: „საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარეს თავისი შემადგენლობიდან, საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით, სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტით ირჩევს საკრებულო. კომისიის თავმჯდომარის კანდიდატურის დასახელების უფლება აქვს საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ერთ მეხუთედს“. ორგანული კანონის ეს მოთხოვნა, რომ კომისიის თავმჯდომარის კანდიდატურის დასახელების უფლება აქვს მხოლოდ საკრებულოს წევრთა ერთ მეხუთედს, არ შეიძლება მართებულად ჩაითვალოს, იმის გათვალისწინებით, რომ ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილების შედეგად, საკრებულოს თავმჯდომარის კანდიდატურის დასახელება შეუძლია საკრებულოს ნებისმიერ წევრს. ალბათ, უმჯობესი იქნებოდა მსგავსი ცვლილება შესულიყო ორგანული კანონის ამ მუხლშიც.

საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის კანდიდატურის დასახელების მოთხოვნა საკრებულოს წევრთა არანაკლებ 1/5-მა უნდა დააყენოს წერილობითი ფორმით. იმ შემთხვევაში, თუ კანდიდატურათა რაოდენობა ორი ან მეტია, საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის არჩევნები ტარდება საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის ანალოგიურად, ანუ დგება დასახელებულ კანდიდატთა ერთიანი სია მათი დასახელების რიგითობის შესაბამისად და შემდეგ ტარდება ღია კენჭისყრა სახელობითი ფორმით ან ფარული კენჭისყრა ბიულეტენების მეშვეობით. თუ დასახელება მხოლოდ ერთი კანდიდატი, ამ შემთხვევაში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევის ანალოგიური წესი, რომელიც ითვალისწინებს, კანდიდატურის ზედიზედ მხოლოდ 2-ჯერ დასახელების შესაძლებლობას. საკრებულოს გადანყვეტილება მიიღება საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კა-

ნონი არ ითვალისწინებს საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის მოადგილის თანამდებობას, მაგრამ კომისიის მუშაობის უკეთ ორგანიზებისათვის და იქიდან გამომდინარე, რომ კომისიის თავმჯდომარე უფლებამოსილია გაანაწილოს ფუნქციები კომისიის წევრებს შორის, სასურველია, მან კომისიის ერთ-ერთ წევრს დაავალოს კომისიის თავმჯდომარის მოადგილის მოვალეობათა შესრულება. ასეთ შემთხვევაში, კომისიის ეს წევრი უფლებამოსილია სპეციალური რწმუნების გარეშე, შეასრულოს კომისიის თავმჯდომარის უფლება-მოვალეობები მისი არყოფნის შემთხვევაში. თუ კომისიის თავმჯდომარე არ განსაზღვრავს თავის შემცვლელს, კომისიის დებულებაში სასურველია ჩაინეროს, რომ კომისიის თავმჯდომარის არყოფნისას მის მოვალეობას ასრულებს კომისიის უხუცესი წევრი. საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე არ არის თვითმმართველობის თანამდებობის პირი, შესაბამისად, იგი ამ უფლებამოსილებას ახორციელებს უსასყიდლოდ.

საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის ძირითადი უფლებამოსილებები მოცემულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 35-ე მუხლის მე-2 პუნქტით, რომლის თანახმად, საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე:

- ▶ იწვევს, ხსნის, თავმჯდომარეობს და წარმართავს კომისიის სხდომებს;
- ▶ უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობით, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და კომისიის დებულებით დადგენილი პროცედურების დაცვას;
- ▶ ადგენს კომისიის სხდომის დღის წესრიგის პროექტს, განსახილველ საკითხზე გამოსვლის მსურველთა სიას, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და კომისიის დებულებით დადგენილი წესით განსაზღვრავს გამომსვლელთა რიგობას და აძლევს მათ სიტყვას;
- ▶ სვამს საკითხს კენჭისყრაზე და აცხადებს შედეგებს;
- ▶ ხელს აწერს კომისიის სხდომის ოქმებს;
- ▶ მოქმედებს კომისიის სახელით;
- ▶ ანგარიშვალდებულია საკრებულოს წინაშე;
- ▶ ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და კომისიის დებულებით განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს.

გარდა ამ ძირითადი უფლებამოსილებებისა, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში), ასევე შესაბამისი კომისიის დებულებაში სასურველია მიეთითოს კომისიის თავმჯდომარის სხვა უფლებამოსილებები, კერძოდ, კომისიის თავმჯდომარე:

- ▶ არის კომისიის წარმომადგენელი, კომისიის სახელით გამოდის საკრებულოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ;
- ▶ კომისიის წევრთაგან ნიშნავს მის მოადგილეს;
- ▶ აძლევს დავალებებს კომისიის წევრებს;
- ▶ კომისიის სხდომაში მონაწილეობისათვის იწვევს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და სახელმწიფო ორგანოების წარმომადგენლებს, ექსპერტებსა და სპეციალისტებს;
- ▶ საკრებულოს ბიუროს მიერ დადგენილი კვოტის ფარგლებში კომისიაში სამუ-

შაოდ ინვესტებს ექსპერტ-სპეციალისტებს და მათ კანდიდატურებს წარუდგენს საკრებულოს თავმჯდომარეს შრომითი ხელშეკრულების გასაფორმებლად;

- ▶ ნიშნავს კომისიის საკონსულტაციო საბჭოს შემადგენლობას;
- ▶ აკონტროლებს კომისიის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესრულებას;
- ▶ საკრებულოს წარუდგენს წლიურ ანგარიშს კომისიის მიერ განეული საქმიანობის შესახებ;
- ▶ ხელს აწერს კომისიის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებს, დასკვნებს, რეკომენდაციებსა და კომისიის სხდომის ოქმებს.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე საკრებულომ შეიძლება გადააყენოს თანამდებობიდან. საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის გადაყენების საკითხი საკრებულოს წინაშე წერილობით შეიძლება დასვას საკრებულოს თავმჯდომარემ, ბიურომ, საკრებულოს სიითი შემადგენლობის არანაკლებ ერთმა მესხუთედმა, შესაბამისი კომისიის შემადგენლობის ორმა მესამედმა. საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე გადაყენებულად ჩაითვლება, თუ წინადადებას მისი გადაყენების შესახებ მხარი დაუჭირა საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტმა“.

4.5 საქართველოს კომისიის წევრის უფლება-მოვალეობები

საკრებულოს კომისიის წევრი შეიძლება იყოს მხოლოდ საკრებულოს წევრი. კომისიის წევრის უფლებები და მოვალეობები გამომდინარეობს საკრებულოს წევრის უფლება-ვალდებულებებიდან, თუმცა, როგორც კომისიის წევრს, მას შეიძლება ჰქონდეს კომისიასთან დაკავშირებული სპეციფიკური უფლება-მოვალეობები. ვინაიდან „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი პირდაპირ არ განსაზღვრავს კომისიის წევრის სპეციფიკურ უფლება-მოვალეობებს, იგი შეიძლება დადგინდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და კომისიის დებულებებით. კომისიის წევრის უფლება-მოვალეობები შეიძლება მოიცავდეს შემდეგს:

- ▶ თანაბარ საწყისებზე მონაწილეობდეს კომისიის მუშაობაში;
- ▶ განსახილველ საკითხზე გამოთქვას შენიშვნები, წინადადებები და მოსაზრებები, ჰქონდეს განსხვავებული პოზიცია;
- ▶ ნებისმიერ დროს გავიდეს კომისიის შემადგენლობიდან;
- ▶ განახორციელოს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და კომისიის თავმჯდომარის მიერ მისთვის დაკისრებული სხვა უფლებამოსილებანი.

კომისიის წევრს კომისიის წევრის უფლებამოსილება შეუწყდება საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტის, კომისიის წევრის საკრებულოს თავმჯდომარედ ან საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილედ არჩევის, ან კომისიიდან გამოსვლის შესახებ წერილობითი განცხადების წარდგენის შემთხვევაში. კომისიის წევრის მიერ კომისიიდან გამოსვლის შესახებ წერილობითი განცხადება უნდა ჩაბარდეს საკრებულოს აპარატს, რომელიც ვალდებულია რეგისტრაციაში გატარებისთანავე იგი გადასცეს საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიას. საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისია საკითხის შესწავლისას ამოწმებს, ხომ არ დაირღვა „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორ-

განული კანონის 32-ე მუხლის მე-7 პუნქტის მოთხოვნა (რომ საკრეზუალის ნეკრი უნდა იყოს საკრეზუალის ერთი კომისიის ნეკრი მაინც). თუ ადგილი აქვს დარღვევას, საკრეზუალის სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისია ვალდებულია მიუთითოს საკრეზუალის ნეკრს ამის თაობაზე. საკრეზუალის სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისია საკრეზუალის უახლოეს სხდომას აცნობს კომისიის ნეკრის განცხადებას. საკრეზუალის საკრეზუალის ნეკრის ამ განცხადებას იღებს ცნობის სახით, კენჭისყრის გარეშე. კომისიის ნეკრს კომისიის ნეკრობის უფლებამოსილება უწყდება კომისიიდან გასვლის შესახებ ნერილობითი განცხადების ჩაბარებიდან.

4.6 საქრეზუალის კომისიის სდღმა

საკრეზუალის კომისია არის კოლეგიური ორგანო, რომელიც მის კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკითხებს განიხილავს და გადაწყვეტილებას იღებს კომისიის სდღმაზე. საკრეზუალის კომისია უნდა შედგებოდეს არანაკლებ 3 პირისაგან. ამდენად, საკრეზუალის დებულებით (რეგლამენტით) შესაძლებელია დადგინდეს, რომ საკრეზუალის კომისია უფლებამოსილია შეუდგეს მუშაობას, თუ არჩეულია კომისიის თავმჯდომარე და კომისიის ორი ნეკრი.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით არ არის განსაზღვრული კომისიების სდღმების ჩატარების წესები. გამომდინარე იქიდან, რომ საკრეზუალის ყველა კომისიას სდღმის ჩატარების ერთნაირი წესი ექნება, სასურველია, ეს საკითხი დარეგულირდეს საკრეზუალის დებულებით (რეგლამენტით) და არა კომისიების დებულებებით. საკრეზუალის დებულებაში (რეგლამენტში) კომისიების სდღმების ჩატარების წესი შეიძლება განისაზღვროს შემდგენიარად:

- ▶ კომისიის პირველი საორგანიზაციო სდღმა მონვეულ უნდა იქნეს კომისიის შემადგენლობის დამტკიცებიდან 3 დღის ვადაში. კომისიის პირველი საორგანიზაციო სდღმა ირჩევს კომისიის თავმჯდომარის მოადგილეს, საჭიროების შემთხვევაში ქმნის ქვეკომისიებს და ანაწილებს ფუნქციებს კომისიის ნეკრებს შორის.
- ▶ კომისიის სდღმები უნდა გაიმართოს თვეში ორჯერ მაინც. კომისიის სდღმების ჩატარების გრაფიკს, კომისიის თავმჯდომარის წარდგინებით, ამტკიცებს საკრეზუალის თავმჯდომარე. კომისიის სდღმის ჩატარების გრაფიკი ქვეყნდება საჯაროდ. საკრეზუალის კომისიის დებულებაში, ასევე გათვალისწინებულ უნდა იქნეს საკრეზუალის კომისიის რიგგარეშე სდღმის მონვევის წესი. კომისიის რიგგარეშე სდღმა მონვეულ უნდა იქნეს საკრეზუალის თავმჯდომარის, საკრეზუალის ბიუროს, კომისიის თავმჯდომარის ან კომისიის ნეკრთა 1/3-ის ინიციატივით. ასევე, კომისია ვალდებულია საკრეზუალის ან საკრეზუალის ბიუროს დავალებით, მის მიერ განსაზღვრულ ვადაში გამართოს სდღმა და განიხილოს საკითხი. საკრეზუალის სდღმების დროს კომისია შეიძლება შეიკრიბოს საკრეზუალის დავალებით, ცალკეულ საკითხთა სასწრაფოდ განხილვის მიზნით.
- ▶ საკრეზუალის კომისიის სდღმებს იწვევს და წარმართავს კომისიის თავმჯდომარე, ხოლო მისი არყოფნის შემთხვევაში კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე. კომისიის სდღმის დღის წესრიგს ადგენს კომისიის თავმჯდომარე კომი-

სიის სამუშაო გეგმის საფუძველზე.

- ▶ საქრებულოს თავმჯდომარის, საქრებულოს ბიუროს ან შესამაბისი კომისიების გადაწყვეტილებით შეიძლება ჩატარდეს კომისიების ერთობლივი სხდომა.
- ▶ კომისიის სხდომები, როგორც წესი, ტარდება კომისიის სხდომისათვის გამოყოფილ დარბაზში. კომისიის გადაწყვეტილებით, საქრებულოს თავმჯდომარესთან შეთანხმებით შეიძლება ჩატარდეს კომისიის გამსვლელი სხდომა.
- ▶ ცნობა საქრებულოს კომისიის სხდომის ჩატარების ადგილის, დროისა და დღის წესრიგის თაობაზე და განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებულ პირთა მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადა უნდა გამოქვეყნდეს საქრებულოს აპარატის მიერ კომისიის სხდომის ჩატარებამდე 7 დღით ადრე.

4.7 საქრებულოს კომისიის მუშაობის საერთო წესი

საქრებულოს კომისიების მუშაობის საერთო წესი შეიძლება განისაზღვროს შემდეგნაირად:

- ▶ საქრებულოს კომისიის სხდომა საჯაროა. კომისიის სხდომა ან სხდომის ნაწილი უნდა გამოცხადდეს დახურულად კომისიის წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობის გადაწყვეტილებით, თუ სხდომაზე განსახილველ საკითხთან დაკავშირებული მონაცემების გახმაურება აკრძალული ან შეზღუდულია კანონით. კომისიის დახურულ სხდომაზე დასწრების უფლება აქვთ საქრებულოს თავმჯდომარეს, საქრებულოს წევრებს, გამგებელს (მერს), აგრეთვე სხდომაზე სპეციალურად მოწვეულ პირებს.
- ▶ საქრებულოს აპარატი უზრუნველყოფს ინფორმაციის გამოქვეყნებას სხდომის ჩატარებამდე 7 დღით ადრე, რომელშიც მითითებული უნდა იყოს საქრებულოს კომისიის სხდომის ჩატარების ადგილი, დრო და დღის წესრიგი, ასევე განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებული პირების მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადა.
- ▶ ნებისმიერ პირს უფლება აქვს საქრებულოს აპარატს მიაწოდოს თავისი წინადადებები, თუ შენიშვნები კომისიის სხდომაზე გასატან საკითხთან დაკავშირებით ცნობაში მითითებულ მოსაზრებების წარდგენის ვადაში.
- ▶ თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველს უფლება უნდა მიეცეს მონაწილეობა მიიღოს კომისიის სხდომაში. მან ამის შესახებაც უნდა აცნობოს საქრებულოს აპარატს კომისიის სხდომის ჩატარებამდე 2 დღით ადრე. საქრებულოს აპარატს შემოსული წერილები მოჰყავს სისტემატიზაციაში, წინადადების ინიციატორებთან შეთანხმებით აერთიანებს მსგავს წინადადებებს და კომისიის თავმჯდომარეს წარუდგენს კომისიის სხდომაზე გამოსვლის მსურველთა სიას.
- ▶ კომისიას უფლება აქვს მის მიერ განსახილველი საკითხების მოსამზადებლად გამგებობის (მერიის) შესაბამისი სამსახურების, სამეცნიერო დაწესებულებების, საზოგადოებრიობის წარმომადგენლებისაგან შექმნას კომისიის სამუშაო ჯგუფები.
- ▶ კომისიის სხდომაზე საკითხის განხილვისას წინადადებების წარდგენის უფლება აქვთ როგორც კომისიის წევრებს, ასევე კომისიის სხდომაზე მოწვეულ და დამსწრე პირებს კომისიის სხდომის თავმჯდომარის ნებართვით. წინადადება

კამათის შეწყვეტის შესახებ კენჭისყრაზე შეიძლება დადგეს მხოლოდ მაშინ, როცა კომისიაში შემავალ ყველა ფრაქციის წარმომადგენელს მიეცემა აზრის გამოთქმის შესაძლებლობა.

- ▶ კომისიამ მოხსენება მისთვის განსახილველად გადაცემულ ნორმატიული აქტის პროექტებზე უნდა წარადგინონ საკრებულოს მიერ დაწესებულ ვადაში. თუ ვადა დაწესებული არ არის, კომისიამ მოხსენება უნდა წარმოადგინოს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრული ზოგადი ვადის ფარგლებში (მისაღები იქნება ვადად დადგინდეს ერთი თვე).
- ▶ თუ კომისიაში გადაცემული რამდენიმე პროექტი ეხება ერთსა და იმავე საკითხს, კომისია წყვეტს, თუ რომელ მათგანს გაუწიოს რეკომენდაცია როგორც ძირითადს. დანარჩენ ნორმატიული აქტის პროექტებზე ცალკე გადაწყვეტილების გამოტანა არ ხდება. თუ კომისიის ერთ-ერთი წევრი მაინც მოითხოვს სხვა რომელიმე ნორმატიული აქტის პროექტის ძირითადად მიჩნევას, საკითხი წყდება კენჭისყრით.
- ▶ კომისიის სხდომა უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება, თუ მას ესწრება კომისიის წევრთა ნახევარი. გადაწყვეტილების მიღება ხდება კომისიის სხდომაზე დამსწრე წევრთა უმრავლესობით. თუ რამდენიმე კომისია იხილავს საკითხს ერთობლივ სხდომაზე, კენჭისყრა თითოეული კომისიისათვის ცალკე ტარდება.
- ▶ კომისიის სხდომაზე გადაწყვეტილება მიიღება ღია კენჭისყრით. ხმების თანაბრად გაყოფის შემთხვევაში კომისიის თავმჯდომარეს აქვს გადამწყვეტი ხმის უფლება. კომისიის გადაწყვეტილებით, განსახილველ საკითხზე შეიძლება ჩატარდეს ფარული კენჭისყრა.
- ▶ კომისიის სხდომაზე განსახილველი პროექტები კომისიამ შეიძლება ჩათვალოს საკრებულოს სხდომაზე განხილვისათვის მომზადებულად, არასაკმარისად ან მიუღებლად.
- ▶ კომისიის სხდომაზე განიხილება, აგრეთვე კომისიის საქმიანობის ძირითად მიმართულებათა აქტუალური საკითხები, პეტიციები, მოქალაქეთა საჩივრები და განცხადებები, თანამდებობის პირთა ახსნა-განმარტებები, ინფორმაციები და შემონმებათა შედეგები.
- ▶ კომისია განსახილველ საკითხებთან დაკავშირებით იღებს რეკომენდაციებს, დასკვნებს, წინადადებებს, ხოლო ორგანიზაციულ საკითხებთან დაკავშირებით – გადაწყვეტილებებს.
- ▶ კომისიის წევრს, რომელიც არ ეთანხმება კომისიის გადაწყვეტილებას უფლება აქვს მოითხოვოს თავისი მოსაზრების შეტანა კომისიის სხდომის ოქმში და საკრებულოს სხდომაზე მოითხოვოს მისი გაცნობა ან თანამომხსენებლად გამოსვლა. კომისიის წევრის ეს მოთხოვნა უნდა დაკმაყოფილდეს.
- ▶ საკრებულოს სხდომაზე კომისიის თავმჯდომარე კომისიის დასკვნის გამოსატანად ნიშნავს ერთ ან რამდენიმე მომხსენებელს. კომისიის გადაწყვეტილებები საკრებულოს ბიუროს წარედგინება წერილობითი სახით. გადაწყვეტილებებში უნდა იყოს აღნიშნული შესაბამის საკითხზე კომისიის დასკვნა, მისი გადაჭრის რეკომენდაცია და საკრებულოს სხდომაზე კომისიის მიერ დანიშნული მომხსენებლები. გადაწყვეტილებებში აღინიშნება კომისიის წევრთა უმცირესობის აზრიც და ამ საკითხზე კომისიის პოზიცია.

საკრებულოს დებულებასა (რეგლამენტსა) და კომისიების დებულებებში საკითხების განმეორების თავიდან აცილების მიზნით, სასურველია საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) გაკეთდეს მითითება, რომ კომისიის სხდომის მუშაობაზე ვრცელდება საკრებულოს სხდომის მუშაობის წესები.

4.8 საქართველოს კომისიის საქმიანობის უზრუნველყოფა და კომისიის სხდომის ოქმი

კომისიის ორგანიზაციულ-ტექნიკურ მომსახურებასა და საქმისწარმოებას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 28-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, კომისიის თავმჯდომარის მიერ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესით კომისიაში სამუშაოდ, დროებით ან კომისიის უფლებამოსილების ვადით, შეიძლება მონეწეული იყვნენ პირები ანაზღაურებით ან ანაზღაურების გარეშე. კომისიაში ექსპერტებისა და კონსულტანტების მონეწევის საკითხს ერთპიროვნულად განსაზღვრავს კომისიის თავმჯდომარე. ორგანული კანონის 28-ე მუხლის თანახმად, მას უფლება აქვს კომისიაში სამუშაოდ მოიწვიოს პირები. მაგრამ მათი ანაზღაურების საკითხი საჭიროა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). პირველ რიგში, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) სასურველია დადგინდეს, რომ კომისიებში ანაზღაურებად სპეციალისტთა კვოტას ადგენს საკრებულოს ბიურო. ასეთ შემთხვევაში, კომისიის თავმჯდომარეს წინასწარ ეცოდინება, თუ რა თანხა გამოყოფილი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან კომისიაში მონეწეული პირებისათვის და რამდენი სპეციალისტის მონეწევა იქნება შესაძლებელი. რაც შეეხება კომისიაში მონეწეულ პირებთან შრომითი ხელშეკრულების გაფორმებას, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) უნდა ჩაინეროს, რომ კომისიაში სამუშაოდ მონეწეული პირები არიან საკრებულოს აპარატის შტატგარეშე მოსამსახურეები და შესაბამისად, მათთან შრომითი ხელშეკრულება უნდა დადოს საკრებულოს თავმჯდომარემ.

კომისია არის კოლექტიური ორგანო, ამიტომ „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 106-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, სავალდებულოა კომისიის სხდომის ოქმის შედგენა. კომისიის სხდომის ოქმში უნდა აისახოს კომისიის სხდომის ჩატარების დრო და ადგილი, კომისიის სხდომის თავმჯდომარის და კომისიის სხდომაზე მონაწილე პირთა ვინაობა, კომისიის დღის წესრიგის საკითხები, ყველა წარდგენილი წინადადება, კენჭისყრის შედეგები და მიღებული გადაწყვეტილება. სხდომის ოქმს ხელს აწერს კომისიის თავმჯდომარე.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) უნდა მიეთითოს, რომ საკრებულოს კომისიის სხდომის ოქმის გაცნობასა და შენახვაზე ვრცელდება საკრებულოს სხდომის ოქმისათვის დადგენილი წესები.

4.9 საქართველოს დროებითი სამუშაო ჯგუფი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 29-ე მუხლის თანახმად, „ცალკეულ საკითხთა შესწავლის მიზნით საკრებულო უფლებამოსილია საჭიროების შემთხვევაში შექმნას დროებითი სამუშაო ჯგუფი-

ბი“. კანონით არ არის დაკონკრეტებული, თუ რა იგულისხმება და რა სახის შეიძლება იყოს „ცალკეული საკითხები“. პრაქტიკაში შეიძლება არსებობდეს ორი ტიპის დროებითი სამუშაო ჯგუფი:

- ▶ დროებითი სამუშაო ჯგუფი, რომელიც იქმნება საკრებულოს უფლებამოსილებას განკუთვნილი კონკრეტული საკითხის სპეციალური შესწავლის მიზნით;
- ▶ დროებითი სამუშაო ჯგუფი, რომელიც იქმნება საკრებულოს მიერ განსახილველ საკითხზე წარმომოხილ აზრთა სხვადასხვაობის აღმოფხვრისა და ფრაქციების პოზიციების შეჯერების მიზნით (შემთანხმებელი ჯგუფი ან ინტერფრაქციული ჯგუფი).

პირველი ტიპის სამუშაო ჯგუფის შექმნის საჭიროება წარმოიშობა იმ შემთხვევაში, თუ მოცემული საკითხი არ ეტევა საკრებულოს ერთი რომელიმე კომისიის უფლებამოსილების სფეროში, მოითხოვს საკრებულოს სხვადასხვა კომისიის ჩართვას და საკითხის კომპლექსურ შესწავლას და/ან საკითხის შესწავლის ფორმა განსხვავებულია კომისიების მუშაობის ჩვეულებრივი ფორმისგან და აუცილებელია შესაბამისი სპეციალისტების მონაწილეობა.

მეორე ტიპის სამუშაო ჯგუფის შექმნის საჭიროება, ერთი მხრივ, დგება საკრებულოს მიერ მისაღებ გადაწყვეტილებაზე აზრთა სხვადასხვაობის წარმომოხილას, როცა საკრებულოს სხდომაზე შეუძლებელია ერთიან პოზიციასზე შეჯერება, რაც აფერხებს გადაწყვეტილების მიღებას. მაგალითად, თუ საკრებულომ ვერ შეძლო ვერც საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ წარდგენილი ბიუჯეტის პროექტისა და ვერც მათ მიერ გამოთქმული შენიშვნებით „ალტერნატიული“ პროექტის მიღება, აუცილებელია შეიქმნას შემთანხმებლური დროებითი სამუშაო ჯგუფი, რომელიც საკრებულოს ფრაქციებისა და აღმასრულებელი ორგანოს წარმომადგენელთა მონაწილეობით შეძლებს ბიუჯეტის მისაღები პროექტის მომზადებას. მეორე მხრივ, შესაძლებელია საკრებულოს გადაწყვეტილების მიღება ხმათა უმრავლესობით, მაგრამ საკითხის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, შეიძლება აუცილებელი გახდეს საერთო კონსენსუსის გამოწვევის საჭიროება. ამ შემთხვევაში საკრებულოს ფრაქციას, რომელსაც გააჩნია პრინციპულად განსხვავებული პოზიცია, შეუძლია მოითხოვოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნა პოზიციათა შეჯერების მიზნით.

გადაწყვეტილებას დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნის შესახებ იღებს საკრებულო. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 29–ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „დროებითი სამუშაო ჯგუფის ნევრებს და თავმჯდომარეს სამუშაო ჯგუფის უფლებამოსილების ვადით, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 3 თვეს, თავისი შემადგენლობიდან ირჩევს საკრებულო.“ როგორც ვხედავთ, კანონის ამ მუხლიდან გამომდინარე, დროებითი სამუშაო ჯგუფის ფორმირება განსხვავებულია საკრებულოს კომისიის ფორმირებისაგან. საკრებულოს კომისიის ფორმირებისას ჯერ ხდება კომისიის თავმჯდომარის არჩევა, ხოლო შემდეგ კომისიის შემადგენლობის დამტკიცება. დროებითი სამუშაო ჯგუფის ფორმირებისას საკრებულო თავის შემადგენლობიდან ერთდროულად ირჩევს დროებითი სამუშაო ჯგუფის თავმჯდომარესაც და ნევრებსაც. მიუხედავად ამისა, დროებითი სამუშაო ჯგუფის ფორმირებისას გასათვალისწინებელია კომისიის ფორმირებისთვის დადგენილი პროპორციული წარმომადგენლობის დაცვის

პრინციპი. იმ შემთხვევაში კი, თუ იქმნება ინტერფრაქციული ჯგუფი, მაშინ სავალდებულოა დაცულ იქნეს ფრაქციების არა პროპორციული, არამედ თანაბარი წარმომადგენლობა.

საკრებულოს გადანყვეტილებაში დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნის შესახებ მითითებული უნდა იყოს მისი შექმნის მიზანი, გამოსაკვლევ საკითხთა წრე, უფლებამოსილების ვადა და წევრთა რაოდენობა. დროებითი სამუშაო ჯგუფი იქმნება მხოლოდ კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით. დროებითი სამუშაო ჯგუფის დებულებას, რომელშიც განსაზღვრული უნდა იყოს მისი უფლებამოსილება და მუშაობის ორგანიზაციის საკითხები, შეიმუშავებს დროებითი სამუშაო ჯგუფი და ამტკიცებს საკრებულოს ბიურო.

საკრებულოს შეუძლია დროებითი სამუშაო ჯგუფის უფლებამოსილების ვადის გასვლამდე, მიიღოს გადანყვეტილება მისი უფლებამოსილებისა და საკითხის შესწავლის შეწყვეტის ან ჯგუფის შემადგენლობის შეცვლის შესახებ.

დროებითი სამუშაო ჯგუფის უფლებამოსილების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს სამ თვეს. უფლებამოსილების ვადის გასვლამდე დროებითი სამუშაო ჯგუფი ვალდებულია წარმოადგინოს გადანყვეტილების პროექტი ან დასკვნა განსახილველ საკითხზე. საკრებულოს ამ ვადის გასვლამდეც შეუძლია მოსთხოვოს დროებით სამუშაო ჯგუფს მიმდინარე ანგარიშით გამოსვლა.

სამუშაო ჯგუფის ანგარიში შედის საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში და მოსმენილ უნდა იქნეს სამუშაო ჯგუფის უფლებამოსილების ვადის გასვლამდე. სამუშაო ჯგუფის ანგარიშის მოსმენის შემდეგ (თუ სამუშაო ჯგუფის უფლებამოსილების ვადა ამოწურულია, აგრეთვე იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულომ სამუშაო ჯგუფის მუშაობა ჩათვალა არაადამაკმაყოფილებლად ან, თუ საკითხმა დაკარგა აქტუალობა და საკრებულო არ თვლის საჭიროდ ამ საკითხის შესწავლის გაგრძელებას) საკრებულო მას უწყვეტს უფლებამოსილებას. თუ სამუშაო ჯგუფმა სამი თვის ვადაში ვერ შეძლო საკითხის გადანყვეტა ან საკრებულო არასრულყოფილად ჩათვლის მის ანგარიშს, საკითხის დამატებითი შესწავლის მიზნით, საკრებულო უფლებამოსილია შექმნას ახალი დროებითი სამუშაო ჯგუფი.

საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის თავმჯდომარე არ ითვლება საკრებულოს თანამდებობის პირად (იგი არ იღებს ხელფასს და არ არის საკრებულოს ბიუროს წევრი). ამდენად, ის შეზღუდვა, რომელიც დაწესებულია საკრებულოს თავმჯდომარესა და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეზე, რომ ისინი არ შეიძლება იყვნენ საკრებულოს კომისიის წევრები, არ ვრცელდება დროებით სამუშაო ჯგუფზე. პირიქით, სასურველიცაა, რომ შემთანხმებლური ან ინტერფრაქციული დროებითი სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელობა ითავოს სწორედ საკრებულოს თავმჯდომარემ.

დროებითი სამუშაო ჯგუფის თავმჯდომარის, თავმჯდომარის მოადგილის არჩევა და გადარჩევა, დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომა, სხდომაზე გადანყვეტილების მიღების, ჯგუფის მუშაობის, მისი საქმიანობის უზრუნველყოფისა და ოქმის შედგენის წესი განისაზღვრება საკრებულოს კომისიისათვის დადგენილი წესების ანალოგიურად, თუ სამუშაო ჯგუფის დებულებით სხვა წესი არ დადგინდა.

თავი V. საკრებულოს ფრაქცია

5.1 საკრებულოს ფრაქციის დაფუძნება და რეგისტრაცია

ფრაქცია საერთო-პოლიტიკური შეხედულების მქონე საკრებულოს წევრთა ნებაყოფლობითი გაერთიანებაა, რომელიც იქმნება საკრებულოში მათი საქმიანობის კოორდინაციის მიზნით. შესაბამისად, კანონი უშვებს საკრებულოს ფრაქციის შექმნის შესაძლებლობას და არა სავალდებულობას. ფრაქციაში წევრის მიღების, გასვლის ან გარიცხვის, მისი ხელმძღვანელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების არჩევის წესი, ფრაქციის წევრთა უფლებამოსილება, მიზნები და ამოცანები, წესდების მიღებისა და მასში ცვლილებების შეტანის პროცედურა, სხდომების ჩატარებისა და გადაწყვეტილების მიღების წესი განისაზღვრება ფრაქციის წესდებით, რომელსაც იღებს ფრაქციის საერთო კრება.

ფრაქციათა შექმნის საფუძველია საკრებულოს წევრთა პოლიტიკური შეხედულებანი. აქედან გამომდინარე, სასურველია საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) მიეთითოს, რომ ერთი პარტიის წევრებმა შეიძლება შექმნან მხოლოდ ერთი ფრაქცია. პარტიის წევრს, თუ მისი პარტიის წევრებმა შექმნეს ფრაქცია, უფლება არ უნდა ჰქონდეს შევიდეს სხვა ფრაქციაში. ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულოს წევრი შეიძლება მხოლოდ ერთ ფრაქციაში იყოს გაერთიანებული. რადგან ფრაქცია წარმოადგენს საკრებულოს წევრთა ნებაყოფლობით გაერთიანებას, საკრებულოს წევრს უფლება აქვს ნებისმიერ დროს გავიდეს ფრაქციიდან. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკრებულოს ფრაქციის შექმნისათვის აუცილებელია მასში გაერთიანდეს საკრებულოს არანაკლებ სამი წევრი.

ფრაქცია შეიძლება შეიქმნას როგორც პარტიულ, ისე არაპარტიულ საფუძველზე (ამ შემთხვევაში ასეთ ფრაქციაში შეიძლება განწევრიანდნენ საკრებულოს არაპარტიული წევრებიც). მიუხედავად ამისა, ფრაქცია არის პოლიტიკური ხასიათის ორგანიზაცია და მასზე ვრცელდება ყველა ის შეზღუდვა, რაც ასეთი სახის ორგანიზაციისათვის არის დადგენილი. კერძოდ, დაუშვებელია ფრაქციის შექმნა ეროვნული, ტერიტორიული ან სხვა კერძო ნიშნით (რელიგიური, პროფესიული და ა.შ.).

ორგანული კანონით არ არის დადგენილი ფრაქციის რეგისტრაციის პროცედურები. ეს საკითხი უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). ფრაქციის რეგისტრაციის პროცედურების განსაზღვრისას შეიძლება გამოვიყენოთ ქვემოთ მოცემული სარეკომენდაციო წესები.

საკრებულოს ფრაქციებს რეგისტრაციაში ატარებს საკრებულოს ბიურო, საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიის წარდგინებით. ფრაქციის რეგისტრაციისათვის საჭიროა ფრაქციის თავმჯდომარისა და ფრაქციაში გაერთიანებულ საკრებულოს წევრთა წერილობითი განცხადება და ფრაქციის წესდება. საკრებულოს წევრთა გაერთიანება ფრაქციის სტატუსს იძენს მისი რეგისტრაციის მომენტიდან.

ფრაქციამ რეგისტრაციამდე თავისი შემადგენლობიდან უნდა აირჩიოს ფრაქციის თავმჯდომარე, რომელიც ფრაქციის საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიას განცხადებით მიმართავს რეგისტრაციისათვის. გან-

ცხადებაში აღინიშნება ფრაქციის სახელწოდება, თავმჯდომარისა და ფრაქციის წევრთა ვინაობა. განცხადება ხელმოწერილი უნდა იყოს ფრაქციის ყველა წევრის მიერ. განცხადებას თან უნდა დაერთოს ფრაქციის მიერ მიღებული ფრაქციის წესდება.

ფრაქციის რეგისტრაციის საკითხს ახლად არჩეული საკრებულოს პირველ სხდომაზე განიხილავს საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისია (ხოლო მუდმივი კომისიის შექმნამდე – დროებითი სამანდატო კომისია) და დასკვნას წარუდგენს საკრებულოს ბიუროს (საკრებულოს ბიუროს ფორმირებამდე – საკრებულოს თავმჯდომარეს). საკრებულოს პირველ სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია დროებითი სამანდატო კომისიის დასკვნის წარდგენისთანავე დაუყოვნებლივ აცნობოს საკრებულოს სხდომას ფრაქციის დაფუძნების შესახებ. საკრებულო საკრებულოს თავმჯდომარის ამ განცხადებას იღებს ცნობად კენჭისყრის გარეშე და ფრაქცია ითვლება რეგისტრირებულად. საკრებულოს ბიუროს ფორმირების შემდეგ დაფუძნებული ფრაქციის რეგისტრაციისათვის ფრაქციის წევრების განცხადება და ფრაქციის წესდება გადაეცემა საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიას. საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიამ განცხადება და ფრაქციის წესდება უნდა განიხილოს წარდგენიდან საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტი) დადგინდ (არა უმეტეს სამი დღის ვადაში) ვადაში. კომისიამ ფრაქციის განცხადებისა და წესდების განხილვისას უნდა დაადგინოს მხოლოდ ფრაქციის დაფუძნების შესაბამისობა „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მოთხოვნებთან. იმ შემთხვევაში, თუ წარმოდგენილი წესდება შესაბამისობაშია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მოთხოვნებთან, ანუ, თუ ფრაქცია არ არის შექმნილი ეროვნული, ტერიტორიული ან სხვა კერძო ნიშნით, კომისია საკრებულოს ბიუროს წარუდგენს შესაბამის დასკვნას.

ახალი ფრაქციის შექმნის საკითხი შეტანილ უნდა იქნეს საკრებულოს უახლოესი სხდომის დღის წესრიგში და იგი უნდა განიხილოს რიგგარეშე (დღის წესრიგის პირველ საკითხად). საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიის დადებითი დასკვნის შემთხვევაში, საკრებულო დასკვნას იღებს ცნობად კენჭისყრის გარეშე და ფრაქცია ითვლება რეგისტრირებულად. იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო და ეთიკის კომისიამ მიიჩნია, რომ დარღვეულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მოთხოვნა და საკრებულოს წარუდგინა დასაბუთებული უარყოფითი დასკვნა, მაშინ საკრებულო ფრაქციის შექმნაზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს კენჭისყრით. თუ საკრებულომ ვერ მიიღო გადაწყვეტილება ფრაქციის შექმნაზე უარის თქმის შესახებ, მაშინ ფრაქცია ითვლება რეგისტრირებულად.

ფრაქცია ვალდებულია ახალი წევრის მიღების, წევრის გასვლის ან გარიცხვის, წესდებაში ცვლილების, ფრაქციის თავმჯდომარის შეცვლის შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობოს საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო საკითხებისა და ეთიკის კომისიას. თუ ფრაქციიდან წევრთა გასვლის ან გარიცხვის შედეგად მასში გაერთიანებული დარჩა საკრებულოს 3 წევრზე ნაკლები, ფრაქცია ითვლება გაუქმებულად, რასაც საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო საკითხებისა

და ეთიკის კომისია უახლოეს სხდომაზე აცნობებს საქრეზიუმს. ასეთ შემთხვევაშიც ფრაქციის გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილება მიიღება ცნობის სახით კენჭისყრის გარეშე.

საქრეზიუმს გადაწყვეტილება ფრაქციის შექმნაზე უარის თქმის ან ფრაქციის გაუქმების შესახებ შეიძლება გასაჩივრდეს სასამართლოში გადაწყვეტილების მიღებიდან ერთი თვის ვადაში.

5.2 საქრეზიუმის ფრაქციის უფლებები

საქრეზიუმს ფრაქციის შექმნის მიზანია საერთო-პოლიტიკური შეხედულების მქონე საქრეზიუმის წევრთა საქმიანობის კოორდინაცია, საქრეზიუმში და საქრეზიუმს გარეთ საკუთარი პოზიციის წარმოჩინება და გატარება. აქედან გამომდინარე, საქრეზიუმს ფრაქციის უფლებები მიმართულია გადაწყვეტილების შემუშავების, განხილვისა და მიღების პროცესში ფრაქციის უპირატეს ჩართულობაზე. საქრეზიუმს ფრაქციის უფლებები უნდა აისახოს საქრეზიუმს დებულებაში (რეგლამენტში), რომელიც თვითმმართველობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ნორმატიული აქტია და ქმნის ფრაქციის უფლებების განხორციელების გარანტიებს.

იმისათვის, რომ ფრაქციამ რეალურად წარმოაჩინოს და დაიცვას საკუთარი პოზიცია, მას უნდა ჰქონდეს უფლება:

- ▶ გამოხატოს და გაატაროს საკუთარი კურსი საქრეზიუმს უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხების გადაწყვეტასთან დაკავშირებით;
- ▶ მიიღოს გადაწყვეტილება საქრეზიუმს სხდომაზე განსახილველი საკითხის შესახებ ფრაქციის ერთიანი პოზიციის გამოხატვისა და სხდომაზე მომხსენებლის დანიშვნის თაობაზე;
- ▶ მიიღოს გადაწყვეტილება ფრაქციების კოალიციასთან ან სხვა ფრაქციასთან გაერთიანების, ფრაქციის გაუქმების, ფრაქციის წესდებებსა და დეკლარაციაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ;
- ▶ მიიღოს და ცვლილებები შეიტანოს ფრაქციის წესდებაში; ფრაქციის წესდებით დადგენილი წესით აირჩიოს და გადაირჩიოს ფრაქციის თანამდებობის პირები;
- ▶ მიიღოს გადაწყვეტილება ფრაქციის საქმიანობის საკითხებზე;
- ▶ წარადგინოს კანდიდატები საქრეზიუმს თანამდებობის პირთა არჩევით თანამდებობაზე;
- ▶ გადაწყვიტოს ფრაქციის პროპორციული წარმომადგენლობითი კვოტების გამოყენების საკითხები;
- ▶ მოამზადოს და საქრეზიუმს განსახილველად წარუდგინოს ნორმატიული აქტის პროექტები;
- ▶ საქრეზიუმს ყველა კომისიასა და დროებით სამუშაო ჯგუფში შეიყვანოს ფრაქციის ერთი წევრი მაინც;
- ▶ მოითხოვოს ცალკეულ საკითხებზე დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნა;
- ▶ შეკითხვით მიმართოს საქრეზიუმს მიერ შექმნილ ორგანოებს და საქრეზიუმს წინაშე ანგარიშვალდებულ თანამდებობის პირებს;
- ▶ საქრეზიუმს კომისიაში და საქრეზიუმს სხდომაზე გამოთქვას მოსაზრება საქრეზიუმს მიერ ასარჩევ, დასანიშნ, დასამტკიცებელ ან იმ კანდიდატურ-

რაზე, რომლის დანიშნულებაც თანხმობას იძლევა საკრებულო;

- ▶ წელიწადში ორჯერ, საკრებულოს ბიუროს მიერ დამტკიცებული გრაფიკის შესაბამისად, საკრებულოს სხდომაზე გააკეთოს ფრაქციის ერთსაათიანი მოხსენება;
- ▶ გამოაქვეყნოს საკუთარი თვალსაზრისი და მიმართვა თვითმმართველი ერთეულის საინფორმაციო საშუალებებში;
- ▶ შექმნას, გაერთიანდეს ან გამოვიდეს ფრაქციისათა კოალიციიდან;
- ▶ ფრაქციის წარმომადგენელს საკრებულოს სხდომაზე აქვს სიტყვით გამოსვლის უპირატესი რიგითობა ფრაქციის გარეშე წევრთან შედარებით.

ფრაქციის უფლებებიდან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია ჰყავდეს თითო წარმომადგენელი მაინც საკრებულოს კომისიაში ან დროებით სამუშაო ჯგუფში. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით), სასურველია განისაზღვროს, რომ, იმ შემთხვევაში, თუ ფრაქციის მიერ კომისიაში ან დროებით სამუშაო ჯგუფში წარდგენილი საკრებულოს წევრი გავა ან გაირიცხება ფრაქციიდან, ფრაქციას უფლება აქვს, თავის კვოტის შესაბამისად, ამ კომისიაში, ან დროებით სამუშაო ჯგუფში წარადგინოს ფრაქციის ახალი წევრის კანდიდატურა.

ფრაქციის წარმომადგენელთა რაოდენობა საკრებულოს კომისიებსა და დროებით სამუშაო ჯგუფებში (გარდა ინტერფრაქციული ჯგუფისა) განისაზღვრება ფრაქციაში გაერთიანებულ წევრთა რაოდენობის შესაბამისად. ფრაქციების პროპორციული წარმომადგენლობის კვოტებს ადგენს საკრებულოს ბიურო საკრებულოს სამანდატო, საპროცედურო საკითხებისა და ეთიკის კომისიის წარდგინების საფუძველზე.

საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) ფრაქციას უფლება უნდა მიეცეს საკრებულოს ბიუროს ამ გადაწყვეტილების მართლზომიერების საკითხი დასვას საკრებულოს სხდომაზე. საკრებულომ ეს საკითხი უნდა განიხილოს რიგგარეშე.

საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) სასურველია განისაზღვროს, რომ ფრაქციის პროპორციული წარმომადგენლობის შეცვლის შემთხვევაში, საკრებულოს კომისიებსა და დროებით სამუშაო ჯგუფებში ფრაქციის წარმომადგენლობის პერსონალურ საკითხს წყვეტს შესაბამისი ფრაქცია. ფრაქციას ნებისმიერ დროს შეუძლია შეცვალოს მის მიერ წარდგენილი წევრი ფრაქციის სხვა წევრით, რის შესახებაც წერილობით აცნობებს შესაბამისი კომისიის (დროებითი სამუშაო ჯგუფის) თავმჯდომარეს.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) შესაძლებელია გათვალისწინებულ იქნეს ფრაქციისათა კოალიციის შექმნის საკითხი. ფრაქციისათა კოალიცია არის ფრაქციისათა ნებაყოფლობითი, დროებით გაერთიანება. რომლის მიზანია, ფრაქციების საქმიანობის ერთობლივი კოორდინაცია. ფრაქციისათა კოალიციას შეიძლება ჰქონდეს წესდება და საკოორდინაციო ორგანო, რომლის უფლებამოსილება, სტრუქტურა და მუშაობის ორგანიზაცია განისაზღვრება კოალიციის წესდებით.

ფრაქციისათა კოალიცია არ არის ისეთი სუბიექტი, რომელსაც შეიძლება გააჩნდეს ფრაქციისგან განსხვავებული უფლებები. ფრაქციის ყოფნა ან არყოფნა კოალიციაში არ შეიძლება გავლენას ახდენდეს მის წარმომადგენლობით კვოტაზე. ფრაქციისათა კოალიცია შეიძლება შეიქმნას ფრაქციისათა ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე და ამიტომ, კოალიციაში გაერთიანებულ ფრაქციას ნებისმიერ დროს აქვს უფლება გავიდეს კოალიციიდან.

5.3 საკრებულოს ფრაქციის თანამდებობის პირები და საქმიანობის ორგანიზაცია

ფრაქციის შიდა სტრუქტურა და მუშაობის ორგანიზაციის წესები – ფრაქციის სხდომის პერიოდულობა, სხდომის ჩატარებისა და გადაწყვეტილების მიღების წესი და სხვ. განისაზღვრება ფრაქციის წესდებით. კანონმდებლობა რაიმე სპეციალურ წესებს ფრაქციის მუშაობის მიმართ არ განსაზღვრავს, თუმცა გამომდინარე იქიდან, რომ ფრაქცია არის საკრებულოს წევრთა ნებაყოფლობითი გაერთიანება, ფრაქციის წესდება უნდა ასახავდეს ნებაყოფლობითობის დაცვის პრინციპს. კერძოდ, ფრაქცია ძირითად საკითხებზე (ფრაქციის წესდების მიღება და მასში ცვლილებების შეტანა, ფრაქციის ხელმძღვანელის არჩევა და გადარჩევა, ფრაქციიდან წევრის გარიცხვა და ა.შ.) გადაწყვეტილებას უნდა იღებდეს ფრაქციის სხდომაზე, რომელიც უფლებამოსილი უნდა იყოს თუ მას ესწრება ფრაქციის წევრთა ნახევარი მაინც (წესდებით შეიძლება დადგენილ იქნეს უფრო მაღალი კვორუმიც). გადაწყვეტილების მიღება უნდა ხდებოდეს ფრაქციის წევრთა ხმების უმრავლესობით (ამ შემთხვევაშიაც ფრაქციის წესდებით შეიძლება დადგენილ იქნეს უფრო კვალიფიციური უმრავლესობა). ფრაქციიდან წევრის გასვლა უნდა იყოს თავისუფალი.

ეს ის ძირითადი მოთხოვნებია, რომლებიც უნდა აისახოს ფრაქციის წესდებაში, გარდა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც მოცემულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მე-5 პუნქტით - „დაუშვებელია ფრაქციებზე გაერთიანება ეროვნული, ტერიტორიული ან სხვა კერძო (რელიგიური, პროფესიული და ა.შ.) ნიშნით.“

5.4 საკრებულოს ფრაქციის საქმიანობის უზრუნველყოფა

ფრაქცია, როგორც წესი, იქმნება პარტიული ნიშნით, თუმცა, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით, ფრაქციები შეიძლება ჩამოყალიბდნენ არაპარტიული ნიშნის მიხედვითაც. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ ითვალისწინებს სპეციალურ ნორმებს ფრაქციის საქმიანობის უზრუნველსაყოფად. ფრაქციის საქმიანობისათვის შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შესაბამისი პარტიის ფინანსური, მატერიალური, თუ ადამიანური რესურსები. მიუხედავად ამისა, საკრებულოს შეუძლია თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტით გაითვალისწინოს გარკვეული თანხების გამოყოფაც ფრაქციის საქმიანობის უზრუნველსაყოფად. თუ საკრებულომ მიიღო ასეთი გადაწყვეტილება ეს თანხები ფრაქციებს უნდა გამოეყოს მათში გაერთიანებული საკრებულოს წევრების რაოდენობის პროპორციულად.

ფრაქციამ თავისი უფლებამოსილებები რომ განახორციელოს, საჭიროა მას საკრებულოს დარბაზში გამოეყოს შესაბამისი ადგილი, ასევე სამუშაო ოთახი ფრაქციის შეკრებებისათვის. ფრაქციისათვის საკრებულოს სხდომათა დარბაზში ადგილისა და სამუშაო ფართის გამოყოფა უნდა მოხდეს ფრაქციაში გაერთიანებულ წევრთა პროპორციულად.

ნანილი III

საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაცია

თავი I. საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაციული უზრუნველყოფა

1.1 საკრებულოს ადმინისტრაციული შენობის მოწყობის სტანდარტები

საკრებულოს ადგილსამყოფელია თვითმმართველი ერთეულის ადმინისტრაციული ცენტრის ადმინისტრაციული შენობა, რომლის მოწყობისა და სარგებლობის საკითხები დეტალურად უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და შინაგანანუსით, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესებისა და სტანდარტების დაცვით.

ა) სიმბოლოთა გამოყენება

„საქართველოს სახელმწიფო დროშის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-3 მუხლის პირველი პუნქტის „ო“ ქვეპუნქტის თანახმად, სახელმწიფო დროშა მუდმივად აღიმართება საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა შენობებზე, აგრეთვე იმ შენობებზე, სადაც ტარდება ამ ორგანოთა სხდომები, სხდომების მთელ პერიოდში. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საქართველოს სახელმწიფო სიმბოლოთა გამოყენების წესის დაცვით თვითმმართველ ერთეულს შეიძლება ჰქონდეს გერბი და დროშა“. „საქართველოს სახელმწიფო დროშის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ არეგულირებს სახელმწიფო დროშასთან ერთად თვითმმართველი ერთეულის დროშის გამოყენების საკითხს. მაგრამ, ეს წესი დადგენილია საქართველოს პრეზიდენტის 2010 წლის 31 მაისის N363 ბრძანებულების მე-8 მუხლით, რომლის თანახმადაც, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შენობებზე თვითმმართველი ერთეულის დროშა ყოველთვის აღიმართება საქართველოს სახელმწიფო დროშის მარცხენა მხარეს (დამკვირვებლის პოზიციიდან მარჯვენა მხარეს), ამასთან ერთად, საქართველოს სახელმწიფო დროშა უნდა იყოს თვითმმართველი ერთეულის დროშაზე დიდი ზომისა და უფრო მაღლა აღმართული.

„სახელმწიფო გერბის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ ავალდებულებს ადგილობრივ თვითმმართველობის ორგანოებს ადმინისტრაციული შენობის ფასადზე განათავსონ სახელმწიფო გერბი. თუმცა, საქართველოს პრეზიდენტის 2010 წლის 31 მაისის N363 ბრძანებულების მე-4 მუხლით მითითებულია თვითმმართველობის შენობის ფასადსა და სხდომათა დარბაზებში მცირე სახელმწიფო გერბის განთავსება. ამ მუხლის თანახმად:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის გერბი თავსდება მცირე სახელმწიფო გერბის მარცხნივ (დამკვირვებლის პოზიციიდან მარჯვენა მხარეს), თანაბარ სიმაღლეზე: ა) ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შენობების ფასადებზე; ბ) დარბაზებში, სადაც ტარდება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომად-

გენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების სხდომები; გ) ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების (თანამდებობის პირების) მიერ გამოცემულ ნორმატიულ და ინდივიდუალურ-ადმინისტრაციულ სამართლებრივ აქტებზე, აგრეთვე სხვა ოფიციალურ დოკუმენტებზე.

► ზემოთ განსაზღვრული წესით, თვითმმართველი ერთეულის გერბი შესაძლებელია განთავსდეს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების თანამდებობის პირთა სამუშაო ოთახებში.

► თვითმმართველი ერთეულის გერბი გამოისახება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ბლანკებსა და შტამპებზე.

იმ შემთხვევაში, თუ ხდება სამი ან მეტი გერბის გამოყენება, მაშინ დაცულ უნდა იქნეს „სახელმწიფო გერბის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-10 მუხლით დადგენილი წესი, რომლის თანახმად:

► სამი და მეტი, კენტი გერბის ან ჰერალდიკური ნიშნის ერთდროულად გამოყენების შემთხვევაში, სახელმწიფო გერბი განთავსდება (გამოისახება) სხვა გერბების (ჰერალდიკური ნიშნების) შუაში.

► ოთხი და მეტი, ლუნი გერბის ან ჰერალდიკური ნიშნის ერთდროულად გამოყენების შემთხვევაში, სახელმწიფო გერბი განთავსდება (გამოისახება) ცენტრიდან მარცხნივ.

► სახელმწიფო გერბის, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოების, საზოგადოებრივი გაერთიანებების, ორგანიზაციებისა და საწარმოების გერბების (ჰერალდიკური ნიშნების) ერთდროულად გამოყენების შემთხვევაში, დაუშვებელია სხვა გერბი ან ჰერალდიკური ნიშანი სახელმწიფო გერბზე მაღლა განთავსდეს (გამოისახოს), ანდა ზომით აღემატებოდეს სახელმწიფო გერბს.

► დაუშვებელია სახელმწიფო გერბის გამოსახვა ერთ ფირნიშზე შესაბამისი დაწესებულების (ორგანიზაციის) სახელწოდებასთან ერთად.

ზემოაღნიშნული წესების თანახმად, სავალდებულოა ადგილობრივი თვითმმართველობის ადმინისტრაციულ შენობაზე როგორც სახელმწიფო, ასევე თვითმმართველი ერთეულის დროშის (მისი არსებობის შემთხვევაში) გამოფენა. სავალდებულოა, აგრეთვე, ადმინისტრაციული შენობის ფასადსა და იმ დარბაზში, სადაც იმართება საკრებულოს სხდომები მცირე სახელმწიფო გერბისა და თვითმმართველი ერთეულის გერბის (მისი არსებობის შემთხვევაში) განთავსება.

ბ) შეზღუდული შესაძლებლობის პირთათვის ადმინისტრაციულ შენობაში თავისუფალი გადაადგილების შესაძლებლობის შექმნა

საკრებულოს ადმინისტრაციული შენობა საჯარო დაწესებულებაა, რომელიც ერთნაირად უნდა ემსახურებოდეს თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობას. ამიტომ, ადმინისტრაციული შენობის მოწყობისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა სოციალური დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნა – საზოგადოებრივი სარგებლობისათვის გათვალისწინებული შენობა ისე აღიჭურვოს, რომ „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს შეეძლოთ ამ შენობაში თავისუფალი ორიენტაცია და გადაადგილება“.

გ) თამბაქოს მოხმარება ადმინისტრაციულ შენობაში

მნიშვნელოვანია, რომ შინაგანანესით განისაზღვროს ადმინისტრაციული შენობის მოწყობისა და მისით სარგებლობის საკითხები. შინაგანანესის შედეგისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს როგორც შენობის გამოყენების უსაფრთხოების საკითხები – სახანძრო უსაფრთხოება, საფრთხის შემთხვევაში ევაკუაციის გეგმა და ა.შ., ასევე ადმინისტრაციულ შენობაში თამბაქოს მოხმარება. „საქართველოში თამბაქოს კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საჯარო დაწესებულების შენობაში გამოყოფილი უნდა იყოს თამბაქოს მოსაწევი სპეციალური ადგილი. ამავე მუხლის მე-3 პუნქტით განსაზღვრულია თამბაქოს მოსაწევად განკუთვნილი სპეციალური ადგილის მინიმალური სტანდარტები: „სპეციალური მოსაწევი ადგილი განკუთვნილი უნდა იყოს მხოლოდ თამბაქოს მოწევისათვის და გამიჯნული უნდა იყოს ყველა სახის სამუშაო, საკვები ან/და დასასვენებელი ოთახისა და სხვა დანიშნულების ბლოკის, მონყობილობისა და ნივთიერებისაგან, უნდა იყოს ადვილად გასანიავებელი ან ღია ფანჯრით, რომელიც გადის ღია სივრცეში (დასაშვებია ადგილის მოწყობა მხოლოდ ხელოვნური ვენტილაციით), რათა უზრუნველყოფილ იქნეს წარმოქმნილი თამბაქოს კვამლის სრული გამიჯვნა დაწესებულების სხვა ნაწილებისაგან.“ იმ შემთხვევაში, თუ ასეთი ადგილის მოწყობა ვერ ხერხდება, შენობაში თამბაქოს მოწევა იკრძალება. ამიტომ, შენობის შესასვლელში უნდა გაკეთდეს შესაბამისი აღნიშვნა.

ღ) პირობების შექმნა მოქალაქეთა მისაღებად

ადგილობრივი თვითმმართველობა მოსახლეობასთან ყველაზე ახლო მდგომი ხელისუფლებაა. ამიტომ, თვითმმართველობის ადმინისტრაციული შენობის მოწყობისას გათვალისწინებული უნდა იყოს მოქალაქეებთან მუდმივი კომუნიკაციის სპეციფიკა, რაც მდგომარეობს იმაში, რომ მოქალაქეებს თავისუფლად უნდა შეეძლოთ მიმართონ და დადგენილი წესით შეხვდნენ თვითმმართველობის წარმომადგენლებს. ამავე დროს, თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურეებს ხელი არ უნდა შეეშალოს თავიანთ საქმიანობაში. ამ მიზნით, ოპტიმალურია ადმინისტრაციული შენობის პირველ სართულზე გამოიყოს ოთახი მოქალაქეთა მისაღებად. პრაქტიკაში დამკვიდრებულია, რომ თვითმმართველობის თანამდებობის პირები მოქალაქეებს იღებენ თავიანთ სამუშაო კაბინეტებში. ეს ფორმა მიუღებელია, რადგან:

- ▶ სამუშაო კაბინეტი თანამდებობის პირთა ყოველდღიური სამუშაო ადგილია, სადაც, როგორც წესი, ინახება სხვადასხვა სახის დოკუმენტი, მათი დაცვა იქნება საფრთხის ქვეშ, თუ სამუშაო კაბინეტს გამოვიყენებთ მოქალაქეთა მისაღებად;
- ▶ მოქალაქეთა მიღებას, როგორც წესი, უნდა ესწრებოდეს აპარატის თანამშრომელი, რომელიც აღრიცხავს მოქალაქეთა მიერ დასმულ საკითხებს, ასევე საჭიროების შემთხვევაში – იურისტიც, იურიდიული კონსულტაციის განევის მიზნით. სამუშაო კაბინეტი თავის მოცულობის მიხედვით შესაძლოა ვერ აკმაყოფილებდეს ამ პირობებს, მით უმეტეს, თუ ხდება მოქალაქეთა ჯგუფთან შეხვედრა;
- ▶ თანამდებობის პირთა სამუშაო კაბინეტები, როგორც წესი, განთავსებულია ადმინისტრაციული შენობის ზედა სართულზე. დღევანდელ პირობებში იშვიათია თვითმმართველობის ადმინისტრაციული შენობა, რომელიც მოწყობილია იმგვარად, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის პირი თავისუფლად ავიდეს შენობის ზედა სართულზე. გარდა ამისა, მიღების საათებში მოქალაქეთა მოძრაობა ადმი-

ნისტრაციული შენობის დერეფნებში ხელს შეუშლის ამ შენობაში მყოფ თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურეებს თავიანთი ფუნქციების შესრულებაში;

- ▶ სამუშაო კაბინეტში მოქალაქის მიღებით ხდება გარკვეული დისტანცირება თანამდებობის პირსა და მოქალაქეს შორის. თვითმმართველობასა და მოქალაქეს შორის უნდა ჩამოყალიბდეს უშუალო, თანაბარი და პარტნიორული ურთიერთობა. ასეთი ურთიერთობის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი პირველი ნაბიჯი შეიძლება გახდეს „შეხვედრა თანაბარ პირობებში“, რომელიც მოხსნის კაბინეტში მიღების დროს არსებულ უფროს-უმცროსობის ფსიქოლოგიურ ზენოლას.

გარდა მოქალაქეთა მიღების ოთახისა, ადმინისტრაციული შენობის პირველ სართულზე, ასევე სასურველია განთავსდეს თვითმმართველობის ისეთი სამსახურები, რომელთაც ყოველდღიური ურთიერთობა აქვთ მოქალაქეებთან (მაგალითად, წერილების რეგისტრაციისათვის პასუხისმგებელი თანამშრომელი, ასევე საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე უფლებამოსილი საჯარო მოსამსახურე და სხვ.). ასეთ შემთხვევაში, არც მოქალაქეებს შეეძენებათ ამ სამსახურების ძებნის საჭიროება და არც თვითმმართველობის საჯარო მოსამსახურეებს შეეშლებათ ხელი მუშაობაში.

1.2 საკრეზუალს სხდომათა დარბაზი

საკრეზუალს სხდომათა დარბაზი საკრეზუალს მიერ საკითხების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების ადგილია. ამიტომ, საკრეზუალს სხდომათა დარბაზი ისე უნდა იყოს მოწყობილი, რომ, ერთი მხრივ, სხდომის თავმჯდომარეს ჰქონდეს სხდომის წარმართვის შესაძლებლობა, ხოლო, მეორე მხრივ, იყოს საკითხზე მსჯელობის, აზრის გამოთქმის, სხდომის მიმდინარეობის მოსმენისა და სხდომის და ვიდეო ჩანაწერების გაკეთების საშუალება.

საქართველოში სამსუხაროდ, ადგილობრივი თვითმმართველობის ადმინისტრაციული შენობების დარბაზები ვერ აკმაყოფილებს ზემოაღნიშნულ პირობებს. ეს დარბაზები, უმეტესწილად, აშენდა და მოეწყო კომუნისტური რეჟიმის დროს და განკუთვნილი იყო პრეზიდენტში მყოფი პირის სიტყვის მოსამენად და არა მონაწილეობის მისაღებად. კოლეგიური მუშაობის ფორმა საქართველოში მხოლოდ ახლა მკვიდრდება. მართვის ამ ფორმის ჩამოყალიბება მნიშვნელოვნად დამოკიდებული საკრეზუალზე როგორც თვითმმართველობის უმთავრეს კოლეგიურ ორგანოზე. ამიტომ, საკრეზუალს დარბაზის მოწყობა არცთუ მეორეხარისხოვანია. საკრეზუალს მუშაობის ორგანიზება იწყება დარბაზის სწორად მოწყობით. იგი უნდა ემსახურებოდეს ზემო აღნიშნული პირობების შესრულებას და ამ მიზნით შეიძლება გამოვიყენოთ:

ა) სხდომის თავმჯდომარის და მისი მოადგილის ადგილი, ე.წ. პრეზიდენტში. პრეზიდენტში არის ადგილი, რომელსაც იკავებენ საკრეზუალს თავმჯდომარე და მისი მოადგილე. „პრეზიდენტში“ მიმართული უნდა იყოს პირით დარბაზისაკენ, რათა სხდომის თავმჯდომარე შეძლოს კონტროლი გაუწიოს სხდომის მსვლელობას და ხედავდეს საკრეზუალს დარბაზში მყოფ ყველა პირს. „პრეზიდენტში“ გვერდზე, ასევე პირით დარბაზისაკენ ადგილი უნდა დაიკავონ საკრეზუალს აპარატის თანამშრომლებმა, რომლებიც უზრუნველყოფენ სხდომის ოქმს, ეხმარებიან სხდომის თავმჯდომარეს ხმების დათვლაში და უზრუნველყოფენ საკრეზუალს წევრთა რეგისტრაციას. აქვე, როგორც წესი, უნდა იყოს იურისტი, რომელიც სხდომის თავმჯდომარის დავალებით,

საჭიროების შემთხვევაში, გააკეთებს სამართლებრივ განმარტებებს სხდომაზე განსახილველ საკითხებზე, ასევე სხდომის პროცედურებთან დაკავშირებით.

„პრეზიდენტთან“ უნდა განთავსდეს ტრიბუნა, სადაც საკრებულოს წევრები გამოვლენ სიტყვით. ტრიბუნა უნდა განთავსდეს პირით დარბაზისაკენ და ისე, რომ სხდომის თავმჯდომარეს შეეძლოს როგორც სიტყვით გამომსვლელის, ისე დარბაზში მყოფ პირთა დანახვა.

ბ) საკრებულოს წევრთა ადგილი. საკრებულოს წევრს საკრებულოს დარბაზში უნდა ჰქონდეს პერსონალური ადგილი. არ არის მართებული, როცა საკრებულოს წევრთა ნაწილი ადგილს იკავებს საერთო მაგიდასთან, ხოლო დარჩენილი ნაწილი – საერთო მაგიდის გვერდზე მოთავსებულ საკამებზე. ამით, ერთი მხრივ, ირღვევა საკრებულოს წევრთა თანაბარუფლებიანობა, ხოლო, მეორე მხრივ, საკრებულოს ამ წევრებს არ ექმნებათ საჭირო სამუშაო პირობები. ამდენად, საკრებულოს წევრს უნდა გამოეყოს მაგიდა ან პერსონალური ადგილი მაგიდასთან, რომელზედაც მას შეუძლია განათავსოს სხდომაზე დარიგებული, ასევე მის მიერ მომზადებული მასალები. ამასთან ერთად, მას უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა საკრებულოს სხვა წევრის შენუხების გარეშე მივიდეს ტრიბუნასთან.

გ) ადგილი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს წარმომადგენლებსათვის. ამ ადგილს იკავებენ გამგეობის (მერიის) წარმომადგენლები. საკრებულოს სხდომას, როგორც წესი, უნდა ესწრებოდეს გამგებელი (მერი), აგრეთვე იმ სამსახურების წარმომადგენლები, რომელთა უფლებამოსილების სფეროს განეკუთვნება საკრებულოს სხდომაზე განსახილველი საკითხები. საჭიროა თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს წარმომადგენლებს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) მიეცეთ საკრებულოს სხდომაში მონაწილეობის უფლება, რათა მათ, სხდომის თავმჯდომარის თანხმობით, გააკეთონ შესაბამისი განმარტებები და გამოთქვან საკუთარი მოსაზრებები.

დ) ადგილი სხდომაზე მონაწილე პირებისათვის. საქართველოს კანონმდებლობითა და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილ შემთხვევებში და წესით, საკრებულოს სხდომებში მონაწილეობის უფლება აქვს თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველს. ამიტომ, დარბაზში უნდა იქნეს გამოყოფილი სპეციალური ადგილი (შესაძლოა მაგიდის გარეშე) იმ ამომრჩეველებისათვის, რომლებმაც გამოთქვეს სურვილი მონაწილეობა მიიღონ საკრებულოს დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხის განხილვაში. ამ პირებს სხდომაზე მონაწილე პირებისათვის გამოყოფილი ადგილი შეუძლიათ დაიკავონ შესაბამის საკითხზე განხილვის დასრულებამდე, რის შემდეგ, სურვილის შემთხვევაში, შეუძლიათ საკრებულოს დარბაზში დაიკავონ მხოლოდ დასწრების მსურველთათვის გამოყოფილი ადგილი.

ე) ადგილი მასმედიის წარმომადგენლებისათვის. საკრებულოს სხდომების გამჭვირვალობის უზრუნველყოფისათვის მნიშვნელოვანია საკრებულოს დარბაზში არსებობდეს სპეციალური ადგილი მასმედიის წარმომადგენელთათვის, საიდანაც მათ საშუალება ექნებათ თვალყური ადევნონ საკრებულოს სხდომის მიმდინარეობას და მსვლელობის ხელშეუშლელად გააკეთონ აუდიო, თუ ვიდეო ჩანაწერები.

ვ) ადგილი სხდომაზე დამსწრე პირებისათვის. საკრებულოს სხდომა ღიაა, ე.ი. ნებისმიერ პირს უფლება აქვს დაესწროს საკრებულოს სხდომას. ამ უფლების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა და რაიმე ხელოვნური ბარიერების დაწესება (მაგალითად, საშვები, წინასწარი ჩანერა) არის კანონის დარღვევა. ამიტომ, საკრებულოს დარბაზში, შესაძლებლობის ფარგლებში, გამოყოფილი უნდა იყოს გარკვეული რაოდენობის სკამი ან ადგილი საკრებულოს სხდომაზე დასწრების სურვილის მქონე პირებისათვის. ოპტიმალურია ეს ადგილი გამოიყოს საკრებულოს დარბაზის შესასვლელ კარებთან, რათა ამ პირების დარბაზში შესვლა-გამოსვლამ ხელი არ შეუშალოს საკრებულოს სხდომის მიმდინარეობას. სასურველია, სხდომაზე დამსწრე პირების ადგილი ბარიერით გამოიყოს საკრებულოს დარბაზისგან. იმ შემთხვევაში, თუ სხდომაზე დასწრების მსურველთა რაოდენობა მეტია გამოყოფილ ადგილებზე საკრებულოს აპარატმა, მათ ხელთ არსებული ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით (მაგალითად, დარბაზის გარეთ ხმის გამაძლიერებლების გატანა, თუ ეს შესაძლებელია ტელე ან რადიო ტრანსლაცია) უნდა მისცეს საშუალება სხდომაზე დასწრების მსურველებს მოუსმინონ საკრებულოს სხდომაზე საკითხების განხილვას.

მიზანშეწონილია დარბაზი ალიჭურვოს მიკროფონებით და კეთებოდეს სხდომის აუდიო ჩანაწერი. ეს უკანასკნელი საშუალებას მისცემს ტექნიკურ პერსონალს ოქმში შეუცდომლად ასახონ სხდომის მიმდინარეობის პროცესი. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სასურველია აღინიშნოს და, ასევე, სხდომის დარბაზში (კერძოდ, სხდომაზე დამსწრე პირებისათვის გამოყოფილ ადგილას) გამოიკრას სხდომაზე წესრიგის დაცვის წესები: საკრებულოს სხდომის მიმდინარეობისას ყველა დამსწრე პირი ვალდებულია დაიცვას წესრიგი და დაემორჩილოს სხდომის თავმჯდომარის მოთხოვნებსა და მითითებებს, დაუშვებელია ხმამაღალი საუბარი ან ისეთი ქმედება, რომელიც ხელს შეუშლის სხდომის მიმდინარეობას. საკრებულოს სხდომის მსვლელობის დროს დაუშვებელია მობილური ტელეფონებით სარგებლობაც.

საკრებულოს სხდომის დარბაზი, როგორც წესი, გამოიყენება მხოლოდ საკრებულოს სხდომებისათვის. თუ ადმინისტრაციულ შენობაში არ არსებობს სხვა დარბაზი, მაშინ, ასევე გამოიყენება საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიებისა და საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფების სხდომებისათვის საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ დამტკიცებული გრაფიკის შესაბამისად. საკრებულოს ადმინისტრაციულ შენობაში ადმინისტრაციულ ფუნქციებს ახორციელებს საკრებულოს თავმჯდომარე. ამიტომ, საჭირო იქნება საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) აღინიშნოს, რომ საკრებულოს სხდომათა დარბაზში სხვა სახის ღონისძიებები – თათბირები, სემინარები, კონფერენციები და სხვ. – შეიძლება მოეწყოს მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარის თანხმობით.

1.3 საკრებულოს საქმიანობის დაგეგმვა

საკრებულოს საქმიანობის დაგეგმვა ერთ-ერთი ცენტრალური საკითხია, რომლითაც განისაზღვრება საკრებულოს მიერ საკრებულოს სხდომაზე საკითხების მომზადებისა და განხილვის ვადები და თანამიმდევრობა. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით დადგინდეს საკრებულოს განსაკუთრებულ უფლებამოსილებებში არ არის მოცემული საკრებულოს ვალდებულება მოამზადოს და დაამტკიცოს მისი საქმიანობის სამუშაო გეგმა. მაგრამ, ცხადია,

მუშაობის სწორი ორგანიზება წინასწარ განსაზღვრული გეგმის გარეშე შეუძლებელია. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულმა კანონმა საკრებულოს მიანიჭა წამყვანი როლი თვითმმართველობის განხორციელებაში. ეს როლი, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს ხელმძღვანელობას, ანუ საკრებულომ უნდა განსაზღვროს თვითმმართველობის საქმიანობის მიმართულებები და მათი განხორციელების თანამიმდევრობა. სამუშაო გეგმის გარეშე საკრებულო იქცევა პასიურ „რეგისტრატორად“, რომელიც ელოდება თუ რა საკითხებს დასვამენ მის წინაშე აღმასრულებელ ორგანოდან თუ „ზემოდან“. ასეთ შემთხვევაში საკრებულო უკვე აღარ არის წარმმართველი და ინიციატორი. ეს ინიციატივა უკვე საკრებულოს გარედან მოდის და საკრებულოს საქმიანობაც „ზემოდან“ წამოსულ ინიციატივებზეა დამყარებული. ცხადია, ასეთი მიდგომით საკრებულო ფსევდოთვითმმართველობის ორგანოდ იქცევა. საკრებულომ თავად უნდა დაადგინოს რა და როდის არის გასაკეთებელი. ამიტომ, პრინციპულად აუცილებელია საკრებულომ განსაზღვროს და დაიცვას საქმიანობის სამუშაო გეგმა.

საკრებულოს სამუშაო გეგმა განსაზღვრავს არა მხოლოდ საკრებულოს, არამედ გამგეობის (მერიის) საქმიანობასაც. საკრებულოს სამუშაო გეგმიდან გამომდინარე, გამგეობა (მერია) ვალდებული ხდება მოამზადოს საკრებულოს შესაბამისი სამართლებრივი აქტის პროექტები, მონაწილეობა მიიღოს მათ განხილვაში და უზრუნველყოს მათი აღსრულება. ამის შესახებ მითითებულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 39-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „ლ“ ქვეპუნქტში, რომ გამგებელი (მერი) „საკრებულოს სამუშაო გეგმებიდან და სხდომების დღის წესრიგიდან გამომდინარე, კოორდინაციას უწევს შესაბამის საკითხთა მომზადებას; საკრებულოს თავმჯდომარეს განსახილველად წარუდგენს გამგეობის (მერიის) მიერ მომზადებულ საკითხებს, წინადადებებს, დასკვნებსა და რეკომენდაციებს; კოორდინაციას უწევს საკრებულოს გადანყვეტილებათა შესრულებას“.

საკრებულოს სამუშაო გეგმა უნდა გამომდინარეობდეს თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტიდან და ემსახურებოდეს მასში დასახული ამოცანების შესრულებას. საკრებულოს საქმიანობის დაგეგმვა ოპტიმალურია მოხდეს კვარტლების მიხედვით. საკრებულოს, რა თქმა უნდა, შეუძლია მიიღოს უფრო ხანგრძლივიანი სამუშაო გეგმაც (მაგალითად, წლიური სამუშაო გეგმა), მაგრამ გრძელვადიანი გეგმაში შეუძლებელია მომავლის ყველა საკითხის გათვალისწინება. ამიტომ, უფრო მიზანშეწონილია საკრებულომ ყოველი კვარტლის ბოლო მორიგ სხდომაზე განიხილოს და საკრებულოს განკარგულების სახით მიიღოს მომდევნო კვარტლის სამუშაო გეგმის პროექტი.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკრებულოს ბიურო „ადგენს საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგის, ასევე საკრებულოს სამუშაო გეგმისა და სამუშაო პროგრამის პროექტებს“. საკრებულოს ბიურო, რომელიც აერთიანებს საკრებულოს კომისიებისა და ფრაქციების ხელმძღვანელ პირებს, არის ოპტიმალური რგოლი პოზიციების შეჯერებისა და შემდგომი საქმიანობის დაგეგმვისათვის. საკრებულოს სამუშაო გეგმა შესაძლებელია შედგეს საკრებულოს კომისიების გეგმების საფუძველზე, საკრებულოს ფრაქციებისა და გამგეობის (მერიის) წინადადებების გათვალისწინებით. თუმცა, შესაძლებელია პირუკუ პროცესიც, საკრებულოს სამუშაო გეგმების საფუძველზე შედგეს საკრებულოს კომისიების სამუშაო გეგმები.

საკრებულოს სამუშაო გეგმის შედგენისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს, რომ სამუშაო გეგმა არ არის საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგების გაერთიანება. სამუშაო გეგმის შედგენისას არ არის მიზანშეწონილი საკითხების ზედმეტი დეტალიზება. სამუშაო გეგმა დადგენილ ვადებში უნდა განსაზღვრავდეს საკრებულოს საქმიანობის ძირითად მიმართულებებს და არა კონკრეტული დადგენილების მიღებას ან არსებულ დადგენილებაში ცვლილებების შეტანას.

საკრებულოს საქმიანობის დაგეგმვა არ იფარგლება მხოლოდ საკრებულოს სამუშაო გეგმის მიღებით. საკრებულოს ბიურომ საკრებულოს სამუშაო გეგმიდან გამომდინარე, საკრებულოს კომისიების, დროებითი სამუშაო ჯგუფებისა და ფრაქციების წარმომადგენელთა, აგრეთვე გამგებლის (მერის) წინადადებების გათვალისწინებით უნდა შეადგინოს საკრებულოს ყოველთვიური მორიგი სხდომის დღის წესრიგის პროექტი. დღის წესრიგის პროექტში უკვე ხდება სამუშაო გეგმით განსაზღვრული საკითხების დეტალიზება და დაკონკრეტება. განისაზღვრება საკითხის დასახელება და საკითხის მომხსენებელიც. ასევე შესაძლებელია განისაზღვროს მორიგი სხდომების განრიგიც, რომელშიც აღინიშნება რამდენი დღე უნდა გაგრძელდეს მორიგი სხდომა.

1.4 საკრებულოს მუშაკობის საერთო წესი

საკრებულოს მორიგი სხდომები, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, მოიწვევა საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ არანაკლებ თვეში ერთხელ. საკრებულოს შეუძლია წინასწარ დაადგინოს ყოველთვიური მორიგი სხდომის გახსნის დღე. მაგალითად, განსაზღვროს, რომ საკრებულოს სხდომა ტარდება ყოველი თვის პირველ ორშაბათს (თუ ორშაბათი არასამუშაო დღეა, მაშინ მომდევნო სამუშაო დღეს). საკრებულოს სხდომის განსაზღვრის ასეთი წესი საშუალებას მისცემს როგორც საკრებულოს წევრებს, ისე მოსახლეობას წინასწარ იცოდნენ საკრებულოს სხდომის გამართვის დღე, რაც სტაბილურს გახდის საკრებულოს მუშაობას. ასეთი წესი, ცხადია, არ გამორიცხავს იმას, რომ საკრებულომ თავისი გადაწყვეტილებით შეიძლება საკრებულოს სხდომა დაინიშნოს და გამართოს სხვა დღესაც, მაგრამ ეს იქნება მხოლოდ გამონაკლისი საერთო დადგენილი წესიდან.

საქართველოს კანონმდებლობა საკრებულოს სხდომებთან დაკავშირებით არ იყენებს ტერმინს – „სესია“, რომელიც აღნიშნავს სხდომების გარკვეულ რაოდენობას და შემოიფარგლება მხოლოდ სესიის გახსნისა და დახურვის კალენდარული ვადებით. საკრებულოს სხდომებთან მიმართებაში გამოიყენება ტერმინი – „მორიგი სხდომა“. ეს ტერმინი მოიცავს ამ სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების მიზნით ჩატარებულ საკრებულოს სხდომების ერთობლიობას. მორიგი სხდომა შეიძლება დამთავრდეს ერთ დღეში ან დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების რაოდენობიდან გამომდინარე, გაგრძელდეს რამდენიმე დღე. მორიგ სხდომაში საკრებულოს სხდომების რაოდენობა დაკავშირებულია საკრებულოს მორიგი სხდომის დღის წესრიგის საკითხთა რაოდენობაზე. მორიგი სხდომის გრაფიკით დგინდება სხდომების ჩატარების დღეები, რომლებიც შეიძლება ითვალისწინებდეს სხდომებს შორის ერთი ან რამდენიმე დღის შუალედსაც. საკრებულოს მორიგი სხდომა შეიძლება დაიხუროს (დასრულდეს) მხოლოდ მაშინ, როცა საკრებულოს მიერ მორიგი სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებულ ყვე-

ლა საკითხზე იქნება მიღებული შესაბამისი გადაწყვეტილება (მათ შორის შეიძლება იყოს გადაწყვეტილება დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხის (საკითხების) განხილვის გადადების შესახებ).

საკრებულოს მორიგი სხდომა იხსნება საკრებულოს თავმჯდომარის, ხოლო მისი არყოფნის შემთხვევაში, საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის მიერ. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით არ არის დეტალიზებული რა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ სხდომას არ ესწრებიან არც საკრებულოს თავმჯდომარე და არც მისი მოადგილე. მათი უფლებამონაცვლის, უზუცესის საკითხს ეხება ორგანული კანონის მხოლოდ ორი მუხლი: 23-ე მუხლის მე-2 პუნქტი, სადაც მითითებულია, რომ „საკრებულოს სხდომებს თავმჯდომარის არჩევამდე უძღვება საკრებულოს უზუცესი წევრი“ და 24-ე მუხლის მე-3 პუნქტი, რომ „რიგგარეშე სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარისა და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში სხდომას თავმჯდომარეობს დამსწრეთაგან უზუცესი წევრი.“ როგორც ვხედავთ, ორგანული კანონი მიუთითებს ორ კონკრეტულ შემთხვევაზე: პირველი – ახალარჩეული საკრებულოს სხდომები საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე. ამ შემთხვევაში, ორგანული კანონი მითითებას აკეთებს საკრებულოს უზუცეს წევრზე, ე.ი. კონკრეტულ პიროვნებაზე და არა სხდომაზე დამსწრეთაგან უზუცესზე. ამდენად, მხოლოდ საკრებულოს უზუცესია უფლებამოსილი გაუძღვეს საკრებულოს სხდომებს საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე. მეორე შემთხვევაში საკითხი ეხება, ასევე კონკრეტულ შემთხვევას - რიგგარეშე სხდომის თავმჯდომარეობას. ამ შემთხვევაში ორგანული კანონი მიუთითებს არა საკრებულოს უზუცეს წევრზე, არამედ სხდომაზე დამსწრეთაგან უზუცესზე. იქიდან გამომდინარე, რომ ორგანული კანონი არ ავალდებულებს საკრებულოს წევრს გაუძღვეს საკრებულოს სხდომას, თუ საკრებულოს სხდომაზე დამსწრე უზუცესმა უარი განაცხადა სხდომის გაძღოლაზე, ეს უფლებამოსილება უნდა გადავიდეს ასაკით სხვა უზუცეს წევრზე. თუ საკრებულოს სხდომაზე დამსწრე ყველა წევრმა უარი განაცხადა სხდომის წარმართვაზე, მაშინ სხდომა არ გაიხსნება.

როგორც ვხედავთ, ზემოაღნიშნული ეხება კონკრეტულ შემთხვევებს და ორგანული კანონი არ განსაზღვრავს რა ხდება მორიგ სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარისა და მისი მოადგილის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში. ეს საკითხი კიდევ უფრო პრობლემური იქნება იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულოს თავმჯდომარე და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე პირადი ან პოლიტიკური მოსაზრებების გამო, არ გამოცხადებიან ან დატოვებენ საკრებულოს სხდომას. ასეთ შემთხვევაში, უნდა გამოვიდეთ იმ პრინციპიდან, რომ საკრებულო არის კოლექტიური და არა ერთმმართველობაზე აგებული ორგანო. ამდენად, საკრებულოს თავმჯდომარისა და მისი მოადგილის არყოფნამ არ შეიძლება შეაფერხოს საკრებულოს მუშაობა. ამიტომ, სხდომას უნდა გაუძღვეს დამსწრეთაგან უზუცესი (სხდომაზე დამსწრე წევრთაგან უზუცესი შეიძლება დასახელდეს საკრებულოს აპარატის წარმომადგენლის მიერ საკრებულოს წევრთა სხდომაზე დასწრების რეგისტრაციის საფუძველზე).

ორგანულ კანონში არ არის მითითებული არც იმ შემთხვევაზე, როდესაც საკრებულოს სხდომაზე, რომელსაც უძღვება უზუცესი გამოცხადდება საკრებულოს თავმჯდომარე ან მისი მოადგილე. ასეთ შემთხვევაში უნდა გამოვიდეთ „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 24-ე და 33-ე მუხლების მოთხოვნიდან, რომელთა თანახმად, საკრებულოს სხდომებს თავმჯდომარეობს საკრებულოს

თავმჯდომარე, ხოლო მისი არყოფნის შემთხვევაში – საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე. ამიტომ, სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარის ან მისი მოადგილის გამოცხადების შემთხვევაში, უზუცესი ვალდებულება სხდომის თავმჯდომარეობა გადაბაროს საკრებულოს თავმჯდომარეს, ხოლო მისი არყოფნის შემთხვევაში – საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს. მაგრამ, იმ შემთხვევაში, თუ სხდომაზე, რომელსაც თავმჯდომარეობს დამსწრეთაგან უზუცესი, გამოცხადდა სხდომის თავმჯდომარეზე ასაკით უფროსი წევრი, სხდომის თავმჯდომარეობის გადაბარება არ მოხდება. სხდომის თავმჯდომარედ უზუცესის განსაზღვრის საკითხი დგება მხოლოდ სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარის და მისი მოადგილის არყოფნის შემთხვევაში. ასეთ დროს ორგანული კანონი მიუთითებს სხდომაზე დამსწრეთაგან უზუცესზე და არა საკრებულოს უზუცეს წევრზე. სხდომის ახალი თავმჯდომარის განსაზღვრის საკითხი შეიძლება დაისვას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სხდომის თავმჯდომარეც დატოვებს დარბაზს.

საკრებულოს მორიგი სხდომის გახსნას „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონი უკავშირებს საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის უმრავლესობის დასწრებას. ამდენად, თუ დადასტურებულია სხდომაზე საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის უმრავლესობის დასწრება, სხდომის გახსნის შესახებ სხდომის თავმჯდომარემ ერთპიროვნულად უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება კენჭისყრის ჩატარების გარეშე.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 25-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს სხდომა უფლებამოსილია, თუ მას ესწრება საკრებულოს სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტი.“ კანონის ეს მოთხოვნა არ შეიძლება ისე იქნეს გაგებული, რომ სხდომაზე საკითხის განხილვისთვის აუცილებელია სხდომას ესწრებოდეს საკრებულოს სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტი. კანონის მუხლის ამგვარი ინტერპრეტაციით, როგორც კი სხდომაზე დამსწრე საკრებულოს წევრთა რაოდენობა შემცირდება სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტით, საკრებულოს სხდომა უნდა შეწყდეს. კანონის მოთხოვნის ამგვარი გაგება გაართულებს საკრებულოს სხდომის მიმდინარეობას. უფრო მართებულია მოსაზრება, რომ კანონის ეს მოთხოვნა ეხება საკრებულოს მორიგი სხდომის გახსნას, აგრეთვე საკრებულოს მიერ სამართლებრივი აქტის და, ასევე იმ არასამართლებრივი ხასიათის დოკუმენტის მიღებას, რომელიც გამოიცემა საკრებულოს სახელით (მაგ., მიმართვა, განცხადება და ა.შ.). ამ შემთხვევებში, აუცილებელია სხდომას ესწრებოდეს საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტი. რაც შეეხება პროცედურასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებს, მისი მიღება უნდა ხდებოდეს დამსწრეთა უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის 1/3-ისა, თუ საქართველოს კანონმდებლობით ან საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) სხვა წესი არ იქნა დადგენილი. საკითხის განსახილველად კვორუმის არსებობის მოთხოვნა კანონმდებლობით არ ხდება. ამიტომ, სასურველია, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) განისაზღვროს სხდომის მიმდინარეობისას კვორუმის მინიმალური ოდენობა, რაც არ უნდა იყოს საკრებულოს სიითი შემადგენლობის 1/3-ზე ნაკლები, რადგან უფრო მცირე კვორუმის არსებობის შემთხვევაში საკრებულო ვერც პროცედურულ საკითხებზე მიიღებს გადაწყვეტილებას.

საკრებულო სხდომაზე იღებს სამართლებრივ აქტებს: ნორმატიულს – საკრებულოს დადგენილებას და ინდივიდუალურს – საკრებულოს განკარგულებას. გარდა სამართლებრივი აქტებისა, საკრებულო უფლებამოსილია განიხილოს და მიიღოს არა-

სამართლებრივი ხასიათის გადაწყვეტილებებიც: მიმართვა, განცხადება, რეკომენდაცია, ცნობა და ა.შ.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 26-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს გადაწყვეტილებები (დადგენილებები და განკარგულებები) მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ერთი მესამედისა, თუ ამ კანონით სხვა წესი არ არის დადგენილი.“ გადაწყვეტილების მიღების ამ საერთო წესიდან გამონაკლისი დადგენილია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით, როცა გადაწყვეტილების მისაღებად საჭიროა საკრებულოს წევრთა კვალიფიციური უმრავლესობა. მაგალითად, საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევა და გადარჩევა ხდება მხოლოდ საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილია, რომ თვითმმართველი ერთეულის ძირითადი ქონების გასხვიებაზე საკრებულო გადაწყვეტილებას იღებს საკრებულოს სიითი შემადგენლობის 2/3-ით, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 72-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცება ხდება საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

1.5 საკრებულოს სხდომის ორგანიზაციულ-ტექნიკური უზრუნველყოფა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 37-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს საქმიანობის ორგანიზაციულ უზრუნველყოფას ახორციელებს საკრებულოს აპარატი.“ ორგანული კანონი არ იძლევა დეტალურ განმარტებას, თუ რა იგულისხმება ორგანიზაციულ უზრუნველყოფაში. თუმცა, თავისი არსით საკრებულოს საქმიანობის ორგანიზაციული უზრუნველყოფა მოიცავს როგორც საკრებულოს სხდომების, ასევე საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიებისა და დროებითი სამუშაო ჯგუფების და საკრებულოს თანამდებობის პირებისა, თუ საკრებულოს წევრების მუშაობის ორგანიზაციულ უზრუნველყოფას. მათგან ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია საკრებულოს სხდომების ორგანიზაციული უზრუნველყოფა. ამ მიზნით საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სასურველია აისახოს და შემდეგ უკვე საკრებულოს აპარატის დებულებაში კიდევ უფრო დაკონკრეტდეს საკრებულოს აპარატის შემდეგი ფუნქციები:

- ▶ ორგანიზება გაუწიოს საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგის და სხდომაზე განსახილველი საკითხების პროექტების და სხვა საჭირო ინფორმაციის მომზადებას, გამრავლებას, გამოქვეყნებას და საკრებულოს წევრებისათვის მათ მიწოდებას;
- ▶ შეადგინოს სხდომაზე მოწვეულ პირთა სია და საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ მისი დამტკიცების შემდეგ უზრუნველყოს ამ პირთა გაფრთხილება;
- ▶ უზრუნველყოს საკრებულოს წევრთა რეგისტრაცია;
- ▶ დაეხმაროს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს სხდომის წაყვანის პროცესში, სხდომაზე წესრიგის დაცვასა და სხდომის ტექნიკურ უზრუნველყოფაში;
- ▶ შეადგინოს საკრებულოს სხდომის ოქმი, გააფორმოს, გამოაქვეყნოს და დაავაზნოს საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები.

თავი II. საკრებულოს სსდომის სახეები

2.1 საკრებულოს მორიგი სსდომა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი ერთმანეთისგან გამოყოფს საკრებულოს მორიგ და რიგგარეშე სსდომებს. ორგანული კანონი მიუთითებს, რომ საკრებულოს მორიგი სსდომა მოწვეულ უნდა იქნეს თვეში ერთხელ მაინც. ამდენად, კანონით დადგენილია ყოველ თვეში საკრებულოს მორიგი სსდომის მინიმალური რაოდენობა, რაც არ გამოორიციხავს იმას, რომ საკრებულოს შეუძლია წინასწარ დაგეგმოს თვეში რამდენიმე სსდომის ჩატარება. ასეთ შემთხვევაში თითოეული ეს სსდომა ჩაითვლება მორიგ სსდომად. მორიგსა და რიგგარეშე სსდომებს შორის ძირითადი განმასხვავებელია ის, რომ:

- ▶ მორიგი სსდომა მოიწვევა საკრებულოს სამუშაო გეგმით გათვალისწინებულ საკითხებზე, ხოლო რიგგარეშე სსდომა – ისეთი საკითხის განსახილველად, რომელიც საკრებულოს სამუშაო გეგმით არ იყო გათვალისწინებული;
- ▶ მორიგი სსდომისთვის დამახასიათებელია სსდომის ბოლოს საკრებულოს წევრთა მიერ სხვადასხვა საკითხზე გამოსვლების მოსმენა (დღის წესრიგით გათვალისწინებული სხვადასხვა საკითხია: განცხადებები, მიმართვები და ა.შ.). რიგგარეშე სსდომა კი იმართება სპეციალური დღის წესრიგით, რომლის ამოწურვასთან ერთად, რიგგარეშე სსდომა ცხადდება დახურულად (დასრულებულად);
- ▶ მორიგი სსდომის დღის წესრიგი, როგორც წესი, მოიცავს რამდენიმე, ხშირ შემთხვევაში, ერთმანეთთან დაუკავშირებელ საკითხს. რიგგარეშე სსდომა კი, როგორც წესი, მოიწვევა ერთი კონკრეტული საკითხის ან მასთან უშუალოდ დაკავშირებული საკითხების განხილვის მიზნით;
- ▶ მორიგი სსდომის გახსნისათვის კვორუმის არარსებობის შემთხვევაში, გახსნა გადაიდება რამდენიმე საათით, ხოლო შემდეგ – შემდგომი დღისათვის. რიგგარეშე სსდომის შემთხვევაში, თუ კვორუმი არ შედგა სსდომა არ გადაიდება და სსდომაზე დასმული საკითხი დღის წესრიგიდან იხსნება. საკითხი შეიძლება ხელახლა დადგეს საერთო წესით.

ზემოაღნიშნულის გარდა, სხვა პროცედურული განსხვავება მორიგ და რიგგარეშე სსდომებს შორის არ არის. რიგგარეშე სსდომაზე მიღებულ გადაწყვეტილებებს იგივე იურიდიული ძალა გააჩნია, როგორც მორიგ სსდომაზე მიღებულს. რიგგარეშე სსდომის ოქმის ნომერიც მორიგი სსდომების რიგითი ნომრის გაგრძელებაა რიგგარეშე სსდომის მითითებით. არ შეიძლება რიგგარეშე სსდომების ოქმების ცალკე ნუმერაცია.

საკრებულოს მორიგი სსდომა, თუ სსდომის დღეები წინასწარაა დადგენილი საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და არ იცვლება მისი თარიღი და ჩატარების ადგილი, არ საჭიროებს ოფიციალურად მოწვევას. საკრებულოს წევრი საკრებულოს მორიგ სსდომაზე ვალდებულია გამოცხადდეს სპეციალური მოწვევის გარეშეც. მიუხედავად ამისა, საკრებულოს აპარატი ვალდებულია საკრებულოს მორიგი სსდომის გახსნამდე 7 დღით ადრე გამოაქვეყნოს ცნობა საკრებულოს მორიგი სსდომის ჩატარების ადგილის, დაწყებისა და დამთავრების სავარაუდო თარიღის, სსდომების განრიგის, დღის წესრიგის თაობაზე, აგრეთვე

განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებულ პირთა მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადის შესახებ.

საკრებულო უფლებამოსილია საკუთარი გადაწყვეტილებით გააგრძელოს, ხოლო დღის წესრიგის საკითხების ამონაწილის, აგრეთვე საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ განსაკუთრებულ შემთხვევებში მიიღოს გადაწყვეტილება საკრებულოს მორიგი სხდომის ვადადამდე დამთავრების ან შეწყვეტის შესახებ.

2.2 საქრებულოს რიგგარეშე სხდომა

საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა მოიწვევა საკრებულოს სამუშაო გეგმით გათვალისწინებული საკითხის (საკითხების) განსახილველად. ამდენად, თუ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) არ არის წინასწარ დადგენილი მორიგი სხდომის ჩატარების დღე, ასეთ საკითხებზე მოწვეული სხდომა ჩაითვლება მორიგ სხდომად, თუნდაც, იმ თვეში უკვე ჩატარდა მორიგი სხდომა. სხვა შემთხვევაში, თუ საკითხი არ არის გათვალისწინებული საკრებულოს სამუშაო გეგმით, მოიწვევა საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა. მაგალითად, იმ შემთხვევაში, თუ საკითხი შეეხება სახელმწიფო ზედამხედველობის ორგანოს (თანამდებობის პირის) მოთხოვნას „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობის სახელმწიფო ზედამხედველობის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში და აუცილებელია მისი განხილვა საკრებულოს მიერ ამავე კანონით გათვალისწინებული ვადებში. ასეთ შემთხვევაში, ცხადია, საჭიროა საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევა.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 24-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა მოიწვევა:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის ინიციატივით;
- ▶ საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის არანაკლებ 1/3-ის მოთხოვნით;
- ▶ საკრებულოს ფრაქციის წინადადებით;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის არანაკლებ 3%-ის მოთხოვნით.

ორგანული კანონის 24-ე მუხლის მე-3 პუნქტით მოცემულია რიგგარეშე სხდომის მოწვევის და ჩატარების პროცედურული საკითხები: „საკრებულოს რიგგარეშე სხდომას მოთხოვნის (წინადადების) წარდგენიდან 1 კვირის ვადაში იწვევს საკრებულოს თავმჯდომარე. საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ რიგგარეშე სხდომის ამ ვადაში მოწვევების შემთხვევაში საკრებულო უფლებამოსილია შეიკრიბოს. საკრებულოს წევრთა გაფრთხილებას რიგგარეშე სხდომის მოწვევის თაობაზე ინიციატორის წერილობითი მიმართვის საფუძველზე უზრუნველყოფს საკრებულოს თავმჯდომარე. რიგგარეშე სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარისა და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში სხდომას თავმჯდომარეობს დამსწრეთაგან უზრუნველყოფს საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში). ორგანული კანონი მიუთითებს, რომ „საკრებულოს რიგგარეშე სხდომას მოთხოვნის (წინადადების) წარდგენიდან 1 კვირის ვადაში იწვევს საკრებულოს თავმჯდომარე.“ ამ მიუთითებაში ცალსახად

არ ჩანს, რომ საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია ერთი კვირის ვადაში მიიღოს გადაწყვეტილება, გამოსცეს შესაბამისი ბრძანება და დანიშნოს რიგგარეშე სხდომა. რიგგარეშე სხდომის მონვევის მოთხოვნა, როგორც წესი, ჩნდება საკითხის ოპერატიულად გადაწყვეტიდან გამომდინარე. ამიტომ, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ კანონის ეს ნორმა ითვალისწინებს მოთხოვნის (წინადადების) წარდგენიდან 1 კვირის ვადაში რიგგარეშე სხდომის ჩატარებას და არა გადაწყვეტილების მიღებას რიგგარეშე სხდომის მონვევის შესახებ. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 34-ე მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნა, რომ: *„კოლეგიური საჯარო დაწესებულება ვალდებულია ერთი კვირით ადრე საჯაროდ გამოაცხადოს მომავალი სხდომის, მისი ჩატარების ადგილის, დროისა და დღის წესრიგის თაობაზე, ხოლო შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებისას – აგრეთვე მისი დახურვის შესახებ“*. კოდექსით დადგენილი ვადის დაცვის მიზნით, თუ საკითხი არ შეეხება გადაუდებელ აუცილებლობას, საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია მოთხოვნის (წინადადების) წარდგენისთანავე გამოსცეს ბრძანება და საჯაროდ გამოაცხადოს რიგგარეშე სხდომის ჩატარების ადგილი, დრო და დღის წესრიგი.

ორგანული კანონის 24-ე მუხლის მე-3 პუნქტის ზემოაღნიშნული პირველი წინადადება იმპერატიული ფორმითაა გადმოცემული და საკრებულოს თავმჯდომარეს ავალდებულებს მოთხოვნის (წინადადების) წარდგენიდან 1 კვირის ვადაში ჩატაროს რიგგარეშე სხდომა. ამავე პუნქტის მეორე წინადადება კი უშვებს შესაძლებლობას, რომ საკრებულოს თავმჯდომარემ არ მოინვიოს რიგგარეშე სხდომა: *„საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ რიგგარეშე სხდომის ამ ვადაში მოუწვევლობის შემთხვევაში საკრებულო უფლებამოსილია შეიკრიბოს.“* საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა კანონით დადგენილი ამ ნორმის დეტალიზება და ყველა შესაძლო შემთხვევის განხილვა. უპირველეს ყოვლისა, უნდა დადგინდეს საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ რიგგარეშე სხდომის მონვევაზე უარის თქმის ვადა. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) გათვალისწინებული უნდა იყოს ის შემთხვევაც, როცა საკრებულოს თავმჯდომარის მოტივირებულ უარს რიგგარეშე სხდომის მომწვევაზე ეთანხმება რიგგარეშე სხდომის მონვევის ინიციატორი და, აგრეთვე უნდა გაინეროს მოთხოვნის (წინადადების) გამოთხოვის პროცედურა. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა გათვალისწინებულ იქნეს საკრებულოს შეკრების პროცედურა, თუ საკრებულოს თავმჯდომარემ არ მოინვია რიგგარეშე სხდომა. ასეთ შემთხვევაში, საკრებულოს აპარატი უნდა გამოაქვეყნოს ცნობა რიგგარეშე სხდომის ჩატარების ადგილის, დროს და დღის წესრიგის შესახებ და უზრუნველყოს საკრებულოს წევრთა გაფრთხილება.

2.3 საქრებულოს გამსვლელი სხდომა

საკრებულოს სხდომა როგორც წესი, ტარდება საკრებულოს სხდომის დარბაზში, მაგრამ საკრებულომ, განსახილველი საკითხის ხასიათიდან გამომდინარე, შეიძლება მიიღოს გადაწყვეტილება სხდომის (როგორც მორიგი, ისე რიგგარეშე) საკრებულოს დარბაზის გარეთ ჩატარების შესახებ. ეს გადაწყვეტილება შეიძლება ეხებოდეს მთლიანად მორიგ სხდომას ან მორიგი სხდომის დღის წესრიგით

გათვალისწინებულ კონკრეტულ საკითხზე გამართულ საკრებულოს სხდომას.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით საკრებულოს გამსვლელი სხდომა რეგლამენტირებული არ არის. ამიტომ, საჭიროა საკრებულომ დებულებაში (რეგლამენტში) ასახოს საკრებულოს გამსვლელი სხდომის ჩატარების შესაძლებლობა. საკრებულოს ადგილსამყოფელი განისაზღვრება საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით), ამიტომ, საკრებულომ უნდა გაითვალისწინოს, რომ თუ ტარდება საკრებულოს გამსვლელი სხდომა, ამის შესახებ მიღებულ უნდა იქნეს საკრებულოს განკარგულება. გამსვლელი სხდომის ჩატარებისათვის მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანება არ იქნება საკმარისი. საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით განისაზღვრება სხდომის ჩატარების თარიღი, ჩატარების ადგილის შეცვლა კი შეიძლება მხოლოდ საკრებულოს გადაწყვეტილებით.

საკრებულოს გამსვლელი სხდომები, როგორც წესი, ტარდება იმ საკითხების განხილვის მიზნით, რომლებიც ეხება თვითმმართველ ერთეულში შემავალი ადმინისტრაციული ერთეულების ძირეულ სოციალურ-ეკონომიკურ ინტერესებს. გამსვლელი სხდომა, აგრეთვე შეიძლება ჩატარდეს საკრებულოს საქმიანობაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ხელშეწყობის მიზნითაც. როცა საკრებულო თვითმმართველ ერთეულში შემავალ დასახლებაში მართავს სხდომას, დასახლების მცხოვრებთ საშუალებას აძლევს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესით მიიღონ მონაწილეობა საკითხების განხილვაში.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭირო იქნება განისაზღვროს თუ ვინ შეიძლება იყოს საკრებულოს გამსვლელი სხდომის ჩატარების წინადადების ინიციატორი. სასურველია ინიციატივით შემოსვლის უფლება მიეცეს საკრებულოს თავმჯდომარეს, საკრებულოს წევრსა და თვითმმართველ ერთეულში შემავალ ადმინისტრაციულ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა 1%-ს.

საკრებულოს გამსვლელი სხდომების ჩატარებას, ისევე როგორც საკრებულოს ყველა სხდომისას, უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სასურველია, ასევე მიეთითოს შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში დანიშნული გამგეობის (მერიის) რწმუნებულის ვალდებულებაზე საკრებულოს აპარატთან ერთად ორგანიზება გაუწიოს საკრებულოს გამსვლელი სხდომის ჩატარებას.

ცნობა საკრებულოს გამსვლელი სხდომის ჩატარების ადგილის, სხდომის დაწყებისა და დამთავრების სავარაუდო დროს, განრიგის, დღის წესრიგის, აგრეთვე განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებულ პირთა მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადის შესახებ უნდა გამოქვეყნდეს საკრებულოს აპარატის მიერ სხდომის ჩატარებამდე 7 დღით ადრე მაინც.

თავი III. ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომა

3.1 ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომის მოწვევა

ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომა იმართება სპეციალური დღის წესრიგით და გამომდინარე იქიდან, რომ ამ სხდომაზე უნდა აირჩიონ საკრებულოს თანამდებობის პირები, იგი შეიძლება დროში საკმაოდ გაიწილოს.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 23-ე მუხლის პირველ პუნქტში მითითებულია, რომ „ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომა იმართება შესაბამისი საარჩევნო კომისიის მიერ არჩევნების შედეგების შემჯავებელი ოქმის გამოქვეყნებიდან 2 კვირის განმავლობაში.“ თუმცა, „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 125¹-ე მუხლის თანახმად, „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს – საკრებულოს პირველ სხდომას ინვესტს საქართველოს პრეზიდენტი არჩევნების საბოლოო შედეგების შეჯამებიდან 30 დღის ვადაში.“ როგორც ვხედავთ, ამ კანონებს შორის არის გარკვეული წინააღმდეგობა, მაგრამ გამომდინარე იქიდან, რომ „საქართველოს საარჩევნო კოდექსში“ ზემოაღნიშნული მუხლი შეტანილია უფრო გვიან (2006 წლის 23 მაისს), ვიდრე „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 23-ე მუხლი, უპირატესობა ენიჭება „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ ამ ნორმას.

„საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ 129²-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია საოლქო და საუბნო კომისიებიდან მიღებული ოქმების საფუძველზე, არჩევნების დღიდან არაუგვიანეს 24 დღისა, თავის სხდომაზე აჯამებს არჩევნების შედეგს. ამავე კოდექსის 644-ე მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად, „არჩევნების საბოლოო შედეგების შეჯამებისთანავე ცესკო თავის ვებგვერდზე აქვეყნებს ცნობას არჩევნების შედეგების შესახებ თითოეული საარჩევნო უბნის მიხედვით და არა უგვიანეს მომდევნო დღისა გადასცემს მას პრესას და მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებს.“ არჩევნების შედეგების გამოქვეყნებიდან ერთი თვის ვადაში, საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოიცემა განკარგულება ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომის მოწვევის შესახებ. ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომა მოწვეულ უნდა იქნეს არჩევნების შედეგების გამოქვეყნებიდან ერთი თვის ვადაში.

განცხადება საკრებულოს პირველი სხდომის ჩატარების ადგილისა და დროს შესახებ უნდა გამოქვეყნდეს ადგილობრივ გაზეთებში, მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებში სხდომის ჩატარებამდე ორი დღით ადრე.

3.2 ახლარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომის ბასნა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 23-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, ახლარჩეული საკრებულო შეიძლება მოწვეულ იქნეს და მუშაობას შეუდგეს, „თუ შესაბამისი საარჩევნო კომისია დაადასტურებს (არჩეულად გამოაცხადებს) საკრებულოს სრული შემადგენლობის არანაკლებ ორი მესამედის არჩევას.“ ამდენად, თუ საარჩევნო კომისიის მიერ არჩეულად გამოცხადებულია საკრებულოს წევრთა 2/3-ზე ნაკლები, საკრებულოს სხდომა არ მოიწვევა. ეს შეიძლება იმ შემთხვევაში, თუ არჩევნების შედეგი თვითმმართველ ერთეულში მთლიანად ან მის რამდენიმე უბანში ბათილად იქნა ცნობილი და დაინიშნა ხელახალი არჩევნები.

ახლარჩეული საკრებულოს მორიგი სხდომა შეიძლება გაიხსნას, თუ მას ესწრება

ახალარჩეული საკრებულოს სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტი. საკრებულოს წევრთა რეგისტრაციას, შესაბამისი საარჩევნო კომისიის მიერ გაცემული საკრებულოს წევრის დროებითი მონმობის საფუძველზე, ახორციელებს საკრებულოს აპარატი. სხდომაზე დასწრება საკრებულოს წევრებმა უნდა დაადასტურონ სარეგისტრაციო ფურცელზე ხელმოწერით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულოს პირველ სხდომას ხსნის საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე. მაგრამ სხდომის გახსნა არ ნიშნავს, რომ სხდომას მან უნდა უთავმჯდომარეოს. საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე სხდომის გახსნისთანავე ასახელებს საოლქო კომისიის მიერ არჩეულად გამოცხადებულ პირთაგან უზუცესს (ასაკით უფროსს), რომელიც უფლებამოსილია იყოს სხდომის თავმჯდომარე და წარმართოს საკრებულოს სხდომები საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონი საკრებულოს პირველი სხდომის თავმჯდომარის განსაზღვრისას მიუთითებს „საკრებულოს უზუცესზე“ და არა საკრებულოს სხდომაზე დამსწრე წევრთაგან უზუცესზე. ასეთი მითითება საკრებულოს უზუცეს წევრს ავალდებულებს უთავმჯდომარეოს საკრებულოს პირველ სხდომებს საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე. მაგრამ, სწორი არ იქნება, კანონის ეს ჩანაწერი იმპერატიული სახით იქნეს გაგებული. ასეთ შემთხვევაში, თუ საკრებულოს უზუცესი წევრი რაიმე მიზეზის გამო არ დაესწრება ახლად არჩეულ საკრებულოს პირველ სხდომას, მაშინ სხდომა უნდა ჩაიშალოს, რაც, რა თქმა უნდა, არამართებულია. თუ საკრებულოს უზუცესი წევრი არ ესწრება ახლად არჩეულ საკრებულოს პირველ სხდომას ან უარს განაცხადებს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეობაზე, იგი უნდა შეიცვალოს საკრებულოს სხვა, ასაკით უფროსი წევრით.

ახალარჩეული საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე (უზუცესი წევრი) საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე წარმართავს საკრებულოს სხდომას, ხელმძღვანელობს საკრებულოს სხდომის ჩატარების ორგანიზაციული საკითხების გადაწყვეტას და ხელს აწერს საკრებულოს სხდომის ოქმს. სხდომის დამთავრების შემდეგ სხდომის თავმჯდომარე არ სარგებლობს საკრებულოს სხვა წევრებისგან განსხვავებული უფლებამოსილებებით და თუ პირველივე სხდომაზე არ მოხდა საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევა საკრებულოს მომდევნო სხდომაზე ხელახლა დგება სხდომის თავმჯდომარის განსაზღვრის საკითხი. ასეთ შემთხვევაში, საკრებულოს აპარატის უფროსმა უნდა დაასახელოს სხდომაზე დამსწრე წევრთაგან უზუცესი, რომელიც გაუძღვება სხდომას საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 27-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკრებულოს სხდომის ოქმს ხელს აწერს სხდომის თავმჯდომარე. ამდენად, თუ არ მოხდა ახლად არჩეულ საკრებულოს პირველივე სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევა, სხდომის ოქმს ხელს აწერს საკრებულოს წევრის უზუცესი, რომელიც იყო ამ სხდომის თავმჯდომარე. პრობლემატურია საკითხი, რომელიც შეეხება საკრებულოს გადაწყვეტილებებზე ხელის მოწერას. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 33-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკრებულოს დადგენილებებსა და განკარგულებებს ხელს აწერს საკრებულოს თავმჯდომარე. საკრებულოს თავმჯდომარის ეს უფლებამოსილება შეიძლება განახორციელოს მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილემ, საკრებულოს თავმჯდომარის არყოფნისას, მის მიერ უფლებამოსილების განხორციე-

ლებს შეუძლებლობის შემთხვევაში ან თანამდებობიდან მისი გადადგომისას, ან გადაყენებისას. ამდენად, ორგანული კანონი არ ითვალისწინებს სხდომის თავმჯდომარის მიერ საკრებულოს გადაწყვეტილებაზე ხელმოწერის შესაძლებლობას. ეს პრობლემა დგება, როცა ახალარჩეული საკრებულო იღებს გადაწყვეტილებას საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისა და საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის შესახებ. ამ შემთხვევაში, საკრებულოს სხდომის ოქმს ხელს აწერს საკრებულოს უზუცესი წევრი, რომელიც არის ამ სხდომის თავმჯდომარე. რაც შეეხება საკრებულოს განკარგულებას საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისა და საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის შესახებ, იგი ორგანული კანონის მოთხოვნიდან გამომდინარე, ხელმოწერილ უნდა იქნეს საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ. საკითხი კიდევ უფრო პრობლემატურია, როცა დგება რიგგარეშე სხდომაზე მიღებული გადაწყვეტილების ხელმოწერა, თუ ამ სხდომის მოწვევის წინააღმდეგი იყვნენ საკრებულოს თავმჯდომარე, მისი მოადგილე და სხდომას თავმჯდომარეობდა სხდომაზე დამსწრე საკრებულოს წევრთაგან უზუცესი. ასეთ შემთხვევაშიც საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებული უნდა იყოს ხელი მოაწეროს საკრებულოს რიგგარეშე სხდომაზე მიღებულ გადაწყვეტილებებს. სამწუხაროდ, კანონი არ ითვალისწინებს შემთხვევას, რა ხდება, თუ საკრებულოს თავმჯდომარე და თავმჯდომარის მოადგილე უარს აცხადებენ ხელი მოაწერონ საკრებულოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას. ეს ხარვეზი შეიძლება გასწორდეს კანონში მხოლოდ შესაბამისი ცვლილებით.

3.3 ახალარჩეულ საკრებულოს პირველ სხდომაზე (სხდომაზე) განსახილველი საკითხები

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი მიუთითებს ახალარჩეულ საკრებულოს პირველ სხდომაზე განსახილველ მხოლოდ ერთ საკითხზე. ესაა საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობა. კერძოდ, ორგანული კანონის 23-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად: „ახალარჩეული საკრებულოს პირველი შეკრება შემდგარად ჩაითვლება, თუ საკრებულოს წევრთა რაოდენობა, რომელთა უფლებამოსილებაც ცნო საკრებულომ, არის საკრებულოს სრული შემადგენლობის არანაკლებ ორი მესამედისა. ამ დროიდან უფლებამოსილება უწყდება წინა მოწვევის საკრებულოს.“ ორგანული კანონი არ განსაზღვრავს არც საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისათვის საჭირო პროცედურას და არც სხვა საკითხს, რომელიც უნდა იქნეს განხილული ახალარჩეული საკრებულოს პირველ სხდომაზე. ამიტომ, საჭიროა საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) დეტალურად გაიწეროს ყველა პროცედურა და საჭირო საკითხი განხილულ იქნეს საკრებულოს პირველ სხდომაზე. სარეკომენდაციოდ ახალარჩეული საკრებულოს პირველი სხდომა, საკრებულოს უფლებამოსილების ცნობამდე, შეიძლება მიმდინარეობდეს შემდეგი დღის წესრიგით:

- ▶ საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის მოხსენება;
- ▶ სამანდატო დროებითი კომისიის არჩევა;
- ▶ ხმის დამთვლელი დროებითი კომისიის არჩევა;
- ▶ საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობა.

სხდომის გახსნისა და სხდომის თავმჯდომარის დასახელების შემდეგ, ახალარჩეული საკრებულო, პირველ რიგში, ისმენს შესაბამისი საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის მოხსენებას არჩევნების შედეგების, შემოსული საჩივრების, განცხადებებისა და საარ-

ჩვენო კანონმდებლობის დარღვევის გამოვლენილი ფაქტების შესახებ. იმისათვის, რომ ცნონ ახალარჩეული საკრებულოს უფლებამოსილება საჭირო იქნება, ერთი მხრივ, შეიქმნას დროებითი კომისია, რომელიც საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის მოხსენებიდან გამომდინარე, წარმოადგენს დასკვნას ახალარჩეული საკრებულოს უფლებამოსილების ცნობის თაობაზე, ხოლო, მეორე მხრივ, შეიქმნას დროებითი კომისია, რომელიც უზრუნველყოფს კენჭისყრის ჩატარებას. ამიტომ, საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის მოხსენების მოსმენის შემდეგ ახალარჩეულმა საკრებულომ, სხდომაზე დამსწრე წევრთა ხმების უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის 1/3-ისა, ღია კენჭისყრით, უნდა აირჩიოს ხმისდამთვლელი დროებით კომისია და სამანდატო დროებითი კომისია. თითოეულ დროებით კომისიაში არჩეულ უნდა იქნეს არანაკლებ სამი წევრისა, რომლებიც თავიანთი შემადგენლობიდან, ღია კენჭისყრით, ხმების უმრავლესობით, აირჩევენ დროებითი კომისიის თავმჯდომარეებს. დროებითმა კომისიებმა თავიანთი უფლებამოსილებები უნდა განახორციელონ საკრებულოს მიერ შესაბამისი მუდმივი კომისიის არჩევამდე.

საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარემ, დროებითი კომისიების არჩევის შემდეგ, სამანდატო დროებით კომისიას უნდა გადასცეს საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისათვის საჭირო დოკუმენტაცია (საარჩევნო ოქმები, მასალები არჩევნების შედეგების, მათი ჩატარების სისწორის, შემოსული საჩივრების თაობაზე, განცხადებები საარჩევნო კანონმდებლობის დარღვევის გამოვლენილი ფაქტების შესახებ და სხვ.), რის შემდეგაც ცხადდება შესვენება. შესვენების დროს, ცალკე ოთახში, იკრიბება სამანდატო დროებითი კომისია, რომელიც საარჩევნო კომისიის მიერ წარმოდგენილ მასალებზე დაყრდნობით, ამზადებს და შესაბამის დასკვნას მოახსენებს საკრებულოს.

ახალარჩეული საკრებულო, სამანდატო დროებითი კომისიის თავმჯდომარის მოხსენების შესაბამისად, სხდომაზე დამსწრე წევრთა ხმების უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის 1/3-ისა, ღია კენჭისყრით, იღებს განკარგულებას საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობის თაობაზე. საკრებულომ განკარგულება შეიძლება მიიღოს თითოეული წევრის უფლებამოსილების ცნობაზე სათითაოდ ან – სამანდატო დროებითი კომისიის მიერ წარმოდგენილ ერთიან სიაზე. თუ საკრებულოს განკარგულება ახალარჩეული საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობაზე მიღებულ იქნა ერთიანი სიით, მასში არ შეიტანება იმ პირის გვარი, რომლის არჩევის კანონიერება გასაჩივრებელია სასამართლოში. ამ პირის უფლებამოსილების ცნობის საკითხს, საკრებულო მიიღებს ცნობის სახით, თუ სასამართლომ იგი არჩეულად გამოაცხადა.

ახალარჩეული საკრებულოს მორიგი სხდომა შემდგარად ჩაითვლება, თუ საკრებულომ ცნო საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის არანაკლებ ორი მესამედის უფლებამოსილება, ხოლო თუ საკრებულოს უფლებამოსილად ცნობილ წევრთა რაოდენობა, საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის 2/3-ზე ნაკლებია, საკრებულოს სხდომა წყდება და იგი განახლდება შესაბამისი საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის მოწვევით იმ დღიდან 10 დღის განმავლობაში, როდესაც შესაძლებელი გახდება საკრებულოს წინაშე იმდენი პირის უფლებამოსილების ცნობის საკითხის დასმა, რამდენიც საკმარისია საკრებულოს სრული შემადგენლობის ორი მესამედის შესავსებად. თუ ამ ვადაში ვერ მოხერხდა საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის 2/3-ის უფლებამოსილების ცნობა, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 23-ე მუხლის მე-5 პუნქტის შესაბამისად ინიშნება ხელახალი არჩევნები „საქართველოს საარჩევნო კოდექსით“ დადგენილი წესით.

საკრებულოს უფლებამოსილების ცნობის შემდეგ, საკრებულომ უნდა განიხილოს საკითხები შემდეგი თანამიმდევრობით:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევა;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევა;
- ▶ ცნობად მიღება საკრებულოს ფრაქციების დაფუძნების შესახებ;
- ▶ საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) შესაბამისად, საკრებულოს მუდმივი კომისიების თავმჯდომარეების არჩევა.

საკრებულოს უფლებამოსილების ცნობიდან საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე საკრებულოს სხდომაზე შესაძლოა მოხდეს მხოლოდ საკრებულოს ფრაქციების დაფუძნება და რეგისტრაცია. საკრებულო სხვა საკითხს ვერ განიხილავს. იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის საკითხი გაჭიანურდა და საკრებულოს თავმჯდომარის ხელახალმა კენჭისყრამაც ვერ გამოავლინა გამარჯვებული, საკრებულოს სხდომა უნდა გადაიდოს, სასურველია, არა უმეტეს ერთი კვირით, რადგან საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევამდე საკრებულო, პრაქტიკულად, არაუფლებათუნარიანია.

საკრებულო, საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის შემდეგ, იხილავს საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევის საკითხს. საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის კანდიდატურის დასახელების უფლება აქვს მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარეს. საკრებულოს თავმჯდომარეს შეუძლია მოითხოვოს ამ საკითხის გადადება. მისი ეს მოთხოვნა საკრებულომ შეიძლება მიიღოს მხოლოდ ცნობის სახით კენჭისყრის გარეშე. ამ საკითხზე მსჯელობა ან კენჭისყრა არ შეიძლება გაიმართოს, რადგან თავმჯდომარის მოადგილის კანდიდატურის დასახელება მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარის პრეზიდიუმია.

საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეთა არჩევა არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხი, რადგან იგი განაპირობებს საკრებულოს ბიუროს ფორმირებას. საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეთა არჩევა ხდება საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრული საკრებულოს მუდმივი კომისიების მიხედვით. საკრებულოს შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება საკრებულოს კომისიათა თავმჯდომარეების არჩევის საკითხის მომდევნო სხდომაზე გადადების შესახებ, მაგრამ განსხვავებით საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევის გადადებისა, ეს საკითხი შეიძლება მიღებულ იქნეს მხოლოდ კენჭისყრით. ამასთან, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ, თუ პირველ სხდომებზე ვერ მოხდა საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეთა არჩევა, ვერ მოხდება ვერც საკრებულოს ბიუროს ფორმირება, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს მუშაობის შემდგომი დაგეგმვა. ამდენად, სასურველია, საკრებულომ პირველ სხდომებზე მოახერხოს საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეთა არჩევა, საკრებულოს ბიუროს ფორმირება, რაც საკრებულოს შემდგომი სხდომების გამართული მუშაობის აუცილებელი წინა პირობაა.

საკრებულოს თავმჯდომარისა და საკრებულოს კომისიათა თავმჯდომარეების არჩევის შემდეგ, საკრებულოს პირველი სხდომა საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ შეიძლება დახურულად (დასრულებულად) გამოცხადდეს. ამის შემდეგ საკრებულოს მორიგ სხდომამდე მუშაობა უნდა გაგრძელდეს საკრებულოს კომისიებში, რომელთა უპირველესი მოვალეობაა შეადგინონ სამუშაო გეგმები. საკრებულოს ბიურომ კომისიათა სამუშაო გეგმების გათვალისწინებით უნდა მოამზადოს და საკრებულოს მორიგ სხდომას დასამტკიცებლად წარუდგინოს საკრებულოს სამუშაო გეგმა.

თავი IV. საქართველოს სსდომა

4.1 საქართველოს სსდომის ჩატარების ძირითადი პროცედურები

საკრებულოს სსდომა საკრებულოს მუშაობის უმთავრესი ფორმაა. საკრებულო მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებზე გადაწყვეტილებას იღებს მხოლოდ საკრებულოს სსდომაზე. საკრებულოს სსდომის ჩატარებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცედურების დაცვა აუცილებელია, რადგან „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 61¹-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ბათილია, თუ იგი ეწინააღმდეგება კანონს ან არსებითად დარღვეულია მისი მომზადების ან გამოცემის კანონმდებლობით დადგენილი სხვა მოთხოვნები.“

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით არ არის დადგენილი სსდომის ჩატარების პროცედურები. ეს საკითხი საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) უნდა განისაზღვროს. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) მოცემულმა საკრებულოს სსდომის პროცედურებმა უნდა უზრუნველყოს სსდომაზე საკითხების სრულყოფილი განხილვა, აზრის თავისუფალი გამოხატვა და გადაწყვეტილების მიღების ობიექტურობა.

საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) შეიძლება განისაზღვროს საკრებულოს სსდომის შემდეგი ძირითადი პროცედურები:

- ▶ სსდომის გახსნა;
- ▶ სსდომის დღის წესრიგისა და საკითხთა განხილვის თანამიმდევრობის განსაზღვრა;
- ▶ საკითხების განხილვა;
- ▶ განხილულ საკითხზე მისაღები გადაწყვეტილების ფორმულირება;
- ▶ გადაწყვეტილების მისაღებად კენჭისყრის ჩატარება;
- ▶ დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების ამონაწერის შემდეგ, სსდომის დახურულად (დასრულებულად) გამოცხადება.

4.2 საქართველოს სსდომის გახსნა და სსდომის დღის წესრიგი

საკრებულოს მორიგი სსდომის გახსნა შეიძლება, თუ მას ესწრება საკრებულოს სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტი. ამიტომ, სსდომის გახსნამდე, საჭიროა ჩატარდეს საკრებულოს წევრთა რეგისტრაცია. საკრებულოს წევრთა რეგისტრაციას ატარებს საკრებულოს აპარატი. საკრებულოს წევრთა რეგისტრაციის დასრულების შემდეგ, უნდა დაიწყოს საკრებულოს მორიგი სსდომის გახსნამდე ერთი საათით ადრე. საკრებულოს წევრები სარეგისტრაციო ფურცელზე ხელის მოწერით ადასტურებენ გამოცხადებას. საკრებულოს სსდომის გახსნისათვის დანიშნულ საათზე საკრებულოს აპარატის წარმომადგენელი საკრებულოს თავმჯდომარეს (მისი არყოფნის შემთხვევაში კი საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს) მოახსენებს საკრებულოს წევრთა რეგისტრაციის შედეგებს. თუ რეგისტრაცია გაიარა საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის ნახევარზე ნაკლებმა, სსდომის თავმჯდომარე ერთპიროვნულად იღებს გადაწყვეტილებას საკრებულოს სსდომის გახსნის იმავე დღის სხვა საათისათვის გადადების შესახებ. იმ შემთხვევაში, თუ არც მეორედ შეკრებაზე აღმოჩნდა საკრებულოს წევრთა საჭირო რაოდენობა, საკრებულოს სსდომა გადაიდება მომდევნო დღისათვის.

საკრებულოს მორიგი სხდომის გახსნა ხდება საკრებულოს მორიგი სხდომის პირველ დღეს. თუ საკრებულოს მორიგი სხდომა გრძელდება რამდენიმე დღე, შემდეგ დღეებში ხდება არა სხდომის გახსნა, არამედ სხდომის გაგრძელება. ამიტომ, სხვა დღეებში სხდომის დაწყების წინ საკრებულოს წევრთა რეგისტრაცია ხდება სხდომის ოქმში მონაწილეთა დაფიქსირების მიზნით. ამ შემთხვევაში, საკრებულოს წევრთა სრული შემადგენლობის დაუსწრებლობა არ უნდა იყოს სხდომის გაგრძელების შემფერხებელი გარემოება.

საკრებულოს მიერ დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღებამდე, სავალდებულოა ჩატარდეს საკრებულოს წევრთა რეგისტრაცია. კენჭისყრამდე ჩატარებული რეგისტრაციის შედეგად თუ აღმოჩნდა, რომ სხდომას არ ესწრება საკრებულოს სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტი, კენჭისყრის პროცედურა საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის მიერ გადაიდება განსაზღვრული დროით. რაც შეეხება პროცედურულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღებას (მაგ., რიგგარეშე შესვენების გამოცხადება, გამომსვლელისათვის გამოყოფილი დროს გახანგძლივება, საკრებულოს წევრთა ხელახალი რეგისტრაცია და ა.შ.), სასურველია საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) აღინიშნოს, რომ იგი წყდება სხდომაზე დამსწრე წევრთა უმრავლესობით. პროცედურულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღებისას, არ იქნება მართებული რეგისტრაციის ჩატარება. ასეთი მიდგომა შეაფერხებს საკრებულოს სხდომის მიმდინარეობის პროცესს და შეიძლება ჩაშალოს საკითხის განხილვა. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონი არ აწესებს პროცედურულ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღების სპეციალურ მოთხოვნებს. ამიტომ, ეს საკითხები, რაც შეიძლება დეტალურად უნდა აისახოს საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში). გასათვალისწინებელია, რომ პროცედურულ საკითხზე მიღებული გადაწყვეტილება ფორმდება საოქმო ჩანაწერის და არა საკრებულოს განკარგულების სახით. მაგალითად, თუ საკრებულომ მიიღო გადაწყვეტილება გამომსვლელს გაუგრძელოს რეგლამენტით დადგენილი დრო, ამის შესახებ საკრებულოს განკარგულება არ გამოიციემა. სხდომის ოქმში კი შეიტანება შესაბამისი ჩანაწერი – საკრებულომ დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით გამომსვლელს გაუგრძელა რეგლამენტით დადგენილი დრო.

საკრებულოს წევრთა რეგისტრაციის დასრულების შემდეგ, საკრებულოს თავმჯდომარემ საკრებულოს უნდა გააცნოს რეგისტრაციის შედეგები, თუ რამდენი წევრი ესწრება სხდომას და კვორუმის არსებობის შემთხვევაში სხდომა გახსნილად გამოაცხადოს. სხდომის გახსნილად გამოცხადების შემდეგ, საკრებულომ უნდა განიხილოს სხდომის დღის წესრიგის პროექტი და სხდომის განრიგი. ამ საკითხებს სხდომას აცნობს სხდომის თავმჯდომარე, რომელიც საკრებულოს მოახსენებს დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებს, მათ თანამიმდევრობას და სხდომების განრიგს.

დღის წესრიგისა და სხდომების განრიგის პროექტის აცნობის შემდეგ, იწყება მათი განხილვა. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა მიეთითოს, რომ ამ საკითხების განხილვისას საკრებულოს წევრთა გამოსვლა შეიძლება შეეხებოდეს მხოლოდ დღის წესრიგის პროექტით გათვალისწინებული საკითხის (საკითხების) ამოღებას, საკითხების გადაადგილებას ან ერთმანეთთან დაკავშირებული, თუ ერთგვაროვან საკითხებზე კამათის გაერთიანებას, აგრე-

თვე სხდომების ჩატარების განრიგს. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) უნდა განისაზღვროს ამ საკითხებზე საკრებულოს წევრთა სიტყვით გამოსვლის ხანგძლივობა (სასურველია, არა უმეტეს 3 წუთი), რათა საკრებულომ დროულად მიიღოს გადაწყვეტილება და შეუდგეს დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების განხილვას.

სხდომის დღის წესრიგისა და სხდომის განრიგის პროექტის განხილვის შემდეგ, საკრებულო, ღია კენჭისყრით ან კენჭისყრის გარეშე, თუ არავინაა წინააღმდეგი, იღებს გადაწყვეტილებას დღის წესრიგისა და სხდომათა განრიგის წარმოდგენილი სახით, ან ცვლილებებით მიღების შესახებ.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) აუცილებელია მიეთითოს, რომ დაუშვებელია საკრებულოს მორიგი სხდომის დღის წესრიგის პროექტში დამატებითი საკითხების შეტანა. გამონაკლისი შეიძლება იყოს მხოლოდ ისეთი საკითხები, რომლებიც საკრებულოს მიერ მიიღება ცნობად (მაგალითად, ინფორმაცია საკრებულოს თანამდებობის პირის თანამდებობიდან გადადგომა ან უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა სხვა შემთხვევებთან დაკავშირებით). საკრებულო განიხილავს და გადაწყვეტილებებს იღებს მხოლოდ დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე. მიუხედავად ამ შეზღუდვისა, საკრებულოს წევრს აქვს უფლება მოითხოვოს განცხადების გაკეთება ისეთ საკითხზე, რომელიც არ არის სხდომის დღის წესრიგში. ასეთი განცხადებისათვის სხდომის თავმჯდომარემ საკრებულოს წევრს უნდა მისცეს სიტყვა შესვენებამდე ან დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების ამონაწილის შემდეგ. საკრებულოს წევრის მიერ დასმული საკითხის განხილვა ან კამათი ასეთ განცხადებებთან დაკავშირებით არ უნდა გაიმართოს. საკრებულომ შეიძლება მიიღოს მხოლოდ გადაწყვეტილება აღნიშნული საკითხის საკრებულოს მომავალი მორიგი სხდომის დღის წესრიგში შეტანის შესახებ.

4.3 საკრებულოს სხდომის განრიგი

საკრებულოს მორიგი სხდომის განრიგი ნიშნავს დღის წესრიგით გათვალისწინებული სხდომების განხილვას დღეების მიხედვით, რაც შეეხება საკრებულოს სხდომის განრიგს, მასში აღინიშნება საკრებულოს სხდომის დაწყებისა და დასრულების, აგრეთვე შესვენებების დრო და ხანგძლივობა. საკრებულოს სხდომის განრიგი, სასურველია, დადგინდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). ასეთ შემთხვევაში, საჭირო არ არის ჩატარდეს კენჭისყრა შესვენებების გამოცხადებისათვის. ამავდროულად, ასეთი საერთო წესის შემოღება არ ზღუდავს საკრებულოს ნებისმიერ დროს მიიღოს გადაწყვეტილება კონკრეტული სხდომის განრიგის შეცვლის შესახებ.

საკრებულოს სხდომის განრიგის მიხედვით, პირველ რიგში, განისაზღვრება სხდომის დაწყება და დამთავრება. სხდომის თავმჯდომარეს განრიგში წინასწარ დადგენილი სხდომის დამთავრების საათი უფლებას აძლევს კენჭისყრის გარეშე დაასრულოს სხდომა და დღის წესრიგით დაწყებული საკითხის განხილვა გააგრძელოს საკრებულოს მორიგი სხდომის განრიგით გათვალისწინებული შემდეგი დღისათვის. ამასთან, საჭიროებიდან გამომდინარე, საკრებულოს უფლება აქვს თავისი გადაწყვეტილებით გააგრძელოს საკრებულოს სხდომა. ასეთ შემთხვევაში,

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა დაფიქსირდეს საკრებულოს სხდომის გაგრძელების ზღვარი (მაგალითად, საკრებულოს სხდომა არ უნდა გაგრძელდეს შესაბამისი დღის 21 საათამდე).

საკრებულოს სხდომის განრიგში, გარდა სხდომის დაწყებისა და დამთავრებისა, ასევე მითითებული უნდა იყოს სხდომების მიმდინარეობა. მაგალითად, სხდომა შეიძლება მიმდინარეობდეს შემდეგი განრიგით:

- ▶ დილის სხდომა 10.00-დან 13.00-მდე;
- ▶ საღამოს სხდომა 15.00-დან 18.00-მდე.
- ▶ შესვენებები: 11.30-დან 11.45-მდე, 13.00-დან 15.00-მდე, 16.30-დან 17.00-მდე.

სხდომაზე შესვენებების მითითება საშუალებას აძლევს სხდომის თავმჯდომარეს ამ დროის დადგომისთანავე კენჭისყრის გარეშე გამოაცხადოს შესვენება. ამასთან, ასეთი ფიქსირებული განრიგის შემთხვევაში, სხდომის თავმჯდომარე ვალდებულია მიმართოს საკრებულოს სხდომას შესვენების გადადების წინადადებათ. გასათვალისწინებელია, რომ საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სხდომათა განრიგის ფიქსაცია არ ნიშნავს იმას, რომ საკრებულომ კონკრეტული სხდომის განრიგის შესაცვლელად საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) უნდა შეიტანოს ცვლილება. საკრებულოს თავმჯდომარის წინადადებით, საჭიროების შემთხვევაში, საკრებულოს ღია კენჭისყრით ან კენჭისყრის გარეშე, თუ საკრებულოს არც ერთი წევრი არ გამოთქვამს განსხვავებულ აზრს ცვლილებები შეაქვს კონკრეტული სხდომის განრიგში.

საკრებულოს სხდომები, როგორც წესი, უნდა ჩატარდეს სამუშაო დღეებში. მორიგი სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული სხდომების დღეები განისაზღვრება მორიგი სხდომის განრიგით, რომელსაც დღის წესრიგთან ერთად ამტკიცებს საკრებულო.

4.4 საკრებულოს სხდომაზე სხდომის თავმჯდომარის უფლება-მოვალეობანი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულოს სხდომებს, როგორც წესი, წარმართავს საკრებულოს თავმჯდომარე, მისი არყოფნის შემთხვევაში ან მისი დავალებით – საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა მიეთითოს, რომ საკრებულოს თავმჯდომარის და თავმჯდომარის მოადგილის არყოფნის შემთხვევაში, სხდომას უძღვება სხდომაზე მყოფი საკრებულოს უზუცესი (ასაკით უფროსი) წევრი.

სავარაუდოდ, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის უფლებამოსილებები შეიძლება განისაზღვროს შემდეგი სახით:

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე:

- ▶ აუწყებს საკრებულოს წევრებს საკრებულოს მორიგი სხდომის გახსნასა და დახურვას (დასრულებას), აცხადებს შესვენებებს, მათ შორის რიგგარეშე;
- ▶ უძღვება საკითხების განხილვას;
- ▶ უზრუნველყოფს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი სხდომის პროცედურების დაცვას;
- ▶ ადგენს დებატებში მონაწილეთა რიგითობას და აძლევს მათ სიტყვას;

- ▶ კენჭისყრაზე აყენებს საკითხს და აცხადებს კენჭისყრის შედეგებს;
- ▶ სხდომაზე წესრიგის დარღვევის შემთხვევებში, იღებს ზომებს წესრიგის და-მრღვევთა მიმართ;
- ▶ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) გათვალისწინებულ შემთხვევებში (სხდომაზე კვორუმის არარსებობა ან, თუ სხდომის მსვლელობის დროს დაიწყო უწესრიგობა, რომლის აღკვეთაც სხდომის თავმჯდომარემ ვერ შეძლო), წყვეტს სხდომას და აცხადებს რიგგარეშე შესვენებას, ან გადადებს სხდომას მეორე დღისათვის;
- ▶ საჭიროების შემთხვევაში კენჭს უყრის საკითხს კამათის შეწყვეტისა და მხარეთა მონაწილეობით შემთანხმებელი დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნის ან საკონსულტაციო შეხვედრის გამართვის შესახებ;
- ▶ კენჭისყრაზე დასაყენებელი ვარიანტების სიმრავლის დროს (სამი და მეტი) საჭიროების შემთხვევაში, აწყობს სარეიტინგო კენჭისყრას, რომლის შედეგების შესაბამისად, ავტორებს სთავაზობს ნაკლებად მისაღები წინადადებების მოხსნას;
- ▶ ხელს აწერს საკრებულოს სხდომის ოქმს.

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე მოვალეა:

- ▶ უზრუნველყოს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრული პროცედურების დაცვა;
- ▶ ხელი შეუწყოს აზრის თავისუფალ გამოხატვას და საკითხის სრულყოფილ, ყოველმხრივ განხილვას;
- ▶ არ გაუკეთოს კომენტარი საკრებულოს წევრის გამოსვლას, არ შეაფასოს საკრებულოს წევრის გამოსვლა; არ უპასუხოს შეკითხვას, თუ კითხვა უშუალოდ მას არ დაუსვებს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა საკრებულოს წევრი არღვევს საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) მოთხოვნებს;
- ▶ საკითხის განხილვაში მონაწილეობის მიღების შემთხვევაში, თავის უფლებამოსილება კანონით გადააბაროს სხდომის წევრს ან უფლებამოსილ პირს (საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს ან უხუცეს წევრს, რომელიც არ მონაწილეობს საკითხის განხილვაში) და მხოლოდ ამ საკითხზე კენჭისყრის შემდეგ დაუბრუნდეს თავის უფლებამოსილების განხორციელებას.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) მოცემული უნდა იყოს საკრებულოს თავმჯდომარის სპეციალური უფლება – წინასწარი ჩანერის გარეშე და რიგგარეშე გამოვიდეს საკრებულოს სხდომაზე საკითხის განხილვისას. საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ ამ უფლების გამოყენება უნდა მოხდეს შემდეგი წესების დაცვით:

- ▶ თუ საკრებულოს თავმჯდომარე იმავდროულად არის სხდომის თავმჯდომარეც, იგი ვალდებულია სხდომის თავმჯდომარეობა გადააბაროს საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს განსახილველ საკითხზე საკრებულოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე;
- ▶ თუ საკრებულოს თავმჯდომარე სიტყვით დებატების დახურვის შემდეგ გამოვა, დებატები უნდა გაგრძელდეს შეზღუდული წესით, ანუ საკრებულოს თავმჯდომარის გამოსვლის შემდეგ, სიტყვა უნდა მიეცეს საკრებულოს ფრაქციებისა და საკრებულოს კომისიების თითო წარმომადგენელს.

4.5 საქართველოს სხდომაზე განსახილველი საკითხები

საქართველოს სხდომაზე განსახილველი საკითხები განისაზღვრება საქართველოს დღის წესრიგით. საქართველო უფლებამოსილია იმსჯელოს მხოლოდ დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე. საქართველო საკითხებს განიხილავს დღის წესრიგით დადგენილი თანამიმდევრობით. როგორც წესი, საკითხის განხილვას უნდა მოსდევდეს კენჭისყრა და შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება, თუმცა, საქართველოს სხდომის თავმჯდომარის წინადადებით, ღია კენჭისყრით ან კენჭისყრის გარეშე, თუ საქართველოს არც ერთი წევრი არ გამოთქვამს განსხვავებულ აზრს, შესაძლებელია საქართველოს სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებულ მომდევნო საკითხზე გადასვლა და შემდეგ დაბრუნება იმ საკითხზე, რომელზედაც გადაწყვეტილება ვერ მიიღეს. ასეთ შემთხვევაში საკითხი დღის წესრიგიდან არ იხსნება და საქართველომ, მორიგი სხდომის დასრულებამდე უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება. საკითხის გადადება დღის წესრიგიდან მოუხსნელად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შემდეგ შემთხვევებში:

- ▶ სხდომათა დარბაზში არ არის საკმარისი კვორუმი კენჭისყრით გადაწყვეტილების მისაღებად;
- ▶ საკითხი საჭიროებს დამატებითი კონსულტაციების გამართვას, რომელიც შეიძლება ჩაეტიოს მორიგი სხდომის განრიგით დადგენილ დროში;
- ▶ საკითხი საჭიროებს დამატებითი ინფორმაციის მიღებას, რომელიც შეიძლება ჩაეტიოს მორიგი სხდომის განრიგით დადგენილ დროში.

თუ საკითხი გადაიდო დღის წესრიგიდან მოუხსნელად, საქართველო მას აუცილებლად უბრუნდება განხილვის იმ ეტაპიდან, როდესაც იგი შეწყდა. თუ საკითხზე დებატები დასრულდა, მაგრამ კენჭისყრა გადაიდო კვორუმის არარსებობის გამო, საკითხზე დაბრუნებისას ტარდება მხოლოდ კენჭისყრა. თუ საკითხი გადაიდო დებატების დაწყებამდე, საკითხზე დაბრუნება იწყება დებატების გახსნით. თუ საკითხი გადაიდო დებატების დროს დღის წესრიგიდან მოუხსნელად, საკითხზე დაბრუნებისას იგი შეიძლება გაგრძელდეს შეზღუდული წესით.

თუ საკითხი საჭიროებს დამატებით შესწავლას, რომელიც ვერ ეტევა მორიგი სხდომის განრიგით დადგენილ დროში, საქართველომ კენჭისყრით უნდა მიიღოს განკარგულება საკითხის გადადებისა და მისი მომდევნო მორიგი სხდომის დღის წესრიგში შეტანის შესახებ. ამ შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, საკითხის განხილვის რა ეტაპზე მოხდა ამ გადაწყვეტილების მიღება, მორიგ სხდომაზე საკითხის განხილვა უნდა დაიწყოს თავიდან – საერთო წესით.

4.6 საქართველოს სხდომაზე საკითხის განხილვის ზოგადი წესი

საქართველოს სხდომაზე საკითხების განხილვა საჯაროა და ყველას აქვს უფლება მიიღოს ინფორმაცია განსახილველ საკითხებთან დაკავშირებით. გამოწვევისა და საქართველოს კანონის „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 28-ე მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევები, როცა საკითხი შეეხება სახელმწიფო, კომერციულ ან პირად საიდუმლოებას. ასეთი საკითხის განხილვისას საქართველო იღებს გადაწყვეტილებას საქართველოს დახურული სხდომის გამართვის შესახებ. საქართველოს დახურული სხდომის გამართვის შემთხვევაში, საქართველოს წევრების გარდა, დასწრების უფლება აქვთ მხოლოდ ამ განსა-

ხილველ საკითხზე მონვეულ პირებს, სხვა პირები ვალდებული არიან დატოვონ სხდომის დარბაზი. საკრებულოს სხდომის მიმდინარეობის დროს დაუშვებელია დარბაზის კარის ჩაკეტვა, გარდა საკრებულოს დახურული სხდომისა.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ დადგენილი თვითმმართველი ერთეულის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული ყველა საკითხი საჯაროა და შესაბამისად, საკრებულოს სხდომები, როგორც წესი, ღიაა. საკრებულოს სხდომის დახურვა არის გამონაკლისი შემთხვევა და მისი საჭიროება შეიძლება გაჩნდეს იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულომ საკითხის განხილვისას უნდა მოისმინოს ინფორმაცია, რომელიც სახელმწიფო, კომერციულ ან პირად საიდუმლოებას წარმოადგენს. ასეთ შემთხვევაში იხურება სხდომის ის ნაწილი, რომელიც ეთმობა ამ ინფორმაციის მოსმენას. საკრებულომ გადაწყვეტილება სხდომის შესაბამისი პერიოდის დახურვის შესახებ უნდა მიიღოს სახელობითი კენჭისყრით. ასეთ ფორმას ითხოვს „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 34-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, რომლის თანახმად: „*კოლეგიურმა საჯარო დაწესებულებამ რეესტრში უნდა შეიტანოს სხდომის დახურვის შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად გამართული სახელობითი კენჭისყრის შედეგები, აგრეთვე სხდომის ოქმის მონაცემები 33-ე მუხლით გათვალისწინებული წესით.*“ საკრებულოს დახურული სხდომის ოქმის გამოქვეყნების წესი მოცემულია „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 33-ე მუხლში: „*საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციის ამოღების შემდეგ საიდუმლო საჯარო ინფორმაციის, აგრეთვე კოლეგიური საჯარო დაწესებულების დახურული სხდომის ოქმის გონივრულ ფარგლებში გამოცალკეებადი ნებისმიერი ნაწილი უნდა გამოქვეყნდეს. ასეთ შემთხვევაში ინფორმაციის გამოქვეყნებისას მიეთითება პირი, რომელმაც გაასაიდუმლოვა ინფორმაცია, ინფორმაციის საიდუმლოდ მიჩნევის საფუძველი და გასაიდუმლოების ვადა.*“

საკრებულოს სხდომა თვითმმართველობის განხორციელების ერთ-ერთი ძირითადი ფორმაა და აუცილებელია სხდომის საჯაროობის მაქსიმალური უზრუნველყოფა. შესაბამისად, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) ამ საკითხს უნდა დაეთმოს განსაკუთრებული ყურადღება. საჯაროობის უზრუნველყოფა მოიცავს: საკრებულოს სხდომის ჩატარების შესახებ მოსახლეობის ინფორმირებულობას, საკრებულოს სხდომებში მოქალაქეთა მონაწილეობის შესაძლებლობას, მიღებულ გადაწყვეტილებათა საჯარო გამოქვეყნებას.

„საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 34-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად: „*კოლეგიური საჯარო დაწესებულება ვალდებულია ერთი კვირით ადრე საჯაროდ გამოაცხადოს მომავალი სხდომის, მისი ჩატარების ადგილის, დროისა და დღის წესრიგის თაობაზე*“. კანონის ამ მოთხოვნიდან გამომდინარე, საკრებულოს აპარატი ვალდებულია მორიგი სხდომის გახსნამდე 7 დღით ადრე მაინც გამოაქვეყნოს ცნობა საკრებულოს სხდომის ჩატარების ადგილის, მორიგი სხდომის დაწყებისა და დამთავრების სავარაუდო თარიღის, სხდომების განრიგისა და დღის წესრიგის შესახებ. თუ საკრებულოს დღის წესრიგით გათვალისწინებულია ნორმატიული აქტის მიღება, საკრებულოს აპარატი ვალდებულია „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 106²-ე მუხლის თანახმად, გამოაქვეყნოს ნორმატიული აქტის პროექტი და ცნობა ადმინისტრაციული წარმოების შესახებ.

საკრებულოს სხდომაზე დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხის განხილ-

ვა იწყება მომხსენებლის გამოსვლით. მომხსენებელი შეიძლება იყოს ამ საკითხის ინიციატორი ან მის მიერ დანიშნული პირი. მოხსენება შეიძლება წარმოადგინოს როგორც ერთმა, ასევე რამდენიმე პირმა. მომხსენებელი ვალდებულია, მისთვის რეგლამენტით განსაზღვრულ დროში, საკრებულოს მოახსენოს განსახილველი საკითხის ინიცირების მიზეზი და მიზანი, საკითხის ძირითადი არსი, მნიშვნელობა და საჭიროება, აგრეთვე ფინანსური დასაბუთება, იწვევს თუ არა ამ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღება ადგილობრივი ბიუჯეტის ხარჯების გაზრდას ან შემოსავლების შემცირებას და ასეთ შემთხვევაში მიუთითოს დაფინანსების შესაბამისი წყაროები. ასევე, მომხსენებელი ვალდებულია სხდომას გააცნოს განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით რა წინადადებები და შენიშვნები გამოთქმული, მათგან რომელი შენიშვნაა გათვალისწინებული, რომელი არა და რატომ. მომხსენებელმა საკრებულოს სხდომას უნდა გააცნოს, აგრეთვე ინიცირებული გადაწყვეტილების პროექტზე ადგილობრივი თვითმმართველობის გამგეობის (მერიის) იურიდიული სამსახურის დასკვნა გადაწყვეტილების პროექტის საქართველოს კანონმდებლობასთან შესაბამისობის შესახებ.

მომხსენებლის შემდეგ სიტყვა ეძლევა თანამომხსენებელს. თანამომხსენებლად, როგორც წესი, გამოდის საკრებულოს იმ კომისიის მიერ დანიშნული მომხსენებელი, რომლის უფლებამოსილების სფეროს განეკუთვნება განსახილველი საკითხი (თუ თავად ეს კომისია არ არის საკითხის ინიციატორი). თანამომხსენებლად შესაძლებელია გამოვიდეს საკრებულოს ფრაქცია, აგრეთვე საკრებულოს თავმჯდომარის ინიციატივით ან მოთხოვნით ადგილობრივი თვითმმართველობის გამგეობის (მერიის) შესაბამისი სამსახურის წარმომადგენელი. თანამომხსენება ან უნდა ახდენდეს მოხსენების ოპონირებას და საკრებულოს სხდომას უნდა გააცნოს მომხსენებლისგან განსხვავებული (მთლიანად ან ნაწილობრივ) პოზიცია, ან დამატებითი არგუმენტებით იცავდეს მომხსენებლის პოზიციას.

სხდომის თავმჯდომარემ მომხსენებლისა და თანამომხსენებლის მოსმენის შემდეგ, საშუალება უნდა მისცეს საკრებულოს წევრებს და საკრებულოს სხდომაზე მონაწილეობის უფლების მქონე პირებს, საკითხთან დაკავშირებით კითხვებით მიმართონ მომხსენებელსა და თანამომხსენებელს (თანამომხსენებლებს). მომხსენებლისა და თანამომხსენებლის (თანამომხსენებლების) მიერ პასუხის გაცემის შემდეგ, სხდომის თავმჯდომარე მოვალეა გამოაცხადოს დებატების დაწყება, თუ შესაბამის საკითხზე გადაწყვეტილება არ მიიღება მსჯელობის გარეშე. გადაწყვეტილება მსჯელობის გარეშე მიიღება, თუ ინიცირებულ საკითხზე არ არის გამოთქმული შენიშვნები და საკრებულოს არც ერთი წევრი არ გამოთქვამს სურვილს მონაწილეობა მიიღოს დებატებში. ასეთ შემთხვევაში, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე უფლებამოსილია მომხსენებლის მოსმენის შემდეგ საკითხი დასვას კენჭისყრაზე.

სასურველია საკრებულოს სხდომაზე დებატები დაიწყოს თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებული იმ ამომრჩევლების გამოსვლით, რომელთაც დადგენილი წესით აქვთ საკრებულოს სხდომაში მონაწილეობის უფლება. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) ასეთი წესის შემოღება საკრებულოს წევრებს საშუალებას მისცემს თავის პოზიციის გამოხატვამდე მოუსმინონ ამომრჩევლებს, გაიგონ მათი დამოკიდებულება განსახილველ საკითხზე და გაითვალისწინონ ამომრჩეველთა მიერ წარმოდგენილი არგუმენტები.

აუცილებელია საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) ჩაინეროს და მკაცრად იქნეს დაცული წესი – საკრებულოს სხდომაში მონაწილე პირს სიტყვით გამოსვლის (ასევე, რეპლიკის და კითხვის დასმის) უფლება აქვს მხოლოდ მაშინ, როცა სხდომის თავმჯდომარე მისცემს მას სიტყვას. საკრებულოს სხდომაში მონაწილე პირი, რომელსაც სურს სიტყვით გამოსვლა, წინასწარ უნდა ჩაენეროს საკრებულოს თავმჯდომარესთან. ამასთან, უნდა აღნიშნოს, იგი განსახილველ საკითხზე „მონინაალმდეგედ“ გამოდის თუ „მომხრედ“. სხდომის თავმჯდომარე ამის მიხედვით განსაზღვრავს სიტყვით გამომსვლელთა რიგითობას. პირველად სიტყვა უნდა მიეცეს „მონინაალმდეგეს“, შემდეგ „მომხრეს“ და ასე თანამიმდევრობით.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა განისაზღვროს რა შემთხვევაში შეიძლება ადგილიდან სიტყვით გამოსვლა და როდის მხოლოდ ტრიბუნიდან. მომხსენებელმა, თანამომხსენებელმა, დებატებში მონაწილე პირმა სიტყვა უნდა წარმოთქვას მხოლოდ ტრიბუნიდან. ადგილიდან შეიძლება კითხვის დასმა (დასმული შეკითხვა უნდა იყოს მოკლე და უნდა შეეხებოდეს განსახილველ საკითხს), რეპლიკა (მოკლე შენიშვნა ან შეპასუხება) და გამოსვლა სხდომის პროცედურასთან დაკავშირებით.

საკრებულოს სხდომაზე კითხვის დასმა დასაშვები უნდა იყოს მხოლოდ მოხსენების (თანამომხსენების) დასრულების შემდეგ, ხოლო რეპლიკა და სხდომის პროცედურასთან დაკავშირებით გამოსვლა – მონაწილე პირის სიტყვით გამოსვლის დამთავრების შემდეგ. როგორც რეპლიკა, ისე პროცედურასთან დაკავშირებით გამოსვლა სასურველია არ გრძელდებოდეს 2 წუთზე მეტ ხანს.

დებატებში გამომსვლელთა რიგითობის დადგენა საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის პრეროგატივაა. თავმჯდომარე გამომსვლელთა რიგითობის დადგენისას ითვალისწინებს, რომ განსახილველი საკითხის როგორც „მომხრეთა“, ისე „მონინაალმდეგეთა“, ასევე ფრაქციებისა და ფრაქციის გარეშე წევრთა პოზიციები პროპორციულად გამოიხატოს. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა განისაზღვროს რიგითობის დადგენის წესი. დებატებში გამომსვლელთა რიგითობა შეიძლება განისაზღვროს შემდეგი პარამეტრებით: გამოსვლის შესახებ განცხადების ჩაბარების დროთი; ფრაქციული ინდექსაციით (არის თუ არა იგი ფრაქციის წევრი და რამდენ მანდატს ფლობს საკრებულოში შესაბამისი ფრაქცია); იგი საკითხზე გამოდის „მომხრედ“ თუ „მონინაალმდეგედ“.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში), სასურველია განისაზღვროს, თუ რამდენჯერ აქვს პირს ერთ საკითხზე გამართულ დებატებში გამოსვლის უფლება. საკრებულოს სხდომაში მონაწილე პირს, როგორც წესი, ერთ საკითხზე გამართულ დებატებში მხოლოდ ორჯერ უნდა შეეძლოს გამოსვლა. გარდა ამისა, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სასურველია განისაზღვროს მომხსენებლის უფლება, სხდომის თავმჯდომარის თანხმობით, რიგგარეშე აიღოს სიტყვა განმარტებისათვის, აგრეთვე პირის უფლება უარი თქვას სიტყვით გამოსვლაზე და ეს უფლება დაუთმოს სხვას ან გაუცვალოს რიგი.

სხდომის თავმჯდომარე დებატებს დახურულად აცხადებს გამომსვლელთა სიის ამონწერის შემდეგ. დებატები შეიძლება შეწყდეს საკრებულოს თავმჯდომარის ან საკრებულოს წევრის წინადადებით, თუ მოცემულ საკითხზე ორი ორატორი მაინც

გამოვიდა და დებატებში ჩანერილ პირთაგან არავინ არ აპირებს მომხსენებლისაგან განსხვავებული პოზიციის დაფიქსირებას. ასეთ შემთხვევაში, დებატების შეწყვეტის შემდეგ, ფრაქციათა თითო წარმომადგენელს, სურვილის შემთხვევაში, უნდა მიეცეს სიტყვით გამოსვლის უფლება.

4.7 საკრებულოს სხდომაზე სიტყვით გამოსვლის ხანგრძლივობა. დებატების შეზღუდვის წესი. დასკვნითი სიტყვა

საკრებულოს სხდომაზე სიტყვით გამოსვლის ხანგრძლივობის წინასწარ განსაზღვრას აქვს დიდი მნიშვნელობა, რათა შესაძლებელი იყოს მონაწილე ყველა პირს მიეცეს საკითხზე სიტყვით გამოსვლის საშუალება. ამავ დროს, გამომსვლელის სიტყვა, უნდა იყოს რაც შეიძლება ლაკონური და საქმესთან დაკავშირებული. ვინაიდან, საქართველოს კანონმდებლობით არ არის განსაზღვრული საკრებულოს სხდომაზე სიტყვით გამოსვლის ხანგრძლივობა, ეს საკითხი უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით).

საკრებულოს სხდომაზე სიტყვით გამოსვლის ხანგრძლივობა შეიძლება დადგინდეს შემდეგი სახით:

- ▶ საკრებულოს სხდომაზე მომხსენებელს გამოსვლისათვის მიეცეს 20 წუთი;
- ▶ თანამომხსენებელს – 15 წუთი;
- ▶ მომხსენებელსა და თანამომხსენებელს დასკვნითი სიტყვისათვის – 10 წუთი;
- ▶ დებატებში გამოსვლისათვის პირველად მიეცეთ სიტყვა 7 წუთი, ხოლო მეორედ გამოსვლისას - 5 წუთი;
- ▶ პროცედურული საკითხების, განმარტების, ინფორმაციის, მიმართვის, განცხადებების და შეკითხვებისათვის სხდომაზე მონაწილე პირებს სიტყვა მიეცეთ - 3 წუთამდე;
- ▶ რეპლიკისათვის – 2 წუთამდე.

პროცედურულ საკითხებზე საკრებულოს წევრს სიტყვა ეძლევა რიგგარეშე. პროცედურულად მიიჩნევა შემდეგი საკითხები:

- ▶ შესვენების გამოცხადებისა და შესვენების ხანგრძლივობის შესახებ;
- ▶ საკრებულოს სხდომის გადადების შესახებ;
- ▶ სიტყვით გამოსვლის დროის გახანგრძლივების შესახებ;
- ▶ სხდომაზე დამსწრე პირისთვის სიტყვით გამოსვლით უფლების მიცემის შესახებ;
- ▶ განსახილველ საკითხზე დებატების გადადების ან შეწყვეტის შესახებ;
- ▶ საკრებულოს კომისიისათვის საკითხის დამატებით შესასწავლად გადაცემის შესახებ;
- ▶ კამათის გარეშე საკითხის კენჭისყრაზე დაყენების შესახებ;
- ▶ დახურული სხდომის გამართვის შესახებ;
- ▶ საკრებულოს სხდომაზე საკრებულოსადმი ანგარიშვალდებული ორგანოს თანამდებობის პირის მოწვევის შესახებ;
- ▶ კენჭისყრის წესის შესახებ;
- ▶ კენჭისყრის გადადების შესახებ;
- ▶ გამომსვლელთა რიგითობის შეცვლის შესახებ;
- ▶ საკრებულოს წევრთა დამატებითი რეგისტრაციის გავლის შესახებ;

► ხმების ხელახალი დათვლის შესახებ.

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს, გამომსვლელის მოთხოვნით, სხდომაზე დამსწრე წევრთა ხმების უმრავლესობით, შეუძლია გამომსვლელს გაუგრძელოს დრო არა უმეტეს 10 წუთისა. ამასთან, თანამომხსენებელს (თანამომხსენებლებს), რომელიც გამოდის ამ გამომსვლელის „მონინაალმდეგედ“, უფლება აქვს მოითხოვოს დროს შესაბამისად გაგრძელება. საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარემ უნდა გაითვალისწინოს, რომ დებატებში მონაწილეთათვის სიტყვის გაგრძელება არ არის მიზანშეწონილი, რადგან ასეთ შემთხვევაში ყველა ის პირი, რომელიც გამოდის განსხვავებული პოზიციით, უფლებამოსილი იქნება მოითხოვოს სიტყვის ხანგძლივობის გაზრდა, რაც გაართულებს დებატების წარმართვას.

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს იმისათვის, რომ არ გაჭიანურდეს საკითხის განხილვა, შეუძლია წინასწარ განსაზღვროს დებატებისათვის გამოყოფილი დრო. როგორც წესი, ეს დრო არ უნდა იყოს 1 საათზე ნაკლები. ამავე მიზნით, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს უფლება აქვს, საკრებულოს თანხმობით, შეზღუდოს დებატები. თუ დებატებისთვის გამოყოფილი დრო წინასწარ განსაზღვრა, მისი ამონაწერის შემდეგ სხდომის თავმჯდომარის განცხადებით დებატები წყდება. დებატების შეწყვეტის შესახებ განცხადების გაკეთებამდე თავმჯდომარემ უნდა გამოაცხადოს გამომსვლელთა დარჩენილი რაოდენობა. ფრაქციას, რომლის არც ერთ წარმომადგენელს დებატებში მონაწილეობა არ მიუღია, უფლება აქვს დაასახელოს ერთი გამომსვლელი, რომელსაც სხდომის თავმჯდომარემ უნდა მისცეს სიტყვა.

დებატების შეზღუდვისას სიტყვით გამოსვლის უფლება ეძლევათ მხოლოდ საკითხის ინიციატორს, კომისიის მომხსენებელს ან თანამომხსენებელს და ფრაქციის თითო წარმომადგენელს. დებატების შეზღუდვის შემთხვევაში, თუ ამ საკითხზე სიტყვით გამოსვლის სურვილი გამოთქვეს თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულმა ამომრჩევლებმა, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე აძლევს მათ წინადადებას გამოყონ მხოლოდ ორი წარმომადგენელი, რომელთაც მიეცემათ თანამომხსენებლის უფლებები, ანუ სიტყვით გამოსვლის უფლება – 15 წუთით თანამომხსენებისა და 10 წუთი დასკვნითი სიტყვისათვის. ამ ფორმის გამოყენება შეიძლება იმ შემთხვევაშიც, თუ სხდომაზე მონაწილე თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა სია დიდია (10 და მეტი მსურველი). თუ სხდომაზე მონაწილეობის მსურველები 2 მომხსენებლის გამოყოფაზე ვერ შეთანხმდებიან, სხდომის თავმჯდომარემ სიტყვით გამოსვლის უფლება შეუძლია მისცეს სიაში ჩანერილ პირველ ორ მსურველს.

მომხსენებელსა და თანამომხსენებელს დასკვნითი სიტყვის უფლება აქვთ სხდომის თავმჯდომარის მიერ დებატების დამთავრებულად გამოცხადების შემდეგ. დასკვნით სიტყვაში ჯამდება დებატები, ფიქსირდება საკუთარი პოზიცია და არგუმენტები. დასკვნითი სიტყვა არ უნდა გახდეს ხელახალი დებატების საგანი. საკრებულოს წევრებმა თავიანთი პოზიცია მხოლოდ კენჭისყრით უნდა გამოხატონ. ამიტომ, დასკვნითი სიტყვის შემდეგ, სხდომის თავმჯდომარემ საკითხი უნდა დააყენოს კენჭისყრაზე.

თავი V. კენჭისყრის წესი

5.1 კენჭისყრის ძირითადი პრინციპები

კენჭისყრა არის სხდომის უმთავრესი პროცედურა, რომლის საფუძველზეც ხდება გადაწყვეტილების მიღება. ამიტომ, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში), განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კენჭისყრის პროცედურის დეტალური აღწერა.

საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილია კენჭისყრის ძირითადი პრინციპები:

- ▶ ნების გამოხატვის თავისუფლება – საკრებულოს წევრი შეზღუდული არ არის ამომრჩევლებისა და მისი წარმდგენი პოლიტიკური გაერთიანების განაწესებითა და დავალებებით. კენჭისყრის დროს დაუშვებელია ნებისმიერი ზემოქმედება, რომელიც ზღუდავს საკრებულოს წევრის ნების თავისუფალ გამოვლენას. საკრებულოს წევრს უფლება აქვს, მოუხედავად კენჭისყრის ფორმისა, უარი განაცხადოს კენჭისყრაში მონაწილეობაზე;
- ▶ თანასწორობა – საკრებულოს ყველა წევრს აქვს ერთი ხმა;
- ▶ ხმის უფლების დელეგირების დაუშვებლობა – საკრებულოს წევრი კენჭისყრაში პირადად მონაწილეობს. დაუშვებელია ამ უფლების სხვა პირისათვის გადაცემა. კანონმდებლობით არ არის დაშვებული კენჭისყრაში მონაწილეობა წერილობითი ფორმით. ამიტომ, საკრებულოს წევრმა თავის ნება უნდა გამოხატოს მხოლოდ სხდომაზე დასწრების დროს;
- ▶ ინტერესთა კონფლიქტის დაუშვებლობა – საკრებულოს წევრი ვალდებულია უარი განაცხადოს საკრებულოს სხდომაზე იმ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობასა და კენჭისყრაზე, რომლის მიმართაც მას ქონებრივი ან სხვა პირადი ინტერესი აქვს;
- ▶ პასუხისმგებლობა – საკრებულოს წევრი გადაწყვეტილების მიღებისას გაკეთებულ არჩევანზე პასუხისმგებელია ამომრჩევლის წინაშე. საკრებულოს წევრი, რა თქმა უნდა, თავისუფალია გამოხატოს ნება გადაწყვეტილების მიღებისას, მაგრამ ეს არ ათავისუფლებს მას პასუხისმგებლობისგან.

გარდა ზემოაღნიშნული ძირითადი პრინციპებისა, საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) შესაბამის ნაწილში უნდა აისახოს, რომ:

- ▶ კენჭისყრა სავალდებულოა საკრებულოს დადგენილების ან საკრებულოს განკარგულების, ასევე საკრებულოს სახელით მიმართვის, განცხადების, რეკომენდაციის მისაღებად.
- ▶ კენჭისყრა არ ტარდება, როცა ხდება საკითხის მოსმენა ცნობის სახით.
- ▶ შეიძლება კენჭისყრა არ ჩატარდეს პროცედურულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღებისას, თუ სხდომაზე დამსწრე საკრებულოს არც ერთი წევრი არ არის ამ გადაწყვეტილების მიღების წინააღმდეგი. წინააღმდეგობის შემთხვევაში ამ საკითხზე გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს მხოლოდ კენჭისყრით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 26-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად: „საკრებულოს გადაწყვეტილებები (დადგენილებები და განკარგულებები) მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ საკრებულოს სიითი შემადგენლობის ერთი მესამედისა“. საკრებულოს წევრთა სიით შემადგენლობაში იგულისხმება საკრებულოს იმ წევრთა რაოდენობა, რომელთა უფლებამოსილებაც ცნობილ იქნა. ორგანული კანონი ცალკეულ შემთხვევებში მიუთითებს

არა სიით შემადგენლობაზე, არამედ საკრებულოს სრულ შემადგენლობაზე. საკრებულოს სრულ შემადგენლობაში იგულისხმება საკრებულოს წევრთა კანონით დადგენილი საერთო რაოდენობა (მოუხედავად იმისა, რამდენის უფლებამოსილებაა ცნობილი).

ამ თავში მოცემულია რეკომენდაციები, რომლებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) კენჭისყრი სახეების, კენჭისყრის ჩატარების წესებისა და კენჭისყრაში მონაწილე პირთა უფლება-მოვალეობების განსაზღვრისას.

5.2 კენჭისყრის სახეები

ა) ღია კენჭისყრა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 26-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საკრებულოს სხდომაზე მის კომპეტენციას მოკუთვნიებული საკითხები, როგორც წესი, ღია კენჭისყრით წყდება.“ ამდენად, ორგანული კანონით, საკრებულოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების ძირითადი სახე ღია კენჭისყრაა. კენჭისყრის ამ სახის უპირატესობა მდგომარეობს არა მხოლოდ კენჭისყრის ჩატარების სიმარტივესა და ოპერატიულობაში (არ არის საჭირო ბიულეტენების დამზადება, ფარული კაბინების მოწყობა, ინდივიდუალურად კენჭისყრის ყუთთან მისვლა და ხმის მიცემა), არამედ საჯაროობაშიც. ამომრჩეველმა უნდა იცოდეს რომელ გადაწყვეტილებას დაუჭირა მხარი ან რომელი გადაწყვეტილების წინააღმდეგია მის მიერ არჩეული საკრებულოს წევრი.

ღია კენჭისყრა შეიძლება იყოს ორი ფორმის, კერძოდ: „ხელის აწევით“, როდესაც ფიქსირდება „მომხრისა“ და „მონინააღმდეგის“ რაოდენობა და არა ვინაობა, აგრეთვე სახელობითი, როდესაც ფიქსირდება „მომხრისა“ და „მონინააღმდეგის“ როგორც რაოდენობა, ისე ვინაობა.

თუ საკრებულო აღჭურვილია ხმის მიცემის ელექტრონული საშუალებებით, ღია კენჭისყრის სახეებად დაყოფა არ მოხდება. ყველა ღია კენჭისყრა იქნება სახელობითი და ნებისმიერ პირს შეეძლება გაიგოს საკრებულოს წევრებიდან ვინ იყო „მომხრე“ და ვინ „მონინააღმდეგე“.

ხმის მიცემის ელექტრონული საშუალებების დანერგვამდე საკრებულოში გადაწყვეტილების მიღების ძირითადი ფორმა იყო „ხელის აწევით“ კენჭისყრა. გარდა, საქართველოს კანონმდებლობით პირდაპირ გათვალისწინებული შემთხვევებისა (მაგ., სხდომის ან სხდომის ნაწილის დახურულად ჩატარების შესახებ გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს მხოლოდ სახელობითი კენჭისყრით), საკრებულომ შეიძლება სხვა საკითხებზეც მიიღოს გადაწყვეტილება სახელობითი კენჭისყრის ჩატარების შესახებ. სახელობითი კენჭისყრისას საკრებულოს წევრი ხელმოწერით აფიქსირებს საკუთარ პოზიციას გადაწყვეტილების პროექტთან მიმართებაში. სახელობითი კენჭისყრის შემთხვევაში გასათვალისწინებელია, რომ საკრებულოს წევრებმა თავიანთი პოზიცია დააფიქსირონ ერთიანი ფორმის ინდივიდუალურ და არა საერთო ფურცელზე. საერთო ფურცელზე ხელმოწერისას „მომხრეთა“ და „მონინააღმდეგეთა“ თანაფარდობამ შეიძლება არასასურველი გავლენა მოახდინოს საკრებულოს წევრის გადაწყვეტილებაზე. ამიტომ, იმისათვის რომ საკრებულოს წევრმა, მხოლოდ შინაგანი რწმენიდან გამომდინარე, გამოხატოს საკუთარი პოზიცია, სასურველია იგი სახელობითი კენჭისყრისას მისთვის მისაღებ გადაწყვეტილებას ინდივიდუალურ ფურცელზე აწერდეს ხელს, ისე რომ წინასწარ არ იცოდეს „მომხრეთა“ და „მონინააღმდეგეთა“ თანაფარდობა.

„ხელის აწევით“ ღია კენჭისყრის ჩატარების შემთხვევაში ხმების დათვლა უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს აპარატის თანამშრომელმა. არ არის გამართლებული, როცა ხმების დათვლას ავალებენ საკრებულოს წევრს. ხმის დათვლა არის ტექნიკური სამუშაო, რომელიც შედის საკრებულოს საქმიანობის ორგანიზაციულ უზრუნველყოფაში. ეს საკრებულოს აპარატის ფუნქციაა. ამიტომ, საკრებულოს აპარატის თანამშრომელმა უნდა დათვალოს ხმები და საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს მოახსენოს კენჭისყრის შედეგები. თუ საკრებულოს წევრი ეჭვს შეიტანს ხმების დათვლის სისწორეში, სხდომის თავმჯდომარემ, როგორც წესი, უნდა ჩაატაროს განმეორებითი კენჭისყრა და შესთავაზოს საკრებულოს ამ წევრს საკრებულოს აპარატის თანამშრომელთან ერთად მიიღოს მონაწილეობა ხმების დათვლაში. თუ სხდომის თავმჯდომარე ხელმეორე კენჭისყრის ჩატარების წინააღმდეგია, მაშინ საკრებულოს წევრის მოთხოვნა განმეორებითი კენჭისყრის ჩატარების შესახებ როგორც პროცედურული საკითხი, უნდა გადაწყდეს კენჭისყრით.

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს, პროცედურულ საკითხებთან დაკავშირებული კენჭისყრის დროს, შეუძლია ხმის დათვლის გარეშე, ვიზუალური დაკვირვების შედეგად, გამოაცხადოს მიღებული გადაწყვეტილება. ასეთ შემთხვევაში სხდომის ოქმში აღინიშნება – „მიღებულია უმრავლესობით“ ან „მიღებულია ერთხმად“.

ღლის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებისას „მომხრეთა“ და „მონინალმდეგეთა“ ხმები ითვლება ცალ–ცალკე, რადგან ასეთ საკითხზე, განსაკუთრებით საკრებულოს მიერ ნორმატიული აქტის პროექტის მიღებისას, აუცილებელია ზუსტად დაფიქსირდეს ხმების რაოდენობა. რაც შეეხება პროცედურულ საკითხებს, იმ შემთხვევაში, თუ საკითხი დასვა საკრებულოს წევრმა, სხდომის თავმჯდომარე კენჭს უყრის მხოლოდ „მომხრეთა“ ხმების რაოდენობის დადგენას. პროცედურულ საკითხებზე „მონინალმდეგის“ ხმების დათვლა არ ხდება. თუ „მომხრეთა“ რაოდენობა დამსწრეთა უმრავლესობაა, წინადადება ითვლება მიღებულად. წინააღმდეგ შემთხვევაში, წინადადება მიღებულად არ ითვლება. თუ პროცედურულ საკითხზე ინიციატივა მოდის საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარისგან, მაშინ საკითხი ისმება „მონინალმდეგის“ რაოდენობის დასადგენად.

ბ) ფარული კენჭისყრა

საკრებულოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების ძირითადი ფორმაა ღია კენჭისყრა. მაგრამ, თუ საქართველოს კანონმდებლობით სხვა რამ არ არის დადგენილი, საკრებულო უფლებამოსილია, ღია კენჭისყრით, მიიღოს გადაწყვეტილება ცალკეულ საკითხებზე ფარული კენჭისყრის ჩატარების შესახებ. ფარული კენჭისყრა ტარდება ბიულეტენების მეშვეობით. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტი) ფარული კენჭისყრის პროცედურის აღწერისას, შესაძლოა, გამოყენებულ იქნეს საქართველოს ორგანული კანონის „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ ნორმები, რომლებიც ადგენს ფარული კენჭისყრის ადგილის მონყობის, ბიულეტენების შედგენის, ხმის მიცემის წესსა და ბიულეტენების ბათილობის შემთხვევებს. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტი), სასურველია, გათვალისწინებულ იქნეს შემდეგი საკითხები:

- ▶ **ფარული კენჭისყრის ადგილის მონყობა და ბიულეტენების დამზადება.** ფარული კენჭისყრის ადგილის მონყობასა და ბიულეტენების დამზადებას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი. ბიულეტენები არ შეიძლება ერთმანეთისგან განსხვავდებოდეს ზომით ან ფორმით. ბიულეტენის მიღებას საკრებულოს წევრი ადასტურებს ხელმოწერით და მიღებულ ბიულეტენებს ავსებს ფარული კენჭისყრისათვის საგანგებოდ მონყობილ კაბინაში ან ოთახში.

- ▶ **ბიულეტენების შევსების წესი.** თუ ფარული კენჭისყრა ტარდება საკრებულოს მიერ პირის ასარჩევად, ბიულეტენის შევსებისას საკრებულოს წევრი შემოხაზავს იმ კანდიდატის რიგით ნომერს, რომელსაც მხარს უჭერს. თუ ბიულეტენში მხოლოდ ერთი კანდიდატის გვარია შეტანილი, მისთვის ხმის მიცემა გვარის ან მის წინ დასმული ნომრის შემოხაზვით უნდა გამოიხატოს. ხოლო სხვა საკითხზე კენჭისყრისას ბიულეტენში შეტანილი ორი ფორმიდან – „1. მომხრე“, „2. წინააღმდეგი“ – ირჩევს ერთ-ერთს, რომლის რიგით ნომერსაც შემოხაზავს.
- ▶ **ბიულეტენის ბათილობის შემთხვევა.** ბათილად ჩაითვლება დაუდგენელი ნიმუშის ბიულეტენი, აგრეთვე ის ბიულეტენი, რომლითაც შეუძლებელია დადგინდეს ვის (რომელ გადანყევტილებას) მისცა საკრებულოს წევრმა ხმა. ხმის მიცემაზე კონტროლის დაუშვებლობიდან გამომდინარე, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) შეიძლება, ასევე დადგინდეს ისეთი ბიულეტენის ბათილობა, რომელზედაც გაკეთებულია რაიმე აღნიშვნა.
- ▶ **კენჭისყრის პროცედურის კონტროლი და ხმების დათვლა.** კენჭისყრის პროცედურას თვალყურს ადევნებს და ბიულეტენებს ითვლის სამანდატო, სპროცედურო და ეთიკის კომისია. ყველა იმ ფრაქციას, რომელიც ამ კომისიაში წარმოდგენილი არ არის, უფლება აქვს ხმის დათვლის დროს კომისიაში შეიყვანოს თითო დროებითი წარმომადგენელი.

გ) სარეიტინგო კენჭისყრა

სარეიტინგო კენჭისყრა, არის კენჭისყრის ისეთი სახე, რომელსაც არა აქვს სავალდებულო ძალა და იგი ატარებს მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათს. სარეიტინგო კენჭისყრა გამოიყენება ალტერნატიული ვარიანტის არსებობისას, მათზე საკრებულოს წევრთა დამოკიდებულების წინასწარი დადგენის მიზნით. სარეიტინგო კენჭისყრა ტარდება მხოლოდ ღიად – „ხელის აწევის“ წესით. კენჭისყრა, როგორც წესი, ტარდება სხდომის თავმჯდომარის ინიციატივით, რათა საკითხზე წარმოდგენილი ალტერნატიული ვარიანტები შემცირდეს. სარეიტინგო კენჭისყრის ჩატარების საკითხი შეიძლება დასვას საკრებულოს წევრმა. სარეიტინგო კენჭისყრის ჩატარების მოთხოვნა პროცედურული საკითხია და საკრებულოს წევრს ამის შესახებ ნებისმიერ დროს ეძლევა სიტყვა რიგგარეშე.

სარეიტინგო კენჭისყრა არის საკითხის განხილვის პროცედურული ფორმა და იგი შეიძლება ჩატარდეს საკითხის განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე, თუნდაც, დებატების მსვლელობისას. სარეიტინგო კენჭისყრის შედეგებს აცხადებს სხდომის თავმჯდომარე და, მისგან გამომდინარე, მიმართავს იმ ვარიანტების ინიციატორებს, რომლებმაც სარეიტინგო კენჭისყრით ნაკლები ხმები მიიღეს, მოხსნან მათ მიერ წარმოდგენილი ვარიანტები. სარეიტინგო კენჭისყრას აქვს მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათი და საკითხზე ვარიანტის წამოყენების ინიციატორს შეუძლია მოხსნას მის მიერ წამოყენებული წინადადება ან არ დაეთანხმოს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის შეთავაზებას. ასეთ შემთხვევაში, იმ პირის წინადადება, რომელმაც არ მოხსნა მის მიერ დასმული საკითხი, მიუხედავად სარეიტინგო კენჭისყრით მიღებული ხმების რაოდენობისა, საერთო წესით უნდა დაისვას გადამწყვეტ კენჭისყრაზეც. სარეიტინგო კენჭისყრას არა აქვს ვალდებულებითი ხასიათი. ამიტომ, საკრებულოს წევრი, რომელმაც სარეიტინგო კენჭისყრის დროს მხარი დაუჭირა ერთ ვარიანტს, არ არის შეზღუდული გადანყევტილების მისაღებად ჩატარებული კენჭისყრისას მხარი დაუჭიროს წამოყენებულ სხვა ვარიანტს.

5.3 საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარისა და საკრებულოს წევრის უფლებები კენჭისყრის პროცედურაზე

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი, გარდა ზოგადი მითითებებისა, არ განსაზღვრავს საკრებულოში კენჭისყრის ჩატარების პროცედურებს, კენჭისყრის ჩატარების დროს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარისა და საკრებულოს წევრების უფლებამოსილებებს. აქედან გამომდინარე, ყველა ეს საკითხი დეტალურად უნდა განისაზღვროს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით). სარეკომენდაციოდ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ქვემოთ მოცემული უფლებებისა და მოვალეობების განაწილების შემდეგი წესი:

კენჭისყრის პროცედურის ჩატარების დროს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს უფლება აქვს:

- ▶ განსაზღვროს კენჭისყრაზე დასაყენებელ ალტერნატიულ საკითხთა რიგითობა. პირველ რიგში კენჭი ეყრება ინიცირებულ პროექტს, ხოლო მისი მიუღებლობის შემთხვევაში – ალტერნატიულ ვარიანტებს. ალტერნატიული ვარიანტები კენჭისყრაზე უნდა დადგეს შემოთავაზების რიგითობის მიხედვით, მაგრამ სხდომის თავმჯდომარეს, შემოთავაზების ავტორებთან შეთანხმებით, უფლება აქვს, განსაზღვროს კენჭისყრაზე დასაყენებელ ალტერნატიულ საკითხთა რიგითობა.
- ▶ საკრებულოს შესთავაზოს დასმული საკითხის კომპრომისული ფორმულირება. კომპრომისული ფორმულირების ჩამოყალიბება არის სხდომის თავმჯდომარის უფლება. ამ უფლების გამოყენება არ ითვლება სხდომის თავმჯდომარის მიერ დებატებში მონაწილეობად. კომპრომისული ფორმულირება კენჭისყრაზე დადება მხოლოდ შესაბამისი ვარიანტების ავტორებთან შეთანხმებით, მათ მიერ დასმული ვარიანტების სანაცვლოდ და შესაბამისი რიგითობით. იმ შემთხვევაში, თუ წამოყენებული წინადადებების ავტორები წინააღმდეგი არიან კომპრომისული ფორმულირების სანაცვლოდ მოხსნან თავიანთი წინადადება, კომპრომისული ფორმულირებით დასმული საკითხი კენჭისყრაზე შეიძლება დადგეს მხოლოდ როგორც ერთ-ერთი ალტერნატიული წინადადება. ასეთ შემთხვევაში სხდომის თავმჯდომარის მიერ დასმული წინადადება კენჭისყრაზე დდება ყველაზე ბოლოს.
- ▶ ჩაატაროს სარეიტინგო კენჭისყრა. საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარეს საკითხის განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე უფლება აქვს ჩაატაროს სარეიტინგო კენჭისყრა. გადანყვეტილების მიღება სარეიტინგო კენჭისყრის ჩატარებაზე სხდომის თავმჯდომარის პრეროგატივაა და მის ამ გადანყვეტილებას არ სჭირდება საკრებულოს თანხმობა.
- ▶ დღის წესრიგიდან საკითხის მოუხსნელად დასვას შემთანხმებელი დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნის საკითხი. სხდომის თავმჯდომარემ ეს საკითხი შეიძლება დასვას კენჭისყრის პროცედურის დაწყებამდე, ასევე, იმ შემთხვევაში, თუ სარეიტინგო კენჭისყრით გამოვლინდა, რომ ვერც ერთი ალტერნატიული წინადადება ვერ მიიღებს ხმების საკმარის რაოდენობას. შემთანხმებელი დროებითი სამუშაო ჯგუფი იქმნება საკრებულოს გადანყვეტილებით. თუ საკრებულომ უარი განაცხადა შემთანხმებელი დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნაზე და არ მიიღო არც ინიცირებული და არც ალტერნატიული ვარიანტები, საკითხი ითვლება უარყოფილად, იხსნება დღის წესრიგიდან და იგი, როგორც წესი, საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში შეიძლება შეტანილ იქნეს ხელმეორედ

მხოლოდ 3 თვის შემდეგ. ამ წესიდან გამონაკლისია შემთხვევა, თუ შემოტანილი საკითხი არსებითად გადაიშვება, რაზეც არსებობს შესაბამისი კომისიისა და გამგეობის (მერიის) იურიდიული სამსახურის დასკვნა, ასევე, თუ საკითხის განმეორებით განხილვას ითხოვს საკრებულოს თავმჯდომარე აუცილებლობის მოტივით.

კენჭისყრის პროცედურის ჩატარების დროს საკრებულოს წევრს უფლება აქვს:

- ▶ მიუხედავად კენჭისყრის სახისა, უარი თქვას კენჭისყრაში მონაწილეობაზე, რის შესახებაც მან საკრებულოს სხდომაზე უნდა გააკეთოს შესაბამისი განცხადება. საკრებულოს წევრის უარი კენჭისყრაში მონაწილეობაზე შეიძლება იყოს მოტივირებული ან არა. საკრებულოს წევრის ეს განცხადება შეიტანება საკრებულოს სხდომის ოქმში. იმ შემთხვევაში, თუ განსახილველი საკითხი ეხება საკრებულოს წევრის პირად ან ქონებრივ ინტერესებს, საკრებულოს წევრი ვალდებულია ამის შესახებ განაცხადოს საკრებულოს სხდომაზე და არ მიიღოს მონაწილეობა ამ საკითხზე გამართულ კენჭისყრაში;
- ▶ მოითხოვოს სარეიტინგო კენჭისყრის ჩატარება. თუ სხდომის თავმჯდომარე დაეთანხმა ამ წინადადებას, ტარდება სარეიტინგო კენჭისყრა მასზე მსჯელობის გარეშე. თუ სხდომის თავმჯდომარე არ ეთანხმება საკრებულოს წევრის ამ წინადადებას, საკითხი წყდება ღია კენჭისყრით საკრებულოს მსჯელობის გარეშე.
- ▶ მოითხოვოს სახელობითი ან ფარული კენჭისყრის ჩატარება. მოთხოვნის შემთხვევაში სხდომის თავმჯდომარე ამ საკითხს დაუყოვნებლივ აყენებს კენჭისყრაზე და საკრებულო ღებულობს შესაბამის გადაწყვეტილებას ღია კენჭისყრით.
- ▶ დღის წესრიგიდან საკითხის მოუხსნელად, კენჭისყრის პროცედურის დაწყებამდე, მოითხოვოს ამ საკითხზე შემთანხმებული დროებითი სამუშაო ჯგუფის შექმნა. სხდომის თავმჯდომარემ ეს წინადადება დაუყოვნებლივ უნდა დააყენოს კენჭისყრაზე.

კენჭისყრის პროცედურის ჩატარების დროს საკრებულოს ფრაქციას და/ან საკრებულოს კომისიას უფლება აქვს მოითხოვოს:

- ▶ კენჭისყრის პროცედურის გადადება. სხდომის თავმჯდომარე ვალდებულია ეს საკითხი დაუყოვნებლივ დასვას კენჭისყრაზე.
- ▶ საკითხის დამატებით შესასწავლად მისი დაბრუნება კომისიაში საკითხის დღის წესრიგიდან მოუხსნელად. საკრებულოს ფრაქციის ან კომისიის მიერ ეს საკითხი შეიძლება დაისვას კენჭისყრის პროცედურის დაწყებამდე. თუ საკრებულო კენჭისყრის შედეგად დაეთანხმა ამ წინადადებას, კენჭისყრის პროცედურა არ ტარდება და საკითხი ბრუნდება კომისიაში. საკითხი დღის წესრიგიდან არ იხსნება და იგი შეიტანება მორიგი სხდომის დღის წესრიგში. შემდგომ, მორიგ სხდომაზე ამ საკითხზე იმართება შეზღუდული დებატები, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ საკითხი არსებითად გადაიშვება. ასეთ შემთხვევაში საკითხი განიხილება საერთო წესით.
- ▶ მოითხოვოს დღის წესრიგის მომდევნო საკითხზე გადასვლა ამ საკითხის დღის წესრიგიდან მოხსნით. ამ მოთხოვნის დაყენების შემთხვევაში, სხდომის თავმჯდომარე მოვალეა კენჭისყრის პროცედურის დაწყებისას, პირველ რიგში დასვას კენჭისყრაზე ეს საკითხი. თუ საკრებულო კენჭისყრით დაეთანხმა წამოყენებულ წინადადებას, საკითხი ითვლება ურაცოფილად, კენჭისყრა აღარ ტარდება და საკითხი იხსნება დღის წესრიგიდან.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში), სასურველია, გათვალისწინებულ იქნეს საკრებულოს ფრაქციის სპეციალური უფლება – კენჭისყრის პროცედურის დაწყებამდე მოითხოვოს რიგგარეშე შესვენება არა უმეტეს 10 წუთისა. ფრაქციის ეს მოთხოვნა მსჯელობისა და კენჭისყრის გარეშე უნდა დაკმაყოფილდეს. ამავე დროს, გასათვალისწინებელია, თუ საკრებულოს ერთმა ფრაქციამ მოითხოვა რიგგარეშე შესვენება, მისი დამთავრების შემდეგ სხვა ფრაქციას არ უნდა ჰქონდეს უფლება ხელახლა დააყენოს ეს მოთხოვნა.

5.4 კენჭისყრის დაწყების გამოცხადება

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე დებატების, ასარჩევი, დასანიშნი, თუ დასამტკიცებელი კანდიდატურის განხილვის დამთავრების შემდეგ, აცხადებს კენჭისყრას. თუ შემოვიდა წინადადება კენჭისყრის გადადების შესახებ, ამ წინადადებას კენჭისყრის დაწყებამდე ეყრება კენჭი.

ღია კენჭისყრა, როგორც წესი, ეწყობა დებატების დამთავრებისთანავე, ხოლო ფარული კენჭისყრა – სხდომის დამთავრებამდე. საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე კენჭისყრის დაწყებამდე აცხადებს საკრებულოს წევრთა რეგისტრაციას. რეგისტრაციის ჩატარებას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი. თუ სხდომას არ ესწრება კენჭისყრისათვის საჭირო წევრთა რაოდენობა, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარემ უნდა გამოაცხადოს კენჭისყრის გადადება და ამ საკითხზე კენჭისყრის ჩატარების დრო. დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხზე კენჭისყრა აუცილებლად უნდა ჩატარდეს მორიგი სხდომის დასრულებამდე.

5.5 საკითხის კენჭისყრაზე დაყენება

საკითხს კენჭისყრაზე აყენებს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე. იგი ვალდებულია ზუსტი, ნათელი ფორმულირებით, ავტორის მიერ შემოთავაზებული ვარიანტით დასვას საკითხი კენჭისყრაზე. ავტორს ან საკრებულოს წევრს უფლება აქვს შენიშვნა გამოთქვას ფორმულირების შესახებ და წამოაყენოს წინადადება მისი შეცვლის თაობაზე. საკრებულოს წევრის შენიშვნა გათვალისწინებული იქნება, თუ მას დაეთანხმა საკითხის ინიციატორი. სხვა შემთხვევაში, საკრებულოს წევრის ეს წინადადება ჩაითვლება ალტერნატიულ წინადადებად და იგი კენჭისყრაზე დაისმება რიგითობის დაცვით, საერთო წესით. თუ ავტორი ითხოვს საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის მიერ გადმოცემული ფორმულირების შეცვლას, მას ეძლევა სიტყვა განმარტებისათვის და მისი მოთხოვნა – კენჭისყრაზე საკითხის დასმის ფორმულირების შესახებ უნდა დაკმაყოფილდეს. თუ საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე არ ეთანხმება ავტორისეულ ფორმულირებას, სხდომის თავმჯდომარის ფორმულირება ითვლება ალტერნატიულად და იგი შეიძლება ასეთი სახით დაისვას კენჭისყრაზე. სხდომის თავმჯდომარის წინადადება კენჭისყრაზე დგება ბოლოს.

კენჭისყრაზე შემოთავაზებული ვარიანტების სიმრავლის დროს (სამი ან მეტი), სხდომის თავმჯდომარე უფლებამოსილია ჩაატაროს სარეგისტრაციო კენჭისყრა. კენჭისყრის გამოცხადების შემდეგ, საკრებულოს წევრს სიტყვა შეიძლება მიეცეს მხოლოდ პროცედურულ საკითხებზე.

5.6 კენჭისყრის ზოგადი წესი

გადანყვეტილების მიღება, განსაკუთრებით ნორმატიულ დოკუმენტზე, თავისი არსით, მოიცავს დოკუმენტის პრინციპებზე, დოკუმენტის შინაარსსა და დოკუმენტის ტექსტზე შეთანხმების ეტაპებს. თუმცა, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ ითვალისწინებს საკრებულოს მიერ გადანყვეტილების მიღებას „რამდენიმე მოსმენით“. ორგანული კანონი არ ავალდებულებს საკრებულოს გადანყვეტილების მიღების თითოეულ ეტაპზე კენჭისყრის ჩატარებას და საკრებულო, როგორც წესი, გადანყვეტილებას იღებს პროექტის „ერთი მოსმენით“ (განსხვავებით კანონპროექტისაგან, რომელსაც პარლამენტი, როგორც წესი, ლეზულობს „სამი მოსმენით“). საკრებულოს მიერ მისაღები გადანყვეტილება, ხშირ შემთხვევაში, არ საჭიროებს კანონპროექტის მსგავს სკურპულოზურ განხილვას. ამასთან, შეიძლება იყოს ისეთი დადგენილება, რომელიც აზრთა სხვადასხვაობას იწვევდეს. ამიტომ, შეთანხმების მისაღწევად შესაძლებელია, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განისაზღვროს პროექტის როგორც მუხლობრივი, ასევე მთლიანობაში კენჭისყრა. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) პროექტის მიღების ასეთი წესის დადგენის შემთხვევაში, ინიცირებულ პროექტს კენჭი ეყრება თითოეული მუხლის, საჭიროების შემთხვევაში – პუნქტის (ქვე-პუნქტის) მიხედვით. პროექტის ყველა მუხლის გავლის შემდეგ, პროექტს მთლიანობაში უნდა ეყაროს კენჭი.

სხდომის თავმჯდომარეს უფლება აქვს განხილვის შემდეგ წარმოადგინოს პროექტს, მუხლობრივი კენჭისყრის გაუფლელად, მთლიანობაში უყაროს კენჭი, თუ ამ პროექტის მიმართ შენიშვნები არ იქნა გამოთქმული. სხდომის თავმჯდომარეს უფლება აქვს გამოიყოს პროექტის ის მუხლები, რომლებზეც შენიშვნა არ გამოთქმულა და ერთიანად უყაროს კენჭი, ხოლო შემდეგ, სათითაოდ უყაროს კენჭი იმ მუხლებს, რომლებზედაც შენიშვნა იქნა გამოთქმული. ამ პროცედურის გავლის შემდეგ, პროექტს მთლიანობაში უნდა ეყაროს კენჭი.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა განისაზღვროს, რომ თავდაპირველად კენჭი ეყრება პროექტის ინიცირებულ ვარიანტს, ხოლო მისი მიუღებლობის შემთხვევაში – პროექტთან დაკავშირებით გამოთქმულ ცვლილებებს მათი რიგითობის მიხედვით. საკრებულოს თავმჯდომარის (თუ ის არ არის საკითხის ინიციატორი) და სხდომის თავმჯდომარის წინადადებას კენჭი ეყრება ყველა ალტერნატიული ვარიანტის კენჭისყრის შემდეგ.

საკრებულომ, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) კენჭისყრის წესის დადგენისას, სასურველია, გაითვალისწინოს ყველა შესაძლო შემთხვევა და განსაზღვროს შემდეგი წესები:

- ▶ თუ საკრებულომ მიიღო პროექტის ინიცირებული მუხლი (პუნქტი), მის ალტერნატიულ ვარიანტებს კენჭი აღარ ეყრება.
- ▶ თუ არ იქნა მიღებული პროექტის ინიცირებული მუხლი (პუნქტი), ამის შემდეგ ხდება ამ მუხლზე (პუნქტზე) შემოთავაზებული ალტერნატიული ვარიანტის კენჭისყრა რიგითობის მიხედვით. თუ რომელიმე მათგანი საკრებულოს მიერ იქნა მიღებული, სხვა ვარიანტებს კენჭი აღარ ეყრება.
- ▶ თუ არ იქნა მიღებული პროექტის ინიცირებული მუხლი (პუნქტი) და ამ მუხლთან (პუნქტთან) არ არის დასახელებული ალტერნატიული ვარიანტი ან არც ერთი ალტერნატიული ვარიანტი არ იქნა მიღებული, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე აგრძელებს პროექტის მუხლობრივ (პუნქტობრივ) კენჭისყრას, რომლის დამთავრე-

ბის შემდეგ, დოკუმენტის მთლიანობაში კენჭისყრამდე აძლევს პროექტის ინიციატორს წინადადებას ან ამოიღოს ის მუხლი (პუნქტი), რომელიც კენჭისყრით იქნა უარყოფილი, თუ ამ მუხლის (პუნქტის) ამოღება არ იწვევს პროექტის სხვა მუხლების (პუნქტების) შეცვლას და არ ცვლის პროექტის არსს ან წარმოადგინოს ამ მუხლის (პუნქტის) ახალი კომპრომისული ვარიანტი.

- ▶ თუ პროექტის ინიციატორი დასთანხმდა სხდომის თავმჯდომარის წინადადებას შესაბამისი მუხლის (პუნქტის) ამოღებაზე, პროექტს კენჭი ეყრება მთლიანობაში ამ მუხლის (პუნქტის) გარეშე.
- ▶ თუ პროექტის ინიციატორი დასთანხმდა სხდომის თავმჯდომარის წინადადებას შესაბამისი მუხლის (პუნქტის) ახალი კომპრომისული ვარიანტის მომზადების შესახებ, დოკუმენტის მთლიანობაში კენჭისყრა გადაიღება პროექტის ინიციატორის მიერ შემოთავაზებული დროით.
- ▶ თუ პროექტის ინიციატორი არ ეთანხმება სხდომის თავმჯდომარის შემოთავაზებას შესაბამისი მუხლის (პუნქტის) ამოღების ან შეცვლის შესახებ, პროექტს მთლიანობაში ეყრება კენჭი.
- ▶ თუ საკრებულოს მიერ პროექტი იქნა მიღებული, მიღებულად ითვლება ის მუხლი (პუნქტი), რომელიც მუხლობრივი (პუნქტობრივი) კენჭისყრის დროს არ იყო მიღებული.
- ▶ თუ პროექტი მთლიანობაში არ იქნა მიღებული, იგი იხსნება დღის წესრიგიდან და, როგორც წესი, საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში შეიძლება ხელმეორედ შევიდეს მხოლოდ 3 თვის შემდეგ. ამ წესიდან გამონაკლისია შემთხვევა, თუ შემოტანილი საკითხი არსებითად გადაამუშავდა, რაზეც არსებობს შესაბამისი კომისიისა და გამგეობის (მერიის) იურიდიული სამსახურის დასკვნა, ასევე, თუ საკითხის განმეორებით განხილვას ითხოვს საკრებულოს თავმჯდომარე აუცილებლობის მოტივით.

5.7 კენჭისყრის შედეგების გამოცხადება

კენჭისყრის შედეგებს აცხადებს სხდომის თავმჯდომარე. კენჭისყრის შედეგების გამოცხადება ნიშნავს კენჭისყრის დასრულებას და საკრებულოს წევრს, რომელმაც ხმა არ მისცა კენჭისყრის დროს (მაგ., კენჭისყრის დროს არ იმყოფებოდა სხდომათა დარბაზში), უფლება არა აქვს ხმა მისცეს კენჭისყრის დამთავრების შემდეგ.

განცხადება, კენჭისყრის შედეგებთან დაკავშირებული ეჭვების თაობაზე, სხდომის თავმჯდომარეს უნდა წარედგინოს კენჭისყრის შედეგების გამოცხადებისთანავე. საკრებულო, განცხადების გაცნობის შემდეგ, ხმების უმრავლესობით, იღებს გადაწყვეტილებას ხელახალი კენჭისყრის ჩატარების ან განცხადების უარყოფის შესახებ.

თუ საკრებულოს წევრმა (წევრთა ჯგუფმა) არასწორად გაიგო კენჭისყრასთან დაკავშირებით დასმული საკითხის ფორმულირება (მაგალითად, თვლიდა, რომ ხმას აძლევდა „მომხრედ“ და რეალურად ხმა მისცა „მონინალმდეგედ“) დაუყოვნებლივ უნდა მიმართოს (მიმართონ) სხდომის თავმჯდომარეს. საკრებულო, განცხადების გაცნობის შემდეგ, ხმების უმრავლესობით იღებს გადაწყვეტილებას ხელახალი კენჭისყრის მოწყობის ან განცხადების უარყოფის შესახებ. ხელახალი კენჭისყრა არ გაიმართება, თუ ხმების რაოდენობა არ ცვლის კენჭისყრის საბოლოო შედეგს.

თავი VI. საქართველოს სხდომაზე წესრიგის დაცვის წესები

6.1 საქართველოს სხდომაზე წესრიგის დაცვა

საკრებულოს სხდომის ნორმალური წარმართვისა და საკითხების სრულყოფილი განხილვისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სხდომაზე წესრიგის დაცვის წესების დადგენას. ეს წესები უნდა აისახოს საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში). ასევე, სასურველია, საკრებულომ მიიღოს „საკრებულოს წევრის ეთიკის კოდექსი“, რომელშიც შეიძლება დეტალურად განისაზღვროს საკრებულოს სხდომაზე ქცევის წესები. ამ თავში მოცემულია რეკომენდაციები, თუ როგორ შეიძლება დარეგულირდეს საკრებულოს სხდომაზე წესრიგის დაცვის საკითხები საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით).

პირველ რიგში საჭიროა სიტყვით გამოსვლის რეგლამენტით დადგენილი ხანგძლივობის დაცვა. ეს საკითხი ყველაზე ხშირად ირღვევა. ამ დარღვევის აღსაკვეთად შეიძლება დადგინდეს შემდეგი წესი:

- ▶ თუ გამომსვლელი სიტყვით გამოსვლისას მისთვის განკუთვნილ დროს გადააცილებს, საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარე ჯერ აფრთხილებს, ხოლო შემდეგ ჩამოართმევს სიტყვას.
- ▶ თუ გამომსვლელმა გადაუხვია განსახილველ საკითხს, თავმჯდომარე მას აფრთხილებს ამის შესახებ.
- ▶ თუ გამომსვლელი ხმარობს შეურაცხყოფელ სიტყვებს, სხდომის თავმჯდომარე მოუწოდებს წესრიგისაკენ.
- ▶ თუ გამომსვლელი ორჯერ გააფრთხილეს დაბრუნებოდა განსახილველ საკითხს ან ორჯერ მოუწოდეს წესრიგისაკენ, სხდომის თავმჯდომარეს, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით), შეუძლია სიტყვა ჩამოართვას გამომსვლელს და არ მისცეს მას იგივე საკითხზე მეორედ გამოსვლის უფლება.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა აისახოს, რომ სხდომის თავმჯდომარის მიერ სხდომის მონაწილის გაფრთხილება და წესრიგისაკენ მოწოდება სხდომაზე წესრიგის დაცვის მიზნით, არ შეიძლება გახდეს განსჯის საგანი. სხდომის თავმჯდომარის მიერ წესრიგის დასაცავად მიღებულ გადაწყვეტილებებზე კენჭისყრა არ იმართება და იგი უნდა შესრულდეს მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად. გაფრთხილება ან წესრიგის დაცვის სხვა ზომის გამოყენება მხოლოდ სხდომის თავმჯდომარის ექსკლუზიური უფლებაა.

სხდომაზე წესრიგის დაცვასთან დაკავშირებით სხდომის თავმჯდომარის უფლებამოსილებები ვრცელდება იმ პირებზეც, რომლებიც არ არიან საკრებულოს წევრები. საკრებულოს სხდომაზე მონაწილე ან სხდომაზე დამსწრე პირები, თუ ისინი არღვევენ წესრიგს, რითაც ხელს უშლიან სხდომის ნორმალურ მსვლელობას, სხდომის თავმჯდომარის მითითებით შეიძლება გაყვანილ იქნენ დარბაზიდან.

თუ სხდომის მსვლელობისას დაიწყო უწესრიგობა, რომელიც შეუძლებელს ხდის საკრებულოს მუშაობას და სხდომის თავმჯდომარემ მისი აღკვეთა ვერ შეძლო, მაშინ იგი ტოვებს ადგილს და სხდომა დროებით (მაგალითად, ნახევარი საათით) შეწყვეტილად ითვლება. თუ სხდომის განახლების შემდეგაც გრძელდება უწესრიგობა, სხდომის თავმჯდომარე სხდომას გადადებს მეორე დღისათვის.

6.2 ზომები საკრებულოს სხდომის წესების დარღვევისათვის

საკრებულოს წევრი თავის უფლებამოსილებებს ახორციელებს საზოგადოებრივ სანციებზე. ამიტომ, მის მიმართ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ მორალური და არა მატერიალური ან ადმინისტრაციული ხასიათის ზომები. კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს საკრებულოს სხდომის წესების დამრღვევის მიმართ რა ზომების გამოყენებაა შესაძლებელი. ეს საკითხი უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით).

სხდომის თავმჯდომარემ საკრებულოს წევრის მიმართ საკრებულოს სხდომის წესების დარღვევისათვის შეიძლება გამოიყენოს შემდეგი ზომები:

- ▶ წესრიგისკენ მოწოდება;
- ▶ გაფრთხილება;
- ▶ გაფრთხილება ოქმში შეტანით;
- ▶ სიტყვით გამოსვლის უფლების ჩამორთმევა შესაბამის საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებამდე.

რაც შეეხება სხდომაზე მონაწილე ან დამსწრე პირებს, მათ მიმართ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შემდეგი ზომები:

- ▶ წესრიგისკენ მოწოდება;
- ▶ გაფრთხილება;
- ▶ სხდომის დარბაზიდან გაძევება ამ დღის სხდომის დასრულებამდე.

ქვემოთ მოცემულია, რომელი დარღვევისათვის რა ზომის გამოყენებაა მიზანშეწონილი:

ა) წესრიგისკენ მოწოდება

სხდომის თავმჯდომარემ საკრებულოს წევრს ან საკრებულოს სხდომაში მონაწილე დამსწრე პირს შეიძლება წესრიგისკენ მოუწოდოს თუ იგი:

- ▶ სიტყვით გამოდის სხდომის თავმჯდომარის ნებართვის გარეშე;
- ▶ სიტყვით გამოსვლისას ხმარობს შეურაცხმყოფელ გამოთქმებს;
- ▶ მისი გამოსვლა შეიცავს ეთნიკური, რელიგიური, რასობრივი და სხვა ნიშნის მიხედვით დისკრიმინაციული სახის მოწოდებებს;
- ▶ სარგებლობს მობილური ტელეფონით ან ხმამაღლა საუბრობს, რითაც ხელს უშლის სხდომის მიმდინარეობას;
- ▶ ემოციურად გამოხატავს თავის კმაყოფილებას ან უკმაყოფილებას, რითაც ხელს უშლის სხდომის მიმდინარეობას.

ბ) გაფრთხილება

საკრებულოს წევრს ან სხდომაში მონაწილე (სხდომაზე დამსწრე) პირს, რომელსაც ამავე სხდომაზე უკვე მოუწოდეს წესრიგისკენ და იგი კვლავ აგრძელებს უწესრიგობას, სხდომის თავმჯდომარემ შეიძლება მისცეს გაფრთხილება.

გ) გაფრთხილება ოქმში შეტანით

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის მიერ გაფრთხილება ოქმში შეტანით ეძლევა მხოლოდ საკრებულოს წევრს, რომელიც:

- ▶ უკვე გაფრთხილდა, მაგრამ აგრძელებს წესრიგის დარღვევას;
- ▶ ქმნის უწესრიგობას სხდომაზე, რითაც ხელს უშლის სხდომის მიმდინარეობას;
- ▶ შეურაცხყო საკრებულო ან პირი, მიუხედავად იმისა, იმყოფება თუ არა ეს პირი

საკრებულოს სხდომაზე.

დ) სიტყვით გამოსვლის უფლების ჩამორთმევა შესაბამის საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებამდე

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის წინადადებით საკრებულომ შეიძლება მიიღოს გადაწყვეტილება და საკრებულოს წევრს ჩამოართვას სიტყვით გამოსვლის უფლება შესაბამის საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებამდე:

- ▶ თუ იგი გააფრთხილეს ოქმში შეტანით, მაგრამ კვლავ აგრძელებს წესრიგის დარღვევას;
- ▶ თუ იგი ეწინააღმდეგება სხდომის თავმჯდომარის მიერ მის მიმართ გამოტანილ ზომას.

საკრებულოს ამ წევრმა საკრებულოს გადაწყვეტილებით სიტყვის ჩამორთმევის შემდეგ, აღნიშნულ საკითხზე კენჭისყრამდე, შეიძლება ისარგებლოს მხოლოდ პროცედურული საკითხების დასმის უფლებით.

ე) სხდომის დარბაზიდან გაძევება

საკრებულოს სხდომის თავმჯდომარის მიერ ეს ზომა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ საკრებულოს სხდომაზე მონაწილე ან დამსწრე საკრებულოს არაწევრის მიმართ, თუ იგი:

- ▶ გაფრთხილების მიუხედავად, აგრძელებს წესრიგის დარღვევას;
- ▶ ქმნის უწესრიგობას სხდომაზე, რითაც ხელს უშლის სხდომის მიმდინარეობას;
- ▶ შეურაცხყო საკრებულო ან პირი, მიუხედავად იმისა, ეს პირი იმყოფება, თუ არა საკრებულოს სხდომაზე.
- ▶ თუ იგი ეწინააღმდეგება სხდომის თავმჯდომარის მიერ მის მიმართ გამოტანილ ზომას.

პირს ან პირთა ჯგუფს, რომელიც გააძევეს სხდომის დარბაზიდან, უფლება არა აქვს დაბრუნდეს საკრებულოს სხდომაზე იმ დღის სხდომის დამთავრებამდე.

თავი VII. საქრეზულონ მიერ სამართლებრივი აქტის მომზადების, განხილვისა და მიღების წესი

7.1 საქრეზულონ სამართლებრივი აქტები

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 43-ე მუხლის თანახმად, საქრეზულონ დადგენილება საქრეზულონ ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტია, ხოლო საქრეზულონ განკარგულება – საქრეზულონ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტი.

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, „დაუშვებელია ნორმატიული შინაარსის სამართლებრივი აქტის ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტის სახით მიღება (გამოცემა) და ინდივიდუალური შინაარსის სამართლებრივი აქტის ნორმატიული აქტის სახით მიღება (გამოცემა).“ კანონის ამ მოთხოვნის შესრულება პრაქტიკაში, სამწუხაროდ, ვერ ხორციელდება. ხშირია შემთხვევები, როცა ინდივიდუალური აქტით წესრიგდება ისეთი საკითხები, რომლებიც ნორმატიული აქტით უნდა დარეგულირდეს. არის შემთხვევები, როცა ერთი და იგივე საკითხი ერთ თვითმმართველ ერთეულში მოწესრიგებულია ნორმატიული აქტით, ხოლო მეორე თვითმმართველ ერთეულში – ინდივიდუალური აქტით. კანონმდებლობაში გვხვდება შემთხვევები, როცა კანონი პირდაპირ მიუთითებს, რა სახის აქტით უნდა დარეგულირდეს ესა თუ ის ურთიერთობა. მაგრამ, უფრო ხშირად, კანონი პირდაპირ არ მიუთითებს აქტის სახეზე, რის გამოც არაერთგვაროვანი პრაქტიკა ჩამოყალიბდა, რაც უნდა გამოსწორდეს. სარეკომენდაციოდ გთავაზობთ საკითხების იმ ჩამონათვალს, თუ, რომელი უნდა დარეგულირდეს საქრეზულონ დადგენილებით და, რომელი საქრეზულონ განკარგულებით.

თვითმმართველობის ნორმატიული სამართლებრივი აქტით – საქრეზულონ დადგენილებით უნდა მოხდეს:

- ▶ საქრეზულონ დებულების (რეგლამენტის), საქრეზულონ კომისიების, საქრეზულონ აპარატის, გამგეობის (მერიის), გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების დებულებების დამტკიცება;
- ▶ საქრეზულონ კომისიების, გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების შექმნა და გაუქმება;
- ▶ იურიდიული პირების შექმნა, რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია; მათი წესდებულების დამტკიცება და შეცვლა;
- ▶ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ნორმატივების ფარგლებში, საქრეზულონ თანამდებობის პირების, ადგილობრივი თვითმმართველობის სხვა მოხელეებისა და საჯარო მოსამსახურეების თანამდებობრივი სარგოს განაკვეთების განსაზღვრა;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთათვის დამატებითი საკვალიფიკაციო მოთხოვნების დადგენა;
- ▶ გეოგრაფიული ობიექტების (ქუჩები, მოედნები, პარკები, ხიდები და ა.შ.) სახელდება, ნუმერაციის წესების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლოების დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა; თვითმმართველი ერთეულის საპატიო ჯილდოებისა და ნოდებების

- შემოღებისა და მინიჭების წესის დადგენა;
- ▶ თვითმმართველ ერთეულში ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნა და გაუქმება, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის დამტკიცება, ბიუჯეტში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა;
  - ▶ ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღება და გაუქმება; მათი განაკვეთების განსაზღვრა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტის, თვითმმართველი ერთეულის განვითარების მუნიციპალური პროგრამებისა და გეგმების დამტკიცება;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის სარეზერვო ფონდის შექმნა და მისი განკარგვის წესების დადგენა;
  - ▶ ხელშეკრულების დამტკიცება ერთობლივი პროექტების განხორციელების მიზნით სხვა თვითმმართველ ერთეულთან საბიუჯეტო სახსრების გაერთიანების შესახებ;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების ფლობის, განკარგვისა და ქონებით სარგებლობის წესების დადგენა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების განკერძოების პროგრამების დამტკიცება;
  - ▶ ადგილობრივი შესყიდვების გეგმის დამტკიცება;
  - ▶ აუქციონში თვითმმართველი ერთეულის ქონების აუქციონის ფორმით პრივატიზებისას გამარჯვების დამადასტურებელი ოქმის ტიპობრივი ფორმის დადგენა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული მიწით სარგებლობის, მიწის იჯარისა და გადასახადების ოდენობის, მისი გაანგარიშებისა და გადახდის წესების დადგენა; არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნორმატიული ფასის განსაზღვრა;
  - ▶ გადაწყვეტილების მიღება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტიდან მოსახლეობის დამატებითი სოციალური მომსახურების სახეების დაფინანსების შესახებ;
  - ▶ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა სოციალურ-საყოფაცხოვრებო მომსახურების წესებისა და პირობების დადგენა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა და მისი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის ნორმებისა და წესების განსაზღვრა;
  - ▶ მინათსარგებლობის გენერალური გეგმის, განაშენიანების რეგულირების გეგმის, დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესების დამტკიცება, ქალაქთმშენებლობის დოკუმენტების დამტკიცება;
  - ▶ საინჟინრო ინფრასტრუქტურის განვითარების პროგრამების დამტკიცება;
  - ▶ მინათსარგებლობის დაგეგმვა, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად (ისტორიულ-კულტურულ, გამწვანების, დასვენების, სამრეწველო, სავაჭრო, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების და სხვა სპეციალური ზონების) დაყოფა, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა;
  - ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის კეთილმოწყობის მუნიციპალურ პროგრამათა დამტკიცება;

- ▶ დასუფთავების, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვების, ნაგავსაყრელების მონყობის და უტილიზაციის სამუშაოთა წარმოების დაგეგმვა და ორგანიზების წესების დადგენა, გარე განათების, სანიაღვრე მეურნეობის, კანალიზაციის სამუშაოთა წარმოების დაგეგმვა; სასაფლაოების მოვლა-პატრონობის წესების დადგენა;
- ▶ გარე ვაჭრობის, ბაზრებისა და ბაზრობების რეგულირების წესების დამტკიცება;
- ▶ გარე რეკლამის განთავსების მარეგულირებელი ნორმების დადგენა;
- ▶ ადგილობრივი გზების შენახვისა და განვითარების პროგრამებისა და გეგმების დამტკიცება;
- ▶ მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურებისა და ადგილობრივი გადაზიდვების წესების, ტრანსპორტის მარშრუტებისა და გრაფიკების განსაზღვრა; ადგილობრივი სამგზავრო გადაყვანის, ავტომანქანის პარკირების მარეგულირებელი ნორმების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე, გარდა საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზებისა, საგზაო მოძრაობის დაგეგმარება;
- ▶ შეკრებების, მიტინგების, დემონსტრაციების ჩატარებასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირება საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით;
- ▶ ოფიციალური სტატისტიკური სამუშაოების მუნიციპალური პროგრამის დამტკიცება;
- ▶ ადგილობრივი არქივის მართვის, არქივით სარგებლობის წესებისა და საარქივო მომსახურების ტარიფების დადგენა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ინფორმაციის კონცეფციისა და პროგრამის დამტკიცება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ვებგვერდის დებულების დამტკიცება;
- ▶ საინფორმაციო სისტემის, ქსელის, ბაზების, მონაცემთა ბანკების გამოყენების წესების დადგენა.

საკრებულოს ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტით – საკრებულოს განკარგულებით უნდა დარეგულირდეს:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარისა და საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევა და მათი უფლებამოსილების შეწყვეტა;
- ▶ საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეების არჩევა და უფლებამოსილების შეწყვეტა;
- ▶ საკრებულოს კომისიების პერსონალური შემადგენლობის დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა;
- ▶ საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფების შექმნა და გაუქმება, სამუშაო ჯგუფების პერსონალური შემადგენლობის დამტკიცება და ცვლილებების შეტანა;
- ▶ საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისა და უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის თაობაზე გადაწყვეტილებების მიღება;
- ▶ გამგებლის (მერის) დანიშვნა-განთავისუფლებაზე თანხმობის მიცემა;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთა საკონკურსო-საატესტაციო კო-

მისიის თავმჯდომარის დანიშვნა;

- ▶ კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში, თანხმობის მიცემა თვითმმართველი ერთეულის სახელით შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დადებაზე;
- ▶ გადაწყვეტილების მიღება იმ პროგრამებში მონაწილეობის შესახებ, რომლებიც შეეხება თვითმმართველი ერთეულის განვითარებას;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დამტკიცება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის პროექტის დამტკიცება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო საწყისი ფასისა და სარგებლობის ქირის ოდენობის დადგენა;
- ▶ სესხის ან გრანტის აღების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემა ისეთი გარიგების დადებაზე, რომლის ღირებულება აღემატება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის 5%-ს;
- ▶ საკრებულოს დღის წესრიგის დამტკიცება; გადაწყვეტილების მიღება საკითხის დღის წესრიგიდან ამოღების და/ან განხილვის გადადების შესახებ; გადაწყვეტილების მიღება საკრებულოს გასვლითი სხდომის ჩატარების, საკრებულოს სხდომის ან სხდომის ნაწილის დახურულად გამართვის შესახებ.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით დადგენილია, თუ ვის აქვს საკრებულოში სამართლებრივი აქტის ინიცირების (შეტანის) უფლება. ესენია:

- ▶ საკრებულოს წევრი, მათ შორის საკრებულოს თანამდებობის პირები, რომლებიც იმავდროულად არიან საკრებულოს წევრები (საკრებულოს თავმჯდომარე, საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე, საკრებულოს კომისიათა თავმჯდომარეები და საკრებულოს ფრაქციის ხელმძღვანელები). ზემოაღნიშნულ პირებს აქვთ როგორც საკრებულოს ინდივიდუალური, ასევე ნორმატიული აქტების ინიცირების უფლება.
- ▶ თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 1%-ს პეტციის წესით. პეტციის წესით ინიცირებული შეიძლება იყოს მხოლოდ ნორმატიული აქტის პროექტი.

გარდა ზემოთ აღნიშნული სუბიექტებისა, სამართლებრივი აქტის ინიციატორი შეიძლება იყოს საკრებულოს წევრებისაგან შემდგარი საკრებულოს კოლეგიური ორგანოებიც: საკრებულოს ბიურო, საკრებულოს კომისია, საკრებულოს ფრაქცია, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფი.

ინიცირების უფლება ნიშნავს იმას, რომ ამ სუბიექტთა მიერ წარმოდგენილი პროექტები აუცილებლად უნდა იქნეს განხილული საკრებულოს მიერ. რა თქმა უნდა, ნებისმიერ პირსაც აქვს უფლება საკუთარი ინიციატივით მოამზადოს და საკრებულოს წარუდგინოს საკრებულოს სამართლებრივი აქტის პროექტი, მაგრამ, თუ ამ პროექტს მხარი არ დაუჭირა სამართლებრივი აქტის ინიცირების უფლების სუბიექტმა, მაშინ საკრებულოსთვის ამ პროექტის განხილვა სავალდებულო არ არის და იგი არ შევა საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით არა მხოლოდ ზოგადად განისაზღვრება სამართლებრივი აქტის ინიცირების უფლების მქონე სუბიექტები, არამედ დადგენილია ის ნორმატიული აქტებიც, რომელთა ინიცირება

მხოლოდ კონკრეტულ სუბიექტს მხოლოდ კანონით დადგენილი წესის დაცვით შეუძლია. კერძოდ, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარეს, გამგებლის (მერის) წარდგინებით, აქვს უფლება საკრებულოში შეიტანოს:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის (დამტკიცებულ ბიუჯეტში შესატანი ცვლილებებისა და დამატებების) პროექტი;
- ▶ ადგილობრივი გადასახადებისა და ადგილობრივი მოსაკრებლების შემოღების, ცვლილებებისა და გაუქმების შესახებ შესაბამისი ნორმატიული აქტის პროექტი;
- ▶ ადგილობრივი შესყიდვების გეგმის პროექტი;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის, თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად დაყოფის, მათი საზღვრების დადგენისა და შეცვლის, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ქალაქთმშენებლობის დოკუმენტების სამართლებრივი აქტების პროექტები;
- ▶ გამგეობის (მერიის), გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ტერიტორიული ორგანოების დებულებების პროექტები.

ამ საკითხების ინიცირება სხვა სუბიექტების მხრიდან შეზღუდულია. მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ საკრებულოს არა აქვს შემოტანილ პროექტებზე ალტერნატიული წინადადებების გამოთქმისა და ამ წინადადებების მიღების უფლება. ერთადერთი შეზღუდვა ეხებოდა მხოლოდ ბიუჯეტის პროექტს, მაგრამ 2009 წელს შეტანილი ცვლილებებით, საკრებულოს მიეცა უფლება ბიუჯეტის პროექტთან მიმართებითაც წამოაყენოს ალტერნატიული წინადადებები. თუ ეს წინადადებები არ იქნა გაზიარებული აღმასრულებელი ორგანოს მიერ, საკრებულოს უფლება აქვს უარი უთხრას ინიცირებულ ბიუჯეტის პროექტს და ბიუჯეტი მიიღოს იმ შენიშვნების გათვალისწინებით, რომლებიც არ გაიზიარა აღმასრულებელმა ორგანომ.

7.2 საკრებულოში ნორმატიული აქტის პროექტის ინიცირების წესი

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, ნორმატიული აქტის პროექტს ამზადებს ნორმატიული აქტის პროექტის წარდგენის უფლების მქონე სუბიექტი ან თვით ნორმატიული აქტის მიღების (გამოცემის) უფლებამოსილების მქონე ორგანო (თანამდებობის პირი). ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით, ნორმატიული აქტის პროექტის წარდგენის უფლების მქონე სუბიექტს ან თვით ნორმატიული აქტის მიღების (გამოცემის) უფლებამოსილების მქონე ორგანოს (თანამდებობის პირს) უფლება აქვს, ნორმატიული აქტის პროექტის მომზადება დაუკვეთოს სახელმწიფო და არასახელმწიფო ორგანიზაციასა და დაწესებულებას (მათ შორის, უცხოეთის დაწესებულებას), ცალკეულ სპეციალისტსა და სპეციალისტთა ჯგუფს (მათ შორის, უცხოელებს).

საკრებულოში ინიცირების წესით ნორმატიული აქტის პროექტი შეიტანება წერილობითი ფორმით, საკრებულოს დადგენილების პროექტის სახით. საკრებულოში ინიცირებულ ნორმატიული აქტის პროექტს უნდა ერთვოდეს განმარტებითი ბარათი, რომელშიც აღინიშნება:

- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის მიღების (გამოცემის) მიზეზი, მისი დამახასიათებელი ძირითადი ნიშნები და მიღების საჭიროების დასაბუთება;

- ▶ მითითება საკრებულოს იმ აქტზე, რომელიც უნდა გამოცხადდეს ძალადაკარგულად ან, რომელშიც უნდა შევიდეს ცვლილება (შესაბამისი მუხლის, ან პუნქტის მითითებით);
- ▶ იმ შედეგების საფინანსო-ეკონომიკური გაანგარიშება, რასაც გამოიწვევს ამ პროექტის მიღება;
- ▶ პროექტი სხვა ნორმატიულ აქტში იმ ცვლილებების ან/და დამატებების შეტანის შესახებ, რასაც გამოიწვევს ამ პროექტის მიღება (გამოცემა);
- ▶ პროექტის მიღების სავარაუდო ვადა;
- ▶ შეთანხმების ფურცელი (ადგილობრივი თვითმმართველობის რომელ ორგანოებთან ან თანამდებობის პირებთან არის შეთანხმებული);
- ▶ პროექტის ავტორი (ავტორები) და საკრებულოს სხდომაზე დანიშნული მომხსენებელი.

ნორმატიული აქტის პროექტი უნდა შედგეს „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად. ამ მხრივ, პირველ რიგში, გასათვალისწინებელია ნორმატიული აქტის პროექტის სტრუქტურა. დღეისათვის, სამწუხაროდ, დამკვიდრებულია არასწორი პრაქტიკა, როცა საკრებულოს დადგენილებით ხდება მხოლოდ წესის ან დებულების დამტკიცება, ხოლო ეს წესი, თუ დებულება მოცემულია დანართის ფორმით. მართალია, დანართიც ნორმატიული აქტის ნაწილია, მაგრამ დანართით, როგორც წესი, გადმოცემული უნდა იყოს სქემები, გრაფიკები, ნუსხები და ა.შ., რომელთა ნორმატიული ტექსტის მუხლებში მოქცევა შეუძლებელია ან მიზანშეუწონელი. თუ როგორი უნდა იყოს ნორმატიული აქტის სტრუქტურა, განსაზღვრულია „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლით:

„1. ნორმატიული აქტი შეიცავს ძირითად ნაწილსა და დასკვნით დებულებებს, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში – აგრეთვე, გარდამავალ დებულებებს.

2. ნორმატიულ აქტს შეიძლება ჰქონდეს პრეამბულა. მასში გადმოიცემა ამ ნორმატიული აქტის დანიშნულება და პრინციპები, რომლებიც მას უდევს საფუძვლად; თუ აქტი კანონქვემდებარეა, პრეამბულაში მითითებული უნდა იყოს, რომელი ნორმატიული აქტის შესასრულებლად გამოიცა იგი.

3. ნორმატიულ აქტში ზოგადი ნორმები უნდა უსწრებდეს სპეციალურ ნორმებს.

4. ნორმატიული აქტი შეიძლება შეიცავდეს გარდამავალ დებულებებს, თუ განსაზღვრული ვადით დგინდება ძირითადისგან განსხვავებული ნორმები ან თუ ამ ნორმატიული აქტის სრულად ასამოქმედებლად გარკვეული პირობები და დროა საჭირო.

5. ნორმატიული აქტის დასკვნითი დებულებები შეიცავს იმ ნორმატიული აქტების ჩამონათვალს, რომლებიც ძალას კარგავს ამ ნორმატიული აქტის ამოქმედების მომენტიდან, აქტის ძალაში შესვლის დროს და მისი ამოქმედების ვადას (თუ იგი განსაზღვრული ვადით არის მიღებული (გამოცემული)).

6. გადასახადის, ბაჟის, მოსაკრებლის, ტარიფის და საფასურის განაკვეთები და ოდენობები, აგრეთვე ნუსხები, უჯრები, სქემები, ფორმულები და ა. შ. ნორმატიული აქტის ტექსტში გამოიყენება შესაბამისი ნორმის შემდეგ, ხოლო თუ ეს შეუძლებელია – დაერთვის ნორმატიულ აქტს დანართის სახით. ნორმატიული აქტის დანართი ნორმატიულ აქტთან ერთად ქვეყნდება და მისი ნაწილია.

7. ნორმატიული აქტი შედგება მუხლებისაგან. მუხლი შეიძლება დაიყოს პუნქტებად (კოდექსში – ნაწილებად), ხოლო პუნქტი – ქვეპუნქტებად; საჭიროების შემთხვევაში, ქვეპუნქტი შესაძლებელია დაიყოს რამდენიმე ქვეპუნქტად. მუხლები შინაარსობრივი სიახლოვის გათვალისწინებით შეიძლება დაჯგუფდეს თავებად. თავები შესაძლებელია გაერთიანდეს კარებად (კოდექსში – წიგნებად). კარს (წიგნს) და თავს უნდა ჰქონდეს სათაური, ხოლო მუხლს შეიძლება ჰქონდეს სათაური. პუნქტი (ნაწილი) და ქვეპუნქტი უსათაუროა.

8. კარების (წიგნების), თავების, მუხლების და პუნქტების (ნაწილების) ნუმერაცია, ასევე ქვეპუნქტების ანბანური თანამიმდევრობა უწყვეტია. კარების (წიგნების) და თავების ნუმერაციისას გამოიყენება რომაული ციფრები, ხოლო მუხლების და პუნქტების ნუმერაციისას – არაბული ციფრები. ქვეპუნქტების თანამიმდევრობა ქართული ანბანის ასოებით აღინიშნება.

9. ნორმატიულ აქტში სხვა ნორმატიული აქტის მითითებისას უნდა დასახელდეს ნორმატიული აქტის სახე და სათაური, მუხლი, პუნქტი (ნაწილი) და ქვეპუნქტი, ხოლო თუ აუცილებელია – წინადადებაც. ნორმატიულ აქტში იმავე ნორმატიული აქტის რომელიმე დებულების მითითებისას უნდა დასახელდეს მხოლოდ მუხლი, პუნქტი (ნაწილი) და ქვეპუნქტი, ხოლო, თუ აუცილებელია – წინადადებაც.

10. ნორმატიულ აქტში კარის (წიგნის), თავის, მუხლის, პუნქტის (ნაწილის) ან ქვეპუნქტის ამოღების ან/და ძალადაკარგულად გამოცხადების შემთხვევაში ნორმატიული აქტის ნუმერაციის (ანბანური თანამიმდევრობის) უწყვეტობის შენარჩუნების მიზნით ნორმატიული აქტის გამოქვეყნებისას ამოღებული ან/და ძალადაკარგული კარის (წიგნის), თავის, მუხლის, პუნქტის (ნაწილის) ან ქვეპუნქტის ადგილას მიეთითება იმ ნორმატიული აქტის მიღების (გამოცემის) თარიღი და მიმღები (გამომცემი) ორგანოს (თანამდებობის პირის) მიერ მინიჭებული სარეგისტრაციო ნომერი, რომლითაც კარი (წიგნი), თავი, მუხლი, პუნქტი (ნაწილი) ან ქვეპუნქტი ამოღებულ იქნა ან/და ძალადაკარგულად გამოცხადდა.

11. ნორმატიულ აქტში კარის (წიგნის), თავის, მუხლის, პუნქტის (ნაწილის) ან ქვეპუნქტის დამატების შემთხვევაში ნორმატიული აქტის ნუმერაციის, ასევე ანბანური თანამიმდევრობის უწყვეტობის შენარჩუნების მიზნით მიეთითება შესაბამისად წინა კარის (წიგნის), თავის, მუხლის, პუნქტის (ნაწილის) ნომერი ან ქვეპუნქტის აღმნიშვნელი ასო დამატებითი ციფრით (პრიმ კარი (წიგნი), თავი, მუხლი, პუნქტი (ნაწილი) ან ქვეპუნქტი).

12. ნორმატიულ აქტში განისაზღვრება:

ა) ნორმატიული აქტები, რომლებიც უნდა გამოცხადდეს ძალადაკარგულად ამ ნორმატიული აქტის მიღების (გამოცემის) შემთხვევაში;

ბ) ნორმატიული აქტები, რომელთა მიღება (გამოცემა) საჭიროა ამ ნორმატიულ აქტთან დაკავშირებით, მათი მიღების (გამოცემის) ვადა და მიმღები (გამომცემი) ორგანოს (თანამდებობის პირის) დასახელება.“

როგორც ვხედავთ, კანონი საკმაოდ დეტალურად განსაზღვრავს ნორმატიული აქტის სტრუქტურის საკითხს და საკრებულოში შეტანილი პროექტიც უნდა აკმაყოფილებდეს ამ ნორმებს. იმ შემთხვევაში, თუ ინიცირებული პროექტი არ აკმაყოფილებს კანონით დადგენილ მოთხოვნას, ეს არ შეიძლება იყოს ინიცირებაზე უარის თქმის საფუძველი. ინიცირების უფლების შეზღუდვა კატეგორიულად დაუშვებელია

და იგი განხილულ უნდა იქნეს კანონით და საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი წესის შესაბამისად. რაც შეეხება შემოტანილი პროექტის ტექნიკურ გამართულობას, იგი უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს აპარატმა, საკითხის ინიციატორთან შეთანხმებით.

თუ ინიცირებული ნორმატიული აქტის პროექტი საკრებულოს მიერ მიღებულ ნორმატიულ აქტში იწვევს ცვლილებების ან/და დამატებების შეტანას, მას უნდა დაერთოს შესატანი ცვლილებების ან/და დამატებების პროექტები და წარმოდგენილ უნდა იქნეს ერთიანი პაკეტის სახით.

ნორმატიულ აქტში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის წესი განსაზღვრულია „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-20 მუხლით. ამ მუხლის მე-7 და მე-8 პუნქტების თანახმად:

- ▶ ნორმატიულ აქტში ცვლილების ან დამატების შეტანის თაობაზე ნორმატიული აქტის პროექტში მითითებული უნდა იყოს მონაცემები იმ ნორმატიული აქტის შესახებ, რომელშიც შეიტანება ეს ცვლილება ან დამატება, კერძოდ: ნორმატიული აქტის სათაური, იმ ორგანოს სახელწოდება, რომელშიც აღნიშნული ნორმატიული აქტია გამოქვეყნებული, აქტის გამოქვეყნების თარიღი, აგრეთვე მუხლი და გვერდი მისი არსებობის შემთხვევაში.
- ▶ ნორმატიულ აქტში სიტყვის (სიტყვების) ან რიცხვის (რიცხვების) შეცვლის, ამოღების ან დამატების შემთხვევაში, ნორმატიული აქტის პროექტი შესაძლებელია შეიცავდეს შესაბამისი პუნქტის (ნაწილის), ქვეპუნქტის, დანართის (დანართის ნაწილის) სრულ რედაქციას სათანადო ცვლილების, ან დამატების გათვალისწინებით, ან მითითებას სიტყვის (სიტყვების), ან რიცხვის (რიცხვების) შეცვლის, ამოღების, ან დამატების თაობაზე.

საკრებულო აპარატი მოვალეა ამ მხრივაც აღმოუჩინოს დახმარება საკითხის ინიციატორს, რათა საკრებულოს სხდომაზე შესატანი პროექტი იყოს სრულყოფილი.

„დგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში არ არის მოცემული ნორმატიული აქტის პროექტის ინიცირების დეტალური წესი. ამიტომ, საჭიროა საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) მათი განსაზღვრა. იმისათვის, რომ საკრებულომ განიხილოს ნორმატიული აქტის პროექტი, მან უნდა გაიაროს შემდეგი საფეხურები:

- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის ჩაბარება საკრებულოს აპარატისთვის;
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის რეგისტრაცია;
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის ბიუროს სხდომაზე განხილვა და პროექტზე განხილვის პროცედურების დაწყება;
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის გამოქვეყნება და პასუხისმგებელი პირებისთვის/ ორგანოებისთვის გადაცემა;
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტზე დასკვნების მომზადება;
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტზე შესული შენიშვნების, დასკვნებისა და წინადადებების სისტემატიზაცია.
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის შეტანა საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგის პროექტში.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) ნორმატიული აქტის პროექტის მოძრაობის თითოეული საფეხური შეიძლება გაინეროს შემდეგი სახით:

ა) ნორმატიული აქტის პროექტის ჩაბარება საკრებულოს აპარატისთვის

ნორმატიული აქტის პროექტი ბარდება საკრებულოს აპარატს. ინიციატორი ნორმატიულ აქტს, განცხადებასთან ერთად, აბარებს საკრებულოს აპარატს. განცხადება იწერება საკრებულოს სახელზე და მასში აღინიშნება: ა) ინიციატორის ვინაობა, პროექტის ავტორის ვინაობა და საკონტაქტო ინფორმაცია (თუ პროექტის ავტორი სხვა პირია); ბ) საკრებულოს სხდომაზე ამ საკითხზე ინიციატორის მიერ განსაზღვრული მომხსენებელი, მისი ვინაობა და საკონტაქტო ინფორმაცია; გ) საკრებულოს სხდომაზე პროექტის განხილვის სავარაუდო ვადა.

ბ) ნორმატიული აქტის პროექტის რეგისტრაცია და საკრებულოს თავმჯდომარისთვის გადაცემა

საკრებულოს აპარატი შემოტანილ ნორმატიული აქტის პროექტს დაუყოვნებლივ ატარებს რეგისტრაციაში და გადასცემს საკრებულოს თავმჯდომარეს საკრებულოს ბიუროს უახლოეს სხდომაზე გასატანად.

გ) ნორმატიული აქტის პროექტის ბიუროს სხდომის დღის წესრიგში შეტანა და განხილვის პროცედურების დაწყება

საკრებულოს თავმჯდომარეს შემოტანილი ინიცირებული ნორმატიული აქტის პროექტი შეაქვს ბიუროს უახლოესი სხდომის დღის წესრიგში და აცნობს საკრებულოს ბიუროს. საკრებულოს ბიუროს სხდომა იღებს გადაწყვეტილებას პროექტის განხილვის პროცედურის დაწყების შესახებ. საკრებულოს ბიუროს ეს გადაწყვეტილება მიიღება ცნობის სახით, კენჭისყრის გარეშე. საკრებულოს ბიუროს, როგორც წესი, არა აქვს უფლება უარი უთხრას საკრებულოში ნორმატიული აქტის ინიცირების უფლების მქონე პირს ნორმატიული აქტის განხილვის პროცედურის დაწყებაზე. ამ წესიდან გამონაკლისია ერთადერთი შემთხვევა, თუ პროექტის ინიცირების უფლება გააჩნია მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარეს.

საკრებულოს ბიურო ნორმატიული აქტის პროექტის განხილვის პროცედურის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, საკითხის ინიციატორის მოსაზრებების გათვალისწინებით, განსაზღვრავს კომისიებში პროექტის განხილვისა და მისი საკრებულოს სხდომაზე გატანის ვადებს. თუ საკითხის ინიციატორი არ ეთანხმება საკრებულოს ბიუროს გადაწყვეტილებას პროექტის განხილვის ვადებთან დაკავშირებით, მას უფლება აქვს ეს საკითხი დასვას საკრებულოს მორიგ სხდომაზე. ამ საკითხზე საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს საკრებულო ღია კენჭისყრით.

დ) ნორმატიული აქტის პროექტის გამოქვეყნება და პასუხისმგებელი პირებისთვის/ორგანოებისთვის გადაცემა

მას შემდეგ, რაც საკრებულოს ბიურო მიიღებს გადაწყვეტილებას ინიცირებული ნორმატიული აქტის პროექტის განხილვის პროცედურების დაწყების შესახებ, საკრებულოს აპარატი უზრუნველყოფს ინიცირებული ნორმატიული აქტის პროექტის გამოქვეყნებას და მათ მიწოდებას საკრებულოს კომისიების, ფრაქციებისა და გამგეობისათვის (მერიისათვის). „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 106²-ე მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად, პროექტის გამოქვეყნებასთან ერთად, საკრებულოს აპარატი აქვეყნებს ცნობას, რომელშიც მითითებული უნდა იყოს: საკრებულოს ის კომისია (კომისიები), რომელსაც გადაეცა პროექტი განსა-

ხილველად; კომისიაში პროექტის განხილვის ვადები; კომისიის ადგილსამყოფელი და სხდომების გრაფიკი; საკრებულოს სხდომაზე პროექტის განხილვის სავარაუდო დრო; საკრებულოს აპარატის მისამართი, სადაც შეიძლება წარდგენილ იქნეს მოსაზრებები პროექტთან დაკავშირებით და წარდგენის ვადა. თუ ნორმატიული აქტის პროექტი დიდი მოცულობისაა და საკრებულოს არ გააჩნია საკუთარი ვებგვერდი, იგი უფლებამოსილია გამოაქვეყნოს მხოლოდ ცნობა ნორმატიული აქტის მიღებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული წარმოების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში ცნობაში აღინიშნება ნორმატიული აქტის პროექტის დასახელება და მოკლე შინაარსი.

დაინტერესებული პირების მიერ ნორმატიული აქტის პროექტზე საკუთარი მოსაზრებების წარდგენის წესი განსაზღვრულია „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 1064-ე მუხლით:

„მუხლი 106⁴. საკუთარი მოსაზრების წარდგენა:

1. ყველას აქვს უფლება, წარადგინოს საკუთარი მოსაზრება კოლექტიური ადმინისტრაციული ორგანოს ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის პროექტთან დაკავშირებით.
2. ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის პროექტთან დაკავშირებული ყოველი მოსაზრება უნდა განიხილოს შესაბამისმა კოლექტიურმა ადმინისტრაციულმა ორგანომ. მასზე პასუხის გაცემა სავალდებულო არ არის.
3. პირი უფლებამოსილია საკუთარი მოსაზრების წარდგენისას არ მიუთითოს თავისი ვინაობა.
4. კოლექტიური ადმინისტრაციული ორგანო კერძო პირების მიერ წარდგენილ მოსაზრებებს რეგისტრაციიდან ერთი დღის განმავლობაში უგზავნის სხვა შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოს და საზოგადოებრივ ექსპერტს.“

ე) ნორმატიული აქტის პროექტზე დასკვნების წარდგენა

საკრებულოში ნორმატიული აქტის ინიცირების მნიშვნელოვანი ეტაპია საკრებულოს კომისიებისა და გამგებლის (მერის) მიერ ნორმატიული აქტის პროექტის განხილვა და შესაბამისი დასკვნის წარდგენა საკრებულოს აპარატში. საკრებულოს კომისიებსა და აღმასრულებელ ორგანოში ნორმატიული აქტის პროექტის განხილვის ვადებს ადგენს საკრებულოს ბიურო. კანონით არ არის დადგენილი რა ვადაში უნდა განიხილოს საკრებულომ ინიცირებული პროექტი. გამონაკლისია პეტიციის წესით შემოტანილი ნორმატიული აქტის პროექტი, რომელიც „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 582-ე მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, საკრებულომ უნდა განიხილოს რეგისტრაციიდან 1 თვის ვადაში. ანალოგიური ვადა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვა წესით ინიცირებულ პროექტთა მიმართაც. ამიტომ, საკრებულოს ბიურომ საკრებულოს კომისიებსა და აღმასრულებელ ორგანოში პროექტის განხილვის ვადების დადგენისას უნდა გაითვალისწინოს საკრებულოს სხდომაზე საკითხის 1 თვის ვადაში განხილვა, თუ საკითხის ინიციატორი საკითხის განხილვისათვის არ ითხოვს უფრო მეტ დროს.

საკრებულოს შესაბამისი კომისია (კომისიები) და გამგებელი (მერი) შესაბამისი სამსახურების მეშვეობით ვალდებული არიან საფუძვლიანად განიხილონ წარმოდგენილი ნორმატიული აქტის პროექტი, განხილვის პროცესში მოინვიონ საკითხის ინი-

ციატორი და ავტორი, შესთავაზონ მათ პროექტში ცვლილებების შეტანა: ცალკეული მუხლების ამოღება, დამატება ან შეცვლა. საკითხის ინიციატორს უფლება აქვს საკრებულოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე ნებისმიერ დროს გაითვალისწინოს პროექტზე გამოთქმული შენიშვნები და ცვლილება შეიტანოს ინიცირებულ პროექტში. საკრებულოს კომისიის (კომისიების) და/ან გამგებლის უარყოფითი დასკვნა ინიცირებულ პროექტზე ან საკრებულოს ბიუროს მიერ დადგენილ ვადაში დასკვნის წარუდგენლობა ხელს არ უშლის საკითხის საკრებულოს სხდომაზე გატანას.

ვ) ნორმატიული აქტის პროექტზე შესული შენიშვნების, დასკვნებისა და წინადადებების სისტემატიზაცია

საკრებულოს აპარატს ინიცირებული ნორმატიული აქტის პროექტზე შემოსული შენიშვნები, დასკვნები და წინადადებები სისტემატიზაციაში მოჰყავს და ნორმატიული აქტის პროექტის ინიციატორთან ერთად, ამზადებს გამოთქმული შენიშვნების ცხრილს, რომელშიც მოცემული უნდა იყოს, თუ ვის მიერ რა შენიშვნა გამოითქვა. რომელი შენიშვნა იქნა გაზიარებული, რომელი არა და რა საფუძველით. პროექტზე გამოთქმულ შენიშვნების ცხრილს უნდა დაერთოს გამგებლის (მერიის) იურიდიული სამსახურის დასკვნა პროექტის საქართველოს მოქმედ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის შესახებ. საკრებულოს აპარატი ყველა ამ დოკუმენტს წარუდგენს საკრებულოს თავმჯდომარეს საკრებულოს ბიუროს სხდომაზე განსახილველად. საკრებულოს თავმჯდომარეს ეს საკითხი შეაქვს საკრებულოს ბიუროს უახლოესი სხდომის დღის წესრიგში.

ზ) ნორმატიული აქტის პროექტის შეტანა საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგის პროექტში

საკრებულოს ბიურო ისმენს საკრებულოს თავმჯდომარის ინფორმაციას ინიცირებული ნორმატიული აქტის პროექტზე წარმოდგენილი დასკვნებისა და წინადადებების შესახებ: შენიშვნების ხასიათიდან გამომდინარე, საკრებულოს ბიუროს შეუძლია საკითხის ინიციატორს შესთავაზოს პროექტზე მუშაობის გაგრძელება და საკრებულოს სხდომაზე მისი მოგვიანებით განხილვა ან საერთოდ მოხსნა დღის წესრიგიდან. ინიციატორის თანხმობის შემთხვევაში, განისაზღვრება საკრებულოს სხდომაზე საკითხის განხილვის ახალი ვადები ან იხსნება დღის წესრიგიდან, ხოლო უთანხმოების შემთხვევაში, იგი უნდა შევიდეს საკრებულოს უახლოესი მორიგი სხდომის დღის წესრიგში. ამ შემთხვევაში, საკრებულოს ბიურო გადაწყვეტილებას იღებს მხოლოდ მორიგი სხდომის დღის წესრიგის პროექტში ამ საკითხის რიგითობის შესახებ.

7.3 საკრებულოში ინდივიდუალური აქტის პროექტის ინიცირების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულოს ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის ინიცირების უფლება გააჩნია საკრებულოს ნებისმიერ წევრს, თუმცა, ზოგ შემთხვევაში კანონი შემოსაზღვრავს საკრებულოს ინდივიდუალურ-სამართლებრივი, აქტის ინიციატივის მქონე სუბიექტთა წრეს. გარდა ამისა, ზოგ შემთხვევაში საკრებულოს მიერ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტების გამოცემა შეიძლება უკავშირდებოდეს დამატებით მოთხოვნებს, მაგალითად, საკრებულოს განკარგულების

პროექტი საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის შესახებ შეიძლება ინიცირებულ იქნეს საკრებულოს ნებისმიერი წევრის მიერ (კანონის თანახმად, საკრებულოს ყველა წევრს უფლება აქვს დაასახელოს საკრებულოს თავმჯდომარის კანდიდატურა საკრებულოს შემადგენლობიდან). მაგრამ, იმისათვის, რომ საკრებულომ ამ საკითხზე დაიწყოს მსჯელობა საკმარისი არ არის მხოლოდ საკრებულოს წევრის ინიციატივა, ამისათვის საჭიროა დასახელებული პირის თანხმობაც საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე.

საკრებულოს მიერ მისაღები ზოგიერთი ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტების ინიცირების უფლება აქვს მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარეს. მაგალითად:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის არჩევა;
- ▶ თანხმობის მიღება გამგებლის (მერის) თანამდებობაზე დანიშვნა-განთავისუფლების შესახებ;
- ▶ თანხმობის მიღება თვითმმართველი ერთეულის სახელით შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დადების თაობაზე;
- ▶ გადაწყვეტილება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დამტკიცების შესახებ;
- ▶ გადაწყვეტილება თვითმმართველი ერთეულის ქონების საპრივატიზებო ობიექტების ნუსხის პროექტის დამტკიცების შესახებ;
- ▶ თანხმობის მიღება ისეთი გარიგების დადებაზე, რომლის ღირებულება აღემატება თვითმმართველი ბიუჯეტის 5%-ს.

ცალკეულ საკითხებზე ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის პროექტის ინიცირება შეიძლება მოხდეს საკრებულოს წევრთა განსაზღვრული რაოდენობის მიერ. მაგალითად:

- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის თანამდებობიდან გადაყენების საკითხი შეიძლება დასვას საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის 1/3-მა.
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილის გადაყენების საკითხი საკრებულოს წინაშე წერილობით შეიძლება დასვას საკრებულოს თავმჯდომარემ, ბიურომ, საკრებულოს სიითი შემადგენლობის არანაკლებ ერთმა მესუთედმა.
- ▶ საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარის გადაყენების საკითხი საკრებულოს წინაშე წერილობით შეიძლება დასვას საკრებულოს თავმჯდომარემ, ბიურომ, საკრებულოს სიითი შემადგენლობის არანაკლებ ერთმა მესუთედმა, შესაბამისი კომისიის შემადგენლობის ორმა მესამედმა.

თანამდებობიდან გადაყენების საკითხებზე კანონი ითხოვს საკითხის წერილობით დასმას. შესაბამისად, წერილობითი განცხადება შედგენილ უნდა იქნეს „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 78-ე მუხლით დადგენილი წესით.

საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაციასთან დაკავშირებული ისეთი საკითხები, როგორცაა საკრებულოს დღის წესრიგი, გადაწყვეტილება საკრებულოს გასვლითი სხდომის ჩატარების შესახებ შეიძლება ინიცირებულ იქნეს საკრებულოს ბიუროს მიერ.

თავი VIII. საქართველოში ცალკეულ საკითხთა განხილვის საეციალური პროცედურები

8.1 საეციალური პროცედურებით განსახილველი საკითხები

საქართველოში საკითხების განხილვის საერთო წესიდან არის გარკვეული გამო-
ნაკლისები, რომლებიც ითვალისწინებს საკითხის განსხვავებული სახით განხილვასა
და მიღებას. საერთო წესიდან განსხვავება გამოიხატება იმით, რომ კანონით დად-
გენილია ამ საკითხის ინიციატორთა უფრო შეზღუდული წრე ან გათვალისწინებუ-
ლია გადაწყვეტილების მიღების სპეციალური წესი.

ასეთი საკითხებია:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტისა და თვითმმართვე-
ლი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვა და დამტკიცება;
- ▶ ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვა და დამტკიცება;
- ▶ საფინანსო ხასიათის ნორმატიული აქტის პროექტთა განხილვა და მიღება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სახელით ხელშეკრულებათა დადება და გაუქმება;
- ▶ საქართველოს წევრის უფლებამოსილების ცნობის ან უფლებამოსილების ვადა-
მდე შეწყვეტის შესახებ საკითხის განხილვა;
- ▶ პეტციის წესით შემოტანილ საკითხთა განხილვა;
- ▶ ნორმატიული აქტის პროექტის ხელახალი განხილვა აუცილებლობის მოთხო-
ვნით;
- ▶ საქართველოს ორგანოებისა და თანამდებობის პირთა არჩევა და გადარჩევა

8.2 თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლის პირველი პუნქტი თვითმ-
მართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს შემდეგნაირად განმარტავს:
„ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი არის
ადმინისტრაციული ერთეულების განვითარების ძირითადი გეგმა, რომელიც ასა-
ხავს ინფორმაციას საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმების შესახებ.“ თვითმმართვე-
ლი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი, პრაქტიკულად, არის ის უმთავრესი
დოკუმენტი, რომელშიც ჩამოყალიბებულია თვითმმართველი ერთეულის განვითარე-
ბის ძირითადი მიმართულებები, ასახულია ის პოლიტიკა, რომელიც აქვს არჩეული
თვითმმართველობის ორგანოებს, განისაზღვრულია თვითმმართველი ერთეულის
წინაშე არსებული პრობლემების გადაწყვეტის საშუალებები, თვითმმართველი ერ-
თეულის განვითარების ძირითადი მიზნები, ამოცანები და მისი რეალიზაციის გზები.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლის მე-4 პუნქტით მოცემულია,
რომ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი უნდა
შეიცავდეს არანაკლებ შემდეგ ინფორმაციას:

- ▶ გასული, მიმდინარე, დასაგეგმი საბიუჯეტო წლებისა და დასაგეგმისშემდგომი
სამი საბიუჯეტო წლისათვის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუ-
ჯეტის შემოსავლებისა და ხარჯების, ფინანსური და არაფინანსური აქტივებით
ოპერაციებისა და ვალდებულებების აგრეგირებულ მაჩვენებლებს;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის გასული საბიუჯეტო წლის ბიუ-

ჯეტის შესრულების საბოლოო შედეგების ანალიზს და მიმდინარე საბიუჯეტო წლის გადამუშავებულ პროგნოზებს;

- ▶ დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისა და დასაგეგმისშემდგომი სამი საბიუჯეტო წლისათვის: ა) ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს მიერ განსაზღვრულ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტებს; ბ) ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საშუალოვადიან პრიორიტეტებს და მათ მისაღწევად განსახორციელებელი ძირითადი პროგრამებისა და ღონისძიებების დაფინანსების ოდენობებს, მიზნებსა და შედეგებს.

როგორც ზემოაღნიშნულიდან ჩანს, პრიორიტეტების დოკუმენტში, სხვა ინფორმაციასთან ერთად, ასახული უნდა იყოს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტები, მათ მისაღწევად განსახორციელებელი ძირითადი პროგრამებისა და ღონისძიებების დაფინანსების ოდენობები, მიზნები და შედეგები. ამ მითითებიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ეს არის თვითმმართველობის საქმიანობის განმსაზღვრელი და ფუძემდებლური დოკუმენტი, რომელთა საფუძველზეც უნდა დგებოდეს როგორც ადგილობრივი ბიუჯეტი, ისე მუნიციპალური პროგრამები. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მთელი საქმიანობა უნდა ემსახურებოდეს ამ დოკუმენტის შესრულებას.

სამწუხაროდ, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში“ თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების განმსაზღვრელი ნორმები საკმაოდ მწირია. ამ ნორმებით, ძირითადად, დარეგულირებულია ტექნიკური ხასიათის საკითხები და არა ამ დოკუმენტის შინაარსობრივი მხარე. კერძოდ, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებში მითითებულია, რომ: „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს ადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო შესაბამისი სახელმწიფო რწმუნებულის – გუბერნატორის ადმინისტრაციასთან კონსულტაციით. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტის მომზადების მიზნით ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო ყოველი წლის 1 მარტიდან იწყებს მუშაობას, რისთვისაც გამოსცემს შესაბამის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს, რომელშიც განსაზღვრულია პრიორიტეტების შედგენისათვის წარსადგენი ინფორმაციის ნუსხა და წარდგენის ვადები.“ ამავე მუხლის მე-5 პუნქტში მოცემულია, რომ: „ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს წარუდგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოს და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს არა უგვიანეს 15 ნოემბრისა“. ხოლო საბიუჯეტო კოდექსის 77-ე მუხლის მე-9 პუნქტის თანახმად: „ბიუჯეტის პროექტთან ერთად ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოს წარდგინება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი.“

როგორც ზემოაღნიშნული პუნქტებიდან ჩანს, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი“ მიუთითებს თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოში პრიორიტეტების დოკუმენტის მხოლოდ წარდგენის ვალდებულებაზე, მაგრამ ეს დოკუმენტი უნდა განიხილოს თუ არა საკრებულომ, უნდა მოხდეს თუ არა მისი დამტკიცება, ამის თაობაზე არც საბიუჯეტო კოდექსში და არც „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანულ კანონში არაფერია მითითებული. „საქართველოს საბიუ-

ჯეტო კოდექსი“, როცა განსაზღვრავს ადგილობრივი ბიუჯეტის მომზადებისა და საკრებულოში წარდგენის საკითხს იყენებს ტერმინს – „ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტი“, ხოლო როცა ეხება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს, ტერმინი – „პროექტი“ არ გამოიყენება, ხოლო „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლის მე-5 პუნქტში მოცემულია, რომ პრიორიტეტების დოკუმენტი საკრებულოსა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ერთდროულად წარედგინება. აქედან შეიძლება დავასკვნათ, რომ პრიორიტეტების დოკუმენტის საკრებულოში წარდგენა ხდება მხოლოდ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით.

საკითხის ასეთი გადაწყვეტა არის კანონის მნიშვნელოვანი ხარვეზი, რომელიც, ერთი მხრივ, ეწინააღმდეგება „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ევროპული ქარტიის ძირითად პრინციპს – თვითმმართველობა ხორციელდება წარმომადგენლობითი ორგანოს მეშვეობით. ხოლო, მეორე მხრივ, წინააღმდეგობაში მოდის „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის პრინციპთან – აღმასრულებელ ორგანოს არ გააჩნია დამოუკიდებელი კომპეტენცია და იგი აღასრულებს საკრებულოს გადაწყვეტილებებს. ამ პრინციპებიდან გამომდინარე, თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტებისა და განვითარების ძირითადი გეგმის განსაზღვრა არის სწორედ საკრებულოს ძირეული უფლებამოსილება. პრიორიტეტების დოკუმენტი არის ფუნდამენტური დოკუმენტი, რომლიდანაც უნდა გამომდინარეობდეს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი – ბიუჯეტი განსაზღვრავს ადგილობრივი ხელისუფლების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდებებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობას, მაგრამ რა ფუნქციების განხორციელებას და, შესაბამისად, რა ვალდებულებების აღებას აპირებს ადგილობრივი ხელისუფლება ეს სწორედ პრიორიტეტების დოკუმენტით განისაზღვრება. ამიტომ, პრიორიტეტების დოკუმენტთან დაკავშირებითაც უნდა იქნეს გამოყენებული ის ნორმები, რომლებიც უკავშირდება ადგილობრივი ბიუჯეტის მომზადებას, განხილვას, მიღებას და შესრულების ანგარიშის განხილვასა და დამტკიცებას. ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტი შეიძლება განხილულ იქნეს მხოლოდ პრიორიტეტების დოკუმენტთან კონტექსტში, თუ რამდენად სწორად არის დაგეგმილი ესა თუ ის ხარჯი პრიორიტეტებით განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად. ამიტომ, საკრებულომ საკუთარი დებულებით (რეგლამენტით) აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს პრიორიტეტების დოკუმენტის განხილვისა და მიღების პროცედურები.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 76-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს ადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო შესაბამისი სახელმწიფო რწმუნებულის – გუბერნატორის ადმინისტრაციასთან კონსულტაციით.“ პრიორიტეტების დოკუმენტის შედგენა, რა თქმა უნდა, არის თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს ვალდებულება, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ საკრებულო მხოლოდ პასიური მეთვალყურის როლით უნდა შემოიფარგლოს. პრიორიტეტების დოკუმენტში უნდა აისახოს განვითარების მიზნები, ამოცანები და მისი რეალიზაციის გზები. ამ თვალსაზრისით, იგი პოლიტიკური ხასიათის დოკუმენტია და, ცხადია, მის შედგენაში უმთავრესი სიტყვა სწორედ საკრებულოს ეკუთვნის, რომლის მითითებების შესაბამისად, ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებ-

ბელი ორგანო ადგენს პრიორიტეტების პროექტს. ამიტომ, საკრებულო და მისი კომისიები აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართული თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტის შექმნაში. საკრებულოს კომისიები მათი სფეროების მიხედვით რეგულარულად უნდა განიხილავდნენ და საკრებულოც პერიოდულად უნდა ისმენდეს პრიორიტეტების დოკუმენტის შედგენის პროცესის მიმდინარეობას. ბიუჯეტისათვის კანონით დადგენილი ნორმები, ასევე უნდა გავრცელდეს პრიორიტეტების დოკუმენტის საჯარო განხილვისა და მიღების პროცედურებზე. პრიორიტეტების დოკუმენტი საკრებულოში წარდგენისთანავე უნდა გამოქვეყნდეს. დოკუმენტთან ერთად უნდა გამოქვეყნდეს ცნობა, რომელშიც მითითებული იქნება საკრებულოს ის კომისიები, რომლებსაც განსახილველად გადაეცათ პრიორიტეტების დოკუმენტი, კომისიებსა და ფრაქციებში მისი განხილვის ვადები, კომისიებისა და ფრაქციების ადგილსამყოფელი და სხდომების გრაფიკი, პრიორიტეტების დოკუმენტის საკრებულოს სხდომაზე გატანის სავარაუდო დრო, იმ ორგანოს დასახელება და მისამართი სადაც დაინტერესებულმა პირებმა შეიძლება წარადგინონ საკუთარი მოსაზრებები პრიორიტეტების დოკუმენტთან დაკავშირებით და მოსაზრებების წარდგენის ვადა. პრიორიტეტების დოკუმენტის დამტკიცების შემდეგ საკრებულო პერიოდულად უნდა იხილავდეს პრიორიტეტების დოკუმენტის შესრულების მიმდინარეობას.

8.3 თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი

ადგილობრივი ბიუჯეტი თვითმმართველი ერთეულის ეკონომიკური პოლიტიკის განმსაზღვრელი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტია, რომლის სწორად დაგეგმვასა და თანამიმდევრულ აღსრულებაზე დამოკიდებული თვითმმართველი ერთეულის ეკონომიკური გაძლიერება და განვითარება. თვითმმართველ ერთეულს უნდა ჰქონდეს უფლება, ადგილობრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, დამოუკიდებლად განსაზღვროს კანონით დაკისრებული უფლებამოსილებებიდან რა და როგორ განხორციელოს და, შემოსავლების გათვალისწინებით, რომელი ღონისძიებები და რა ოდენობით დააფინანსოს. ეს არის თვითმმართველი ერთეულის უფლება, რომელიც აღიარებულია როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ საქართველოს ორგანული კანონით, ასევე „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით“. კერძოდ, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 49-ე მუხლით დადგენილია, რომ: „თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი დამოუკიდებელია როგორც სხვა თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისგან, ისე საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტისგან, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური ბიუჯეტებისგან.“, „თვითმმართველ ერთეულს საკუთარი შემოსულობების ხარჯვა შეუძლია განახორციელოს დამოუკიდებლად და თავისი შეხედულებისამებრ“, „თვითმმართველი ერთეული დამოუკიდებლად განსაზღვრავს ამ კანონით დადგენილი ექსკლუზიური და ნებაყოფლობითი უფლებამოსილებების განხორციელებისათვის დასაფინანსებელი გადასახდელების მიმართულებებს.“ ანალოგიურ დებულებებს შეიცავს „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 65-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტები: „ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების დამოუკიდებლობა საბიუჯეტო საქმიანობაში გარანტირებულია ამ კოდექსით განსაზღვრული საკუთარი შემოსულობებით და ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა განხორციელებისათვის გადასახდელების განევის დამოუკიდებლად განსაზღვრით, აგრეთვე

კანონით დადგენილ ფარგლებში დელეგირებულ უფლებამოსილებათა დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების მიღების უფლებით. საქართველოს ცენტრალურ და ავტონომიური რესპუბლიკების ხელისუფლებებს უფლება არა აქვთ, ჩაერიონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საბიუჯეტო უფლებამოსილებებში.“

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ მე-6 მუხლის „თ“ ქვეპუნქტი ადგილობრივ ბიუჯეტს განმარტავს როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს (საკრებულოს) მიერ დამტკიცებულ, ადგილობრივი ხელისუფლების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასანევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობას. ამავე კოდექსის მე-7 მუხლით საბიუჯეტო პროცესთან დაკავშირებული მოქმედებები განაწილებულია თვითმმართველობის წარმომადგენლობით და აღმასრულებელ ორგანოებს შორის. კერძოდ, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრულია, რომ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადების, ბიუჯეტის შესრულებისა და ანგარიშგებისთვის პასუხისმგებელია შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო. ხოლო ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვასა და დამტკიცებაზე და ბიუჯეტის კონტროლზე უფლებამოსილია შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო.

თვითმმართველ ერთეულს შეუძლია დამოუკიდებლად განსაზღვროს საკუთარი შემოსულობების ხარჯვის მიმართულებები, მაგრამ თავად ბიუჯეტის მომზადების, შედგენის, განხილვის, დამტკიცების წესი კანონით არის დადგენილი. ამიტომ, თვითმმართველი ერთეული ვალდებულია ადგილობრივი ბიუჯეტის მომზადებისას გაითვალისწინოს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სტანდარტები და წესები. კერძოდ, ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის შედგენისას დაცული უნდა იქნეს „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ მე-4 მუხლით დადგენილი პრინციპები:

- ▶ ყოვლისმომცველობა – ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში;
- ▶ გამჭვირვალობა – ბიუჯეტის პროექტების წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა საზოგადოებისა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისათვის; დამტკიცებული ბიუჯეტისა და მათი შესრულების შესახებ ანგარიშების გამოქვეყნება; ბიუჯეტის შესახებ ინფორმაციის (გარდა საიდუმლო ინფორმაციისა) ხელმისაწვდომობა ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის;
- ▶ ანგარიშვალდებულება – საბიუჯეტო პროცესის ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობაზე და ბიუჯეტის შესახებ წარდგენილ ინფორმაციაზე;
- ▶ დამოუკიდებლობა – საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური ბიუჯეტებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების დამოუკიდებლობა, რომელსაც უზრუნველყოფს საკუთარი შემოსულობები და ნაშთი, აგრეთვე საკუთარი გადასახდელების დამოუკიდებლად განსაზღვრის უფლება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად;
- ▶ ერთიანობა – საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და

ადგილობრივი ხელისუფლებების მიერ საერთო საფუძვლით, ერთიანი საბიუჯეტო კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსური კონტროლის ერთიანი პრინციპებით ხელმძღვანელობა;

- ▶ უნივერსალობა – ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელების დასაფინანსებლად, გარდა ამ კოდექსით განსაზღვრული შემთხვევებისა. ამასთანავე, არც ერთი შემოსულობა, გარდა დონორების მიერ დაფინანსებული შემოსულობებისა, არ უნდა იქნეს მიმართული მიზნობრივად, კონკრეტული გადასახდელის დასაფინანსებლად. საბიუჯეტო ორგანიზაციის მიერ მიღებული შემოსულობების შენარჩუნება საკუთარი მიზნებისათვის დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა საბიუჯეტო ორგანიზაცია საჯარო სამართლის იურიდიული პირია;
- ▶ კონსოლიდირება – ყველა დონის ბიუჯეტების შემოსულობების სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემაში მოქცევა და გადასახდელების გადახდა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემის ანგარიშების მართვა სახელმწიფო ხაზინის მიერ და მათი განთავსება საქართველოს ეროვნულ ბანკში ან/და სხვა საბანკო დაწესებულებებში.

იმისათვის, რომ ადგილობრივი ბიუჯეტი მომზადდეს დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 75-ე მუხლის მე-2 პუნქტი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ავალდებულებს ადგილობრივი ხელისუფლება უზრუნველყოს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადების, წარდგენისა და დამტკიცების საკითხებზე შესაბამისი მეთოდური მითითებით.

ა) თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადება და წარდგენა

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადების ვალდებულება ეკისრება ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელ ორგანოს, კერძოდ, გამგეობის (მერიის) საფინანსო სამსახურს. ადგილობრივი ბიუჯეტის მომზადების ვადები და შესასრულებელი მოქმედებები მოცემულია „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში“:

„მუხლი 77. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის მომზადება და წარდგენა:

1. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს მიმდინარე წლის 15 ივლისამდე აცნობებს დასაგეგმი საბიუჯეტო წლის ძირითად საბიუჯეტო პარამეტრებს.

2. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროდან მიღებული ინფორმაციის გათვალისწინებით საფინანსო ორგანო გაიანგარიშებს შემოსულობებისა და გადასახდელების საპროგნოზო მაჩვენებლებს და იწყებს შესაბამის პროცედურებს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის შესადგენად.

3. თუ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ორგანიზაციული კლასიფიკაცია ითვალისწინებს ერთზე მეტ მხარჯავ დანესებულებას, ამ მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ინფორმაციის საფუძველზე, ბიუჯეტის პროექტის მომზადების მიზნით, საფინანსო ორგანო მხარჯავ დანესებულებებს უგზავნის საბიუჯეტო განაცხადის ფორმებს ასიგნებებისა და დასაქმებულთა რიცხოვნობის

საორიენტაციო ზღვრული მოცულობების მითითებით.

4. საბიუჯეტო განაცხადი უნდა შეიცავდეს არანაკლებ შემდეგ ინფორმაციას:

ა) გასული, მიმდინარე და დასაგეგმი საბიუჯეტო წლებისათვის:

ა.ა) მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების გაანგარიშებას საბიუჯეტო კლასიფიკაციის (გარდა ორგანიზაციული კლასიფიკაციისა) ყველაზე დაბალი თანრიგის მიხედვით;

ა.ბ) მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების გაანგარიშებას ორგანიზაციული კლასიფიკაციის მიხედვით;

ა.გ) მხარჯავი დაწესებულებისათვის საპროგნოზო დასაქმებულთა რიცხოვნობას;

ა.დ) ინფორმაცია უცხოეთიდან მიღებული დაფინანსების წყაროებით განსახორციელებელი პროექტებისა და ამ პროექტების თანადაფინანსებისა და თანამონაწილეობისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში);

ბ) დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისათვის და დასაგეგმის შემდგომი სამი საბიუჯეტო წლისათვის მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებებიდან განსახორციელებელ პრიორიტეტებს და მათ მისაღწევად საჭირო იმ პროგრამებისა და ღონისძიებების დაფინანსებას, მიზნებსა და მოსალოდნელ შედეგებს, რომლებისთვისაც ორგანიზაციული კლასიფიკაცია ითვალისწინებს ცალკე კოდს;

გ) პროგრამულ და კაპიტალურ ბიუჯეტებს.

5. მხარჯავი დაწესებულების მიერ ამ მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული ზღვრული მოცულობების ზევით (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) საბიუჯეტო განაცხადის წარდგენა დასაშვებია მხოლოდ საბიუჯეტო განაცხადით გათვალისწინებული ფორმით.

6. თუ საბიუჯეტო განაცხადში ასახული ინფორმაცია განსხვავებული იქნება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტით გათვალისწინებული ინფორმაციისაგან, მხარჯავმა დაწესებულებამ საბიუჯეტო განაცხადთან ერთად საფინანსო ორგანოს უნდა წარუდგინოს ინფორმაცია ამ განსხვავების მიზეზების შესახებ.

7. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო არა უგვიანეს 5 ოქტომბრისა აცნობებს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტით შესაბამისი ბიუჯეტისათვის გადასაცემი ფინანსური დახმარებისა და გადასახადებიდან მისაღები შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებლებს.“

ბიუჯეტის პროექტის შედგენა არის საკმაოდ რთული და შრომატევადი პროცესი, რომელშიც ჩართულია ადგილობრივი თვითმმართველობის პრაქტიკულად ყველა სამსახური, თვითმმართველ ერთეულზე დაქვემდებარებული დაწესებულება და ორგანიზაცია. ცხადია, ამ პროცესში აქტიურად უნდა იყოს ჩართული საკრებულოც. საკრებულოს კომისიები, განსაკუთრებით საკრებულოს საბიუჯეტო-საფინანსო კომისია, რეგულარულად უნდა იხილავდეს ბიუჯეტის პროექტის მომზადების პროცესს, აძლეოდეს გამგეობის (მერიის) შესაბამის სამსახურებს რეკომენდაციებს და მითითებებს, ისმენდეს მათ ანგარიშებს ბიუჯეტის პროექტის ცალკეულ პრობლემატურ საკითხებზე, მართავდეს შეხვედრებსა და კონსულტაციებს მოქალაქეთა ჯგუფებთან, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, სპეციალისტებთან და ექსპერტებთან. ბიუჯეტის პროექტის მომზადების პროცესის გამჭვირვალობა იმიტომაცაა უმნიშვნე-

ლოვანესი, რომ მოსახლეობისთვის წინასწარ იყოს ცნობილი ბიუჯეტის მიზნები და არსი, პრობლემატური საკითხები, პროექტთან დაკავშირებული ალტერნატიული მოსაზრებები. მნიშვნელოვანია, რომ თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობა ბიუჯეტის პროექტის მომზადების დაწყებისთანავე ჩაერთოს ამ პროცესში და პერიოდულად მიიღოს ინფორმაცია ყველა დეტალზე. მით უმეტეს, რომ „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით“ ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის საკრებულოში წარდგენიდან პროექტზე შენიშვნების გამოთქმამდე, საკმაოდ შეზღუდული ვადაა დაწესებული. ამიტომ, თუ საკრებულოც და მოსახლეობაც წინასწარ არ გაერკვა ბიუჯეტის პროექტის ნიუანსებში, მათ, ამ შეზღუდულ ვადაში, გაუჭირდებათ ბიუჯეტის პროექტის საფუძვლიანი შესწავლა და შესაბამისი პოზიციის ჩამოყალიბება.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 77-ე მუხლის მე-10 და მე-11 პუნქტების თანახმად, ბიუჯეტის პროექტის თანდართული მასალები უნდა მოიცავდეს ბიუჯეტის პროექტის განმარტებით ბარათს და მიმდინარე წლის ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვას, ხოლო თავად ბიუჯეტის პროექტი უნდა შეიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:

- ▶ ბიუჯეტის ბალანსს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით;
- ▶ ბიუჯეტის შემოსულობებს, ნაშთის ცვლილებას და თითოეული მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების მოცულობას საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მეორე თანრიგის (გარდა ორგანიზაციული კლასიფიკაციისა) მიხედვით;
- ▶ ბიუჯეტის პროფიციტის ან დეფიციტის მოცულობას;
- ▶ ბიუჯეტის ასიგნებების მოცულობას ორგანიზაციული კლასიფიკაციის მიხედვით;
- ▶ სარეზერვო ფონდის მოცულობას;
- ▶ დონორების მიერ გამოყოფილი მიზნობრივი კრედიტებითა და გრანტებით დაფინანსებულ პროექტებს;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტით გათვალისწინებულ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საშუალოვადიანი პრიორიტეტებს, მათ მიზნებსა და შედეგებს;
- ▶ პროგრამულ და კაპიტალურ ბიუჯეტებს.

ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტში შეტანილი მონაცემებიდან განსაკუთრებით საყურადღებოა ის რომ, ბიუჯეტის პროექტში აუცილებელია შეტანილ იქნეს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტით გათვალისწინებული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საშუალოვადიანი პრიორიტეტები, მათი მიზნები და მოსალოდნელი შედეგები. იქიდან გამომდინარე, რომ პრიორიტეტები არის ბიუჯეტის პროექტის ნაწილი, საკრებულოს, რა თქმა უნდა, უფლება აქვს პროექტის ამ ნაწილზეც გამოთქვას თავის შენიშვნები და მოითხოვოს შესწორება. ამიტომაც არ არის მართებული თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი განიხილებოდეს როგორც რაღაც თავისთავად არსებული, რომელიც საკრებულოს უფლებამოსილების გარეთ არსებობს. სწორედ, ამიტომ არის საჭირო პრიორიტეტების დოკუმენტის მომზადების, განხილვისა და მიღების მიმართაც გავრცელდეს ბიუჯეტის პროექტისათვის დადგენილი კანონის მოთხოვნები.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 77-ე მუხლით დადგენილია როგორც პრიორიტეტების დოკუმენტის, ასევე ადგილობრივი ბიუჯეტის საკრებულოში წარდ-

გენის ვადა, რომლის თანახმად, არა უგვიანეს 15 ნოემბრისა, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის (გარდა ქ. თბილისისა) ბიუჯეტის პროექტს თანდართულ მასალებთან ერთად, გამგებელი (მერი) წარუდგენს წარმომადგენლობითი ორგანოს თავმჯდომარეს. საკრებულოს თავმჯდომარე, თავის მხრივ, ბიუჯეტის პროექტს განსახილველად წარუდგენს საკრებულოს. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს, ბიუჯეტის პროექტთან ერთად წარედგინება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტიც.

კანონით დადგენილმა ვადაში შეიძლება გარკვეული გაუგებრობა გამოიწვიოს, რადგან ნათლად არ ჩანს გამგებელმა (მერმა) 15 ნოემბრამდე უნდა წარუდგინოს ბიუჯეტის პროექტი საკრებულოს თავმჯდომარეს, თუ 15 ნოემბრამდე უნდა იქნეს წარდგენილი საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ ბიუჯეტის პროექტი საკრებულოში განსახილველად. გამომდინარე იქიდან, რომ სამართლებრივი შედეგები მოსდევს არა გამგებლის (მერის) მიერ საკრებულოს თავმჯდომარისადმი პროექტის წარდგენას (ეს არის დოკუმენტის შიდა უწყებრივი მოძრაობა), არამედ საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკრებულოში პროექტის შეტანას (ეს დოკუმენტი სწორედ საკრებულოში შეტანით იქნეს პროექტის სტატუსს და სავალდებულოა მისი რეგისტრაცია და გამოქვეყნება), „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 77-ე მუხლის მე-8 პუნქტით დადგენილი ბოლო ვადა, 15 ნოემბერი, ეხება საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ ბიუჯეტის პროექტის საკრებულოში შეტანას.

ბ) თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვა და დამტკიცება

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვისა და დამტკიცების წესი დადგენილია „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 78-ე მუხლით:

„მუხლი 78. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის განხილვა და დამტკიცება.

1. ბიუჯეტის პროექტი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოში წარედგინება 5 დღის ვადაში უნდა გამოქვეყნდეს საჯარო განხილვისათვის.

2. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო საჯაროდ იხილავს ბიუჯეტის პროექტს და ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე იღებს გადაწყვეტილებას ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცების შესახებ. გადაწყვეტილება ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცების შესახებ მიიღება წარმომადგენლობითი ორგანოს სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

3. შენიშვნების არსებობის შემთხვევაში, ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს თავმჯდომარე ბიუჯეტის პროექტს შენიშვნებით უბრუნებს გამგებელს (მერს), არა უგვიანეს 25 ნოემბრისა.

4. ბიუჯეტის პროექტის იმავე ან შესწორებულ ვარიანტს არა უგვიანეს 10 დეკემბრისა ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის (გარდა ქ. თბილისისა) გამგებელი (მერი) წარუდგენს წარმომადგენლობითი ორგანოს თავმჯდომარეს, ხოლო ქ. თბილისის მერი ამავე ვადაში წარუდგენს წარმომადგენლობითი ორგანოს.

5. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოში განხილვისას ბიუჯეტის პროექტში ცვლილებები შეიძლება შეტანილ იქნეს მხოლოდ აღმასრულებელ ორგანოსთან შეთანხმებით.

6. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ ბიუ-

ჯეტის პროექტის შესწორებული ვარიანტის დაუმტკიცებლობის შემთხვევაში, წარმომადგენლობითი ორგანოს სიითი შემადგენლობის 1/2-ით, ხოლო ქ. თბილისში – წარმომადგენლობითი ორგანოს 2/3-ით შესაძლებელია დამტკიცდეს წარმომადგენლობითი ორგანოს ფრაქციის ან/და სიითი შემადგენლობის არანაკლებ 1/3-ის მიერ ინიცირებული ბიუჯეტის პროექტი, რომელშიც გათვალისწინებული უნდა იყოს მხოლოდ წარმომადგენლობითი ორგანოს თავმჯდომარის მიერ გამგებლისათვის (მერი-სათვის) გაგზავნილი შენიშვნები.

7. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის დასაგეგმი წლის დაწყებამდე დაუმტკიცებლობის შემთხვევაში, შესაბამისი აღმასრულებელი ორგანო უფლებამოსილია მხარჯავ დაწესებულებებზე ყოველთვიურად გასცეს თანხა არაუმეტეს გასული საბიუჯეტო წლის ასიგნებების 1/12-ისა. სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცებიდან 3 თვის განმავლობაში ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის დაუმტკიცებლობის შემთხვევაში, საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია წარმომადგენლობით ორგანოს შეუწყვიტოს უფლებამოსილება. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცების შესახებ უნდა მოიცავდეს ამ კოდექსის 77-ე მუხლის მე-10 ნაწილით გათვალისწინებულ ინფორმაციას.

8. ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცებიდან არა უგვიანეს 20 დღისა, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეული (გარდა ავტონომიური რესპუბლიკის შემადგენლობაში შემავალი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულისა) საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს უგზავნის დამტკიცებული ბიუჯეტის შესაბამის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტს.

9. წლიური ბიუჯეტი უნდა გამოქვეყნდეს და ხელმისაწვდომი უნდა გახდეს საზოგადოებისათვის.“

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ ამ მუხლში მოცემულია ბიუჯეტის პროექტის განხილვისა და მიღების ძირითადი საკითხები და ვადები, რომელთა დეტალიზება შესაძლებელია საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით).

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის განხილვისა და დამტკიცების პროცესი, შეიძლება დაიყოს სამ ეტაპად: ა) ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის გამოქვეყნება და წინასწარი განხილვა; ბ) ბიუჯეტის პროექტის განხილვა საკრებულოს სხდომაზე; გ) ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცება და გამოქვეყნება.

ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის გამოქვეყნება და მისი წინასწარი განხილვა საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტისა და ბიუჯეტის პროექტის საკრებულოში შეტანა რეგისტრირდება საკრებულოს აპარატის მიერ, რომელიც ვალდებულია რეგისტრაციიდან 5 დღის ვადაში გამოაქვეყნოს შემოტანილი დოკუმენტები და, ამასთან ერთად, გამოაქვეყნოს ცნობა, რომელშიც მითითებული უნდა იყოს საკრებულოს ის კომისია (კომისიები), რომელსაც გადაეცა ეს დოკუმენტები განსახილველად, საკრებულოს კომისიებსა და საკრებულოს ფრაქციებში მათი განხილვის ვადები, საკრებულოს კომისიისა (კომისიათა) და საკრებულოს ფრაქციების ადგილსამყოფელი და სხდომების გრაფიკი, პროექტის საკრებულოს სხდომაზე გატანის სავარაუდო დრო, საკრებულოს აპარატის მისამართი, სადაც შეიძლება წარდგენილ იქნეს მოსაზრებები პროექტთან დაკავშირებით, მათი წარდგენის ვადა.

საკრებულოს აპარატში რეგისტრაციის შემდეგ, თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი და ბიუჯეტის პროექტი წინასწარი განხილვისათვის გადაეცემა საკრებულოს კომისიებსა და ფრაქციებს. საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის დასკვნა, საკრებულოს სხვა კომისიების, საკრებულოს ფრაქციების, საკრებულოს წევრების, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, იურიდიული პირების, მოქალაქეების წინადადებები, შენიშვნები და შეფასებები თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტსა და ბიუჯეტის პროექტზე საკრებულოს აპარატს ბარდება არა უგვიანეს 25 ნოემბრისა. საკრებულოს აპარატმა უნდა უზრუნველყოს შემოსული შენიშვნების, დასკვნებისა და წინადადებების რეგისტრაცია, სისტემატიზაცია და შემოსული ყველა შენიშვნა და წინადადება გადასცეს საკრებულოს თავმჯდომარეს არა უგვიანეს 25 ნოემბრისა.

საკრებულოს თავმჯდომარე, ბიუჯეტის პროექტზე გამოთქმული შენიშვნების არსებობის შემთხვევაში, არა უგვიანეს 25 ნოემბრისა ბიუჯეტის პროექტს, გამოთქმული ყველა შენიშვნით, უზრუნველს გამგებელს (მერს).

გამგებელი (მერი) საფინანსო სამსახურთან, საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის, საკრებულოს ფრაქციების წარმომადგენლებსა და საჭიროების შემთხვევაში შენიშვნების სხვა ავტორებთან ერთად, ვალდებულია განიხილოს ბიუჯეტის პროექტზე გამოთქმული შენიშვნები და იგივე ან შესწორებული ვარიანტი წარუდგინოს საკრებულოს თავმჯდომარეს არა უგვიანეს 10 დეკემბრისა. პროექტის წარდგენასთან ერთად, გამგებელმა (მერმა) საკრებულოს თავმჯდომარეს უნდა წარუდგინოს დასკვნა გამოთქმულ შენიშვნებთან დაკავშირებით, რომელშიც აღინიშნება თითოეული შენიშვნა და ამ შენიშვნის მიღების ან უარყოფის დასაბუთება.

ბიუჯეტის პროექტზე გამოთქმული შენიშვნების განხილვის პროცესს საერთო ხელმძღვანელობასა და კოორდინაციას უწევს საკრებულოს თავმჯდომარე. ბიუჯეტის პროექტზე გამოთქმულ შენიშვნებზე გამგებლის (მერის) დასკვნას და ბიუჯეტის შესწორებულ ვარიანტს (შესწორების შემთხვევაში) აქვეყნებს საკრებულოს აპარატი საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკრებულოში მისი შეტანიდან 2 დღის ვადაში.

ბიუჯეტის პროექტის განხილვა საკრებულოს სხდომაზე

ბიუჯეტის პროექტთან დაკავშირებით შენიშვნების არარსებობის შემთხვევაში მისი განხილვა იწყება ბიუჯეტის პროექტის გამოქვეყნებიდან, არა უადრეს ორი კვირისა, ხოლო შენიშვნების არსებობის შემთხვევაში – შენიშვნების შესახებ გამგებლის (მერის) დასკვნის გამოქვეყნებიდან არა უადრეს ერთი კვირისა.

ბიუჯეტის პროექტს საკრებულოს სხდომაზე წარადგენს საკრებულოს თავმჯდომარე. თუ ბიუჯეტის პროექტზე გამოთქმულია შენიშვნები, საკრებულოს თავმჯდომარესთან ერთად მოხსენებით უნდა გამოვიდეს გამგებელი (მერი) ან მის მიერ დანიშნული უფლებამოსილი პირი, რომელიც საკრებულოს სხდომას აცნობს გამგებლის (მერის) დასკვნას გამოთქმულ შენიშვნებზე, საკრებულოს სხდომაზე თანამოხსენებით აუცილებლად უნდა გამოვიდეს საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის თავმჯდომარე ან ამ კომისიის მიერ დანიშნული მომხსენებელი, რომელიც სხდომას აცნობს საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის დასკვნას. ასევე, თანამოხსენებით შეიძლება გამოვიდნენ საკრებულოს ფრაქციები.

დებატები იწყება მომხსენებლისა (მომხსენებელთა) და თანამომხსენებლის (თანამომხსენებელთა) მოსმენის შემდეგ. ბიუჯეტის პროექტის განხილვა წარმოებს, ერთი

მხრივ, ნომერთა რიგის მიხედვით, მეორე მხრივ, ნომერთა იმ ჯგუფის მიხედვით, რომლებიც წარმოადგენს ცალკე უწყებათა საფინანსო ხარჯების ნუსხას.

პირველად განიხილება ხარჯთაღრიცხვის ზოგადი საფუძვლები, შემდეგ - პროექტის ცალ-ცალკე მუხლები. შემოსავლის პროექტის განხილვის დროს ჯერ განიხილება პროექტის ზოგადი საფუძვლები, შემდეგ - ცალ-ცალკე მუხლები. როგორც შემოსავლის, ისე გასავლის თითოეულ მუხლს კენჭი ცალ-ცალკე უნდა ეყაროს.

საკრებულოს სხდომაზე ბიუჯეტის განხილვისას პროექტში ცვლილების შეტანა დაიშვება საკრებულოს თავმჯდომარის თანხმობით, გამგებელთან (მერთან) შეთანხმებით. თანხმობის მიუღებლობის შემთხვევაში, ითვლება, რომ პროექტის შესაბამისი მუხლი უარყოფილია, თუ საკრებულომ არ მიიღო სხვა გადაწყვეტილება.

ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცება და გამოქვეყნება

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტს ამტკიცებს საკრებულო საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით, ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე, გამონაკლის შემთხვევაში, სახელმწიფო ბიუჯეტის დამტკიცებიდან არა უგვიანეს სამი თვის ვადაში.

საკრებულოს სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ წარმოდგენილი ბიუჯეტის პროექტის მიუღებლობის შემთხვევაში, საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის 1/3-ის ან საკრებულოს ფრაქციის წარდგინებით კენჭისყრაზე დგება ის ვარიანტები, რომლებიც საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ შეინიშნის სახით გაეგზავნა გამგებელს (მერს) და წარმოდგენილ ბიუჯეტის პროექტში გათვალისწინებული არ არის. გადაწყვეტილება ბიუჯეტის ალტერნატიული ვარიანტის დამტკიცების შესახებ მიიღება საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის არანაკლებ 1/2-ით.

კანონმდებლობით არ არის დარეგულირებული როგორ უნდა მოიქცეს საკრებულო იმ შემთხვევაში, თუ ვერ შეძლო ბიუჯეტის ვერც ინიცირებული და ვერც ალტერნატიული პროექტის მიღება. „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 78-ე მუხლის მე-7 პუნქტში მოცემულია, რომ „სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცებიდან 3 თვის განმავლობაში ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის დაუმტკიცებლობის შემთხვევაში საქართველოს პრეზიდენტი უფლებამოსილია წარმომადგენლობით ორგანოს შეუწყვიტოს უფლებამოსილება.“ უფლებამოსილების შეწყვეტის საფრთხის გარდა, ბიუჯეტი წარმოადგენს თვითმმართველი ერთეულის საქმიანობის უმთავრეს განმსაზღვრელ დოკუმენტს. ამიტომ, საჭირო იქნება საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) განისაზღვროს ბიუჯეტის პროექტზე წარმოშობილი უთანხმოების დარეგულირების მექანიზმები. ასეთი მექანიზმი შეიძლება იყოს დაინტერესებულ პირთა მონაწილეობით შემთანხმებელი ჯგუფის შექმნა. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) სასურველია ჩაინეროს, რომ იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულომ ვერ შეძლო ვერც წარმოდგენილი ბიუჯეტის პროექტის და ვერც ალტერნატიული ვარიანტების მიღება, საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით და მისივე ხელმძღვანელობით იქმნება შემთანხმებელი ჯგუფი საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის, საკრებულოს ფრაქციების, გამგებლის (მერის) და გამგეობის (მერიის) საფინანსო სამსახურის წარმომადგენელთა, აგრეთვე საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ მონაწილე სხვა დაინტერესებულ პირთა მონაწილეობით. ბიუჯეტის პროექტის შემთანხმებელმა ჯგუფმა საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ განსაზღვრულ ვადაში უნდა მოამზადოს ბიუჯეტის ახალი პროექტი, რომელსაც კანონით დადგენილი წესით განიხილავს და მიიღებს საკრებულო.

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტების დამტკიცების შესახებ საკრებულოს დადგენილებაში აისახება:

- ▶ ბიუჯეტის შემოსულობებისა და გადასახდელების როგორც საერთო მოცულობა შემოსავლის ძირითადი წყაროებისა და ხარჯების მიმართულებების, ისე შემოსავლის ყოველი სახეობის, თითოეული მხარჯავი სუბიექტისა და ღონისძიებების მიხედვით ფუნქციური და ეკონომიკური საბიუჯეტო კლასიფიკაციის შესაბამისად;
- ▶ სარეზერვო ფონდის მოცულობა (არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების მთლიანი ოდენობის 2%-ს);
- ▶ წლის დასაწყისისათვის არსებული გამოუყენებელი სახსრების, მათ შორის გარდამავალი საბრუნავი საშუალებების მოცულობა;
- ▶ წლის დასაწყისისათვის არსებული ვალდებულების დაფარვისა და მომსახურების ასიგნების მოცულობა.

დამტკიცებული ბიუჯეტის გამოქვეყნებას და ბიუჯეტის ტექსტის ხელმისაწვდომობას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი.

გ) ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვა და დამტკიცება

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი“ ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელ ორგანოს ავალებს წარუდგინოს საკრებულოს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების პერიოდული და წლიური ანგარიშები. მათი განხილვა საკრებულოს, ერთი მხრივ, აძლევს საშუალებას მუდმივად იყოს საქმის კურსში და კონტროლი გაუწიოს ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობას, ხოლო, მეორე მხრივ, შეაფასოს, თუ რამდენად ეფექტურად და რაციონალურად იქნა ხარჯები განეული, მიღწეულ იქნა თუ არა პრიორიტეტებით დადგენილი მიზნები, რა პრობლემები არსებობდა და რისი გათვალისწინებაა საჭირო მომავალი წლის ბიუჯეტის პროექტის შედგენისას. ამავდროულად, ბიუჯეტის შესრულების პერიოდული და წლიური ანგარიშების მოსმენით საკრებულოს საშუალება ეძლევა შეაფასოს აღმასრულებელი ორგანოს საქმიანობა, მისცეს შესაბამისი რეკომენდაციები და მითითებები, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში, დასვას ცალკეულ თანამდებობის პირთა პასუხისმგებლობის საკითხიც.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 85-ე მუხლის თანახმად, „ყოველი კვარტალის დასრულებიდან 1 თვის ვადაში ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო შესაბამის წარმომადგენლობით ორგანოს წარუდგენს ბიუჯეტის შესრულების კვარტალურ მიმოხილვას ნაზარდი ჯამით, რომელიც მოიცავს შემოსულობების, გადასახდელების (მათ შორის, სარეზერვო ფონდიდან გამოყოფილი სახსრების), ნაშთის ცვლილებებისა და მთლიანი სალდოს ფაქტობრივი მოცულობების შედარებას შესაბამისი პერიოდის გეგმურ მაჩვენებლებთან.“ ასეთი, ბიუჯეტის მიმდინარეობის შესახებ ყოველკვარტალური ანგარიშების მოსმენა საკრებულოს საშუალებას აძლევს მუდმივად იყოს საქმის კურსში და კონტროლი გაუწიოს ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობას. კანონის ამ მოთხოვნიდან გამომდინარე, საკრებულო ვალდებულია თავის ყოველკვარტალურ სამუშაო გეგმაში აუცილებლად შეიტანოს ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობის საკითხი. უფრო მეტიც, „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 84-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, „ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საფინანსო ორგანო ყოველი თვის დასრულებიდან 10 დღის ვადაში ამზადებს ანგარიშს

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსულობების, გადასახდელების, ნაშთის ცვლილებისა და მთლიანი სალდოს ჩვენებით.“ გამგეობის (მერიის) საფინანსო სამსახურის ეს ყოველთვიური ანგარიშის მოსმენა, ანალიზი და შეფასება შესაბამისად უნდა აისახოს საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის სამუშაო გეგმაში.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 86-ე მუხლის თანახმად, ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში საკრებულოს უნდა წარედგინოს საბიუჯეტო წლის დასრულებიდან არა უგვიანეს 2 თვისა.

„საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ 87-ე მუხლით დადგენილია მინიმუმ რა ინფორმაციას უნდა შეიცავდეს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში. კერძოდ, იგი უნდა მოიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:

- ▶ ბიუჯეტის ბალანსს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით;
- ▶ ბიუჯეტის შემოსულობებისა და გადასახდელების შედარებას შესაბამისი პერიოდის გეგმურ მაჩვენებლებთან;
- ▶ ბიუჯეტის ანგარიშებზე არსებულ ნაშთებს წლის დასაწყისისა და დასასრულისათვის;
- ▶ ორგანიზაციული კოდექსის მიხედვით დაზუსტებულ ასიგნებებსა და გადახდილ თანხებს შორის შეუსაბამობის განმარტებას, თუ ასეთი შეუსაბამობა აღემატება 30%-ს, გარდა სარეზერვო და წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდებისა;
- ▶ ინფორმაციას სარეზერვო და წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდებიდან (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) სახსრების გამოყოფის მდგომარეობის შესახებ;
- ▶ ინფორმაციას მხარჯავი დანესებულებების მიერ დასახული პრიორიტეტებისა და ამ პრიორიტეტების ფარგლებში განსახორციელებელი პროგრამებისა და ღონისძიებების შესრულების შესახებ;
- ▶ ინფორმაციას პროგრამული და კაპიტალური ბიუჯეტების შესრულების შესახებ.“

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვისას ყურადღება უნდა მიექცეს „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 57-ე მუხლით გათვალისწინებულ დამოუკიდებელი აუდიტორის დასკვნას. ორგანული კანონის ამ მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, მოწვეული აუდიტორის მიერ წელიწადში ერთხელ უნდა ჩატარდეს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საფინანსო დოკუმენტაციის აუდიტორული შემოწმება. აუდიტორის ანგარიში და დასკვნა წარედგინება საკრებულოს თავმჯდომარეს, რომელმაც იგი საკრებულოს უნდა გააცნოს. ამდენად, საკითხის სრულყოფილი შესწავლის და შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით, სასურველია, თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვა დაუკავშირდეს მოწვეული აუდიტორის ანგარიშისა და დასკვნის განხილვას. ამ საკითხების ერთიან კონტექსტში განხილვის მიზნით, საჭიროა საკრებულოს აპარატმა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის რეგისტრაციის შემდეგ, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშთან ერთად, გამოაქვეყნოს დამოუკიდებელი აუდიტორის შემოწმების მასალები და დასკვნაც ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საფინანსო საქმიანობის შესახებ, აგრეთვე – ცნობა, რომელშიც მითითებული იქნება საკრებულოს ის კომისია (კომისიები), რომელსაც

გადაეცა ანგარიში განსახილველად, კომისიაში ანგარიშის განხილვის ვადები, კომისიის (კომისიათა) ადგილსამყოფელი და სხდომების გრაფიკი, ანგარიშის საკრებულოს სხდომაზე გატანის დრო, საკრებულოს აპარატის მისამართი, სადაც შეიძლება წარდგენილ იქნეს მოსაზრებები ანგარიშთან დაკავშირებით, მოსაზრებების წარდგენის ვადა.

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვა არ არის ფორმალური პროცესი. ანგარიშის განხილვით ხდება წინა წლის მუშაობის გაანალიზება და, რაც მთავარია, მომავალი წლის საქმიანობის დაგეგმვა. ამიტომ, ამ პროცესში მაქსიმალურად უნდა ჩაერთოს საკრებულოს კომისიებიც და თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობაც. ასევე, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) სასურველია განისაზღვროს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვის დეტალური და სპეციალური პროცედურები.

სასურველია, საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიამ და საკრებულოს ფრაქციებმა, თავიანთ სხდომაზე წინასწარ განიხილონ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში და აუდიტორული შემოწმების შედეგები, ამ საკითხებზე მოამზადონ და გამოაქვეყნონ თავიანთი დასკვნები. საკრებულოს სხდომაზე განხილვის დაწყებამდე ამ ანგარიშების, კომისიისა და ფრაქციების დასკვნების გამოქვეყნება შექმნის ანგარიშის ყოველმხრივი გაანალიზების საფუძველს. აქედან გამომდინარე, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში), სასურველია, განისაზღვროს, რომ საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიამ და ფრაქციებმა დასკვნები ბიუჯეტის ანგარიშთან დაკავშირებით საკრებულოს აპარატს გამოსაქვეყნებლად წარუდგინონ ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის გამოქვეყნებიდან ერთი კვირის ვადაში. თავის მხრივ, საკრებულოს აპარატმა ეს დასკვნები რეგისტრაციაში უნდა გაატაროს და გამოაქვეყნოს.

ასევე, სასურველია, ანგარიშის გამოქვეყნებიდან მის განხილვამდე ჩატარდეს საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვა. ანგარიშთან დაკავშირებით მოსახლეობის აზრის გამოკითხვა მოსახლეობის მიერ თვითმმართველობის ორგანოების წინა წლის საქმიანობის შეფასებაა, რაც რეალურად წაადგება თვითმმართველობის ორგანოებს შემდგომ მუშაობაში.

საკრებულომ ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის განხილვა, სასურველია, დაიწყო ანგარიშის გამოქვეყნებიდან არა უადრეს ორი კვირისა, რათა როგორც კომისიებსა და ფრაქციებს, ასევე მოსახლეობასაც საშუალება მიეცეს მისი წინასწარი განხილვისა და საკუთარი მოსაზრებების წარდგენისა.

ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშს საკრებულოს სხდომაზე წარადგენს საკრებულოს თავმჯდომარე. საკრებულოს თავმჯდომარესთან ერთად, მოხსენებით უნდა გამოვიდეს გამგებელი (მერი) ან საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ დანიშნული პირი, რომელიც საკრებულოს სხდომას წარუდგენს ახსნა-განმარტებას ანგარიშთან დაკავშირებით გამოთქმულ შენიშვნებზე. საკრებულომ თანამომხსენებლის სტატუსით უნდა მოისმინოს დამოუკიდებელი აუდიტორის დასკვნა, საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიისა და საკრებულოს ფრაქციათა დასკვნები, აგრეთვე საკრებულოს აპარატის უფროსის მოხსენება საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის შედეგებთან დაკავშირებით (საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის ჩატარების შემთხვევაში).

საკრებულოს სხდომაზე მომხსენებელთა და თანამომხსენებლის (თანამომხსენებელთა) მოსმენის შემდეგ იწყება დებატები. საკრებულომ არა უგვიანეს 1 მაი-

სისა უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება ბიუჯეტის წლიური ანგარიშის დამტკიცების ან დაუმტკიცებლობის შესახებ. საკრებულოს მიერ 1 მაისამდე გადაწყვეტილების მიუღებლობა ბიუჯეტის შესრულების დამტკიცების შესახებ, ნიშნავს ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დაუმტკიცებლობას. საკრებულომ ბიუჯეტის წლიური ანგარიშის განხილვასთან ერთად, შეიძლება შეიმუშაოს და გამგეობას (მერიას) მისცეს რეკომენდაციები მომავალი წლის ბიუჯეტის პროექტის მომზადებასთან დაკავშირებით.

8.4 თვითმმართველი ერთეულის სახელით ხელშეკრულებათა დადება და გაუქმება

საკრებულოს თავმჯდომარე ერთდროულად წარმოადგენს თვითმმართველი ერთეულისა და საკრებულოს ხელმძღვანელს, შესაბამისად, იგი უფლებამოსილია ხელი მოაწეროს საკრებულოს და თვითმმართველი ერთეულის სახელით დადებულ ხელშეკრულებებსა და შეთანხმებებს. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 23-ე მუხლის პირველი პუნქტის „შ“ ქვეპუნქტი საკრებულოს განსაკუთრებულ უფლებამოსილებას მიაკუთვნებს „კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში თანხმობის მიცემას თვითმმართველი ერთეულის სახელით შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დადებაზე, აგრეთვე თანხმობის მიცემას ისეთი გარიგებების დადებაზე, რომელთა ღირებულება აღემატება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის 5%-ს“. როგორც ორგანული კანონის ზემოაღნიშნული მუხლიდან ჩანს, კანონი საკრებულოს უფლებამოსილებას მიაკუთვნებს არა ხელშეკრულების დამტკიცებას, არამედ საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემას ხელშეკრულების დადებაზე. ამდენად, საკრებულო ხელშეკრულების დადებაზე საკრებულოს თავმჯდომარეს აძლევს უფლებამოსილებას (თანხმობას) თვითმმართველი ერთეულის ან საკრებულოს სახელით მომავალში ხელშეკრულების დადებაზე.

საკრებულოს მიერ საკრებულოს თავმჯდომარისადმი თანხმობის მიცემა არ ნიშნავს საკრებულოს თავმჯდომარისადმი ზოგადად უფლებამოსილების მინიჭებას. საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია ყოველ კონკრეტულ შეთანხმებაზე, ხელშეკრულებასა, თუ გარიგებაზე ითხოვოს თანხმობა. თანხმობის მიცემა ხდება კონკრეტული შეთანხმების, ხელშეკრულებისა, თუ გარიგების დადებაზე. ასეთ შემთხვევაში, თუ არსებობს შესაბამისი შეთანხმების (ხელშეკრულების, გარიგების) პროექტი, საკრებულო იხილავს მას და იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას. საკრებულოს გადაწყვეტილება შეიძლება იყოს სრული ან თანხმობის მიცემა მოხდეს გარკვეული პირობის დანესებით (მაგ., მიეცეს თანხმობა, თუ ხელშეკრულების ესა და ეს მუხლი შეიცვლება საკრებულოს მიერ დადგენილი რედაქციით). იმ შემთხვევაში, თუ საკრებულოს თავმჯდომარემ მიიღო სრული თანხმობა, მაგრამ ხელმოწერის დროს აღმოჩნდა, რომ ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) ტექსტი განსხვავდება იმ რედაქციისაგან, რომელიც განიხილა საკრებულომ, ეს განსხვავება თუნდაც თვითმმართველი ერთეულის სასარგებლოდ იყოს, საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია ხელახლა მიიღოს თანხმობა საკრებულოსგან. ამის გათვალისწინებით, თანხმობის მიცემის დროს უმჯობესია საკრებულოს გადაწყვეტილება იყოს არა ისეთი სახის, რომ „მიეცეს თანხმობა საკრებულოს თავმჯდომარეს ხელი მოაწეროს წარმოდგენილ ხელშეკრულებას (შეთანხმებას, გარიგებას)“, არამედ, თანხმობის მიცემისას დადგინდეს ის ძირითადი

პარამეტრები, რომელთა გათვალისწინებაც მიაჩნია სავალდებულოდ საკრებულოს ამ ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) დადებისას. თანხმობის მიცემის ასეთი ფორმა მისაღება განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა წერილობით არ არის დადგენილი ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) პროექტი.

ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) დადებაზე საკრებულოს მიერ თანხმობის გადაწყვეტილება მიიღება საერთო წესით (სხდომაზე დამსწრე საკრებულოს წევრთა უმრავლესობით, საკრებულოს სრული შემადგენლობის 1/3-ით).

საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) დადება, რომელიც წარმოადგენს ადმინისტრაციულ ხელშეკრულებას, უნდა ხდებოდეს „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ მოთხოვნების გათვალისწინებით. ადმინისტრაციული ხელშეკრულება არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით ფიზიკურ ან იურიდიულ პირთან, აგრეთვე სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოსთან დადებული სამოქალაქო-სამართლებრივი ხელშეკრულება. „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ მეხუთე თავი ითვალისწინებს შემდეგ ძირითად დებულებებს:

- ▶ თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი, შესაძლებელია ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობა, შეცვლა ან შეწყვეტა ადმინისტრაციული ხელშეკრულების დადებით. ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილია კონკრეტული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ურთიერთობა, რომლის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის გზით მონესრიგების უფლებამოსილება მას კანონით აქვს მინიჭებული, მოაწესრიგოს ადმინისტრაციული ხელშეკრულების დადებით;
- ▶ ადმინისტრაციული ხელშეკრულების დადებისას ადმინისტრაციული ორგანო მოქმედებს მხოლოდ კანონით მისთვის მინიჭებულ უფლებამოსილებათა ფარგლებში. ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დადებული ადმინისტრაციული ხელშეკრულება არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს საქართველოს კონსტიტუციასა და კანონმდებლობას. დაუშვებელია ადმინისტრაციული ხელშეკრულებით საქართველოს კონსტიტუციის მეორე თავში მითითებული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევა;
- ▶ ადმინისტრაციული ხელშეკრულება, რომელიც დაიდო ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის ნაცვლად, ძალაში შედის იმ ადმინისტრაციული ორგანოს წერილობითი თანხმობის შემდეგ, რომელიც, კანონმდებლობის შესაბამისად, აუცილებელია სათანადო ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოსაცემად;
- ▶ თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი, ადმინისტრაციული ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს მხოლოდ წერილობითი ფორმით;
- ▶ გარემოებათა არსებითად შეცვლისას, რაც ზიანს აყენებს მხარეს ან საზოგადოებრივ ინტერესს, მხარე უფლებამოსილია მეორე მხარეს მოსთხოვოს თანხმობა ადმინისტრაციული ხელშეკრულების შესაცვლელად. თუ ცვლილება ხელშეკრულებაში არსებითად ეწინააღმდეგება ხელშეკრულების შინაარსს, მხარე უფლებამოსილია მოითხოვოს ხელშეკრულების გაუქმება.

საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი არ არის საკრებულოს მიერ საკრებულოს თავმჯდომარისათვის ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) გაუქმებაზე თანხმობის მიცემის საკითხი. ეს საკითხი უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) და შეიძლება დადგინდეს, რომ რა წესითაც ხდება თანხმობის

მიცემა იმავე წესით მოხდეს ხელშეკრულების (შეთანხმების, გარიგების) გაუქმებაზე თანხმობის მიცემა.

8.5 საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობა ან უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ცნობის ან უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ საკითხები განხილულ უნდა იქნეს საკრებულოს უახლოეს სხდომაზე პირველ საკითხად. იგი საკრებულოს დღის წესრიგში შეიტანება ფაქტის დადგომისთანავე და მისი გადადება დაუშვებელია.

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საკითხზე საკრებულოს მიერ გადაწყვეტილება მიიღება კენჭისყრის გარეშე ცნობის სახით (გამონაკლისია მხოლოდ „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 322-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით დადგენილი შემთხვევა, როდესაც საკრებულოს წევრს უფლებამოსილება შეიძლება შეუნწყდეს, თუ იგი არასაპატიო მიზეზით 6 თვის განმავლობაში არ მონაწილეობდა საკრებულოს მუშაობაში).

8.6 პეტიციის წესით შემოტანილი საკითხის განხილვა

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 58²-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად: „თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 1%-ს უფლება აქვს მოამზადოს და შეიტანოს საკრებულოს დადგენილების პროექტი ან წარადგინოს წინადადება საკრებულოს ნორმატიული აქტის გაუქმების, ნორმატიულ აქტში ცვლილებების, ან დამატებების შეტანის შესახებ.“

წინადადებები და ნორმატიული აქტის პროექტები ჩაითვლება პეტიციის წესით შემოტანილად და საკრებულოს სხდომაზე განიხილება, თუ მას ხელს აწერს თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 1%. პეტიციაზე ხელმოწერათა ჩატარების კანონიერებასა და ხელმოწერების ნამდვილობას ამოწმებს საკრებულოს აპარატი.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 58²-ე მუხლის მე-2 და მე-4 პუნქტების თანახმად, პეტიციის წესით საკითხი შეტანილ უნდა იქნეს წერილობით, საკრებულოს დადგენილების პროექტის სახით. პეტიციის წესით შეტანილ პროექტს უნდა ერთოდეს ამ გადაწყვეტილების მიღების საჭიროების დასაბუთება, პროექტის ავტორისა (ავტორებისა) და საკრებულოს სხდომაზე დანიშნული მომხსენებლის ვინაობა და მისამართი.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, საკრებულო ვალდებულია პეტიციის წესით შემოტანილი საკითხები განიხილოს საკრებულოს სხდომაზე პეტიციის საკრებულოს აპარატში რეგისტრაციიდან ერთი თვის ვადაში, თუ პეტიციით საკითხის განხილვის უფრო გვიანი ვადა არ არის მოთხოვნილი.

კანონი უფლებას აძლევს პეტიციის ინიციატორს დანიშნოს მომხსენებელი, რომელიც მომხსენებლის სტატუსით, საათობრო ხმის უფლებით, მონაწილეობას მიიღებს საკრებულოს სხდომაზე ამ პროექტის განხილვაში. საკრებულოს აპარატი ვალდე-

ბულია პეტიციის ინიციატორებს საკრებულოს სხდომის ჩატარების დღე აცნობოს სხდომამდე ერთი კვირით ადრე.

8.7 ნორმატიული აქტის პროექტის ხელახალი განხილვა

კანონმდებლობით არ არის განსაზღვრული საკრებულოს მიერ უარყოფილი ნორმატიული აქტის ხელახალი განხილვის სპეციფიკური წესები, აქედან გამომდინარე, იგი უნდა დარეგულირდეს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტი), რისთვისაც გამოიყენება ქვემოთ მოცემული სარეკომენდაციო დებულებები.

საკრებულოს მიერ უარყოფილი პროექტი, როგორც წესი, შეიძლება ხელახლა შევიდეს საკრებულოს სხდომაზე განსახილველად მხოლოდ ამ გადაწყვეტილების გამოტანიდან 3 თვის შემდეგ, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ ეს პროექტი არსებითად გადამუშავდა. მაგრამ, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტი) ამ საერთო წესიდან შეიძლება დადგინდეს გამონაკლისი. კერძოდ, საკრებულოს თავმჯდომარეს გამგებელის (მერის) წარდგინებით უფლება აქვს საკრებულოს სხდომაზე დააყენოს საკრებულოს მიერ უარყოფილი ნორმატიული აქტის პროექტის ხელახალი განხილვის საკითხი, მისი აუცილებლობის მოთხოვნით. საკრებულო ვალდებულია დააკმაყოფილოს საკრებულოს თავმჯდომარის ეს მოთხოვნა.

ნორმატიული აქტის პროექტის ხელახალ განხილვაზე დაყენების შემთხვევაში, საკრებულოს თავმჯდომარის წინადადებით, შეიძლება შეიქმნას შემთანხმებელი დროებითი სამუშაო ჯგუფი, რომელიც შეაჯერებს პროექტთან მიმართებით არსებულ სხვადასხვა პოზიციას და ამის შემდეგ დადგება პროექტი ხელახალ კენჭისყრაზე ან პროექტს დაუყოვნებლივ ხელახლა ეყრება კენჭი.

ხელახალ კენჭისყრაზე დაყენებული ნორმატიული აქტის საკრებულოს მიერ კვლავ უარყოფის შემთხვევაში, მისი ხელახლა წარდგენა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ საერთო წესით.

8.8 საკრებულოს მიერ თანამდებობის პირთა არჩევისა და თანამდებობიდან გადაყენების საერთო წესი

არჩევნები საკრებულოს სხდომაზე, როგორც წესი, ტარდება ღია კენჭისყრით. საკრებულოს გადაწყვეტილებით არჩევნები შეიძლება ჩატარდეს ფარული კენჭისყრით, ბიულეტენების მეშვეობით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით მხოლოდ საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევის და გადაყენების წესია დეტალურად მოცემული. სხვა თანამდებობის პირების არჩევა–გადაყენებაზე კანონი ასეთ დეტალიზებას არ აკეთებს. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტი) საჭიროა საკრებულოს მიერ ასარჩევი სხვა თანამდებობის პირთა არჩევა–გადაყენების წესის განსაზღვრა. ეს წესი შეიძლება იყოს შემდეგი სახის – თუ არჩევნებში მონაწილეობდა ერთი ან ორი კანდიდატი და მათგან ვერც ერთმა ვერ მიიღო ხმათა უმრავლესობა, მაშინ ტარდება ხელახალი არჩევნები. ერთი და იგივე კანდიდატი შეიძლება დასახელდეს მხოლოდ ორჯერ. თუ არჩევნებში მონაწილეობდა ორზე მეტი კანდიდატი და მათგან ვერც ერთმა ვერ მიიღო ხმების საჭირო რაოდენობა, ტარდება არჩევნების მომდევნო ტური იმ ორ კანდიდატს შორის, რომლებმაც ყველაზე მეტი ხმა მიიღეს. თუ არჩევნების პირველ ტურში

პირველ ადგილზე გავიდა ორზე მეტი კანდიდატი, ტარდება ხელახალი არჩევნები. თუ არჩევნების პირველ ტურში მეორე ადგილზე გავიდა ორი ან მეტი კანდიდატი, მეორე ტურში კენჭი ეყრება მხოლოდ პირველ ადგილზე გასულ კანდიდატს. თუ არჩევნების მეორე ტურში გასულმა კანდიდატმა ვერ დააგროვა ხმების საჭირო რაოდენობა, ტარდება ხელახალი არჩევნები.

საკრებულოს მიერ არჩეულ პირთა თანამდებობიდან გადაყენებისას გამოიყენება იგივე წესი, რა წესითაც მოხდა მათი არჩევა, თუ კანონით სხვა წესი არაა დადგენილი.

8.9 გამგებლის (მერის) თანამდებობაზე დანიშვნა-განთავისუფლებაში თანხმობის მიცემის წესი

2009 წლის დეკემბერში „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში შეტანილი ცვლილებებიდან, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო ცვლილება გამგებლის (მერის) სტატუსთან დაკავშირებით. ამ ცვლილების თანახმად, გამგებელს (მერს) თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს საკრებულოს თავმჯდომარე საკრებულოს თანხმობით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „გამგებელი (მერი) არის ადგილობრივი თვითმმართველობის საჯარო მოხელე, რომელსაც „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, საკრებულოს თანხმობით თანამდებობაზე ნიშნავს საკრებულოს თავმჯდომარე.“ „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, გამგებელი (მერი) როგორც საჯარო მოხელე თანამდებობაზე ინიშნება კონკურსის საფუძველზე, გამონაკლისია, როცა პირი კონკურსის ჩატარებამდე ინიშნება გამგებლის მოვალეობის შემსრულებლად.

კონკურსის ჩატარების წესი განისაზღვრება საქართველოს პრეზიდენტის 2009 წლის 5 თებერვლის N 46 ბრძანებულებით „საჯარო თანამდებობათა დასაკავებელი კონკურსის ჩატარების წესის დამტკიცების შესახებ“. ამ ბრძანებულებისა და „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 84-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთათვის კონკურსს ატარებს ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთა საკონკურსო-საატესტაციო კომისია. კომისიის თავმჯდომარეს „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 85-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, ნიშნავს საკრებულო. ამავე კანონის 86-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, საკონკურსო - საატესტაციო კომისიის წევრთა რაოდენობას და შემადგენლობას განსაზღვრავს კომისიის თავმჯდომარე აუცილებელი საჭიროების გათვალისწინებით. ამდენად, გამგებლის (მერის) თანამდებობაზე დანიშნისათვის საკრებულომ, პირველ რიგში, უნდა აირჩიოს საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის თავმჯდომარე. აღსანიშნავია, რომ საკონკურსო საატესტაციო კომისია არ წარმოადგენს მუდმივმოქმედ ორგანოს. იგი იქმნება კონკრეტული მიზნით კონკურსის ან ატესტაციის ჩასატარებლად, რის შემდეგაც წყვეტს ფუნქციონირებას. ამდენად, ყოველი კონკურსის ან ატესტაციის ჩატარებისათვის ხელახლა უნდა მოხდეს კომისიის თავმჯდომარის არჩევა და შეიქმნას ახალი კომისია.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით არ არის დეტალურად განსაზღვრული, თუ რა წესით ხდება საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემა გამგებლის (მერის) თანამდებობაზე დანიშნისა და განთავისუფ-

ფლების შესახებ. ამიტომ, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა ამ წესების დადგენა. ქვემოთ მოცემულია გამგებლის (მერის) თანამდებობაზე დანიშვნა-განთავისუფლების სარეკომენდაციო წესები, რომლებიც შეიძლება აისახოს საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში).

საკრებულოს თავმჯდომარე აცხადებს კონკურსს გამგებლის (მერის) ვაკანტურ თანამდებობის დასაკავებლად და „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 34-ე მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, საკონკურსო-საატესტაციო კომისიის გადანყვეტილების შესაბამისად, საკრებულოს წარუდგენს გამგებლის (მერის) კანდიდატურას. საკრებულო განიხილავს გამგებლის (მერის) ვაკანტურ თანამდებობაზე ჩატარებული კონკურსის შედეგებს და იღებს გადანყვეტილებას საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემის შესახებ. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის მე-20 მუხლის თანახმად, საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიცემის შესახებ გადანყვეტილება მიიღება საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

საკრებულოს მიერ საკრებულოს თავმჯდომარისთვის თანხმობის მიუცემლობის შემთხვევაში, საკრებულოს თავმჯდომარე უფლებამოსილია განმეორებით წარმოადგინოს იგივე კანდიდატურა. ამ შემთხვევაში, საკრებულოს მიერ საკრებულოს თავმჯდომარისათვის თანხმობის მიუცემლობის ან საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ იმავე კანდიდატურის მეორედ დასახელებაზე უარის თქმის შემთხვევაში, ცხადდება ხელახალი კონკურსი „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 31-ე მუხლით დადგენილი წესით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 39-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკრებულოს თავმჯდომარე უფლებამოსილია საკრებულოს თანხმობით თანამდებობიდან გაათავისუფლოს გამგებელი (მერი) „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, ან საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ მისი საქმიანობის არაადაკმაყოფილებლად შეფასების შემთხვევაში. ამასთან, ორგანული კანონის მე-20 მუხლის თანახმად, ამ საკითხზე საკრებულოს მიერ გადანყვეტილება მიიღება საკრებულოს სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით. გამგებლის (მერის) თანამდებობიდან განთავისუფლების შესახებ საკრებულოს თავმჯდომარის წინადადებაზე თანხმობის მიუცემლობის შემთხვევაში, ეს საკითხი საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ შეიძლება განმეორებით დაისვას საკრებულოს მხოლოდ მომდევნო სხდომაზე.

8.10 საკრებულოს თანამდებობის პირის თანამდებობიდან გადადგომა

საკრებულოს თანამდებობის პირს შეუძლია ნებისმიერ დროს, მიზეზის მითითებით ან ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე, განაცხადოს თავისი გადადგომის შესახებ. განცხადება წარედგინება საკრებულოს აპარატს, რომელიც რეგისტრაციაში ატარებს და დაუყოვნებლივ გადასცემს საკრებულოს თავმჯდომარეს.

საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია განცხადება გააცნობს საკრებულოს უახლოეს სხდომაზე. საკრებულო, კენჭისყრის გარეშე, ცნობად იღებს საკრებულოს თანამდებობის პირის განცხადებას გადადგომის შესახებ.

საკრებულოს თანამდებობის პირი გადამდგარად ითვლება განცხადების საკრებულოს აპარატში რეგისტრაციაში გატარებისთანავე.

თავი IX. საქართველოს სამართლებრივი აქტების გაფორმებისა და გამოქვეყნების წესი

9.1 საქართველოს სამართლებრივი აქტების გაფორმება

საკრებულოს სამართლებრივი აქტები სრულდება შესაბამის ბლანკებზე საქართველოს კანონის „საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით“ და „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესის შესაბამისად. საკრებულოს სამართლებრივი აქტების გაფორმების დროს გათვალისწინებულ უნდა იქნეს, რომ:

- ▶ საკრებულოს სამართლებრივი აქტში სხვა სამართლებრივი აქტის მითითებისას, უნდა დასახელდეს სამართლებრივი აქტის სახე და სათაური, მუხლი, პუნქტი (ნაწილი) და ქვეპუნქტი, ხოლო, თუ აუცილებელია – წინადადებაც. სამართლებრივი აქტში იმავე სამართლებრივი აქტის რომელიმე დებულების მითითებისას, უნდა დასახელდეს მხოლოდ მუხლი, პუნქტი (ნაწილი) და ქვეპუნქტი, ხოლო, თუ აუცილებელია – წინადადებაც;
- ▶ საკრებულოს სამართლებრივი აქტების სათაური უნდა იყოს მოკლე და შეესაბამებოდეს დოკუმენტის შინაარსს;
- ▶ საკრებულოს სამართლებრივი აქტებში უნდა მიეთითოს საკრებულოს სხვა სამართლებრივი აქტების ან მათი ცალკეული პუნქტების ძალადაკარგულად ცნობის შესახებ, თუ ახალი დოკუმენტი გამოიცხადეს (არ შეესაბამება) ადრე გამოცემულის (მიღებულის) მოქმედებას;
- ▶ საკრებულოს სამართლებრივი აქტებით სხვა დოკუმენტების (გრაფიკები, გეგმები, ცხრილები და ა.შ.) დამტკიცების ან სამართლებრივი დოკუმენტზე სხვა დოკუმენტების თანდართვისას, თანდართული დოკუმენტები აღინიშნება როგორც დანართები. დანართს უნდა ჰქონდეს მისი შინაარსის განმსაზღვრელი სათაური და მითითება სამართლებრივი დოკუმენტის კუთვნილებაზე;
- ▶ საკრებულოს სამართლებრივი აქტებში დაუშვებელია ტერმინების შემოკლება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც დოკუმენტის ტექსტში მითითებულია სათანადო აღნიშვნა ტერმინის შემოკლებული ფორმის შემდგომი გამოყენების თაობაზე.

„საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 52-ე მუხლის თანახმად, ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტი უნდა შეიცავდეს:

- ▶ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის სახეს;
- ▶ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გამომცემ ორგანოს;
- ▶ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის სათაურს;
- ▶ უფლებამოსილი თანამდებობის პირის გვარს, სახელსა და ხელმოწერას;
- ▶ გამოცემის დროსა და ადგილს;
- ▶ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გამომცემი ორგანოს მიერ მინიჭებულ სარეგისტრაციო ნომერს.
- ▶ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტში უნდა მიეთითოს ის ორგანო, რომელშიც შეიძლება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გასაჩივრება, მისი მისამართი და საჩივრის წარდგენის ვადა.
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ გამოცემულ ინდივიდუალ-

ლურ სამართლებრივ აქტზე, საკუთარი გერბის არსებობის შემთხვევაში, გამოისახება საქართველოს მცირე სახელმწიფო გერბი (მაყურებლიდან მარცხენა მხარის ზედა კუთხეში) და შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის გერბი (მაყურებლიდან მარჯვენა მხარის ზედა კუთხეში), ხოლო საკუთარი გერბის არარსებობის შემთხვევაში – მხოლოდ საქართველოს მცირე სახელმწიფო გერბი (ცენტრში).

ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გაფორმებისას გასათვალისწინებელია „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 53-ე მუხლის მოთხოვნა, რომლის თანახმად:

- ▶ წერილობითი ფორმით გამოცემული ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტი უნდა შეიცავდეს წერილობით დასაბუთებას (გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა). დასაბუთება წინ უძღვის ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის სარეზოლუციო ნაწილს.
- ▶ ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტში უნდა მიეთითოს ის საკანონმდებლო ან კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი, ან მისი შესაბამისი ნორმა, რომლის საფუძველზედაც გამოიცა ეს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი.

„ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 521-ე მუხლით დადგენილია ნორმატიულ სამართლებრივი აქტის სავალდებულო რეკვიზიტები. კერძოდ, თითოეულ ნორმატიულ სამართლებრივ აქტს უნდა ჰქონდეს შემდეგი რეკვიზიტები:

- ▶ ნორმატიული აქტის სახე;
- ▶ ნორმატიული აქტის სათაური;
- ▶ ნორმატიული აქტის მიღების (გამოცემის) თარიღი და ადგილი (თუ ნორმატიულ აქტში შეტანილია ცვლილება ან დამატება, მათი შეტანის თარიღიც);
- ▶ ნორმატიული აქტის ძალაში შესვლის თარიღი და აქტის მოქმედების ვადა (თუ განსაზღვრული ვადითაა მიღებული);
- ▶ უფლებამოსილი თანამდებობის პირის ხელმოწერა;
- ▶ ნორმატიული აქტის მიმღები (გამომცემი) ორგანოს მიერ მინიჭებული სარეგისტრაციო ნომერი, ხოლო ნორმატიული აქტების სახელმწიფო რეესტრში შეტანის შემდეგ, აგრეთვე სახელმწიფო სარეგისტრაციო კოდი.

საკრებულოს ნორმატიულ სამართლებრივ აქტებზე გამოსახული უნდა იყოს საქართველოს მცირე სახელმწიფო გერბი და შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის გერბი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში).

საკრებულოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა რედაქტირებას და დოკუმენტურ გაფორმებას ახორციელებს საკრებულოს აპარატი. საკრებულოს მიერ მიღებული სამართლებრივი აქტი ორი დღის ვადაში ხელმოსაწერად გადაეცემა საკრებულოს თავმჯდომარეს.

9.2 საკრებულოს სამართლებრივი აქტებისა და ნორმატიული აქტის პროექტების გამოქვეყნება

საკრებულოს ნორმატიული აქტის პროექტების გამოქვეყნების ზოგადი ვალდებულება განსაზღვრულია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 581-ე მუხლით, რომლის თანახმად, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები, ადგილობრივი სამსახურები და თანამდებო-

ბის პირები ვალდებული არიან უზრუნველყონ ინიცირებულ გადაწყვეტილებათა პროექტების გამოქვეყნება.

ნორმატიული აქტის პროექტის გამოქვეყნების კონკრეტული წესი მოცემულია „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 55-ე, 56-ე და 106²-ე მუხლებით, რომლებიც საკრებულოს შესაძლებლობას აძლევს საკრებულოს ნორმატიული აქტის პროექტი და ცნობა ადმინისტრაციული წარმოების დაწყების შესახებ გამოაქვეყნოს საკრებულოს ოფიციალურ ვებ-გვერდზე. თუ არ არსებობს ოფიციალური ვებ-გვერდი ან საკრებულო არ აირჩევს პროექტის გამოქვეყნების ამ ფორმას, კანონმდებლობა საკრებულოს ნორმატიული აქტის პროექტის გამოქვეყნების სხვა წესებს ადგენს. კერძოდ, საკრებულოს ნორმატიული აქტის პროექტი უნდა გამოქვეყნდეს შესაბამისი საკრებულოს ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში. ასეთის არარსებობის შემთხვევაში, პროექტი უნდა გამოქვეყნდეს ბეჭდვით ორგანოში, რომელიც ვრცელდება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის მთელ ტერიტორიაზე და გამოიცემა კვირაში ერთხელ მაინც ან ნორმატიული აქტის პროექტი უნდა გამოცხადდეს საჯაროდ. ეს კი ნიშნავს ნორმატიული აქტის პროექტის საკრებულოს ადმინისტრაციულ შენობაში ყველასათვის ხელმისაწვდომ ადგილზე ღიად განთავსებას. მოსახლეობის მიერ საკრებულოს ნორმატიული აქტის პროექტების უკეთ გაცნობის უზრუნველყოფის მიზნით, სასურველია, იგი განთავსდეს გამგეობის რწმუნებულების ადმინისტრაციულ შენობებშიც.

„ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 106²-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, თუ საკრებულოს ნორმატიული აქტის პროექტი დიდი მოცულობისაა და საკრებულოს არ გააჩნია საკუთარი ვებგვერდი, საკრებულო უფლებამოსილია გამოაქვეყნოს მხოლოდ ცნობა ნორმატიული აქტის მიღებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული წარმოების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში, ცნობაში აღინიშნება ნორმატიული აქტის დასახელება და მოკლე შინაარსი. სასურველია, ცნობაში, ასევე მიეთითოს საკრებულოს აპარატის და გამგეობის რწმუნებულების ადმინისტრაციული შენობების მისამართი, სადაც დაინტერესებულ პირს შესაძლებლობა ექნება გაეცნოს ამ ნორმატიული აქტის პროექტს.

„ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 106²-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების თანახმად, საკრებულომ, ნორმატიული აქტის პროექტთან ერთად, უნდა გამოაქვეყნოს ცნობა ადმინისტრაციული წარმოების შესახებ, რომელშიც აღინიშნება:

- ▶ იმ საკრებულოს დასახელება, სადაც მიმდინარეობს ადმინისტრაციული წარმოება;
- ▶ ნორმატიული აქტის მიღების ვადა;
- ▶ იმ საკრებულოს მისამართი, სადაც შესაძლებელია მოსაზრებების წარდგენა;
- ▶ მოსაზრებების წარდგენის ვადა.

საკრებულოს მიერ მიღებული ნორმატიული აქტის გამოქვეყნების წესი დადგენილია „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონით. აღსანიშნავია, რომ კანონით დადგენილია ნორმატიული აქტის გამოყვეყნების წესი, რომელიც მოქმედებს 2011 წლის 1 იანვრამდე და წესი, რომელიც ძალაში შევა 2011 წლის 1 იანვრიდან.

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის 26-ე მუხლის თანახმად, 2011 წლის 1 იანვრიდან:

- ▶ ნორმატიული აქტი ოფიციალურად (იურიდიული ძალის მქონედ) ითვლება მისი სრული ტექსტის „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ ვებგვერდზე პირველად გამოქვეყნებიდან. ოფიციალური იურიდიული ძალა აქვს, აგრეთვე, „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ ვებგვერდზე ელექტრონული ფორმით განთავსებულ სისტემატიზებულ ნორმატიულ აქტებს.
- ▶ ნორმატიული აქტები ელექტრონული ფორმით ქვეყნდება საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ (შემდგომში – „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე“) ვებგვერდზე.
- ▶ კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის ცალკეულ დებულებათა გამოუქვეყნებლობა დასაშვებია მხოლოდ „სახელმწიფო საიდუმლოების შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში. დაუშვებელია იმ ნორმატიული აქტის ან მისი ნაწილის გამოუქვეყნებლობა, რომელიც ზღუდავს უფლებებსა და თავისუფლებებს ან ადგენს იურიდიულ პასუხისმგებლობას.
- ▶ „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეში“ ნორმატიული აქტის გამოქვეყნებისათვის დაწესებულია საფასური, რომლის ოდენობას ამტკიცებს საქართველოს იუსტიციის მინისტრი.

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის 31-ე მუხლის თანახმად, 2011 წლის 1 იანვრამდე:

- ▶ ნორმატიული აქტის ოფიციალურ (იურიდიული ძალის მქონე) გამოქვეყნებად ითვლება მისი სრული ტექსტის პირველად გამოქვეყნება ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში – „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეში“.
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ნორმატიული აქტი „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ გამოსაქვეყნებლად უნდა გაეგზავნოს უფლებამოსილი ორგანოს (თანამდებობის პირის) მიერ მიღებიდან (ხელმოწერიდან) არა უგვიანეს მეორე დღისა.
- ▶ ნორმატიული აქტი „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ გამოსაქვეყნებლად უნდა გაეგზავნოს ბეჭდვითი ფორმით, ელექტრონულ ვერსიასთან ერთად, ერთ ეგზემპლარად, აკინძული და უფლებამოსილი პირის მიერ ბეჭდითა და ხელმოწერით დამონმებული. ნორმატიული აქტის ბეჭდვითი ფორმით გაგზავნამდე შესაძლებელია მისი ელექტრონული ასლის სახით გაგზავნა შესაბამის ელექტრონულ ვერსიასთან ერთად. ამ შემთხვევაში, გამგზავნი პასუხისმგებელია ელექტრონული ასლისა და ბეჭდვითი ფორმის ნორმატიული აქტის ურთიერთშესაბამისობისთვის. ნორმატიული აქტის ელექტრონული ასლის სახით გაგზავნის შემთხვევაში, გამგზავნი ვალდებულია 30 დღის ვადაში გადასცეს „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს“ ბეჭდვითი ფორმის ნორმატიული აქტი.

2010 წლის 14 ივლისს საქართველოს იუსტიციის მინისტრის N134 ბრძანებით დამტკიცდა „ნორმატიული აქტების აღრიცხვის, სისტემატიზაციისა და გამოქვეყნების დროებითი წესი“, რომელიც მოქმედებს 2010 წლის 15 ივლისიდან 2011 წლის 1 იანვრამდე. ამ წესის მე-3 მუხლის მე-9 და მე-10 პუნქტების თანახმად, ნორმატიული აქტები გამოსაქვეყნებლად უნდა აიწყოს კომპიუტერზე „Windows“-ის სისტემაში შრიფტით „Sylfaen“, არანაკლებ 11 ზომისა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ნორმატიული აქტი შედგება სქემების, ცხრილებისა

და ნუსხებისაგან, რომლებშიც, მათი ფორმატიდან გამომდინარე, შეუძლებელია 11 ან მეტი ზომის შრიფტის გამოყენება. ნორმატიული აქტი, რომლის მოცულობაც ორ ან მეტ გვერდს შეადგენს, გამოსაქვეყნებლად წარდგენილი უნდა იყოს აკინძული. ამ შემთხვევაში, ბეჭედი და უფლებამოსილი პირის ხელმოწერა უნდა დაესვას ბოლო ფურცლის უკანა მხარეს ისე, რომ მან მოიცვას ქალაქის ის ნაწილი, რომლითაც აკინძულია ნორმატიული აქტი.

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის 26-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეში“ ნორმატიული აქტის გამოქვეყნებისა და მომსახურების საფასურის ოდენობა, ასევე გადახდის წესი განისაზღვრება საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანებით. კანონის ამ მოთხოვნიდან გამომდინარე, 2010 წლის 21 ივნისს იუსტიციის მინისტრის N116 ბრძანებით დამტკიცდა „საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეში“ ნორმატიული აქტების გამოქვეყნებისათვის დაწესებული საფასურის ოდენობა. ბრძანების თანახმად, გვერდების რაოდენობა იანგარიშება გამოსაქვეყნებლად წარმოდგენილი დოკუმენტის თითოეული გვერდის მიხედვით. არასრული გვერდი ითვლება ერთ გვერდად.

„საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეში“ ნორმატიული აქტებისა და სხვა საინფორმაციო დოკუმენტების გამოქვეყნებისათვის დაწესდა შემდეგი საფასური:

- ▶ ერთი გვერდიდან 10 გვერდის ჩათვლით – თითოეული გვერდის გამოქვეყნებისათვის 20 (ოცი) ლარი;
- ▶ 11 გვერდიდან 50 გვერდის ჩათვლით – თითოეული გვერდის გამოქვეყნებისათვის 15 (თხუთმეტი) ლარი;
- ▶ 50 გვერდზე მეტი – თითოეული გვერდის გამოქვეყნებისათვის 10 (ათი) ლარი.

საკრებულოს ნორმატიული აქტების გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 581-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნა, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები, ადგილობრივი სამსახურები და თანამდებობის პირები ვალდებული არიან უზრუნველყონ მიღებული ნორმატიული აქტების საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით კოდიფიცირება და მათი ხელმისაწვდომობა.

საკრებულოს ინდივიდუალური აქტის – საკრებულოს განკარგულების გამოქვეყნების წესები დადგენილია „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 55-ე, 56-ე და 57-ე მუხლებით. საკრებულოს ინდივიდუალური აქტი უნდა გამოქვეყნდეს საკრებულოს ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში. ასეთის არარსებობის შემთხვევაში, ინდივიდუალური აქტი უნდა გამოქვეყნდეს ბეჭდვით ორგანოში, რომელიც ვრცელდება ადმინისტრაციული ორგანოს მთელ სამოქმედო ტერიტორიაზე და გამოიცემა კვირაში ერთხელ მაინც ან გამოცხადდეს საჯაროდ. ეს კი ნიშნავს საკრებულოს ინდივიდუალური აქტის საკრებულოს ადმინისტრაციულ შენობაში ყველასათვის ხელმისაწვდომ ადგილზე ღიად განთავსებას.

საკრებულო ვალდებულია ოფიციალური ბეჭდვითი ორგანოს არარსებობის შემთხვევაში, წინასწარ განსაზღვროს რა წესით მოხდება საკრებულოს ინდივიდუალური აქტის გამოქვეყნება ან საჯაროდ გამოცხადება.

9.3 საქართველოს სხდომის ოქმი

საქართველოს სხდომის ოქმი ოფიციალური, საჯარო დოკუმენტია, რომელშიც აისახება საქართველოს სხდომის მიმდინარეობა. სასურველია, სხდომის აუდიო ჩანერა, რაც სხდომის ოქმის შემდგენს გაუადვილებს სხდომის მიმდინარეობის ზუსტად გადმოცემას. ამასთან, საქართველოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა სხდომის ოქმის ხელმოწერამდე განისაზღვროს ოქმის წინასწარი გაცნობის ვადა და პროცედურები, რათა გამოირიცხოს შეცდომა ოქმის შედგენისას.

საქართველოს სხდომის ოქმის გაფორმების პროცედურა საქართველოს დებულებაში (რეგლამენტში) შეიძლება აისახოს შემდეგნაირად – საქართველოს სხდომის ოქმს საქართველოს სხდომაზე ადგენს საქართველოს აპარატის შესაბამისი თანამშრომელი. საქართველოს წევრს, აგრეთვე საქართველოს სხდომაზე დამსწრე სხვა პირს, უფლება აქვს გაცნოს სხდომის ოქმს საქართველოს სხდომის შემდეგ, სამი სამუშაო დღის განმავლობაში. შენიშვნები სხდომის ოქმის შესახებ შეიძლება შემოტანილ იქნეს ოქმის გაცნობისათვის განკუთვნილ ვადაში. სხდომის ოქმზე გამოთქმული შენიშვნები გადაეცემა საქართველოს თავმჯდომარეს, რომელიც გამოთქმულ შენიშვნებზე დათანხმების შემთხვევაში, იძლევა დავალებას სხდომის ოქმის შესწორების შესახებ. თუ დაწესებულ ვადაში შენიშვნები არ გამოითქვა ან ჩასწორდა სხდომის ოქმი და სხვა შენიშვნა არ შემოვიდა, საქართველოს თავმჯდომარე ხელს აწერს სხდომის ოქმს. თუ საქართველოს თავმჯდომარე გამოთქმულ შენიშვნებს არ გაიზიარებს, შენიშვნის ავტორს უფლება აქვს შესაბამისი განცხადებით მიმართოს საქართველოს სხდომას, რომელიც მოცემულ საკითხზე საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს.

„ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 106-ე მუხლის პირველი პუნქტი დადგენილია, რომ კოლექტიური ადმინისტრაციული ორგანოს ყველა სხდომაზე უნდა შედგეს სხდომის ოქმი, რომელშიც შეიტანება:

- ▶ საქართველოს დასახელება;
- ▶ სხდომის ჩატარების ადგილი, რიცხვი, თვე და წელი;
- ▶ ოქმის რიგითი ნომერი;
- ▶ საქართველოს წევრთა სრული, სიითი და სხდომაზე დამსწრეთა რაოდენობა;
- ▶ სხდომის დღის წესრიგი მომხსენებელთა ვინაობის მითითებით;
- ▶ სხდომაზე გამომსვლელთა სია;
- ▶ საკითხები, რომლებიც დაისვა კენჭისყრაზე;
- ▶ კენჭისყრის შედეგები;
- ▶ საქართველოს გადაწყვეტილებები.

საქართველოს სხდომის ოქმს უნდა დაერთოს სხდომაზე მონაწილე საქართველოს წევრთა სატაბელო რეგისტრაციის ფურცელი, სხდომაზე განხილული პროექტების ორიგინალები, სახელობითი კენჭისყრის ფურცლები და ფარული კენჭისყრის შემაჯამებელი ოქმი. საქართველოს სხდომის ოქმი და თანდართული მასალები საქართველოს აპარატში, როგორც წესი, ინახება სამი თვის განმავლობაში, შემდეგ ბარდება არქივს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

სხდომის ოქმი და თანდართული დოკუმენტები ღია საჯარო ინფორმაცია და ხელმისაწვდომია ყველასთვის. გამონაკლისია მხოლოდ ის სხდომის ოქმი, სხდომის ოქმის ის ნაწილი ან თანდართული დოკუმენტები, რომლებიც შეიცავს საიდუმლო ინფორმაციას და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, გა-

ნეკუთვნება დახურულ ინფორმაციას (სახელმწიფო, კომერციულ ან პირად საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაცია).

9.4 ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტების გამოქვეყნება და მათი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა

ადგილობრივი თვითმმართველობის სამართლებრივი აქტების გამოქვეყნებასთან ერთად, არანაკლებ მნიშვნელოვანია თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტების, თუ საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის დროული გამოქვეყნება და მათი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა ჩართულობისა და თვითმმართველობის ორგანოთა საქმიანობის გამჭვირვალობისათვის საჭიროა დადგინდეს ამ დოკუმენტების ნუსხაც და მათი გამოქვეყნების ვადაც, რაც საშუალებას მისცემს თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობას ოპერატიულად გაეცნოს ინფორმაციას და მონაწილეობა მიიღოს თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში. ამიტომ, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) საჭიროა საკრებულოს აპარატმა განსაზღვროს რა სახის დოკუმენტები და რა ვადაში უნდა გამოაქვეყნდეს.

ქვემოთ მოცემულია იმ დოკუმენტების ჩამონათვალი და გამოქვეყნების ვადები, რისი ასახვაც საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) მნიშვნელოვანია, ზოგ შემთხვევაში ამა თუ იმ დოკუმენტის გამოქვეყნების ვალდებულება და ვადები დადგენილია თავად კანონმდებლობით:

- ▶ ცნობა საკრებულოს, საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიის სხდომის ჩატარების ადგილის, დროსა და დღის წესრიგის თაობაზე და განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებულ პირთა მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადის შესახებ – შესაბამისი სხდომის ჩატარებამდე 7 დღით ადრე მაინც;
- ▶ საკრებულოს, საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიის სხდომის ოქმები – ხელმოწერიდან 2 დღის ვადაში;
- ▶ ბიუჯეტის პროექტზე გამოთქმულ შენიშვნებზე გამგებლის (მერის) დასკვნა და ბიუჯეტის შესწორებული ვარიანტი (შესწორების შემთხვევაში) – საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ საკრებულოში წარდგენიდან 2 დღის ვადაში.
- ▶ ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში – რეგისტრაციიდან 3 დღის ვადაში;
- ▶ საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიისა და საკრებულოს ფრაქციების დასკვნები ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშთან დაკავშირებით – ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის გამოქვეყნებიდან არა უგვიანეს 10 დღისა;
- ▶ საკრებულოს თანამდებობის პირების მიერ მოქალაქეთა მიღების გრაფიკი – გრაფიკის დამტკიცებიდან 2 დღის ვადაში;
- ▶ დასახლების საერთო კრების გადაწყვეტილება – დასახლების საერთო კრების ჩატარებიდან ხუთი დღის ვადაში.
- ▶ მოსახლეობის გამოკითხვის შედეგები – შედეგების შეჯამებიდან 5 დღის ვადაში;
- ▶ საკრებულოს წევრის მიერ ამომრჩეველთა მიღების დღე, ადგილი და საათი – მიღების დაწყებამდე ერთი კვირით ადრე მაინც;

- ▶ საკრებულოს წევრის მიერ მოსახლეობასთან შეხვედრის დღე, ადგილი, საათი და დღის წესრიგი (მისი არსებობის შემთხვევაში) – შეხვედრამდე ერთი კვირით ადრე მაინც;
- ▶ საკრებულოს თავმჯდომარისა და საკრებულოს წევრის ანგარიშის ტექსტი, ანგარიშის წარდგენის დღე, ადგილი და საათი – ანგარიშის წარდგენამდე ერთი კვირით ადრე მაინც.
- ▶ საკრებულოს, საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიის მუშაობის წლიური ანგარიში – წარდგენიდან 5 დღის ვადაში;
- ▶ გამგებლის (მერის), გამგეობის (მერიის) სამსახურების უფროსების და გამგეობის (მერიის) ტერიტორიულ ორგანოთა ხელმძღვანელების წლიური ანგარიში განუული საქმიანობის შესახებ – წარდგენიდან 5 დღის ვადაში;
- ▶ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობის ამსახველი სხვა დოკუმენტები – საკრებულოს აპარატში რეგისტრაციიდან 5 დღის ვადაში.

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) უნდა განისაზღვროს ამ დოკუმენტების გამოქვეყნების ფორმა, რაც საშუალებას მისცემს მოსახლეობას დაუბრკოლებლად და ოპერატიულად გაეცნონ გამოქვეყნებულ დოკუმენტებს. დოკუმენტების გამოქვეყნების ფორმა შეიძლება იყოს შემდეგი: თუ კანონმდებლობით სხვა რამ არ არის დადგენილი, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების და თანამდებობის პირების საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტები უნდა განთავსდეს თვითმმართველი ერთეულის ვებგვერდზე, აგრეთვე უნდა გამოიკრას საკრებულოსა და გამგეობის (მერიის) რწმუნებულის შენობასთან განთავსებულ სპეციალურ სტენდზე და გამოქვეყნდეს გაზეთში. თუ დოკუმენტი დიდი მოცულობისაა, სპეციალურ სტენდსა და გაზეთში შეიძლება გამოქვეყნდეს მხოლოდ ამ დოკუმენტის დასახელება, მოკლე შინაარსი და მითითება, რომ მისი გაცნობა შესაძლებელია საკრებულოს აპარატში და გამგეობის (მერიის) რწმუნებულებთან.

თავი X. საქართველოს მიერ კონტროლის განხორციელება

10.1 საქართველოს მიერ კონტროლის განხორციელების არსი

საკრებულოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქციაა კონტროლის განხორციელება მისი აღმასრულებელი ორგანოების საქმიანობასა და საკრებულოს გადაწყვეტილებათა შესრულებაზე. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 22-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტით, საკრებულოს განსაკუთრებულ უფლებამოსილებას განეკუთვნება ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობის კონტროლი, მათი ანგარიშების მოსმენა და შეფასება. საკრებულო არის თვითმმართველობის მთავარი ორგანო, რომელიც უფლებამოსილია მიიღოს ნორმატიული ხასიათის გადაწყვეტილებები. სწორედ, საკრებულოა პასუხისმგებელი მოსახლეობის წინაშე როგორც საკუთარი, ისე მისი აღმასრულებელი ორგანოს საქმიანობაზე. ამიტომ, საკრებულო, მისი კომისიების მეშვეობით, მაქსიმალურად უნდა იყოს ჩართული მიღებული გადაწყვეტილებების აღსრულების პროცესში. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონის 28-ე მუხლის პირველ პუნქტში ამიტომ არის მითითებული საკრებულოს კომისიის შექმნის სამ მთავარ მიზანზე: ა) საკრებულოში საკითხების წინასწარი მომზადება; ბ) გადაწყვეტილებათა შესრულებისათვის ხელის შეწყობა; გ) გამგეობის (მერიის) და მისი სტრუქტურული ერთეულების კონტროლი.

საკრებულო მის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესრულებაზე, გამგეობის (მერიის) საქმიანობაზე, თვითმმართველი ერთეულის ქონების მართვასა და თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის მიმდინარეობაზე კონტროლს, ძირითადად, თავისი კომისიების მეშვეობით ახორციელებს, თუმცა, ეს არ გამორიცხავს საკრებულოს ან საკრებულოს წევრის მიერ უშუალო კონტროლის განხორციელებასაც.

ა) შეკითხვები

საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს ფრაქციას, საკრებულოს წევრს უფლება აქვს შეკითხვით მიმართოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ნებისმიერ თანამდებობის პირს ან თვითმმართველობისადმი დაქვემდებარებულ ორგანოს (დანესებულებას). შეკითხვის წესით შესაბამის თანამდებობის პირისაგან (ორგანოსაგან, დანესებულებისაგან) მოითხოვება ინფორმაცია კონკრეტულად განსაზღვრული საკითხის შესახებ. თანამდებობის პირი (ორგანოს, დანესებულების უფლებამოსილი წარმომადგენელი) ვალდებულია მისთვის მიცემულ ვადაში გასცეს ზეპირი, ხოლო მოთხოვნის შემთხვევაში – წერილობითი პასუხი.

ბ) ინტერპელაცია

ინტერპელაცია ნიშნავს საკრებულოს ან წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრთა ჯგუფის მიერ აღმასრულებელი ორგანოსადმი ან თანამდებობის პირისადმი მოთხოვნას, განმარტება მისცენ მათ მიერ შესაბამის სფეროში გატარებულ საერთო ან კონკრეტულ საკითხებზე. ინტერპელაციით დასმული შეკითხვა, როგორც წესი, ითვალისწინებს იმის გარკვევას, თუ რა გააკეთა ორგანომ ან თანამდებობის პირმა, რას აკეთებს, ან რის გაკეთებას აპირებს მის მმართველობაში არსებულ სფეროში.

ინტერპელაცია, შეკითხვისაგან განსხვავებით, არის გარკვეული ჯგუფის მოთხოვნა. საკრებულოში ეს ჯგუფი შეიძლება იყოს თავად საკრებულო, რომელიც ამ მიზნით მიი-

ლებს შესაბამის განკარგულებას. აგრეთვე, საკრებულოს კომისია, საკრებულოს ფრაქცია, ასევე საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვრული საკრებულოს წევრთა გარკვეული რაოდენობა, მაგალითად, არანაკლებ საკრებულოს 5 წევრი.

ინტერპელაციით დასმული საკითხი, შეკითხვისაგან განსხვავებით, განიხილება მხოლოდ საკრებულოს სხდომაზე. ინტერპელაციით შეიძლება მიმართონ საკრებულოს თავმჯდომარეს, გამგებელს (მერს) ან გამგეობის (მერიის) თანამდებობის პირს.

ინტერპელაციის ინიციატორმა (გარდა საკრებულოსი, რომელიც იღებს შესაბამის განკარგულებას), ამ უფლების გამოყენებისათვის წერილობით უნდა მიმართოს საკრებულოს თავმჯდომარეს. მიმართვა ბარდება საკრებულოს აპარატს, რომელიც რეგისტრაციაში ატარებს მას და დაუყოვნებლივ გადასცემს საკრებულოს თავმჯდომარეს. საკრებულოს თავმჯდომარე მოვალეა საკრებულოს ბიუროს უახლოეს სხდომაზე გაიტანოს ინტერპელაციით დასმული საკითხი. საკრებულოს ბიურომ, ინტერპელაციის ინიციატორებთან და მიმართვის სუბიექტთან ერთად, უნდა იმსჯელოს ინტერპელაციით დასმული საკითხის საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში შეტანის ვადის შესახებ. ინტერპელაცია არის საკითხის ინიცირება და იგი აუცილებლად უნდა შევიდეს საკრებულოს დღის წესრიგში. საკრებულოს სხდომაზე საკითხის განხილვის დროს განსაზღვრავს საკრებულოს ბიურო, ინიციატორთან შეთანხმებით, იმის გათვალისწინებით, რომ საკრებულოს დღის წესრიგი უნდა გამოქვეყნდეს საკრებულოს სხდომამდე 7 დღით ადრე.

ინტერპელაცია, შეკითხვისაგან განსხვავებით, არის საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგის დამოუკიდებელი საკითხი, რომელსაც საკრებულო იხილავს დღის წესრიგის საკითხის განხილვის წესით. ეს ნიშნავს, რომ განხილვა იწყება ინტერპელაციის ინიციატორთა მიერ დანიშნული მომხსენებლის მოსმენით, რომელსაც უნდა მიეცეს შესაბამისი დრო როგორც მომხსენებლის გაკეთებისთვის (სასურველია, არ იყოს 15 წუთზე ნაკლები), ისე ინტერპელაციის ობიექტის მიერ პასუხის შემდეგ დასკვნითი სიტყვისათვის (სასურველია, არ იყოს 20 წუთზე ნაკლები). ინტერპელაცია, ასევე გულისხმობს საერთო დებატების გამართვას და საკრებულოს მიერ გარკვეული ხასიათის გადაწყვეტილების მიღებას.

გ) ანგარიშის მოსმენა

კონტროლის განხორციელების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფორმაა ანგარიშის მოსმენა. საკრებულოს უფლება აქვს ნებისმიერ დროს მოსთხოვოს მის წინაშე ანგარიშვალდებულ თანამდებობის პირსა, თუ ორგანოს ანგარიშის ჩაბარება. ანგარიშის ჩაბარება შეიძლება წინასწარ დაიგეგმოს. მაგალითად, საკრებულოს თავმჯდომარე, საკრებულოს ბიურო, საკრებულოს კომისიები ვალდებული არიან ყოველი წლის ბოლოს საკრებულოს წარუდგინონ ანგარიში განუული საქმიანობის შესახებ. საკრებულომ, ასევე შეიძლება თავის სამუშაო გეგმაში გაითვალისწინოს ამა თუ იმ სამსახურის ან თანამდებობის პირის ანგარიშის მოსმენა.

ანგარიშის მოსმენა არის საკრებულოს დღის წესრიგის საკითხი და მასზე უნდა გავრცელდეს საჯაროობის ყველა ის მოთხოვნა, რაც საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილია დღის წესრიგის საკითხებისთვის.

ანგარიშის მოსმენისას, როგორც წესი, უნდა მოხდეს არა მხოლოდ განუული საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის წარმოდგენა, არამედ მოსაზრებები მომავალში შესასრულებელ სამუშაოზე.

10.2 კონტროლი მიღებულ გადაწყვეტილებათა აღსრულებაზე

საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შესრულებაზე სისტემატურ კონტროლს ახორციელებს საკრებულოს ბიურო, აგრეთვე საკრებულოს კომისია შესაბამისი სფეროს მიხედვით.

საკრებულოს ბიურო, კონტროლის განხორციელების მიზნით, უფლებამოსილია ბიუროს ან/და საკრებულოს სხდომის დღის წესრიგში შეიტანოს საკრებულოს მიერ მიღებული იმ სამართლებრივი აქტების ნუსხა, რომელთა აღსრულების მდგომარეობაზეც ბიურომ (საკრებულომ) უნდა მოისმინოს ინფორმაცია. ეს ინფორმაცია უნდა წარმოადგინოს შესაბამისმა კომისიამ და გამგეობის (მერიის) შესაბამისმა სამსახურმა.

საკრებულოს კომისიისა და გამგეობის (მერიის) შესაბამისი სამსახურის მოხსენება უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას სამართლებრივი აქტის აღსრულების მდგომარეობის, ეფექტიანობის, მისი მოქმედების პერიოდში გამოვლენილი ხარვეზებისა და მათ აღმოსაფხვრელად საჭირო შესწორებების შეტანის შესახებ.

ინფორმაციის მოსმენის შემდეგ, საკრებულოს ბიურო (საკრებულო) აფასებს განეულ საქმიანობას და უფლებამოსილია დასვას შესაბამისი თანამდებობის პირის პასუხისმგებლობის საკითხი.

საკრებულოს კომისია, კონტროლის განხორციელების მიზნით, ვალდებულია თავის სამუშაო გეგმაში შეიტანოს გამგეობის (მერიის) შესაბამისი სამსახურის პერიოდული ანგარიშის მოსმენა და გამგეობის (მერიის) სამსახურებს მოსთხოვოს ინფორმაციის პერიოდულად მიწოდება საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესრულების მიმდინარეობის შესახებ. საკრებულოს კომისია ამ საკითხებს განიხილავს საკრებულოს კომისიის სხდომაზე და, საჭიროების შემთხვევაში, საკრებულოს ბიუროში შეაქვს საკითხი ბიუროს ან საკრებულოს სხდომაზე გამგეობის (მერიის) სამსახურის ანგარიშის ან საკრებულოს მიერ მიღებული კონკრეტული გადაწყვეტილების შესრულების მიმდინარეობის თაობაზე ინფორმაციის მოსმენის შესახებ.

10.3 კონტროლი გამგეობის (მერიის) საქმიანობაზე

გამგეობის (მერიის) საქმიანობაზე სისტემატურ კონტროლს ახორციელებენ საკრებულოს კომისიები, რომლებიც დარგების მიხედვით აკონტროლებენ შესაბამისი სამსახურების საქმიანობას, პერიოდულად ისმენენ მათ ინფორმაციასა და ანგარიშებს განეული მუშაობის შესახებ, შეიმუშავენ სათანადო რეკომენდაციებს და დასკვნებს, რომლებსაც განსახილველად წარუდგენენ საკრებულოს ბიუროს ან საკრებულოს სხდომას.

საკრებულოს ბიურო პერიოდულად, მის მიერ დამტკიცებული გრაფიკის შესაბამისად, ისმენს თვითმმართველობის თანამდებობის პირების ანგარიშებს, აძლევს მათ შეფასებებს და, საჭიროების შემთხვევაში, აყენებს მათი პასუხისმგებლობის საკითხს.

გამგებელი (მერი) ან მისი უფლებამოსილი პირი ვალდებულია საკრებულოს დებულების (რეგლამენტის) შესაბამისად, კვარტალში ერთხელ, საკრებულოს ბიუროს და ბიუროს გადაწყვეტილებით საკრებულოს სხდომას წარუდგინოს ანგარიში თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობის შესახებ.

ნაწილი IV

მოქალაქეთა მონაწილეობა თვითმმართველობის განხორციელებაში

თავი I. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ღონეები და მიმართულებები

1.1 თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ღონეები

საქართველოს კონსტიტუცია და „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი თვითმმართველობას განმარტავს როგორც მოქალაქეთა უფლებას-ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით გადაწყვიტონ ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები. თვითმმართველობა, უპირველეს ყოვლისა, არის მოქალაქეთა თვითორგანიზების ფორმა და მოქალაქეთა მონაწილეობის გარეშე იგი ვერც განხორციელდება. თვითმმართველობაში მოქალაქეთა ჩართულობის ხარისხი განაპირობებს თვითმმართველობის სიძლიერესაც და მის უნარს დამოუკიდებლად და მოსახლეობის ინტერესების შესაბამისად გადაწყვიტოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.

თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის დაბალი დონე ჩვენი თვითმმართველობების განვითარების ერთ-ერთი უმთავრესი ხელისშემშლელი პრობლემაა. თვითმმართველობისა და მოსახლეობის ურთიერთგაუცხოება და თვითმმართველობის გადასაწყვეტ საკითხებზე მოსახლეობის ნიჰილისტური დამოკიდებულება, რომელიც სათავეს იღებს საბჭოური ცხოვრების პერიოდიდან, ის ძირეული საკითხია, რომლის გადაჭრის გარეშე შეუძლებელია წინსვლა და განვითარება.

თვითმმართველობის განხორციელებაში მოსახლეობის ჩართულობის ხარისხი შეიძლება დაიყოს მოქალაქისა და თვითმმართველობის ორგანოების ურთიერთობის შემდეგ დონეებად:

ა) ინდიფერენტულობა. მოსახლეობას არა აქვს კავშირი და არც ინტერესდება თვითმმართველობის ორგანოთა საქმიანობით. ასევე, თვითმმართველობის ორგანოებიც არ „აწუხებენ“ მოსახლეობას. ასეთ შემთხვევაში, ხდება მოსახლეობის მიერ თვითმმართველობის როგორც ხელისუფლების ორგანოების იგნორირება. იმ საკითხებზეც კი, რომლებიც თვითმმართველობის უფლებამოსილებას განეკუთვნება მოსახლეობის კმაყოფილებისა, თუ უკმაყოფილების ობიექტი მხოლოდ ცენტრალური ხელისუფლებაა.

ასეთი ურთიერთობა დამახასიათებელია ისეთი საზოგადოებისათვის, სადაც საშუალო ფენა ჯერ კიდევ არ არის ჩამოყალიბებული, როდესაც არსებობს მკვეთრად გამოხატული მხოლოდ ორი ჯგუფი – „მდიდრები“ და „ღატაკები“. „მდიდრები“ ინ-

დღვიდუალურად, საკუთარი საშუალებებით ახერხებენ თვითმმართველობის მიერ მისანოდებელი მომსახურების მიღებას და ინტერესი თვითმმართველობის საქმიანობის მიმართ არ გააჩნიათ. „ლატაკები“ კი ზრუნავენ არსებობისათვის და კომუნალურ მომსახურებას მათთვის მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობა ენიჭება (მაგ., გზა შეკეთდება, თუ არა მათთვის ეს მთავარი პრიორიტეტი არ არის, უმთავრესია სახელმწიფოსგან მიღებული დახმარება, მათი არსებობის ერთადერთი საშუალებაა). ასეთი საზოგადოებისთვის მიუღებელია განვითარება და ცვლილებები. „მდიდარი“ კმაყოფილია არსებული მდგომარეობით და არ სურს მისი შეცვლა, ხოლო „ლატაკი“ შეიძლება მხოლოდ რევოლუციის იდეით მოიხიბლოს და არა გრძელვადიანი რეფორმებით.

ბ) „პასიური სარგებლიანობა“. მოსახლეობა თვითმმართველობას აღიქვამს არა როგორც საკუთარ ინსტიტუციას, არამედ როგორც ხელისუფლების არასრულყოფილებიან წარმომადგენელს, რომელსაც არც ბევრის გაკეთება და არც დაშავება შეუძლია. ურთიერთობის განმსაზღვრელია შეუძლია, თუ არა მას რაიმეთი დაეხმაროს ან „რამეს გამოჩქეს“. ასეთ საზოგადოებაშიც ჯერ კიდევ არ არის ჩამოყალიბებული საშუალო ფენა, მაგრამ საზოგადოების „ლატაკ“ ნაწილს აქვს იმის ინფორმაცია, რომ შეიძლება თვითმმართველობისგანაც მიიღოს დამატებითი დახმარება, ხოლო თვითმმართველობას აქვს შეზღუდული (არა მუდმივი და არა ყველასათვის) შესაძლებლობა ამ დამატებითი დახმარების გასანევადა.

გ) „აქტიური სარგებლიანობა“. მოსახლეობა თვითმმართველობას ამ შემთხვევაშიც აღიქვამს როგორც ცენტრალური ხელისუფლების წარმომადგენელს და არა როგორც საკუთარ ინსტიტუციას, მაგრამ ცდილობს უფრო მეტი ინფორმაციის მიღებას (როგორც წესი, არაოფიციალური გზით) ამ ორგანოსგან მეტი სარგებელის მისაღებად. ეს დონე დამახასიათებელია საშუალო ფენის ჩამოყალიბების საწყისი ეტაპისათვის. საზოგადოებაში ჩნდება მოსახლეობის ნაწილი, რომელსაც აქვს ინტერესი თვითმმართველობის მომსახურების მიღებისა, მაგრამ თავის მცირერიცხოვნობის გამო, არ ყალიბდება საერთო ინტერესები და თითოეული მათგანი ცდილობს ინდივიდუალურ კავშირს თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან.

დ) „პასიური ოპონირება“. საზოგადოების ჯგუფები (პოლიტიკური, თუ არასამთავრობო ორგანიზაციები) ცდილობენ სისტემატური ინფორმაცია მიიღონ, თვალყური ადევნონ თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობას, ცალკეულ საკითხებთან დაკავშირებით მოახდინონ საზოგადოების ორგანიზება, მათი საერთო ინტერესების სტრუქტურირება და გავლენა იქონიონ თვითმმართველობის მიერ მისაღებ გადაწყვეტილებებზე. ასეთ შემთხვევაში, მოქალაქეთა და თვითმმართველობის ურთიერთობა იგება ოპონირებაზე. იკვეთება ორი მხარე - მეტად ან ნაკლებად ურთიერთდაპირისპირებული. ამ ოპონირებაში საზოგადოებას ნაკლებად აქტიური პოზიცია უკავია. წინა პლანზეა წამოწეული ის პოლიტიკური, თუ არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც მოსახლეობის სახელით უწევენ ოპონირებას თვითმმართველობის ორგანოებს. მოსახლეობის პასიურობას, ერთი მხრივ, განაპირობებს ინფორმაციის უქონლობა (ამ დროს მოსახლეობა ინფორმაციას ძირითადად ღებულობს ამ პოლიტიკური, თუ არასამთავრობო ორგანიზაციებისაგან და არა უშუალოდ თვითმმართველობისგან), ხოლო, მეორე მხრივ, თვითმმართველობის ორგანოთა მხრიდან ცალკეული მოქალაქის იგნორირება (თვითმმართველობის თანამდებობის პირის მიერ მოქალაქის მიღება დამოკიდებულია ამ მოქალაქის უკან მდგომ (პოლიტიკურ, ფინანსურ და სხვ.) ძალაზე). ასეთი დონის ურთიერთობები დამახასიათებელია იმ საზოგადოებისათვის,

სადაც უკვე ჩამოყალიბდა საშუალო ფენა, რომელიც ცდილობს საერთო ინტერესის ფორმირებას, თუმცა, თვითმმართველობასთან მათი ურთიერთობა არაინტენსიურ ხასიათს ატარებს.

ე) „აქტიური ოპონირება“. ამ შემთხვევაში მოქალაქეებს აქვთ ინტერესი და დიდ წილად ხელი მიუწვდებათ თვითმმართველობის ორგანოთა არა მხოლოდ უკვე მიღებულ, არამედ მისაღებ გადაწყვეტილებათა პროექტებზე. თვითმმართველობის ორგანოების წარმომადგენლებიც შედარებით უფრო გახსნილები არიან. დაუბრკოლებლივ იღებენ და უსმენენ მოქალაქეებს, მაგრამ ურთიერთობაში ისევ პრევალირებს ოპონირება და არა თანამშრომლობა. მოქალაქეები და თვითმმართველობის ორგანოები ჯერ კიდევ სხვადასხვა მხარეს დგანან. ეს დონე დამახასიათებელია ისეთი საზოგადოებისათვის, სადაც საშუალო ფენას საზოგადოებაში რაოდენობრივად საკმაო წილი უკავია, რის გამოც, ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ მათი იგნორირება აღარ ხდება, მაგრამ ჯერ კიდევ არ არის მზაობა ურთიერთინტერესების გათვალისწინებისათვის.

ვ) „კონსულტირება“. ამ შემთხვევაში ურთიერთობა ორმხრივია. არა მხოლოდ მოქალაქეები, არამედ თვითმმართველობაც ცდილობს მეტი ინფორმაციის მიღებას მოქალაქეებისაგან. ისმენს და იხილავს მათ რეკომენდაციებს და წინადადებებს. ასეთ შემთხვევაში, მოსახლეობის ურთიერთობა თვითმმართველობასთან ყოველდღიურია და თვითმმართველობა მათთვის „უცხო“ აღარ არის. ასეთ საზოგადოებაში, სადაც საშუალო ფენას წამყვანი წილი უკავია, ყალიბდება საერთო ინტერესები, რომლებიც მიმართულია რეფორმების გატარებაზე. იცვლება ურთიერთობის ხასიათი საზოგადოებასა და თვითმმართველობას შორის. ამ ურთიერთობაში წამყვან ადგილს იკავებს შეთანხმების მიღწევა, ურთიერთინტერესების გათვალისწინება და არა ცალმხრივი ოპონირება. სწორედ, ამ დონიდან იწყება თანამშრომლობა მოსახლეობასა და თვითმმართველობას შორის.

ზ) „ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში“. თვითმმართველობის ორგანოები თავად ცდილობენ მაქსიმალურად მოიზიდონ და ჩართონ მოსახლეობა გადაწყვეტილების შემუშავებისა და მიღების პროცესში. მოსახლეობაც ფლობს სრულ ინფორმაციას და აქტიურად მონაწილეობს გადაწყვეტილების მიღებაში. მოქალაქე გრძნობს, რომ მას აქვს სრული შესაძლებლობა მონაწილეობა მიიღოს მართვაში.

თ) „პარტნიორობა“. მოსახლეობის წარმომადგენლები არა მარტო გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მონაწილეობენ, არამედ აქტიურად არიან ჩართული ამ გადაწყვეტილებების განხორციელების პროცესში. მოსახლეობა და თვითმმართველობა პარტნიორები არიან და თანაბრად იღებენ პასუხისმგებლობას მიღებულ გადაწყვეტილებათა შედეგებზე.

ი) „თვითორგანიზება“. ეს მოქალაქეთა მონაწილეობის ყველაზე მაღალი დონეა. აქ მოსახლეობა და თვითმმართველობა აღიქმება როგორც ერთიანი ორგანიზმი და მათ შორის არც ბარიერი და, არც „შუამავალი“ არ არსებობს.

1.2 თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის მიმართულებები

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში 2009 წლის 28 დეკემბერს შესული ცვლილებით, ორგანულ კანონს დაემატა სპეციალური X¹ თავი „მოქალაქეთა მონაწილეობა თვითმმართველობის განხორციელებაში“.

ამ თავით, ერთი მხრივ, განისაზღვრა თვითმმართველობის ორგანოთა, თანამდებობის პირებისა და საკრებულოს წევრთა ვალდებულებები – მიიღონ, მოაწყონ შეხვედრები და ჩააბარონ ანგარიში მოსახლეობას, ხოლო, მეორე მხრივ, – მოქალაქეთა უფლებები მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და კონტროლი გაუწიონ თვითმმართველობის ორგანოთა საქმიანობას. ორგანულ კანონში შეტანილი ამ დამატებით შეიქმნა სამართლებრივი ბაზისი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა ჩართულობის ხელის შესანყობად. თუმცა, მხოლოდ კანონის მიღება თავისთავად ვერ განაპირობებს მოქალაქეთა ჩართულობას. აუცილებელია საკრებულომ თავის საქმიანობის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად მიიღოს ორგანული კანონის ამ X¹ თავის იმპლემენტაცია და თვითმმართველობის საქმიანობაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ხელის შეწყობა. ამ მიზნით, საკრებულომ თავის დებულებაში (რეგლამენტი) მნიშვნელოვანი ადგილი უნდა დაუთმოს ორგანული კანონით დადგენილი მოქალაქეების მონაწილეობის პროცედურების და საშუალებების დეტალიზებას. გარდა ამისა, ადგილობრივი სპეციფიკის გათვალისწინებით, საკრებულოს აქვს სრული უფლება თავის დებულებით (რეგლამენტით) განსაზღვროს ის დამატებითი მექანიზმებიც, რომლებიც უზრუნველყოფს და ხელს შეუწყობს მოქალაქეთა ჩართულობას თვითმმართველობის განხორციელებაში.

თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის პროცესში შეიძლება გამოიყოს სამი უმთავრესი მიმართულება:

- ▶ ინფორმირება;
- ▶ მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში;
- ▶ საზოგადოებრივი კონტროლი.

ინფორმირებულობა და მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში დადგენილია საქართველოს კანონმდებლობით. საკრებულომ უნდა მოახდინოს მათი დეტალიზაცია საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით), უზრუნველყოს მათი დანერგვა და ადგილობრივი სპეციფიკის გათვალისწინებით გამოიხატოს მოქალაქეთა ჩართულობის ყველაზე უფრო ოპტიმალური საშუალებები. რაც შეეხება საზოგადოებრივ კონტროლს, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 55-ე მუხლი, რომელიც ადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა და თანამდებობის პირთა საქმიანობის კონტროლის ფორმებს, სამწუხაროდ, არ ითვალისწინებს საზოგადოებრივი კონტროლის ფორმას. საზოგადოებრივი კონტროლის განხორციელება გულისხმობს მოქალაქეთა ჩართვას გადაწყვეტილების აღსრულების პროცესში. ასეთ შემთხვევაში, შეიძლება ითქვას, რომ მოქალაქეები გამოდიან საკრებულოს მოკავშირედ საკრებულოს მიერ აღმასრულებელი ორგანოს საქმიანობის გაკონტროლების პროცესში და მას აწვდიან ინფორმაციას საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების აღსრულების მიმდინარეობაზე. მაგრამ, გამომდინარე იქიდან, რომ ინფორმირებულობაც და გადაწყვეტილების პროცესში მონაწილეობაც გარკვეულწილად მოიცავს საზოგადოებრივი კონტროლის განხორციელებასაც, ეს მიმართულება, ძირითადად, შეიძლება შემოიფარგლოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების ანგარიშების მოსმენითა და შეფასებით.

თავი II. ინფორმირება

2.1 ინფორმირების არსი

ინფორმირებულობა, ერთი მხრივ, მოიცავს მოსახლეობისათვის თვითმმართველობის საქმიანობის შესახებ სრულ, დროულ და ყველასათვის თანაბრად ხელმისაწვდომად ინფორმაციის მიწოდებას, ხოლო, მეორე მხრივ, იმ მექანიზმების გამოახვას და ამოქმედებას, რომლებიც საშუალებას მისცემს საკრებულოს და საკრებულოს წევრებს მიიღონ ინფორმაცია მოსახლეობისაგან მათი საქმიანობების შესახებ.

პირველი მიმართულება გულისხმობს მოსახლეობისათვის ინფორმაციის მიწოდებას სრულად და ოპერატიულად როგორც თვითმმართველობის ორგანოთა გადაწყვეტილებების პროექტების, ისე თვითმმართველობის მიერ მიღებული სამართლებრივი აქტების შესახებ. მოსახლეობას, ასევე უნდა მიეწოდოს ისეთი მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, როგორცაა: საკრებულოს, საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიის სხდომის ჩატარების ადგილი, დრო და დღის წესრიგი, აგრეთვე სხდომაზე განსახილველ საკითხებზე დაინტერესებულ პირთა მიერ მოსაზრებების წარდგენის ვადა, საკრებულოს წევრებისა და თანამდებობის პირების მიერ მოქალაქეთა მიღების გრაფიკი, საკრებულოს წევრის მიერ მოსახლეობასთან შეხვედრის დღე, ადგილი, საათი და დღის წესრიგი, ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირებისა და საკრებულოს წევრების ანგარიშები და ა.შ.

რაც შეეხება მეორე მიმართულებას, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) საქმიანობის განისაზღვროს როგორც „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ ორგანული კანონით მოცემული მოქალაქეთა მიღებისა და მოქალაქეებთან შეხვედრის ფორმები, ასევე გამოინახოს დამატებითი ინსტრუმენტები, რომლებიც საშუალებას მისცემს თვითმმართველობის ორგანოებს ჰქონდეთ სრული ინფორმაცია მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფის საქმიანობათა შესახებ.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 581-ე მუხლის თანახმად, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები, ადგილობრივი სამსახურები და თანამდებობის პირები ვალდებული არიან შექმნან ორგანიზაციული და მატერიალურ-ტექნიკური პირობები მოქალაქეთა მიღებისათვის. ამ მიზნით, საქმიანობის საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) აისახოს როგორც საკრებულოს წევრის, ისე საკრებულოს თანამდებობის პირების მიერ მოქალაქეთა მიღების წესი.

2.2 საკრებულოს წევრისა და საკრებულოს თანამდებობის პირის მიერ მოქალაქეების მიღების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 34⁴-ე მუხლი, საკრებულოს წევრს ავალდებულებს მოქალაქეთა მიღებას. კანონის ამ მოთხოვნის რეალიზაციისთვის, მნიშვნელოვანია მისი დეტალიზება საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში). ამ მიზნით, საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ შეიძლება დამტკიცდეს მოქალაქეთა მიღების გრაფიკი, რომლის მიხედვითაც, საკრებულოს წევრები და საკრებულოს თანამდებობის პირები მოქა-

ლაქეებს პერიოდულად მიიღებენ: საკრებულოს წევრები–თვეში ერთხელ, ხოლო საკრებულოს თანამდებობის პირები–კვირაში ერთხელ მაინც.

საკრებულოს წევრსა, თუ საკრებულოს თანამდებობის პირს, მოქალაქეთა მიღების მიზნით, უნდა გამოეყოს ოთახი საკრებულოს ადმინისტრაციულ შენობაში (მაჟორიტარული წესით არჩეულ საკრებულოს წევრს შესაბამისი ადმინისტრაციული ერთეულის გამგეობის რწმუნებულის ადმინისტრაციულ შენობაში).

მოქალაქეთა მიღებას ორგანიზებას უნდა უწევდეს საკრებულოს აპარატი. ამ მიზნით, საკრებულოს აპარატმა ყოველთვიურად უნდა გამოაქვეყნოს მოქალაქეთა მიღების გრაფიკი, რომელშიც მიეთითება მოქალაქეთა მიღების დღე, ადგილი, საათი (მაგალითად, საკრებულოს წევრებისათვის შეიძლება დადგინდეს არანაკლებ 3 საათი, ხოლო საკრებულოს თანამდებობის პირებისათვის - არანაკლებ 5 საათი), შესვენების დრო და თითოეული მოქალაქისთვის გამოყოფილი დრო (მაგალითად, არანაკლებ 10 წუთი).

მოქალაქეთა მიღებისას უნდა შედგეს ოქმი, რომელშიც აისახება მოქალაქეთა მიერ დასმული საკითხები. ოქმის შედგენა უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს აპარატმა. ოქმს ხელი უნდა მოაწეროს საკრებულოს წევრმა/საკრებულოს თანამდებობის პირმა და საკრებულოს თავმჯდომარის ვიზირების შემდეგ უნდა ინახებოდეს საკრებულოს აპარატში.

საკრებულოს აპარატმა უნდა უზრუნველყოს მოქალაქეთა მიღების ოქმში დაფიქსირებული საკითხების შესრულების კონტროლი და მოქალაქეს მიაწოდოს ინფორმაცია მის მიერ დასმული საკითხის გადაწყვეტის მიმდინარეობის შესახებ.

2.3 საკრებულოს წევრისა და საკრებულოს თანამდებობის პირების შეხვედრა ამომრჩეველთან

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 34⁴-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკრებულოს წევრი ვალდებულია მოაწყოს ამომრჩეველებთან შეხვედრა სამ თვეში ერთხელ მაინც. ეს ვალდებულება, ცხადია, შეეხება როგორც საკრებულოს თანამდებობის პირებს (საკრებულოს თავმჯდომარეს, საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილეს, საკრებულოს კომისიებისა და საკრებულოს ფრაქციათა ხელმძღვანელებს), ისე საკრებულოს წევრებსაც.

ამომრჩეველთან შეხვედრის გრაფიკი, სასურველია, დამტკიცდეს საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ. საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) საჭიროა განისაზღვროს ამომრჩეველებთან როგორც ინდივიდუალური, ისე საკრებულოს წევრთა ჯგუფის (მაგ., საკრებულოს ფრაქციის ან საკრებულოს კომისიის) შეხვედრის შესაძლებლობა.

ამომრჩეველებთან შეხვედრა შეიძლება გაიმართოს წინასწარ შედგენილი დღის წესრიგით ან მის გარეშე. ამომრჩეველებთან შეხვედრის მიზნით, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს საკრებულოს დარბაზი, სხვა შენობა ან შეხვედრა ჩატარდეს ღია ცის ქვეშ. ამომრჩეველებთან შეხვედრის დღე, ადგილი, საათი, აგრეთვე დღის წესრიგი (მისი არსებობის შემთხვევაში) უნდა გამოქვეყნდეს საკრებულოს აპარატის მიერ, შეხვედრამდე ერთი კვირით ადრე.

2.4 საკრებულოს მიერ ამომრჩეველთა მოსმენის წესი (საკრებულოს „ღია კარის სხდომა“)

საკრებულოს მიერ ამომრჩეველთა მოსმენის (საკრებულოს „ღია კარის სხდომა“) როგორც ამომრჩეველბთან შეხვედრის ერთ-ერთი ფორმის დანერგვა ხელს უწყობს მოქალაქეთა გააქტიურებას და მათ საშუალებას აძლევს საკრებულოს და თვითმმართველობის ორგანოთა თანამდებობის პირებს გააცნონ არსებული პრობლემები და გამოთქვან მოსაზრებები მათი მოგვარების შესახებ. ეს ფორმა შეიძლება დაინერგოს საკრებულოს წევრების ამომრჩეველბთან ინდივიდუალური შეხვედრების ნაცვლად ან როგორც მოქალაქეებთან შეხვედრის დამატებითი ფორმა.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ განსაზღვრავს ამომრჩეველთა მოსმენის (საკრებულოს „ღია კარის სხდომა“) ინსტიტუტს და შესაბამისად, არც მისი ჩატარების წესს. აქედან გამომდინარე, ეს საკითხები, სასურველია, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგინდეს, რისთვისაც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს ქვემოთ მოცემული სარეკომენდაციო დებულებები:

- ▶ საკრებულო სამ თვეში ერთხელ მაინც ატარებს ამომრჩეველთა მოსმენას (საკრებულოს „ღია კარის სხდომას“);
- ▶ ამომრჩეველთა მოსმენა (საკრებულოს „ღია კარის სხდომა“) ტარდება საკრებულოს თავმჯდომარის ბრძანებით, რომელიც გამოიცემა მოსმენამდე 7 დღით ადრე მაინც;
- ▶ ამომრჩეველთა მოსმენას (საკრებულოს „ღია კარის სხდომას“) უნდა დაესწრონ საკრებულოს თანამდებობის პირები და საკრებულოს წევრები, აგრეთვე გამგებელი (მერი) და გამგეობის (მერიის) თანამდებობის პირები;
- ▶ ამომრჩეველთა მოსმენაში („ღია კარის სხდომაში“) მონაწილეობის მისაღებად თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულმა ამომრჩეველმა განცხადებით უნდა მიმართოს საკრებულოს აპარატს „ღია კარის სხდომის“ ჩატარებამდე ორი დღით ადრე;
- ▶ საკრებულოს აპარატი რეგისტრაციაში ატარებს შემოსულ განცხადებებს და განმცხადებლებთან შეთანხმებით ადგენს „ღია კარის სხდომაზე“ გამომსვლელთა სიას;
- ▶ „ღია კარის სხდომაში“ მონაწილეთა რიგითობა განისაზღვრება განცხადების შემოტანის მიხედვით. „ღია კარის სხდომაში“ მონაწილე ყველა პირს გამოსვლისათვის ეძლევა არა უმეტეს 5 წუთი;
- ▶ „ღია კარის სხდომაზე“ დასმულ საკითხებზე დებატები არ იმართება. „ღია კარის სხდომაზე“ გამომსვლელი ამომრჩევლისათვის კითხვის დასმის უფლება აქვს მხოლოდ სხდომის თავმჯდომარეს;
- ▶ საკრებულოს აპარატი უზრუნველყოფს „ღია კარის სხდომის“ ოქმის შედგენას, სხდომაზე დასმული საკითხების აღრიცხვას და წარუდგენს საკრებულოს ბიუროს უახლოეს სხდომას, რომელიც იღებს გადაწყვეტილებას წარმოდგენილი საკითხების შესაბამისი კომისიისათვის ან/და გამგებლისათვის (მერისათვის) განსახილველად გადაცემის შესახებ;
- ▶ საკრებულოს აპარატი „ღია კარის სხდომაზე“ მონაწილე პირს აცნობებს მის მიერ დასმული საკითხის განხილვის მიმდინარეობის შესახებ და აკონ-

ტროლებს დასმული საკითხის კანონმდებლობით დადგენილ ვადებში გადაწყვეტას.

2.5 საზოგადოებრივი აზრის შესწავლა

საზოგადოებრივი აზრის შესწავლა თვითმმართველობის ორგანოთა მიერ განსახილველ საკითხზე მოსახლეობის დამოკიდებულების გაგების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საშუალებაა. საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის მიზანია განსახილველ საკითხზე მოსახლეობის, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, აგრეთვე სხვა გაერთიანებების მიერ გამოთქმული შენიშვნების, წინადადებების, რეკომენდაციების შეგროვება, სისტემატიზაცია და ამ საკითხზე მათი დამოკიდებულების წარმოჩენა. ეს არის საკმაოდ ეფექტური მექანიზმი, რათა თვითმმართველობის ორგანოები იყვნენ ინფორმირებული ამა თუ იმ საკითხზე მოსახლეობის პოზიციის შესახებ. ეს არის მნიშვნელოვანი, რადგან თვითმმართველობა, ორგანული კანონის თანახმად, უნდა ხორციელდებოდეს ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებით.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 324-ე მუხლის პირველი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით საკრებულოს წევრის ამომრჩეველთან ურთიერთობის ერთ-ერთ საშუალებად საზოგადოებრივი აზრის შესწავლაა მითითებული. საკრებულოს წევრი ვალდებულია იცოდეს მისი ამომრჩევლების დამოკიდებულება საკრებულოს განსახილველ სფეროში შემავალ საკითხებზე. ორგანული კანონი არ აკონკრეტებს საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის ფორმებს. ეს ბუნებრივია, სხვადასხვა ტიპის საკითხზე შეიძლება ჩატარდეს სხვადასხვა ფორმის საზოგადოებრივი შესწავლა. ამიტომ, საკრებულომ თავის დებულებაში (რეგლამენტიში) სასურველია გაითვალისწინოს საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის რამდენიმე შესაძლო ფორმა:

- ▶ დასახლების საერთო კრება;
- ▶ მოსახლეობის გამოკითხვა;
- ▶ ინტერაქტიული განხილვა სატელევიზიო გადაცემის, ინტერნეტის ან მასობრივი ინფორმაციისა და კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით.

მნიშვნელოვანია, რომ საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგინდეს საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის შედეგების გამოქვეყნების აუცილებლობა. ინფორმაცია საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის შედეგებზე მოსმენილი უნდა იქნეს საკრებულოს, საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის, გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულისა და ტერიტორიული ორგანოს მიერ საკითხის განხილვისას.

ა) დასახლების საერთო კრება

დასახლებისათვის უმნიშვნელოვანესი სოციალურ-ეკონომიკური საკითხის განხილვისა და მოსახლეობის აზრის შესწავლის მიზნით, შეიძლება ჩატარდეს დასახლების ამომრჩეველთა საერთო კრება, რომელშიც მონაწილეობენ დასახლებაში მცხოვრები საარჩევნო უფლების მქონე მოქალაქეები.

საერთო კრება შეიძლება ჩატარდეს: ა) საკრებულოს თავმჯდომარის, საკრებულოს ბიუროს, საკრებულოს კომისიის ან საკრებულოს ფრაქციის ინიციატივით; ბ) ამ დასახ-

ლებიდან საკრებულოში არჩეული საკრებულოს წევრის ინიციატივით; გ) დასახლებაში მცხოვრებ ამომრჩეველთა 1%-ის, მაგრამ, არანაკლებ 30 პირის ინიციატივით.

საკრებულოს აპარატი, კრების ჩატარებამდე 10 დღით ადრე მაინც, აქვეყნებს ცნობას დასახლებაში საერთო კრების მოწვევის, ჩატარების ადგილის, დროსა და კრებაზე განსახილველი საკითხის შესახებ.

იმისათვის რომ, საერთო კრებაში მონაწილეობა მიიღოს დასახლებაში მცხოვრებთა დიდმა ნაწილმა, სასურველია, დასახლებაში, რომლის მოსახლეობის რაოდენობა აღემატება 1000 კაცს, კრება ჩატარდეს უზენების მიხედვით ერთ და იგივე ან სხვადასხვა დღეს.

საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის მიზნით, დასახლების საერთო კრებაზე, როგორც წესი, მხოლოდ ერთ საკითხი უნდა იქნეს გამოტანილი. მაგრამ, ეს არ გამორიცხავს დასახლების საერთო კრების მიერ საკუთარი ინიციატივით ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული სხვა საკითხების განხილვასაც.

დასახლების საერთო კრებას უნდა ესწრებოდეს გამგეობის (მერიის) რწმუნებული, ამ საარჩევნო ოლქიდან არჩეული საკრებულოს წევრი და საკრებულოს აპარატის წარმომადგენელი, რომელიც შეადგენს დასახლების საერთო კრების ოქმს და მას გააცნობს კრების მონაწილეებს.

დასახლების საერთო კრების ოქმში შეიტანება კრების ჩატარების დრო და ადგილი, საერთო კრებაზე მონაწილეთა რაოდენობა, განხილული საკითხი (საკითხები) და მიღებული გადაწყვეტილება (გადაწყვეტილებები). დასახლების საერთო კრების ოქმი წაკითხულ უნდა იქნეს დასახლების საერთო კრებაზე და გამოტყეული შენიშვნების გათვალისწინებით, მას ხელი უნდა მოაწერონ კრებაზე დამსწრე ადგილობრივი თვითმმართველობის რწმუნებულმა, ამ დასახლებიდან არჩეულმა საკრებულოს წევრმა, საკრებულოს აპარატის წარმომადგენელმა და კრების არანაკლებ ხუთმა მონაწილემ. დასახლების საერთო კრების გადაწყვეტილება უნდა გამოქვეყნდეს საკრებულოს აპარატის მიერ კრების ჩატარებიდან ხუთი დღის ვადაში.

ბ) მოსახლეობის გამოკითხვა

მოსახლეობის გამოკითხვა შეიძლება ჩატარდეს თვითმმართველ ერთეულში მცხოვრებ ამომრჩევლებში ან მათ ნაწილში (დასახლებაში ან დასახლებათა ჯგუფში) ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებას მიკუთვნებულ საკითხზე მოსახლეობის აზრის გაგების მიზნით.

გამოკითხვა ტარდება საკრებულოს განკარგულების საფუძველზე, რომლის ორგანიზებას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი. გამოკითხვის ჩატარების ფორმა (შერჩევითი სოციოლოგიური გამოკითხვა, თვითმმართველი ერთეულის (დასახლების, დასახლების ჯგუფის) მოსახლეობის გამოკითხვა ერთ კონკრეტულ საკითხზე და ა.შ.) განისაზღვრება საკრებულოს განკარგულებით. საკრებულოს აპარატი მოსახლეობის გამოკითხვის შედეგებს აქვეყნებს შეჯამებიდან ხუთი დღის ვადაში.

გ) საკითხის ინტერაქტიული განხილვა სატელევიზიო გადაცემის, ინტერნეტის ან მასობრივი ინფორმაციისა და კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით

საკითხის ინტერაქტიული განხილვა სატელევიზიო გადაცემის, ინტერნეტის ან მასობრივი ინფორმაციისა და კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით

არის ყველაზე თანამედროვე და მოქნილი საშუალება, რათა ყოველ კონკრეტულ საკითხზე სწრაფად განისაზღვროს მოსახლეობის დამოკიდებულება.

ინტერაქტიული განხილვის თავისებურება მდგომარეობს იმაშიც, რომ მისი ინიციატორი შეიძლება იყოს არა მხოლოდ საკრებულო, არამედ თავად ტელევიზია ან მასობრივი ინფორმაციისა და კომუნიკაციის სხვა საშუალებაც. საკრებულომ მაქსიმალურად უნდა წაახალისოს ასეთი ინიციატივები, მასში საკრებულოს წარმომადგენლების სავალდებულო მონაწილეობის ფორმით მაინც.

საზოგადოებრივი აზრის შესწავლის საკითხის განსაზღვრისას მნიშვნელოვანია საკრებულომ დაადგინოს, რომ საკრებულოს სხდომაზე განხილვამდე სავალდებულო იყოს საზოგადოებრივი აზრის შესწავლა ისეთ საკითხებზე, როგორც ბიჭვანი:

- ▶ თვითმმართველი ერთეულის პრიორიტეტების დოკუმენტი;
- ▶ ადგილობრივი ბიუჯეტი და მისი შესრულების ყოველწლიური ანგარიში;
- ▶ მუნიციპალური პროგრამები;
- ▶ თვითმმართველ ერთეულში ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნა და გაუქმება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის საზღვრების ცვლილება;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სიმბოლიკა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა;
- ▶ თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიის ზონებად დაყოფა, მათი საზღვრების დადგენა და შეცვლა;
- ▶ გეოგრაფიული ობიექტებისათვის სახელწოდებების მინიჭება;
- ▶ შესყიდვის განხორციელება, რომლის ღირებულებაც აღემატება ადგილობრივი ბიუჯეტის ხარჯების 5%-ს.

ამგვარი მიდგომით მოქალაქეებს შეექმნებათ რეალური გარანტია, რომ თვითმმართველობის ორგანოები ამ საკითხებზე გადანყვეტილებას არ მიიღებენ მოსახლეობის აზრის გაუთვალისწინებლად.

თავი III. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ფორმაები

3.1 საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომაზე დასწრების წესი

ნებისმიერ პირს აქვს უფლება წინასწარი ნებართვის გარეშე დაესწროს საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის ღია სხდომებს. საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომის დარბაზში უნდა იყოს გამოყოფილი ადგილები სხდომაზე დასწრების მსურველი მოქალაქეებისათვის. იმ შემთხვევაში, თუ მსურველთა რაოდენობა მეტია გამოყოფილი ადგილების რაოდენობაზე, საკრებულოს აპარატი ვალდებულია უზრუნველყოს სხდომის ტრანსლაცია ან მათ ხელთარსებული იმ ტექნიკური საშუალებების გამოყენება, რაც სხდომაზე დასწრების მსურველებს საშუალებას მისცემს მოუსმინონ სხდომას.

სხდომაზე დასწრების უფლება არ ნიშნავს სხდომაში მონაწილეობის უფლებასაც, ამიტომ, საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომაზე დამსწრე პირმა შეკითხვები შეიძლება მხოლოდ სხდომის თავმჯდომარის თანხმობით დაუსვას მომხსენებელსა და თანამომხსენებელს, გააკეთოს განმარტება, განცხადება, ინფორმაცია ან მიმართვა.

3.2 საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომაში მონაწილეობის წესი

სხდომებში მონაწილეობა გულისხმობს მოქალაქის მიერ სხდომაზე არა პასიურ დასწრებას, არამედ უფლებას – გამოთქვას მოსაზრება განსახილველ საკითხზე, დაუსვას შეკითხვა გამომსვლელს, წარმოადგინოს არგუმენტები და დაიცვას თავისი პოზიცია. „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 583-ე მუხლის თანახმად, ამ უფლებით სარგებლობა შეუძლია თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველს.

საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) საჭიროა დეტალურად გაინეროს მოქალაქის მიერ სხდომებში მონაწილეობის პროცედურა. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით), შეიძლება დადგინდეს, რომ თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულმა ამომრჩეველმა სხდომამდე 2 დღით ადრე წერილობით უნდა მიმართოს საკრებულოს აპარატს.

საკრებულოს, საკრებულოს კომისიის, საკრებულოს დროებითი სამუშაო ჯგუფის სხდომაზე დამსწრე (მონაწილე) პირი ვალდებულია სხდომათა დარბაზში დაიკავოს მონაწილე პირებისათვის სპეციალურად გამოყოფილი ადგილი და დაიცვას საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) დადგენილი სხდომაზე წესრიგის დაცვის წესები.

მოქალაქე, თუ სხდომებში მონაწილეობის მიღებას აპირებს არა ზეპირი გამოსვლით, არამედ წერილობითი ფორმით, ასეთ შემთხვევაში, გამოყენებულ უნდა იქნეს „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის“ 1064-ე მუხლი, რომლის თანახმად, არა მხოლოდ რეგისტრირებულ ამომრჩეველს, არამედ ყველას აქვს უფლება ვინაობის მითითებით ან მის გარეშე საკრებულოს, საკრებულოს ბიუროს,

საკრებულოს კომისიას, საკრებულოს დროებით სამუშაო ჯგუფს, ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირებს წარუდგინოს საკუთარი მოსაზრება მათ უფლებამოსილებას მიკუთვნებულ საკითხებთან დაკავშირებით. სხდომა ვალდებულია გაეცნოს მოქალაქის მოსაზრებას.

3.3 ამომრჩეველთა მიერ საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის უფლება და სხდომის ჩატარების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის ერთ-ერთი საფუძველია შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის – არანაკლებ 3%-ის მოთხოვნა. ამომრჩეველთა მიერ ამ უფლების რეალიზებისთვის, ისევე როგორც პეტიციისათვის საჭიროა საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განისაზღვროს ხელმოწერების შეგროვების, ხელმოწერათა გადამოწმების და რიგგარეშე სხდომის გამართვის წესი. ამ მიზნით, საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) შესაძლოა აისახოს შემდეგი პროცედურები:

1) განცხადებით მიმართვისა და ხელმოწერების შესაგროვებელი ბლანკის გაცემის წესი

- ▶ შესაბამის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ არანაკლებ 5-კაციან ჯგუფს უფლება აქვს მიმართოს საკრებულოს აპარატს განცხადებით - საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის პროცედურის დაწყების შესახებ;
- ▶ განცხადება შეტანილ უნდა იქნეს წერილობითი ფორმით, რომელსაც ხელს უნდა აწერდეს საინიციატივო ჯგუფის არანაკლებ 5 წევრი. განცხადებას თან უნდა ერთოდეს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის მოტივაცია და სხდომის დღის წესრიგის პროექტი განსახილველი საკითხის (საკითხების) მითითებით;
- ▶ საკრებულოს აპარატი დაუყოვნებლივ ატარებს რეგისტრაციაში შემოტანილ განცხადებას და შემომტან პირს გადასცემს ხელმოწერების შეგროვებისათვის საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის მხარდამჭერთა ხელმოწერების შესაგროვებელ ბლანკს;
- ▶ მხარდამჭერთა ხელმოწერების შესაგროვებელ ბლანკში მითითებული უნდა იყოს თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებული ამომრჩეველის: ა) სახელი და გვარი; ბ) დაბადების თარიღი (წელი, თვე და რიცხვი); გ) საქართველოს მოქალაქის პირადობის მონიშვნის (საქართველოს მოქალაქის პასპორტის) და პირადი ნომრები; დ) რეგისტრაციის ადგილი (საქართველოს მოქალაქის რეგისტრაციის მონიშვნის მიხედვით); ე) ხელმოწერის თარიღი; ვ) ხელმოწერა;
- ▶ ბლანკში მითითებული უნდა იყოს ხელმოწერების შეგროვებაზე პასუხისმგებელი პირის სახელი, გვარი, რეგისტრაციის ადგილი (საქართველოს მოქალაქის რეგისტრაციის მონიშვნის მიხედვით) და საკონტაქტო ტელეფონის ნომერი, აგრეთვე ბლანკის შევსების თარიღი, დადასტურებული ამ პირის ხელმოწერით;

- ▶ მხარდამჭერთა ბლანკს უნდა დაერთოს ინიციატორთა ჯგუფის მიერ წარმოდგენილი საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის მოტივაცია და სხდომის დღის წესრიგის პროექტი განსახილველი საკითხის (საკითხების) მითითებით. საკრებულოს აპარატის უფლებამოსილი პირი უზრუნველყოფს წარმოდგენილი საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის მოტივაციის, სხდომის დღის წესრიგის პროექტისა და მხარდამჭერთა ბლანკის აკინძვას, გაცემის თარიღის აღნიშვნას და დოკუმენტის ხელმოწერით დადასტურებას.
- ▶ რიგგარეშე სხდომის მოწვევის ინიციატორთა ჯგუფი ვალდებულია მხარდამჭერთა ბლანკების გაცემიდან 10 დღის ვადაში შეაგროვოს შესაბამის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა, არანაკლებ 3%-ის, ხელმოწერები და ჩააბაროს საკრებულოს აპარატს.

2) ხელმოწერების შემოწმების წესი

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) ხელმოწერების შემოწმების წესის განსაზღვრისას შეიძლება გამოყენებულ იქნეს „საქართველოს საარჩევნო კოდექსის“ იმ ნორმების ანალოგია, რომლებიც ადგენს ხელმოწერების გადამოწმების წესს. კერძოდ:

- ▶ საკრებულოს აპარატის უფლებამოსილი პირი, ინიციატორებთან თანდასწრებით, შემთხვევითი შერჩევის საფუძველზე, არათანამიმდევრობით ამოწმებს მხარდამჭერთა ხელმოწერების კანონით დადგენილი რაოდენობის 20 პროცენტის ნამდვილობას. თუ გაბათილდა მისი არანაკლებ 10 პროცენტისა, იმავე წესით, დამატებით ამოწმებს მხარდამჭერთა ხელმოწერების იმავე რაოდენობას. მისი არანაკლებ 10 პროცენტის გაბათილების შემთხვევაში, მხარდამჭერთა სიის გაბათილებული ნაწილი უბრუნდება ინიციატორებს და ეძლევათ 2 დღის ვადა ხარვეზების შესავსებად. ინიციატორთა მიერ წარმოდგენილ მხარდამჭერთა სიის შესწორებულ ნაწილს, დანარჩენ სიასთან ერთად, კვლავ ამოწმებს საკრებულოს აპარატის უფლებამოსილი პირი ზემოაღნიშნული წესით. თუ მხარდამჭერთა ხელმოწერების დადგენილ რაოდენობაზე მეტი კვლავ გაბათილდა, მაშინ მხარდამჭერთა სია მთლიანად ბათილდება და ინიციატორს უარი ეთქმევა;
- ▶ მხარდამჭერთა სიაში ამომრჩევლის ხელმოწერა ბათილად მიიჩნევა, თუ: ა) მითითებული არ არის ან არასრულადაა მითითებული სახელი და გვარი; ბ) მითითებული არ არის ან არასრულადაა მითითებული დაბადების თარიღი (წელი, თვე და რიცხვი); გ) მითითებული არ არის ან არასრულადაა მითითებული რეგისტრაციის ადგილი (დასახლებული პუნქტი, ქუჩა, სახლისა და ბინის ნომრები); დ) ხელმოწერის თარიღი მითითებული არ არის ან არ ემთხვევა მხარდამჭერთა სიის შედგენის ვადას; ე) არ არის ხელმოწერილი ან ხელმოწერა შესრულებულია სხვა პირის მიერ და ამას წერილობით ადასტურებს ამომრჩეველი, რომლის ნაცვლადაც შესრულებულია ხელმოწერა; ვ) ხელმოწერი არ არის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებული ამომრჩეველი; ზ) არასრულად ან არასწორად არის მითითებული საქართველოს მოქალაქის პირადობის (საქართველოს მოქალაქის პასპორტის) მოწმობისა და პირადი ნომრები.

3) რიგგარეშე სხდომის მონწევა

შესაბამის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 3%-ის ხელმონერათა ნამდვილობის დადასტურების შემთხვევაში, საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა უნდა ჩატარდეს ხელმონერათა ჩაბარებიდან 1 კვირის ვადაში.

ამომრჩეველთა მოთხოვნით მონწეული საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის დღის წესრიგი განისაზღვრება და მტკიცდება საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მონწევის მოთხოვნის ინიციატორი ამომრჩევლის (ამომრჩეველთა საინიციატივო ჯგუფის) მიერ წარდგენილი სხდომის დღის წესრიგის პროექტის მიხედვით და მასში მითითებული განსახილველი საკითხების თანამიმდევრობის დაცვით. ამომრჩეველთა მოთხოვნით მონწეული საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა არ შეიძლება ჩატარდეს დახურული ფორმით.

საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მონწევის მოთხოვნის საინიციატივო ჯგუფის წარმომადგენელს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა მონაწილეობა მიიღოს რიგგარეშე სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული ყველა საკითხის განხილვაში. მათ შორის, წარმოადგინოს მოხსენება, განმარტებები გააკეთოს კითხვებზე, გაეცნოს საკრებულოს გადაწყვეტილების პროექტს რიგგარეშე სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებულ ყველა საკითხზე და გამოთქვას შენიშვნები, მოსაზრებები ან/და რეკომენდაციები საკრებულოს გადაწყვეტილების პროექტთან დაკავშირებით.

3.4 საკრებულოს დადგენილების პროექტის პეტიციით ინიცირების წესი

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 58²-ე მუხლი ითვალისწინებს ამომრჩეველთა უფლებას პეტიციის წესით მოახდინონ საკრებულოს დადგენილების პროექტის ინიცირება:

„მუხლი 58² საკრებულოს დადგენილების პროექტის ინიცირება პეტიციის წესით:

1. თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 1%-ს უფლება აქვს, მოამზადოს და შეიტანოს საკრებულოს დადგენილების პროექტი, ან წარადგინოს წინადადება საკრებულოს ნორმატიული აქტის გაუქმების, ნორმატიულ აქტში ცვლილებების ან დამატებების შეტანის შესახებ.
2. პეტიციის წესით საკითხი შეტანილ უნდა იქნეს წერილობით, საკრებულოს დადგენილების პროექტის სახით;
3. პეტიციის წესით შეტანილ პროექტს ხელს უნდა აწერდეს თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა არანაკლებ 1%;
4. პეტიციის წესით შეტანილ პროექტს თან უნდა ერთოდეს ამ გადაწყვეტილების მიღების საჭიროების დასაბუთება, პროექტის ავტორის (ავტორების) და საკრებულოს სხდომაზე დანიშნული მომხსენებლის ვინაობა და მისამართი;
5. კანონით დადგენილი წესით შეტანილ პეტიციას რეგისტრაციაში ატარებს საკრებულოს აპარატი;
6. საკრებულო ვალდებულია პეტიციის წესით შემოტანილი პროექტი რეგისტრაციიდან ერთი თვის ვადაში განიხილოს საკრებულოს სხდომაზე;
7. საკრებულოს სხდომაზე პეტიციის წესით შემოტანილი პროექტის განხილ-

ვაში მომხსენებლის სტატუსით, სათათბირო ხმის უფლებით მონაწილეობს პროექტის ინიციატორთა მიერ დანიშნული მომხსენებელი.“

პეტიციის უფლება კანონით დადგენილი საკმაოდ მნიშვნელოვანი მექანიზმია, რომელიც ამომრჩეველთა ჯგუფს შესაძლებლობას აძლევს თავად მოახდინოს საკრებულოში ნორმატიული აქტის პროექტის ან ნორმატიული აქტის გაუქმების, ნორმატიულ აქტში ცვლილებების ან დამატებების შეტანის შესახებ წინადადების ინიცირება. ამ უფლებამოსილების გამოყენებისათვის საჭიროა საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) განისაზღვროს ხელმონერათა შეგროვების, ხელმონერათა ნამდვილობის გადამოწმების და შემოტანილი პროექტისა, თუ წინადადების რეგისტრირების პროცედურები.

პეტიციით ინიცირების პროცედურის დაწყების შესახებ განცხადებით მიმართვის, ხელმონერების შესაგროვებელი ბლანკების გაცემის და ხელმონერების შემოწმების წესის განსაზღვრისას, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს ამომრჩეველთა მიერ საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევისათვის დადგენილი წესები, იმის გათვალისწინებით, რომ ინიციატორთა განცხადებას თან უნდა ერთოდეს „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად შედგენილი საკრებულოს დადგენილების პროექტი და განმარტებითი ბარათი, მითითებული უნდა იყოს ნორმატიული აქტის საკრებულოს სხდომაზე განხილვის სავარაუდოდრო, პროექტის ავტორის (ავტორების) და საკრებულოს სხდომაზე დანიშნული მომხსენებლის ვინაობა და მისამართი. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით), რიგგარეშე სხდომის მოწვევისაგან განსხვავებით, შესაძლოა დადგინდეს პეტიციაზე ხელმონერების შეგროვების უფრო ხანგრძლივი ვადა (მაგალითად, 30 დღე).

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 58²-ე მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, საკრებულო ვალდებულია პეტიციის წესით შემოტანილი პროექტი რეგისტრაციიდან ერთი თვის ვადაში განიხილოს საკრებულოს სხდომაზე. პროექტის რეგისტრაციად უნდა ჩაითვალოს ინიციატორთა მიერ საკრებულოს აპარატში ხელმონერების ჩაბარების დღე.

საკრებულოს სხდომაზე პეტიციის წესით შემოტანილი პროექტის განხილვაში მომხსენებლის სტატუსით, სათათბირო ხმის უფლებით მონაწილეობს პროექტის ინიციატორთა მიერ დანიშნული მომხსენებელი.

თავი IV. თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა თანამონაწილეობის ხელშეწყობის ინსტიტუციები და საშუალებები

4.1 თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა თანამონაწილეობის ხელშეწყობის ინსტიტუციები

ინფორმირებისა და თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის უზრუნველყოფის მიზნით, საკრებულომ თავის დებულებით (რეგლამენტით) სასურველია შექმნას ისეთი მუდმივმოქმედი ინსტიტუციები, რომლებიც უზრუნველყოფენ მოსახლეობის წარმომადგენლების პერმანენტულ კავშირს საკრებულოსთან. ასეთი ინსტიტუციები შეიძლება იყოს:

- ▶ საკრებულოს საზოგადოებრივი დარბაზი;
- ▶ საკრებულოს კომისიის საკონსულტაციო საბჭო.

4.2 საზოგადოებრივი დარბაზი

საზოგადოებრივი დარბაზის შექმნის მიზანია საკრებულოს ჰქონდეს მუდმივი კავშირი საზოგადოების ყველაზე აქტიურ ჯგუფებსა (მაგ., თვითმმართველ ერთეულში მოქმედ სხვადასხვა სახის საზოგადოებრივ ორგანიზაციასთან) და იმ წრეებთან, რომლებთანაც მნიშვნელოვნად არის დაკავშირებული თვითმმართველი ერთეულის ეკონომიკური განვითარება (სამენარმეო სუბიექტები). საზოგადოებრივი დარბაზი იქნება საკრებულოს საკონსულტაციო ორგანო, რომელიც დაფუძნდება საკრებულოს განკარგულების საფუძველზე და შედგება თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე მოქმედი დაინტერესებული სამენარმეო და არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების წარმომადგენლებისაგან.

საზოგადოებრივი დარბაზის უფლებამოსილებას შეიძლება განეკუთვნოს:

- ▶ წინასწარ განიხილოს საკრებულოს სამუშაო გეგმისა და საკრებულოს ან/და საკრებულოს ბიუროს დღის წესრიგის პროექტები, გამოთქვას თავისი მოსაზრებები და რეკომენდაციები განხილულ პროექტებთან დაკავშირებით;
- ▶ შესთავაზოს საკრებულოს ან/და საკრებულოს ბიუროს დღის წესრიგში ცალკეული საკითხების შეტანა;
- ▶ წინასწარ განიხილოს საკრებულოს სხდომაზე განსახილველი ნორმატიული აქტების პროექტები და გამოთქვას თავის მოსაზრებები;
- ▶ მოითხოვოს საკრებულოს ბიუროსა და საზოგადოებრივი დარბაზის ერთობლივი სხდომის ჩატარება სპეციალური დღის წესრიგით;
- ▶ მოამზადოს, განიხილოს და წარუდგინოს საკრებულოს ან/და გამგებელს (მერს) წინადადებები შესაბამის თვითმმართველ ერთეულში არსებული პრობლემებისა და მათი შესაძლო გადაწყვეტის გზების შესახებ;
- ▶ მოისმინოს ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირებისა და საკრებულოს წევრების ანგარიშები;
- ▶ მონაწილეობა მიიღოს თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობის გამოკითხვებისა და საზოგადოებრივი განხილვების ჩატარების ორგანიზებაში.

საზოგადოებრივი დარბაზში განვერიანება ნებაყოფლობითია. თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე მოქმედ სამენარმეო, თუ არასამენარმეო (არაკომერ-

ციულ) იურიდიულ პირს უფლება უნდა მიეცეს, საზოგადოებრივი დარბაზის შექმნის შესახებ საკრებულოს განკარგულების გამოქვეყნებიდან, ნებისმიერ დროს, მიმართოს საკრებულოს აპარატს მისი საზოგადოებრივი დარბაზის წევრად რეგისტრაციის შესახებ. საზოგადოებრივი დარბაზის ლეგიტიმაციისათვის მნიშვნელოვანია, რომ მისი წევრების რაოდენობა არ იზღუდებოდეს.

საზოგადოებრივი დარბაზი მოიწვევა საკრებულოს თავმჯდომარის განკარგულებით თვეში ერთხელ. საზოგადოებრივი დარბაზის რიგგარეშე სხდომა შეიძლება მოწვეულ იქნეს საზოგადოებრივი დარბაზის რეგისტრირებული არანაკლებ 5 წევრის ინიციატივით, საკრებულოს აპარატში წინადადების შეტანიდან 10 დღის ვადაში.

საზოგადოებრივი დარბაზის სხდომას უნდა დაესწროს საკრებულოს თავმჯდომარე და გამგებელი (მერი) ან მათი უფლებამოსილი წარმომადგენელი. საზოგადოებრივი დარბაზის სხდომის ოქმის შედგენას და სხდომის ჩატარების ორგანიზებას უზრუნველყოფს საკრებულოს აპარატი. საჭიროების შემთხვევაში, შეიძლება ჩატარდეს საკრებულოსა და საზოგადოებრივი დარბაზის ერთობლივი სხდომა.

4.3 საკრებულოს კომისიის საკონსულტაციო საბჭო

საკრებულოს საკონსულტაციო საბჭო კომისიის სათათბირო-საკონსულტაციო ორგანოა, რომლის ფუნქციაა კომისიის სხდომაზე განსახილველ საკითხზე პროფესიული მოსაზრებების შეჯერება.

საკონსულტაციო საბჭო შეიძლება შეიქმნას კომისიის გადაწყვეტილებით. კომისიის საკონსულტაციო საბჭოს შემადგენლობაში მოწვეული უნდა იყვნენ შესაბამისი დარგის კომპეტენტური, სათანადო გამოცდილების მქონე ექსპერტ-კონსულტანტები, ასევე დაინტერესებული იურიდიული პირები. კომისიის საბჭოს პერსონალურ შემადგენლობას, მოწვეულ პირებთან შეთანხმებით, განსაზღვრავს კომისიის თავმჯდომარე. იგი იწვევს და თავმჯდომარეობს საკონსულტაციო საბჭოს სხდომებს და საბჭოს წევრებთან წინასწარი კონსულტაციის შემდეგ განსაზღვრავს საკონსულტაციო საბჭოს სხდომების დღის წესრიგს.

საკონსულტაციო საბჭო, კომისიის თავმჯდომარის წინადადებით, წინასწარ განიხილავს კომისიის სხდომაზე განსახილველ საკითხებს და შეიმუშავებს შესაბამის რეკომენდაციებსა და წინადადებებს. კომისიის თავმჯდომარის, კომისიის ან კომისიის საკონსულტაციო საბჭოს ინიციატივით შეიძლება ჩატარდეს კომისიისა და საკონსულტაციო საბჭოს ერთობლივი სხდომა. საკონსულტაციო საბჭოს სხდომების ჩატარების ორგანიზაცია უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს აპარატმა.

თავი V. საზოგადოებრივი კონტროლის ფორმები

5.1 მოქალაქეთა მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობაზე საზოგადოებრივი კონტროლის განხორციელება

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ ითვალისწინებს საზოგადოებრივი კონტროლის სპეციალურ ფორმას და, ამდენად, მოქალაქეთა მიერ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობაზე საზოგადოებრივი კონტროლი, ძირითადად, ამ ორგანოებისა და თანამდებობის პირთა მიერ წარმოდგენილი ანგარიშის მოსმენითა და შეფასებით გამოიხატება.

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-5 მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტი ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების ერთ-ერთ ძირითად პრინციპად მიიჩნევს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა და თანამდებობის პირთა ანგარიშვალდებულებას მოსახლეობის წინაშე, ხოლო ამავე კანონის 58⁴-ე მუხლით, „თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ ამომრჩეველს უფლება აქვს, შეუზღუდავად დაესწროს ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირისა და საკრებულოს წევრის საჯარო ანგარიშების მოსმენას.“ ამდენად, საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) საჭიროა განისაზღვროს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების მიერ მოსახლეობისადმი ანგარიშის წარდგენის წესი და ფორმები.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა, თუ თანამდებობის პირების მიერ მოსახლეობისადმი ანგარიშის წარდგენა არ შემოიფარგლება მხოლოდ განუყოფელი მუშაობის შესახებ მოქალაქეთა ინფორმირებით. იქიდან გამომდინარე, რომ ანგარიშის წარდგენა არ ნიშნავს მხოლოდ მოსმენას, არამედ უნდა მოხდეს მოქალაქეთა მხრიდან ანგარიშის განხილვაც და შეფასებაც, ანგარიშის წარდგენა ატარებს საზოგადოებრივი კონტროლის განხორციელების ხასიათს. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ანგარიში არ უნდა ეხებოდეს მხოლოდ შესრულებულ სამუშაოს. საჭიროა ანგარიშში მოცემული იყოს მომავალი წლის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებიც. ამომრჩეველმა უნდა მოისმინოს არა მხოლოდ ის, რა გაკეთდა, არამედ ისიც, თუ რის გაკეთებას გეგმავს მომავალში თვითმმართველობის ორგანო, თუ თანამდებობის პირი.

5.2 საკრებულოს თავმჯდომარის ანგარიში

საკრებულოს თავმჯდომარე თვითმმართველი ერთეულის ხელმძღვანელია. ამიტომ, მისი საქმიანობის ანგარიში ის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დოკუმენტია, რომელიც უნდა გახდეს საკრებულოს სხდომის განსჯის საგანი. საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ ანგარიშის წარდგენისა და განხილვის პროცედურა საჭიროა განისაზღვროს საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით).

საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია საკრებულოს ყოველწლიურად წარუდგინოს ანგარიში მის მიერ განუყოფელი მუშაობის შესახებ. სასურველია, ანგარიშის წარდგენა ხდებოდეს წლის ბოლოს და შეფასდეს წლის განმავლობაში განუყოფელი საქმიანობა. საკრებულოს დებულებით (რეგლამენტით) შესაძლოა გათვალისწინებულ იქნეს საკრებულოს თავმჯდომარის რიგგარეშე ანგარიშის მოსმენაც. ამ მიზნით,

საკრებულოს დებულებაში (რეგლამენტში) შეიძლება ჩაინეროს, რომ საკრებულოს გადაწყვეტილებით საკრებულოს თავმჯდომარე ვალდებულია ამ გადაწყვეტილების მიღებიდან ერთი თვის ვადაში წარმოადგინოს რიგგარეშე ანგარიში მისი მუშაობის შესახებ.

საკრებულოს თავმჯდომარის ანგარიშის განხილვის საჯაროობის უზრუნველყოფის მიზნით, ანგარიშის ტექსტი, განხილვის დღე, ადგილი და საათი უნდა გამოაქვეყნოს საკრებულოს აპარატმა ანგარიშის წარდგენამდე ერთი კვირით ადრე. საკრებულოს თავმჯდომარის ანგარიში შეიტანება დღის წესრიგში და მისი მოსმენა, განხილვა და შეფასება საკრებულოს სხდომაზე უნდა მოხდეს.

საკრებულოს თავმჯდომარე, გარდა თავისი საქმიანობის ანგარიშისა, ვალდებულია ყოველი წლის ბოლოს შეადგინოს და გამოაქვეყნოს საკრებულოს მუშაობის ანგარიში. საკრებულოს აპარატმა უნდა უზრუნველყოს საკრებულოს მუშაობის ანგარიშის ტექსტის გამოქვეყნება და მისი გაცნობის ხელმისაწვდომობა. საკრებულოს მუშაობის ანგარიში, სასურველია, განიხილოს საზოგადოებრივმა დარბაზმა. ამავდროულად, საკრებულოს მუშაობის შეფასების მიზნით, შეიძლება ჩატარდეს საზოგადოებრივი აზრის შესწავლაც.

5.3 ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირების საქმიანობის ანგარიში

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 58⁴-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამდებობის პირი და საკრებულოს წევრი ვალდებული არიან, წელიწადში ერთხელ მაინც მოაწყონ საჯარო შეხვედრა ამომრჩევლებთან და წარდგენ მათ წინაშე განეული საქმიანობის შესახებ ანგარიშით, უპასუხონ ანგარიშის მოსმენისას ამომრჩეველთა მიერ დასმულ შეკითხვებს.“ კანონის ამ მოთხოვნიდან გამომდინარე, თვითმმართველობის თანამდებობის პირები, საკრებულოს ბიუროს წევრები, გამგებელი (მერი), გამგეობის (მერიის) სამსახურების უფროსები და გამგეობის (მერიის) ტერიტორიულ ორგანოთა ხელმძღვანელები ვალდებული არიან წელიწადში ერთხელ წარდგენ ანგარიშით და მოაწყონ საჯარო შეხვედრა ამომრჩევლებთან. სასურველია, ანგარიშის წარდგენა ხდებოდეს წლის ბოლოს და ფასდებოდეს წლის განმავლობაში განეული საქმიანობა.

საჯარო შეხვედრის უკეთ ორგანიზების მიზნით, სასურველია, თანამდებობის პირთა ანგარიში და საჯარო შეხვედრის ჩატარების შესახებ ცნობა ადგილისა და დროს მითითებით, გამოქვეყნდეს შეხვედრის ჩატარებამდე ერთი კვირით ადრე. გამგეობის (მერიის) რწმუნებულების ანგარიში შესაძლებელია განხილულ იქნეს შესაბამის ადმინისტრაციულ ერთეულში მცხოვრებ ამომრჩევლებთან. ანგარიშის ჩატარებისას, სასურველია, შედგეს ოქმი, რომელშიც აისახება ამომრჩეველთა მიერ გამოთქმული შენიშვნები და რეკომენდაციები.

